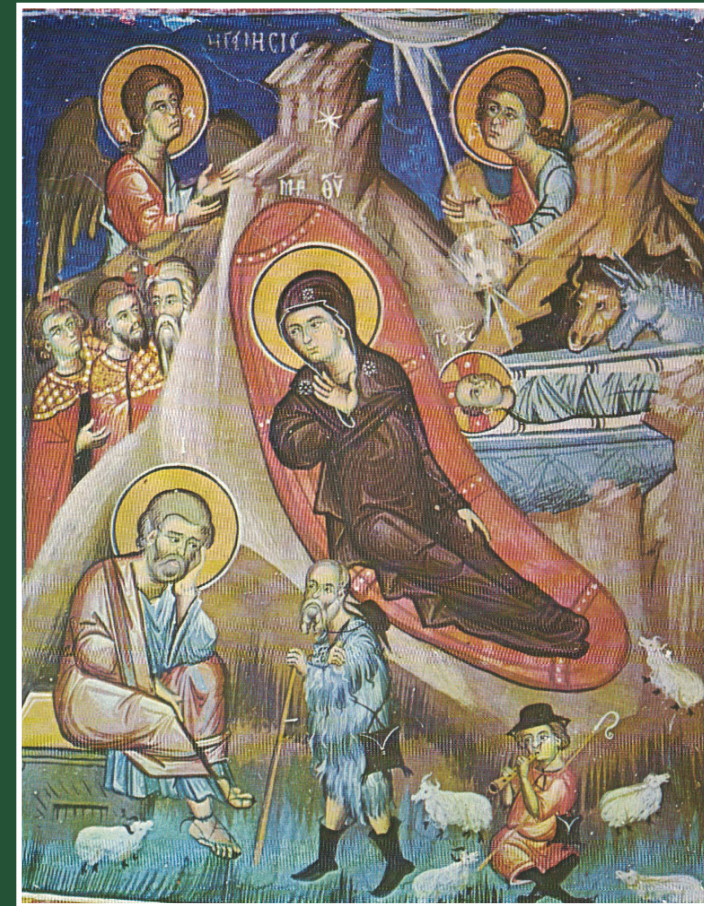

ὉΡΘΟΔΟΣΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ἔκδοσι ΠΑΓΚΥΠΡΙΑΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ὉΡΘΟΔΟΞΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ
«οἱ φίλοι τῆς ἁγίας Ὁρθόδοξης»

ὉΡΘΟΔΟΣΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ
ἀριθμὸς 131 φθινοπώρῳ 2023

ἀριθμὸς 131 φθινοπώρῳ 2023

ὉΡΘΟΔΟΣΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ἔκδοσι παγκυπρῆς συλλογῆς ὀρθοδόξων παραδόσεων «οἱ φίλοι τῆς ἁγίας ὀρθῆς»

ISSN 1011 – 1719

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

* * *

Διεύθυνση:

Τ.Κ. 25524 – 1310 Λευκωσία

* * *

www.orthodoximartyria.com

* * *

Οἱ συνεργάτες ἔχουν τὴν εὐθύνη τῶν ἀποψεῶν τους.

* * *

Ἐπίσημα συνδρομὴ Κύπρου: 7 εὐρώ.

Τιμὴ τεύχους: 3 εὐρώ.

Ἐπίσημα συνδρομὴ Ἑλλάδας: 10 εὐρώ.

Ἐπίσημα συνδρομὴ ἐξωτερικοῦ: 10 εὐρώ.

Ὁ τραπεζικὸς λογαριασμὸς τοῦ Περιοδικοῦ εἶναι:

Τράπεζα Κύπρου. «Φίλοι τοῦ Ἁγίου Ὄρους»,

00173-05-016152, κώδικας πράξης 4222.

Δικαιούχος: PAN. SYL. ORT. PARA. «ΦΙΛΟΙ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ»

IBAN NO: CY37 0020 0173 0000 0005 0161 5200

SWIFT: BCYPCY2N

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛΙΔΑ

Α΄ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

1. Ἁ. Π. Ἡ θεομητορική ἑορτὴ τῶν Εἰσοδίων	1
2. Ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸς», Περί κακίας, κόπου καὶ ἀρετῆς	4
3. «Παῖσιο μέ λένε»	
4. Θαυμαστά γεγονότα ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ	10
5. Ἀρχιμανδρίτη Νεκταρίου Πάρη, Τὸ «αἰωνία ἡ μνήμη» στὴν Ὀρθόδοξη λατρεία	12
6. Θεόφιλου Β΄ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, Πρὸς Ἀπολλῶ τὸν Πελοποννήσιο περὶ τῶν παρόντων δεινῶν	17
7. Μοναχὴ Μαγδαληνὴ τῆς Μονῆς Σολάν Γαλλίας	22

Β΄ ΔΕΣΠΟΤΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ (ΑΦΙΕΡΩΜΑ)

8. Συμεὼν Πηγαδουλιώτη Προλογικὸ Σημείωμα	26
9. Ἀρχιμανδρίτη Νεκταρίου Πάρη, Ὁ Χριστὸς ὡς ἴλιος τῆς δικαιοσύνης στὴν ὑμνολογία τῶν Χριστουγέννων	28
10. Διάκονου Ἀνδρέα Ματέι, Ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνες μέχρι τὸν 4ο αἰῶνα μ.Χ.	32

(Ἡ συνέχεια τῶν περιεχομένων στὴ 2η σελίδα τοῦ ὀπισθοφύλλου)

11. Δημήτριου Π. Ρίζου, Πρῶτη Ἰανουαρίου, ἑορτὴ τῆς Περιτομῆς	38
12. Φώτιου Σχοινᾶ, Τὰ Ἅγια Θεοφάνια	43
13. Πρωτοπρεσβύτερου Μιχαὴλ Εὐθυμίου, Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου	47
14. Χριστόδουλου Βασιλειάδη, Ἡ ἀνάστασις τοῦ δικαίου Λαζάρου	51
15. Βασίλειου Χαραλάμπους, Ἡ ἑορτὴ τῆς Βαΐοφόρου	56
16. Δημήτριου Χ. Καππαῆ, Τὰ Ἅγια Πάθη τοῦ Χριστοῦ	59
17. Ἁγίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Περί τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ	62
18. Ἀρχιμανδρίτη Ἰωὴλ Νικολάου, Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἑορτῶν ἑορτῆ	66
19. Χαραλάμην Μ. Μπούσια, Ὑμνοι καὶ ὑμνολόγοι τῆς Ἀναστάσεως	69
20. Σάββα Ἀλεξάνδρου, Τὸ σταυροαναστάσιμο ἥθος τῆς Ὀρθοδοξίας	73
21. Παναγιώτη Τοκκαρῆ, Ἡ ἑορτὴ τῆς Μεσοπεντηκοστῆς καὶ ἡ σημασία της	78
22. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, Γιά τὴν ἀνάληψη τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ	81
23. Πρωτοπρεσβύτερου Γεώργιου Βασ. Σχοινᾶ, Ἡ Ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ σημασία της	85
24. Πρωτοπρεσβύτερου Ἰωάννη Κ. Ἰωάννου, Ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς	88
25. Χριστάκη Εὐσταθίου, Ἡ ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος	92
26. Πρωτοπρεσβύτερου Δημήτριου Κούτσιου, Τὸ Ἅγιον Μανδύλιον	95
27. Κωνσταντίνου Κυριακίδη, Ἡ δεσποτικὴ ἑορτὴ τοῦ Σταυροῦ	99
28. Μοναχοῦ Νεοφύτου Γρηγοριάτη, Ἡ σημασία, ἡ ἀξία κι οἱ ἐμπειρίες μου ἀπὸ τὴς δεσποτικῆς ἑορτῆς	103
29. Βιβλιοπαρουσιάσεις – Βιβλία πού λάβαμε	107

Εἰκόνα ἐξωφύλλου: Φωτογραφία τῆς τοικογραφίας τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἱερά Μονὴ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Λαμπαδιστῆ, Καλοπαναγιώτης (ἐπαρχία Λευκωσίας). Ἔργο τοῦ 15ου αἰῶνος.

Φωτογραφία ὀπισθοφύλλου: Φωτογραφία τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῆς Ἀποθεριώτισσας, Κακοπετριά (ἐπαρχία Λευκωσίας). Κτίσμα τοῦ 2015.

Η ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΗ ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΕΙΣΟΔΙΩΝ

πό τό θέρος ἐκείνο τοῦ 431, πού οἱ Πατέρες θεολόγησαν γιά τήν ἱερότητα τοῦ προσώπου τῆς Παρθένου Μαρίας, ἡ Ἐκκλησία προοδευτικά ἀναπτύσσει τήν τιμή τῆς Θεοτόκου, ἀντλώντας ἀπό τήν Παράδοσι τῶν χριστιανικῶν γενεῶν. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἐξελίξεως τῆς εὐλαβείας πρὸς τή Μητέρα τοῦ Κυρίου μας εἶναι ἡ θέσπισι διαφόρων Θεομητορικῶν ἐορτῶν πού ἐξαίρουν τό ρόλο τῆς στό σχέδιο τῆς σωτηρίας μας.

Μέχρι σήμερα οἱ ἀφιερωμένες στή μνήμη τῆς Παναγίας ἐορτές μποροῦν νά διαιρεθοῦν σέ τρεῖς κατηγορίες: α') Στίς ἐορτές πρὸς ἀνάμνησι γεγονότων τοῦ βίου τῆς, π.χ. τό Γενέσιό τῆς (8 Σεπτεμβρίου), τὰ Εἰσόδια τῆς (21 Νοεμβρίου), ἡ Κοίμησί τῆς (15 Αὐγούστου), πού τιμῶνται σάν τίς δεσποτικές ἐορτές, μέ προεόρτια καί μεθεόρτια καί τήν ὑπόθεσί τους τήν παίρνουν ἀπό τίς Παραδόσεις, πού τελικά καταγράφηκαν στό «Πρωτευαγγέλιο τοῦ Ἰακώβου» καί στή «Διήγησι τοῦ Ἰωάννη», κείμενα πού ἡ Ἐκκλησία τά θεωρεῖ στό σύνολό τους «Ἀπόκρυφα», ἀλλά υἱοθετεῖ τόν πυρήνα τῶν διηγήσεών τους, γιατί ἀνταποκρίνονται στίς παλαιότερες ἱστορικές μαρτυρίες γιά τή ζωή τῆς Θεοτόκου. β') Στίς ἐορτές γιά τή Σκέπη καί προστασία τῆς σέ ἱστορικές περιπέτειες τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, π.χ. ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος (τό Σάββατο πρὸ τῆς Ἐ Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν), ἡ Ζωοδόχος Πηγή (τήν Παρασκευή τῆς Διακαινησίμου), ἡ Ἁγία Σκέπη (ἀπό τὰ τέλη τοῦ Θ' αἰῶνα τήν 1η Ὀκτωβρίου καί ἀπό τό 1952 στήν Ἑλλάδα στίς 28 Ὀκτωβρίου), ἡ Παμμακάριστος Προστάτρια τοῦ Γένους (τήν 1η Σεπτεμβρίου στό Φανάρι) κ.ἄ. Στήν κατηγορία αὐτή συνήθως κατατάσσουμε καί δύο ἀκόμη ἐορτές: τή Σύλληψι τῆς Ἁγίας Ἄννης (9 Δεκεμβρίου) καί τή Σύναξι τῆς Θεοτόκου (26 Δεκεμβρίου). Καί γ') Στίς ἐορτές πρὸς τιμή τῶν Θεομητορικῶν ἀμφίων (τῆς Ἁγίας Ἐσθῆτος 2 Ἰουλίου καί τῆς Ἁγίας Ζώνης 31 Αὐγούστου) πού ἰδιαίτερα τά τιμοῦσαν στήν Κωνσταντινούπολι στά ἱερά Θεομητορικά προσκυνήματα τῶν Βλαχερνῶν καί τῶν Χαλκοπρατείων.

Ἡ νεώτερη ἀπό τίς μεγάλες Θεομητορικές ἐορτές φαίνεται πὼς εἶναι ἡ ἐορτή τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου. Συνδέεται μέ τὰ ἐγκαίνια τῆς μεγάλης βασιλικῆς πού ἔκτισε ὁ αὐτοκράτορας Ἰουστινιανός στό λόφο Μορία τῶν Ἱεροσολύμων καί τήν ἀφιέρωσε στήν «Ἁγία Μαρία». Τά ἐγκαίνια αὐτά ἐγίναν στίς 21 Νοεμβρίου τοῦ 543 καί ἡ καθιέρωσι τῆς

«νέας αὐτῆς ἐκκλησίας» εἶχε ἰδιαίτερο νόημα, γιατί κτίσθηκε κοντά στον τόπο πού ἦταν ἄλλοτε τὰ «Ἅγια τῶν Ἁγίων», τοῦ παλαιοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων, δηλαδή στό χωρο ὅπου, κατά τίς παλιές διηγήσεις, πού φθάνουν στον α΄ αἰώνα, εἶχε ἀφιερωθῆ στα τρία της χρόνια ἡ Παρθένος Μαρίας «ἔμψυχος Ναός τῆς Σαρκώσεως τοῦ Ἁγίου τῶν Ἁγίων Σωτῆρος Χριστοῦ». Καί ὅταν ἀναφερόμαστε στό «Ἅγιο τῶν Ἁγίων» ἀσφαλῶς ἐννοοῦμε εἴτε τό τριόροφο παροικοδόμημα πού ἐφαπτόταν τῶν τοίχων τοῦ Ναοῦ καί εἰδικά τῆς δυτικῆς πλευρᾶς, ὅπου καί ὑπῆρχε τό ἱερότατο σημεῖο τοῦ «Ἁγίου τῶν Ἁγίων», εἴτε τή νότια πλευρά ἔξω ἀπό τό τεῖχος τοῦ Ναοῦ στό χωρο τοῦ «Ἁγίου τῶν Ἁγίων», ὅπου ὑπῆρχαν διάφορα παραοικοδομήματα γιά βοηθητικές ὑπηρεσίες τοῦ Ναοῦ. Πάντως ὁ Ἰουστινιανός μέσα στό πρόγραμμα ἀνοικοδομήσεων Ναῶν στήν Ἁγία Πόλι, περιέλαβε καί τήν ἴδρυσι ἑνός περικέντρου Ναοῦ γιά τόν ἱερό βράχο, ὅπου ἦταν ἄλλοτε τό θυσιαστήριο τῶν ὀλοκαυτωμάτων. Αὐτόν κατεδάφισε ὁ διάδοχος τοῦ χαλίφῃ Ὁμάρ Ἀβδ - ἐλ - Μελίκ καί οἰκοδόμησε νέο κυκλικό κτήριο τό 691, τό γνωστό σήμερα σάν Τέμενος Χαράμες Σερίφ ἢ τοῦ Ὁμάρ. Ὁ Ἰουστινιανός ἔκτισε καί μιά τρίκλιτη βασιλική, πού διαπλατύνθηκε στους μετέπειτα αἰῶνες σέ πεντάκλιτη, τό γνωστό σήμερα σάν Τέμενος - ἐλ - Ἄκσα, καί τό ὁποῖο τό 1969 ἔπαθε μεγάλες καταστροφές ἀπό πυρκαϊά. Ἡ βασιλική αὐτή ἐγκαινιάσθηκε στίς 21 Νοεμβρίου τοῦ 543 καί γιά 94 χρόνια τῆς λειτουργίας της ἔγινε ὁ δημοφιλέστερος Ναός τῆς Παναγίας στά Ἱεροσόλυμα, λόγω τῆς θέσεώς του καί τῆς σημασίας πού ἀπέκτησε. Στό διάστημα αὐτό τῆς λατρευτικῆς χρήσεως τοῦ Ναοῦ, ἀναπτύχθηκε ἡ λειτουργική θεολογία τῆς ἑορτῆς τῶν Εἰσοδίων, πού ἀπό ἐκεῖ διαδόθηκε σ' ὅλη τήν οἰκουμένη.

* * *

Κατά τή θεολογία αὐτή, ἡ Παρθένος Μαρία εἶναι «ἡ σκηνή τοῦ Θεοῦ μετά τῶν ἀνθρώπων» (* Ἀποκ. κα'), τό ἄκρανο κατοικητήριο τοῦ Θεοῦ. Στάθηκε «ὁ καθαρώτατος Ναός τῆς Σωτῆρος», πού ὑπερέβη σέ ἀγιότητα καί χρησιμότητα καί αὐτό τό ἐπίγειο κατοικητήριο τοῦ Θεοῦ, τό «Ἅγιο τῶν Ἁγίων». Στά ἐρείπια τοῦ Ναοῦ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πού πολλές φορές βεβηλώθηκε, κτίζεται ἀμίαντος ὁ Ναός τῆς Καινῆς Διαθήκης, στό ὁποῖο προσάγεται σάν τελική θυσία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἡ «Τιμιωτέρα τῶν Χερουβεῖμ». Ἐξ ἄλλου Αὐτή συμβολικά προεικονίζει ἡ «χρυσή πλάκα» ἐπάνω στήν Κιβωτό τῆς Διαθήκης, τό «ἱλαστήριο ἐπίθημα» μεταξύ τῶν δύο Χερουβεῖμ. Ἡ Θεοτόκος ἔγινε ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ, πού τό β' πρόσωπό Του ὀριστικά ἀποκαλύφθηκε στους ἀνθρώπους, διά τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τά σπλάχνα της ἔγιναν τό «Ἅγιο τῶν Ἁγίων», ὁ ἀληθινός τόπος θείας παρουσίας. Ὅλα τά φυλασσόμενα

ιερὰ ἀντικείμενα στὸν ἁγιάτατο τόπο τοῦ ἰουδαϊκοῦ Ναοῦ ἦταν σκιές πού προτύπωναν τὴν «μόνην εὐλογημένην ἐν γυναίξί». Ἡ Θεοτόκος εἶναι ἡ «βλαστήσασα ράβδος» τοῦ Ἰσαακ. Αὐτὴ εἶναι «τοῦ μάνα ἢ διάδοχος». Αὐτὴ εἶναι «ἡ πύλη τῆς σωτηρίας» πού εἶδε ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ, Αὐτὴ συμβόλιζε καί τὸ «καταπέτασμα τοῦ Ναοῦ». Σέ ὅλα ἡ Ἐκκλησία εἶδε συμβολισμό.

Ὁ Ναός τῶν Ἱεροσολύμων ἦταν σκιώδης παράστασι τοῦ ἔμψυχου Ναοῦ τῆς Παναγίας, μέσα στὸν ὁποῖο τελεσιουργήθηκε τὸ ὕψιστο Μυστήριον τοῦ κόσμου, ἡ Σάρκωσι τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Τώρα ὁ νέος Ναός τῆς Θεοτόκου, στὸν τόπο τοῦ παλαιοῦ, γίνεται κῶρος τιμῆς, τῆς τελειότητος, τῆς ὑπακοῆς καί τῆς ἀειπαρθενίας τῆς «Ἁγίας Μαρίας», πού «μακαρίζουν ὅλες οἱ γενεές».

Ἰ. Α. Π.

Ἐκ τῶν «Εὐεργετινῶν»
ΠΕΡΙ ΚΑΚΙΑΣ, ΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΑΡΕΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟ

ἀποτε ἦρθε κάποιος ἀπό τούς ἀδελφούς πρὸς τὸν Ἄββᾶ Θεόδωρο τῆς Φέρμης καὶ τοῦ εἶπε:

— Κοίταξε, ὁ τάδε ἀδελφός ἐπέστρεψε στὸν κόσμο.

Ἐκεῖνος δὲ ἔφη:

— Γιὰ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα θαυμάζεις; μὴν θαυμάζεις γιὰ αὐτὸ, ἀλλὰ θαύμασε περισσότερο ἂν ἀκούσεις ὅτι κάποιος μπόρεσε νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἐχθροῦ.

2) Εἶπε κάποτε κάποιος γέροντας:

— Εἶναι προτιμότερο νὰ κατοικεῖς μὲ τρία ἄτομα πού ἔχουν φόβο Κυρίου, παρά μὲ δέκα χιλιάδες πού δέν ἔχουν φόβο Θεοῦ. Διότι κατὰ τὸν τελευταῖο καιρὸ στὰ Κοινόβια στοὺς ἑκατὸ μόνις ὀλίγοι θά σώζονται, στοὺς δέ πενήντα δέν γνωρίζω ἂν θά ὑπάρχουν κάποιοι σωζόμενοι. Διότι ὅλοι θά ἀλλάξουν καὶ θά ἀγαποῦν τὰ τραπέζια καὶ τὴ γαστριμαργία καὶ τὴ φιλαρχία καὶ τὴ φιλαργυρία. Εἶναι, λοιπόν, πολλοὶ οἱ κλητοί, λίγιοι ὅμως οἱ ἐκλεκτοί.

3) Εἶπε πάλι ὁ ἴδιος γέροντας:

— Ἐάν βρεθεῖς σὲ κάποιον τόπο καὶ δεῖς κάποιους νὰ ἔχουν κάποια ὑλικὴ παρηγορία μὴν τοὺς προσέξεις αὐτούς. Ἀλλὰ ἐάν ὑπάρχει κάποιος ἄλλος φτωχός, αὐτὸν νὰ προσέξεις, καθόσον χρόνον δέν ἔχει οὔτε φωμὴ καὶ τότε θά ἀναπαύεται ἡ ψυχὴ σου.

4) Κάποτε ὁ Ἄββᾶς Ποιμὴν παρακάλεσε τὸν Ἄββᾶ Μακάριο μὲ πολλὰ δάκρυα, λέγοντας:

— Πές μου λόγον, πῶς θά σωθῶ;

Ἐκεῖνος δὲ ἔφη:

— Τὸ πρᾶγμα τὸ ὁποῖο ζητᾷς ἔφυγε τώρα ἀπὸ τούς Μοναχοὺς.

5) Διηγήθηκε κάποτε ὁ Ἄββᾶς Ἰωάννης ὅτι κάποιος ἀπὸ τούς γέροντες περιέπεσε σὲ ἔκσταση καὶ εἶδε ἓνα ὄραμα. Τρεῖς Μοναχοὶ στέκονταν πέρα ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ἄκουσαν κάποια φωνὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τῆς θάλασσας νὰ τοὺς λέει: «πιάστε πύρινα φτερά καὶ ἐλάτε πρὸς ἐμένα». Καὶ οἱ μὲν δύο ἔπιασαν καὶ πέταξαν στὴν ἄλλη μεριά τῆς

θάλασσας, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἔμεινε καί ἔκλαιγε πολύ δυνατά. Ὑστερα δόθηκαν καί σέ αὐτόν φτερά, ὄχι ὅμως πύρινα, ἀλλά ἀσθενῆ καί ἀδύναμα, καί μέ πολύ κόπο, πέφτοντας καί ξανασηκώνοντας καί μέ πολλή δυσκολία ἔφτασε τελικά στήν ἄλλη ὄχθη. Ὑποκριτικῶς συμβαίνει καί μέ αὐτή τήν γενεά· λαμβάνει μέν φτερά, ὄχι ὅμως πύρινα, ἀλλά πολύ ἀσθενῆ καί ἀδύναμα.

6) Οἱ Ἅγιοι Πατέρες προφήτευσαν γιά τήν τελευταία γενεά καί εἶπαν μέ ἀπορία μεταξύ τους: «ἔμεῖς τί ἔχουμε πράξει;» Ἀποκριθεῖς τότε κάποιος ἀπό αὐτούς, ὁ Ἀββᾶς Ἰσχυρίων, ὁ ὁποῖος ἦταν σπουδαῖος, εἶπε:

— Ἐμεῖς τηρήσαμε τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ.

Οἱ δέ ἄλλοι εἶπαν:

— Αὐτοί πού θά ἔρθουν μετά ἀπό ἐμᾶς, ἄραγε τί θά κάνουν;

Εἶπε τότε ὁ Γέροντας:

— Πρόκειται νά φτάσουν στό μισό ἀπό τό ἔργο μας.

Καί πάλι οἱ Πατέρες ρώτησαν;

— Αὐτοί πού θά ἔρθουν μετά ἀπό αὐτούς, τί θά κάνουν;

Ὁ δέ Γέροντας εἶπε:

— Δέν θά ἔχουν κανένα ἐνάρετο ἔργο οἱ Μοναχοί ἐκείνης τῆς γενεάς· πρόκειται δέ νά ἔρθει σέ αὐτούς πειρασμός. Καί αὐτοί πού θά βρεθοῦν ἄξιοι σέ ἐκείνη τήν ἐποχή, θά γίνουν μεγαλύτεροι καί ἀπό ἐμᾶς καί ἀπό τούς Πατέρες μας.

ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΔΕΚΤΟΥ

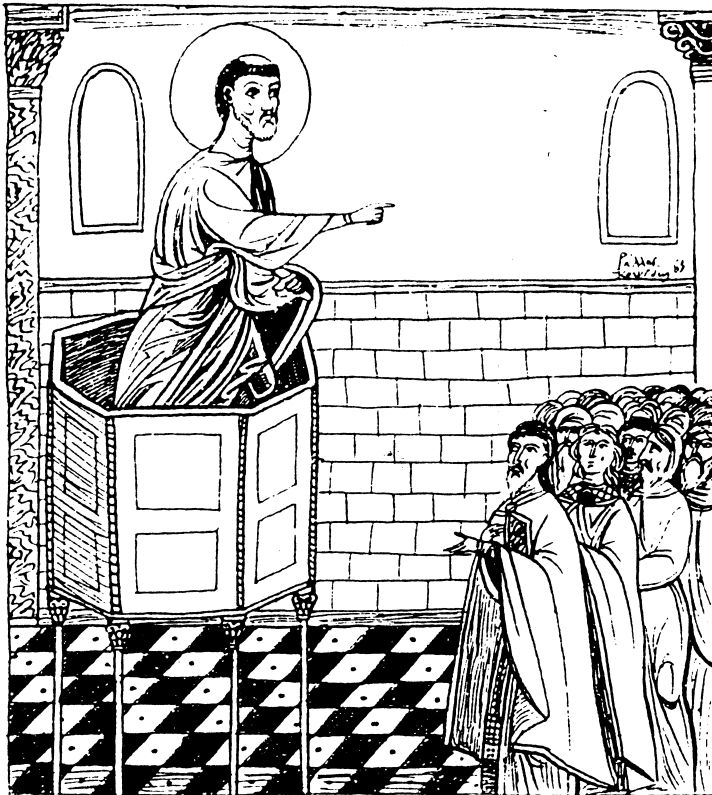
Ὅπως ἀκριβῶς ἡ σφῆκα τρώει τούς κόπους τῶν μελισσῶν, μέ τόν ἴδιο τρόπο καί ὁ τεμπέλης ἀδελφός βλάπτει τήν ὑπαρξη τῆς ἐνάρετης συνοδείας. Καί ὅπως ἀκριβῶς ὁ δειλός στρατιώτης ἐλευθερώνει τά χέρια τῶν ἐχθρῶν, ἔτσι καί ὁ ἀμελής Μοναχός χαλαρώνει τήν προθυμία τῶν ἀδελφῶν· γι' αὐτό καί θά λάβει πολύ μεγάλη τιμωρία ἀπό τό Θεό. Εἶναι, λοιπόν, καλύτερο ἀγαπητοί, νά κατοικεῖ κανεῖς μέ λίγα ἄτομα εὐάρεστα στό Θεό, παρά μέ πολλούς οἱ ὁποῖοι καταφρονοῦν τίς ἐντολές τοῦ Κυρίου. Γιατί ὅπου ὑπάρχει ὁ φόβος τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ βρίσκεται καί ἡ ἀγάπη καί ἡ ὁμόνοια καί ὁ Θεός κατοικεῖ ἀνάμεσα σέ αὐτούς. Ἀντιθέτως ὅπου ὑπάρχει ἀφοβία τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ βρίσκεται ἔριδα καί ζήλεια· καί ὅπου ὑπάρχει ζήλεια πού σημαίνει φθόνος, ἐκεῖ ὁ πονηρός ὑπερηφανεύεται.

Εἶναι λοιπόν προτιμότερο νά ζοῦμε μέ λίγους καλούς, παρά μέ πλῆθος ἄχρηστων, σύμφωνα καί μέ αὐτά τά ὁποῖα οἱ θεῖες Γραφές μᾶς ἔχουν παραδώσει. Διότι λέει ὁ συγγραφέας τῶν Παροιμιῶν: «νά μήν ἐπιθυμεῖς πλῆθος ἄχρηστων, ἄν δέν ὑπάρχει ὁ φόβος τοῦ Κυρίου σέ αὐ-

τούς». Διότι είναι καλύτερος ένας δίκαιος παρά χίλιοι άμαρτωλοί, «γιατί στή συναγωγή τῶν άμαρτωλῶν θά ανάψει φωτιά». Λέει επίσης άλλος: «μήν επιθυμείς πλῆθος άχρηστων, καί αν άκόμη πληθύνουν νά μήν χαιρέσαι για αὐτούς διότι δέν υπάρχει φόβος Κυρίου σέ αὐτούς. Μήν εμπιστευθεῖς στή ζωή τους διότι θά στενάξεις από πρόωρο πένθος: επειδή είναι καλύτερος ένας δίκαιος, ὁ ὁποῖος τηρεῖ τό θέλημα τοῦ Κυρίου, παρά νά ἔχεις άσεβῆ παιδιά. Διότι από ένα συνετό θά δημιουργηθεῖ πόλη».

Ἀπόδοση στή Δημοτική: ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΟΛΕΑΣ

Θεολόγος

«ΠΑΪΣΙΟ ΜΕ ΛΕΝΕ»

H

ταν καλοκαίρι. Στην κατασκίνωση τῆς ἐπαρχιακῆς πόλεως εἶχαν συγκεντρωθεῖ γιά ἕνα πενθήμερο παλαιοὶ κατασκηνωτές, ἄντρες τώρα, οικογενειάρχες οἱ περισσότεροι. Ἐνας θεολόγος εἶχε κληθεῖ ἀπό τήν Ἀθήνα νά συζητήσει μαζί τους τά τόσα καί τόσα ζητήματα πού τοὺς ἀπασχολοῦν. Καί πράγματι οἱ συζητήσεις εἶχαν ξεχωριστό ἐνδιαφέρον.

Κάποια στιγμή τό θέμα ἤρθε στους σύγχρονους μεγάλους Ἅγίους καί ἰδιαίτερα στόν Ἅγιο Παῖσιο, στίς φωτισμένες συμβουλές του καί τά ἀναρίθμητα θαύματα πού κάνει. Ὅταν ἡ σχετική συζήτηση τελείωσε, μία κυρία, ἀπό τίς εὐλογημένες αὐτές ψυχές πού διακονοῦν μέ πολλή ἀγάπη στήν κουζίνα, πλησίασε τόν θεολόγο καί ζήτησε νά τοῦ μιλήσει ἰδιαίτέρως. Ἦθελε νά τοῦ ἐξιστορήσει ἕνα θαῦμα τοῦ Ἁγίου στήν οικογένειά της. Μία μέρα, τοῦ εἶπε, ἡ κόρη μου Ἐλένη, μαθήτρια τοῦ Λυκείου, παρουσίασε ἕνα μεγάλο σπυρί στό μάγουλό της. Ἦταν ἐρεθισμένο, κατακόκκινο. Τρέξαμε ἀμέσως στό γειτονικό φαρμακεῖο. Ἄνησύχησε ἡ φαρμακοποιός.

— Δέν μπορῶ νά δώσω κάποιο φάρμακο, μᾶς εἶπε. Πρέπει σύντομα νά πάτε στόν γιατρό. Μήν καθυστερεῖτε. Μπορεῖ νά εἶναι κάτι κακό.

Παγώσαμε. Τρέξαμε ἀμέσως στό σπίτι τῆς ἐξαδέλφης μου. Ἄνησύχησε κι ἐκεῖνη καί ξεκινήσαμε νά πᾶμε μαζί σ' ἕνα γνωστό της δερματολόγο. Ὁ γιατρός ἐξέτασε προσεκτικά τήν Ἐλένη. Τελειώνοντας τήν ἐξέταση, φάνηκε κι αὐτός πολύ ἀνήσυχος.

— Νά πάτε ἀμέσως στό Νοσοκομεῖο, μᾶς εἶπε. Νομίζω ὅτι πρέπει νά γίνει τό συντομότερο ἐγχείρηση.

— Ἐγχείρηση! φωνάξαμε τρομαγμένες καί οἱ τρεῖς μαζί. Εἶναι τόσο σοβαρό, γιατρέ; Εἶναι κάτι κακό; Θά κινδυνεύσει ἡ Ἐλένη μας;

— Μήν κάνετε ἔτσι! μᾶς ἀπάντησε ὁ γιατρός. Ἡ ἐπιστήμη ἔχει προοδεύσει. Πιστεῦω ὅτι θά τακτοποιηθεῖ τό πρόβλημα. Σέ κάθε περίπτωση, γιά ὅ,τι χρειασθεῖτε, θά εἶμαι στή διάθεσή σας.

Εὐχαριστήσαμε τόν γιατρό καί ἀναχωρήσαμε. Τήν ἄλλη μέρα νωρίς - νωρίς οἱ τρεῖς μας περάσαμε τήν κεντρική εἴσοδο τοῦ μεγάλου νοσοκομεῖου τῆς πόλεως μας καί ζητήσαμε νά μάθουμε πού εἶναι τό δερματολογικό τμήμα. Καθώς βαδίζαμε στόν διάδρομο τοῦ τμήματος, συνα-

ντήσαμε ένα γιατρό που έβγαινε εκείνη τη στιγμή από κάποιο Γραφείο.

– Καλημέρα σας, γιατρέ, του είπαμε.

– Καλημέρα σας. Τί ζητάτε εδώ;

– Ζητάμε να βρούμε κάποιον καλό δερματολόγο, για την κόρη μου.

– Έγώ δερματολόγος είμαι. Αυτή την ώρα έχω χειρουργείο. Άλλά, ως είναι, έλατε για λίγο στο Γραφείο μου να δω τό παιδί.

Αυτό καί έγινε. Ο γιατρός εξέτασε προσεκτικά την Έλένη.

– Τί λέτε, γιατρέ;

– Δέν μπορώ νά πώ τίποτε, πρίν δω τίς εξετάσεις πού σās γράφω. Θά τίς κάνει ή Έλένη καί έπειτα νά έρθετε εδώ στό Γραφείο μου. Δέν θέλω νά σās στενοχωρήσω, αλλά μου φαίνεται ότι πρέπει νά ενεργήσουμε άμεσα.

Ευχαριστήσαμε τόν γιατρό καί φύγαμε πολύ στενοχωρημένες.

Τό βράδυ διάβασα τήν Παράκληση τής Παναγίας καί τήν παρακάλεσα νά βοηθήσει τήν Έλένη μου. Έπειτα έπεσα νά κοιμηθώ, αλλά στόν ύπνο μου έγινε κάτι πολύ παράξενο. Μου έμφανίσθηκε ένας καλόγερος, μέ κάλεσε μέ τό όνομά μου καί μου είπε:

– Μήν ανησυχείς. Θά γίνει καλά ή Έλένη σου.

– Ποιός είσαι, Γέροντα; τόν ρώτησα.

– Παΐσιο μέ λένε, μου άπάντησε. Μήν ανησυχείς. Θά γίνει καλά τό κορίτσι, θά κάνεις όμως τό έξής: Θά τήν πάρεις αύριο καί θά πās νά τή διαβάσει ό πάτερ Πέτρος.

– Δέν γνωρίζω, Γέροντα, κανέναν πάτερ Πέτρο.

– Θά τόν βρείς, μήν ανησυχείς. Η εξαδέλφη σου τόν ξέρει.

Τό πρωί, μόλις έφεξε, σκεφτόμουν τό παράξενο όνειρο. Ποιός ήταν ό Γέροντας πού μου έμφανίσθηκε; Παΐσιος μου είχε πεί ότι είναι τό όνομά του. Νά ήταν άραγε ό Άγιος Παΐσιος, πού είχα άκούσει ότι κάνει τόσα θαύματα; Εκείνη τήν ώρα χτύπησε τό τηλέφωνο. Ήταν ή εξαδέλφη μου. Κατευθείαν μου είπε:

– Ξέρεις ποιός μέ πήρε τό βράδυ στό τηλέφωνο;

– Όχι βέβαια... πού νά τό ξέρω; Κάποιος από τούς τόσους γνωστούς πού έχεις, ύποθέτω.

– Όχι, όχι, έχει σημασία. Μέ πήρε ό πάτερ Πέτρος!

– Ποιός; Ο πάτερ Πέτρος;

Έγώ τρελάθηκα. Τά έχασα... Έχασα τή φωνή μου.

– Ναι, ό πάτερ Πέτρος, συνέχισε εκείνη. Φαίνεται ότι έμαθε για τό πρόβλημα τής Έλένης καί ρωτούσε νά μάθει τί κάνετε.

– Μέγας είσαι, Κύριε! φώναξα και της διηγήθηκα τό παράξενο ὄνειρο.

– Ὁ Ἅγιος Παῖσιος ἦταν, μοῦ εἶπε. Καί μᾶς στέλνει στόν πάτερ Πέτρο, διότι αὐτός συνδεόταν μαζί του.

– Τόν ξέρεις λοιπόν τόν πάτερ Πέτρο;

– Τόν ξέρω και πολύ καλά. Θά πᾶμε μαζί νά διαβάσει εὐχή στήν Ἑλένη, ὅπως τό εἶπε ὁ Ἅγιος.

Πράγματι σύντομα ξεκινήσαμε. Ὁ πάτερ Πέτρος μᾶς δέχθηκε ἐγκάρδια. Τοῦ εἶπαμε τά σχετικά.

– Οἱ Ἅγιοι εἶναι κοντά μας, μᾶς εἶπε. Μή φοβάστε. Θά γίνει καλά ἡ Ἑλένη.

Ἐπειτα ἔβαλε τό πετραχήλι του στό κεφάλι τῆς Ἑλένης και τῆς διάβασε κάποιες εὐχές. Φύγαμε και πήγαμε νά κάνουμε τίς ἐξετάσεις πού ἔγραψε ὁ γιατρός. Τήν ἄλλη μέρα ἔπρεπε νά ξεκινήσουμε γιά τό Νοσοκομεῖο. Ὅμως τό πρωί ἡ Ἑλένη πετάχθηκε χαρούμενη.

– Μαμά, ἔφυγε τό κακό σπυρι! φώναζε.

Τήν κοιτάζω, τό πρόσωπό της ἔλαμπε πεντακάθαρο.

– Θεέ μου! φώναξα. Θαῦμα ἔγινε!

Δέν πιστεύαμε στά μάτια μας. Συγκινήθηκε και ἡ ἑξαδέλφη μου.

– Ὁ Ἅγιος Παῖσιος τό ἔκανε καλά τό κορίτσι μας. Πᾶμε στό Νοσοκομεῖο νά τή δεῖ και ὁ γιατρός.

Φθάσαμε πράγματι στό Γραφεῖο τοῦ γιατροῦ. Ὅταν ἐκεῖνος εἶδε τίς ἐξετάσεις και καθαρό τό μάγουλο τῆς Ἑλένης, δέν πίστευε στά μάτια του.

– Πῶς εἶναι δυνατόν; ἔλεγε. Αὐτό πού βλέπω, δέν ταιριάζει μέ τίς ἐξετάσεις, οὔτε μέ τήν ἐξέταση πού εἶχα κάνει ὁ ἴδιος. Αὐτό εἶναι τό κορίτσι πού εἶχα ἐξετάσει;

– Αὐτό, γιατρέ! ἀπάντησα και τοῦ διηγήθηκα ὅσα εἶχαν συμβεῖ.

– Δέν ξέρω, εἶπε ὁ γιατρός στό τέλος. Δέν μπορῶ νά πῶ τίποτε. Ἐδῶ ἡ ἐπιστήμη μου σταματάει. Κι ἀφοῦ λέτε πῶς ἔγινε θαῦμα, θαῦμα θά πῶ κι ἐγώ... Δέν ἔχω ἄλλη ἐξήγηση.

– Τί λέτε και σεῖς; εἶπε στόν θεολόγο ἡ κυρία, ἡ μητέρα τῆς Ἑλένης.

– Νά δοξάσουμε τόν Θεό, ἀπάντησε ἐκεῖνος, πού ἀνέδειξε στήν ἀποστατημένη ἐποχή μας τόσο μεγάλους Ἅγίους σάν τόν Ἅγιο Παῖσιο, τόν ἅγιο Πορφύριο, τόν Ἅγιο Ἰάκωβο και βέβαια λίγες δεκαετίες πρὶν τόν παγκόσμιο Ἅγιο Νεκτάριο.

Δοξασμένο τό ὄνομά του!

ΘΑΥΜΑΣΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΕΥΒΟΙΑΙ

νώρισα τόν π. Ἰάκωβο ἀπό τότε πού ἦλθε στό Μοναστήρι. Ἄμέσως ἡ φήμη του ἐξαπλώθηκε στή γύρω περιοχή. Ὁ κόσμος ἔλεγε: «Πάμε στό Μοναστήρι νά φιλήσουμε τό χέρι τοῦ πατρός Ἰακώβου πού εὐωδιάζει». Ἦταν ὁ Γέροντας πράγματι ἄνθρωπος ἐνάρετος, ἀσκητικός, ἄνθρωπος τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Τότε γιά πρώτη φορά ἀκούσαμε στά χωριά μας ὅτι ὑπάρχει σαρανταλείτουργο. Τό ἔμαθε ὁ κόσμος καί ἔφερναν τά ὀνόματά τους στό Μοναστήρι προσφέροντας ὅ,τι μπορούσαν γιά νά τά μνημονεύσει ὁ Γέροντας στό σαρανταλείτουργο.

Τό κύριο χαρακτηριστικό τοῦ πατρός Ἰακώβου θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι ἦταν ἡ βία πού ἀσκοῦσε πάνω στόν ἑαυτό του στό καθετί. Ἐφάρμοζε τό γραφικό: «ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ βιάζεται καί βιασταί ἀρπάζουν αὐτήν». Δέν συγκατέβαινε εὐκολα στόν ἑαυτό του. Ἀλλά καί ἡ εὐθύτητά του ἦταν μοναδική. Ἦταν ἄνθρωπος τοῦ «ναί, ναί» καί τοῦ «οὐ, οὐ».

Στήν ἀρετή τῆς νηστείας ἀσκήθηκε ὑπεράνθρωπα. Βεβαίως καί ἀπό τή φύση του ἦταν ὀλιγοδίαιτος, ἀφοῦ ὡς γνωστόν ποτέ δέν ἔφαγε στή ζωή του λιπαρές τροφές ἢ ζυμαρικά ἢ γλυκά. Ἀλλά μέ τήν προσπάθειά του πολλαπλασίασε τό τάλαντο ἑκατονταπλάσια.

Διέπρεπε ὡς πνευματικός, ὡς διορατικός Γέροντας. Πρίν σᾶς ἀναφέρω μερικά περιστατικά πού φανερώνουν τό χάρισμα τοῦ Γέροντά μας, θά σᾶς διηγηθῶ ἓνα περιστατικό πού συνέβη σ' ἐμένα προσωπικά. Ὅταν τό 1966 τραυματίσθηκα σοβαρά στό μάτι μου, ὁ Γέροντας πρίν ἀπό τρεῖς μέρες προέβλεψε τό ἀτύχημα καί μοῦ ἐπέστησε τήν προσοχή. Διότι, ὅπως μοῦ εἶπε, εἶδε ὀφθαλμοφανῶς τό διάβολο πού προκάλεσε τή δοκιμασία μου.

Ἦρθε κάποτε ἓνας στρατηγός, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐξομολογήθηκε ὅτι ποτέ στή ζωή του δέ φοβήθηκε τόσο ὅσο ὅταν ἔμπαινε στό ἐξομολογητήριο τοῦ Γέροντα γιά τήν πρώτη του ἐξομολόγηση. Ποιά ὅμως ἦταν ἡ ἐκπληξή του, ὅταν ἄκουσε τό Γέροντα νά τοῦ ἀποκαλύπτει ὅλη του τή ζωή! Ἔτσι πῆρε θάρρος καί ἐξομολογήθηκε.

Μιά κυρία ἀπό τήν Ἀθήνα πού μετὰ δέκα χρόνια γάμου δέν εἶχε ἀ-

ποκτήσει παιδί ήλθε μέ τό σύζυγό της νά συμβουλευθεῖ τό Γέροντα, διότι σκέφτονταν νά υἱοθετήσουν ἕνα παιδί, καί ἤθελαν τή γνώμη τοῦ Γέροντα γι' αὐτό τό θέμα. Ὁ πατήρ Ἰάκωβος, χωρίς νά τοὺς ἔχει ξαναδεῖ, τοὺς λέει: «Μή στενοχωρεῖστε καί ὁ Θεός θά σᾶς δώσει δύο κόρες». Μετά τήν ἀναχώρησή τους ἀπό τό Μοναστήρι ἡ γυναίκα ἐγκυμώνησε καί γέννησε δίδυμα κορίτσια. Κατόπιν γιά δέκα ὀλόκληρα χρόνια δέν κατάφεραν νά ξανάρθουν στό Μοναστήρι κι οὔτε ἔγραψαν σχετικά στό Γέροντα. Μετά τήν παρέλευση τῆς δεκαετίας μέ μεγάλα πλέον τά κοριτσάκια τους ἤρθαν νά εὐχαριστήσουν τόν π. Ἰάκωβο, ὁ ὁποῖος μόλις εἶδε τή γυναίκα τή ρώτησε: «Τί κάνουν οἱ κόρες σου;» καί ἄρχισε νά κουβεντιάζει μαζί της.

Ἐκεῖ στεκόταν καί μιᾶ ἄλλη κυρία πού στενοχωριοῦταν, γιατί ὁ Γέροντας δέ φαινόταν νά τήν προσέχει. Ξαφνικά ἀπευθύνεται σ' αὐτήν ὁ πατήρ Ἰάκωβος λέγοντας: «Κυρία Ἐλένη — αὐτό δέν εἶναι τό ὄνομά σου; — δέν ὑπάρχει λόγος νά φοβᾶσαι γιά τίποτε». Τῆς ἔδωσε ἀμέσως τήν ἀπάντηση γιά τό πρόβλημα πού τήν εἶχε φέρεi στό Μοναστήρι. Διότι εἶχε ἔλθει νά συμβουλευθεῖ τό Γέροντα γιά κάποιες φοβίες ἀπ' τίς ὁποῖες ὑπέφερε.

Ἦλθε κι ἕνα ζευγάρι γιά πρώτη φορά στό Μοναστήρι καί μόλις συνάντησαν τό Γέροντα, τοὺς λέει: «Τί κάνει τό παιδάκι σας, ἡ Ἐλευθερία; Νά μοῦ τό φέρετε αὔριο νά τό εὐλογήσω».

Ἐνα Ἱεροδιάκονο ἀπό τήν Κύπρο, τόν π. Νεόφυτο (νῦν μητροπολίτη Μόρφου), πρὶν ἱερωθεῖ, ρώτησε ὁ Γέροντας: «Ποῖο ἦταν πάτερ μου, τό ὄνομά σου;» «Ὅμηρος, Γέροντα». «Κάποιο λάθος ἔγινε, παιδί μου, διότι τό ὄνομά σου ἔπρεπε νά εἶναι Μύρων». Πράγματι! διότι ἡ γιαγιά του πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας τοῦ ἔδωσαν τό ὄνομα, λεγόταν Μυροφόρα. Ἀμέτρπητά τά παρόμοια περιστατικά.

Ἡ Γερόντισσα Μακαρία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Γερασίμου στό Λουιράκι Κορινθίας μᾶς διηγήθηκε γιά μιᾶ κυρία καρκινοπαθὴ μέ πολλές χειρουργικές ἐπεμβάσεις πού ἐπισκέφθηκε τό Μοναστήρι της ἀπελπισμένη, γιατί ὁ ὄγκος εἶχε ξαναεμφανισθεῖ στό χέρι της αὐτὴ τὴ φορά καί οἱ γιατροὶ τῆς συνέστησαν χειρουργεῖο. Ἐκείνη τὴ στιγμή ἡ Γερόντισσα διάβασε τὴ βιογραφία τοῦ Γέροντα καί τὴ συμβούλεψε νά σταυρώσει τό χέρι της μέ τὴ φωτογραφία του καί νά τόν παρακαλέσει. Τό ἐπόμενο πρῶτὸ ὄγκος ἐξαφανίστηκε.

Ἡ κυρία Μαρία Γκέκα ἀπὸ τό Βόλο πού εἶχε πολὺ σοβαρὰ ἄρρωστο τό παιδί της καί παρ' ὅλες τίς θεραπείες δέν εἶχε βελτίωση, μόλις ἐπικαλέσθηκε τὴ βοήθεια τοῦ Γέροντα, ἀμέσως τό παιδί της θεραπεύτηκε.

Ἀρχιμανδρίτη Νεκτάριου Πάρη
ΤΟ «ΑΙΩΝΙΑ Η ΜΝΗΜΗ» ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΛΑΤΡΕΙΑ

Εἰσαγωγικά

πρός εξέταση φράση -ἀνακήρυξις κατά τόν Συμεών Θεσσαλονίκης- ἐκφωνεῖται ἀπό τόν ἱερέα καί ψάλλεται ἀπό τούς χορούς στό τέλος τῆς ἐξοδίου ἀκολουθίας ἢ τῶν ἐπιμνημοσύνων δεήσεων:

«Αἰωνία σου ἡ μνήμη, ἀξιομακάριστε καί ἀείμνηστε ἀδελφέ (ἢ ἀδελφή) ἡμῶν (ἢ ἀξιομακάριστοι καί ἀείμνηστοι ἀδελφοί ἡμῶν)».

Ἡ χορός συνεχίζει σέ ἀντιφωνία τρίς: «Αἰωνία ἡ μνήμη, αἰωνία ἡ μνήμη, αἰωνία αὐτοῦ (ἢ αὐτῆς ἢ αὐτῶν) ἡ μνήμη».

Ἡ σημασία τῆς φράσεως αὐτῆς, ἡ βαθύτερη νοηματοδότησή της καί ἡ κυρίαρχη θέση της στήν ὄλη τελετή, ὡς ἐπισφράγισμά της, εἶναι ἄγνωστη στούς περισσοτέρους πιστούς, ἀποτελώντας μέ τόν τρόπο αὐτό ἓνα κενό ποιμαντικῆς, ἀφοῦ στίς κηδεῖες καί τά μνημόσυνα ἀποφεύγονται, συνήθως, τά κηρύγματα, γιά διαφόρους, ψυχολογικούς καί πραγματικούς λόγους. Συνήθως δίδεται ἡ ἐντύπωση ὅτι ἡ λέξη «μνήμη» σημαίνει τήν ἀνθρωπίνην ἐγκεφαλική μνήμη, καί ἔτσι ἀκούομε συχνά σέ ἐπικηδεῖους λόγους φράσεις - ὑποσχέσεις ὅπως «Καλό σου ταξίδι, ἀγαπημένο μας, θά εἶσαι πάντοτε στήν μνήμη μας, δέ θά σέ ξεχάσομε ποτέ». Ἡ ὑπόσχεση ὅμως αὐτή μπορεῖ νά κρατηθεῖ μόνο γιά μερικές δεκαετίες ἴσως, ἀφοῦ μέ τόν θάνατο σταματᾷ ἡ λειτουργία τοῦ ἐγκεφάλου καί διακόπτεται ἡ ὁποιαδήποτε ἀνάμνηση. Βεβαίως, ἡ πρόθεση τοῦ ἀνθρώπου «νά θυμᾶται γιά πάντα» εἶναι δικαιολογημένη καί ἀποτελεῖ στήν πραγματικότητα ἀναφορά στήν ἀθανασία καί στεναγμό ψυχῆς γιά τήν χαμένη πρός τό «καθ' ὁμοίωσιν» πορεία.

Αἰώνιος εἶναι ὁ ἀεί ρέων, ὁ ἀστεῖρευτος, ὁ ἀτελείωτος, ὁ οὐδέποτε παύων, ἐνῶ μνήμη εἶναι ἡ ἰκανότητα τοῦ νοῦ νά θυμᾶται, ἡ λειτουργία «ἐγγραφῆς» ἀλλά καί ἀνασύρσεως (ἀνακλήσεως) ἀναμνήσεων. Ἐτσι αἰωνία μνήμη εἶναι ἡ οὐδέποτε παύουσα ἀνακαλουμένη ἀνάμνηση -ὡς «ζῶσα» δηλαδή ἀνάμνηση. Καί τέτοια ἀνάμνηση διαθέτει μόνο ὁ Θεός.

Θεολογία

Αἰωνία μνήμη σημαίνει ἀτελείωτη ζωή κοντά στόν Θεό, μετοχή στήν

Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὅπου δέν θά ὑπάρχει πόνος, λύπη καί στεναγμός. Εἶναι τό πολυτιμότερο ἀγαθό πού μπορεῖ ἕνας χριστιανός νά ἀποκτήσει, γι' αὐτό καί ὁ Χριστός μᾶς προτρέπει νά ζητοῦμε πρωτίστως τήν μετοχή μας στήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, πράγμα τό ὁποῖο ὁ ἴδιος ὁ Θεός ὑπεσχέθη στό ἀνθρώπινο γένος μετά τήν ἐκδίωξη τῶν Πρωτοπλάστων ἀπό τόν Παράδεισο.

Ἡ αἰώνια ζωή προσφέρεται μέ τήν μεσιτεία τοῦ Χριστοῦ, μέ τήν ἔκουσία θυσία του, μέ τό αἷμα του. Πρόγευση τῆς αἰωνίας αὐτῆς ζωῆς ἐπιτυγχάνεται ἀπό τήν παροῦσα ζωή, μέ τήν ὑπακοή στό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐντός τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Κύριος ἀνταμείβει τήν ὑπακοή στό θέλημα του μέ τήν αἰώνια ζωή, γι' αὐτό ὁ πιστός θά πρέπει νά προσανατολίζεται πρὸς τήν ὀρθή πορεία, χωρίς νά ἔλκεται ἀπό τήν ματαιότητα. Ἡ πορεία πρὸς τήν αἰώνια ζωή εἶναι γεμάτη ἀπό θλίψεις καί κακουχίες, οἱ ὁποῖες ὅμως, σέ σύγκριση μέ τό ἀποτέλεσμά τους τό ὁποῖο εἶναι αἰώνιο, εἶναι ἐλαφρές, λησμονοῦνται σύντομα, ἀρκεῖ ὁ πιστός νά δίνει περισσότερη ἀξία στά μὴ βλεπόμενα, ἀφοῦ τό φθαρτό ἀνθρώπινο σῶμα εἶναι προσωρινή κατοικία, ἡ ὁποία θά ἀντικατασταθεῖ ἀπό τό νέο ἀναστημένο – ἀνακαινισμένο σῶμα.

Ἐκεῖνος πού θέλει νά κληρονομήσει τήν αἰώνια ζωή, θά πρέπει νά μελετᾷ καί νά ἐφαρμόζει τίς Θεῖες Γραφές, διότι τά λεγόμενα τοῦ Κυρίου μεταδίδουν αἰώνια ζωή, ὅπως ὁμολογεῖ ὁ ἀπόστολος Πέτρος. Θά πρέπει, ἐπίσης, νά μεταλαμβάνει ἐν ἐπιγνώσει τό σῶμα καί τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὥστε νά ἀναστηθεῖ τήν ἐσχάτη ἡμέρα καί νά ζήσει αἰώνιος.

Μία ἀπό τίς κυριότερες αἰτίες γιά τήν προσέλκυση τῶν ἐθνικῶν στήν ἀληθινή πίστη ἦταν καί ἡ ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου γιά τήν μετοχή στήν αἰώνια ζωή. Οἱ ἐθνικοί χαίρονταν καί ἐθαύμαζαν, διότι ἀπεστάλη καί γι' αὐτούς ὁ Μεσσίας.

Ἡ τελική κρίση γιά τήν μετοχή τῶν χριστιανῶν στήν αἰώνια ζωή θά πραγματοποιηθεῖ κατὰ τήν ἐνδοξο δευτέρα ἔλευση τοῦ Κυρίου στήν γῆ. Μέ τόν θάνατο ὅμως, πού μπορεῖ νά συμβεῖ σέ ὁποιαδήποτε στιγμή τῆς ζωῆς, καί μέ τήν ἐπικείμενη κρίση τοῦ Θεοῦ, βρίσκεται οὐσιαστικῶς ὁ ἄνθρωπος ἀνά πᾶσα στιγμή τῆς ζωῆς του μπροστά στήν ἐσχάτη κρίση. Καλύτερη δέ προετοιμασία γιά τήν συγκλονιστική στιγμή τοῦ θανάτου εἶναι ἀσφαλῶς ἡ «μελέτη» τοῦ θανάτου. Ἡ διαπαιδαγώγηση αὐτή ὀνομάζεται ἀπό τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μνήμη θανάτου καί ἀποτελεῖ γιά τήν ἀσκητική καί γενικότερα τήν χριστιανική παράδοση οὐσιώδες στοιχεῖο. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς ὑπενθυμίζει τό ἐπικείμενο τοῦ θανάτου καί μᾶς παρακινεῖ σέ μετάνοια καί προετοιμασία γιά τήν αἰώνια ζωή. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος θά μᾶς πεῖ ὅτι κάθε μέρα πρέπει νά ἀντιμετωπίζεται καί νά ἀξιοποιεῖται ἀπό τόν χριστιανό ὡς ἡ τελευταία τῆς ζωῆς του, ὥστε, κατὰ τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή, νά «προλαμβάνει τήν φύ-

σιν κατά τήν γνώμην αὐθαίρετος νεκρός πρὸς τόν κόσμον γενόμενος». Ὅταν ὁ πιστός σκέφτεται τόν θάνατο, ἀπομακρύνει τήν ἁμαρτία, μέ ἀποτέλεσμα ἡ ζωὴ του νά ἔχει ὀρθό προσανατολισμό.

Ἐο Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ἀναφερόμενος στήν ἐξόδιο ἀκολουθία ἡ ὁποία ἐτελεῖτο μέσα στήν Θεία Λειτουργία, σημειώνει ὅτι τό ὄνομα τοῦ ἀπελθόντος ἐμνημονεύετο μέ τά ὀνόματα τῶν ἁγίων καί κεκοιμημένων, πράγμα τό ὁποῖο σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐζητοῦσε νά περιληφθεῖ ὁ ἀπελθών μεταξύ τῶν ἁγίων καί προέτρεπε τήν λατρευτική σύναξη νά παρακαλεῖ γι' αὐτό.

Ἐο Συμεών Θεσσαλονίκης σημειώνει ὅτι ἡ φράση Αἰωνία ἡ μνήμη εἶναι ἀνακήρυξη τοῦ ἀπελθόντος ἀδελφοῦ, πράγμα τό ὁποῖο σημαίνει ὅτι αὐτός εὑρίσκεται ἀνάμεσα στούς ἁγίους, εἶναι ἄξιος νά κληρονομήσει τήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Σημαίνει, ἐπίσης, ὅτι ὁ ἀπελθών ἀνατίθεται στό χέρια τοῦ Θεοῦ.

Τό τελευταῖο αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ φράση Αἰωνία ἡ μνήμη εἶναι μία εὐχή καί μέ αὐτή τήν ἔννοια χρησιμοποιεῖται ἀπό τήν Ἐκκλησία. Χρησιμοποιεῖται δέ ὡς εὐχή, διότι πρῶτον ἡ Ἐκκλησία ἐπιθυμεῖ τήν σωτηρία ὅλων τῶν μελῶν της καί δεύτερον διότι, ἐκτός ἀπό τίς περιπτώσεις τῶν ἁγίων, εἶναι ἄγνωστη ἡ κρίση τοῦ Θεοῦ γιά τήν κάθε ψυχή. Ἔτσι, ἡ Ἐκκλησία εὐχεταί στίς λατρευτικές συνάξεις:

«Ἔτι δεόμεθα ὑπέρ μακαρίας μνήμης καί αἰωνίου ἀναπαύσεως πάντων τῶν ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου κεκοιμημένων ὀρθοδόξων πατέρων καί ἀδελφῶν ἡμῶν, φιλόανθρωπε Κύριε».

Ἐπάρχει ἡ ἐντύπωση ὅτι, μέ τό Αἰωνία ἡ μνήμη, οἱ συγγενεῖς καί οἱ φίλοι τοῦ ἀπελθόντος ἀποδίδουν σέ αὐτόν τόν τελευταῖο τους σεβασμό. Ὅμως εἶναι προφανές ὅτι διαφεύγει ἐδῶ τό ὅτι ὁ σεβασμός συνεχίζεται καί πέραν τοῦ τάφου, ἀφοῦ ὁ ἀπελθών ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει ὡς πρόσωπο. Τελευταῖος εἶναι μόνο ὁ ἀσπασμός, στόν ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία καλεῖ τούς συγγενεῖς καί φίλους τοῦ ἀπελθόντος, στό τέλος τῆς ἐξοδίου ἀκολουθίας.

Ἐμνολογικά

Τό Αἰωνία ἡ μνήμη εἶναι ἀπό τίς σπάνιες περιπτώσεις ὕμνων τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, οἱ ὁποῖες δέν συνδέονται μέ ἱερολογική ἀναφορά μέ τό θεῖο, μέ τόν Τριαδικό Θεό μέ κάποιο ἀπό τά πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Στήν Καινή Διαθήκη ἡ λέξη μνήμη ἀναφέρεται στήν μνήμη τῶν λόγων καί ὄχι τοῦ προσώπου. Στήν Παλαιά Διαθήκη, ὑπάρχει ἡ φράση αἰωνία μνήμη, ἡ ὁποία ὁμως χρησιμοποιεῖται μέ τήν ἔννοια τῆς ὑπό τῶν ἀνθρώπων ἀναμνήσεως μεγάλων ἀνδρῶν καί τῶν ἔργων τους. Φαίνεται

ὅτι ὁ ἐκκλησιαστικός ψαλμωδός μᾶλλον χρησιμοποιεῖ τὶς θεολογικὲς ἔννοιες «αἰωνία λύτρωσις», «ἐλπίς ζωῆς αἰωνίου», «ζωὴ αἰώνιος», «παράκλησις αἰώνιος», κ. ἄ. Ἐτσι τὸ Αἰωνία ἢ μνήμη ἐνέχει ταυτοχρόνως δοξολόγησι τῆς αἰωνιότητος τοῦ Θεοῦ καὶ παράκλησις - παρηγορία. Τὸ πρόσωπο τοῦ ἀποδημήσαντος δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκη τῆς μνήμης ἀλλὰ τῆς μνημονεύσεως, δηλαδή δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκη τῆς ἀπλῆς ἀναμνήσεως ἢ ὑστεροφημίας ἀλλὰ τῆς προσευχητικῆς μνημονεύσεώς του, ὥστε νὰ βρεῖ ἔλεος ἀπὸ τὸν Κύριο.

Λειτουργικὴ χρῆσις

Τὸ Αἰωνία ἢ μνήμη φαίνεται νὰ εἶναι παλαιό, ἀφοῦ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν συγγραφέα τῶν Ἱεροπαγικῶν Συγγραμμάτων. Τὰ περισσότερα σημεῖα τῆς Νεκρώσιμου Ἀκολουθίας ὑπῆρχαν ἤδη ἀπὸ τὸν 5ο αἰῶνα καὶ πλαισιώθηκαν μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου μὲ ψαλμικούς στίχους καὶ ὕμνους. Οἱ Ἱεροπαγικὲς Διαταγὲς καθορίζουν ὅτι οἱ πιστοὶ θὰ πρέπει νὰ συνοδεύουν τοὺς ἀπελθόντας μὲ ψαλμούς καὶ ὕμνους ἐνῶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος πιστεύει ὅτι ἡ παρουσία τῆς ψαλμωδίας στὶς νεκρώσιμες ἀκολουθίαι τῶν μοναχῶν εἶναι ἔνδειξις χαρᾶς καὶ εὐχαριστίας στὸν Θεό, διότι ὑπάρχει ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοὺς πόνους καὶ ἀμοιβὴ καὶ στέφανος γιὰ τοὺς ἐν Χριστῷ ζήσαντες.

Τὸ Μικρὸν εὐχολόγιον καθορίζει ὅτι τὸ Αἰωνία ἢ μνήμη ψάλλεται μόνο κατὰ τὰ μνημόσυνα τὰ συναπτόμενα στὴν Θεία Λειτουργία. Ὡς ἐκ τούτου, δὲν ψάλλεται, ἀλλὰ μόνο ἐκφωνεῖται στὰ τρισάγια τὰ ὁποῖα τελοῦνται αὐτόνομα ἢ σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸν ἔσπερινό.

Τὸ Αἰωνία ἢ μνήμη ψάλλεται ἀκόμα κατὰ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ συνοδικοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας, κατὰ τὴν διάρκειαι τῆς λιτανεύσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Καὶ τὴν ἡμέραι αὐτὴ ἢ Ἐκκλησία διακηρύττει ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι συνέβαλαν στὴν ἀναστήλωσι τῶν ἱερῶν εἰκόνων καὶ στὸν θρίαμβο τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ἀναπαυμένοι στὴν αἰωνία μνήμη τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ὅσοι πολέμησαν τὴν Ὁρθοδοξία, εὐρίσκονται στὴν κρίσι τοῦ Θεοῦ. Ἡ δευτέρη κατάστασι ἐκφράζεται μὲ τὸ Ἁνάθεμα.

Τὸ Αἰωνία ἢ μνήμη ἐκφωνεῖται καὶ κατὰ τὴν ἀκολουθία τῶν ἐγκαίνων ναοῦ, κατὰ τὴν στιγμὴ πού ὁ ἀρχιερέας τακτοποιεῖ τὰ ἱερά λείψανα, τὰ ὁποῖα στὴν συνέχεια θὰ τοποθετηθοῦν στὴν «κατάθεσι» τῆς ἁγίας τραπέζης. Τὸ Τυπικὸ ὁρίζει νὰ ἐκφωνεῖ ὁ ἀρχιερέας τρεῖς φορές: «Αἰωνία ἢ μνήμη τῶν κτιόρων τοῦ οἴκου τούτου» καὶ ὁ λαὸς νὰ ἀντιφωνεῖ: «Αἰωνία ἢ μνήμη».

Μετὰ τὴν ἴδρυσι τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, τὸ Αἰωνία ἢ μνήμη ψάλλεται καὶ στὶς δοξολογίαι τῶν ἐθνικῶν ἑορτῶν (25ης Μαρτίου, 28ης Ὀκτωβρίου κ.λπ.), μετὰ τὴν ἐκφώνησι «Ἐπι δεόμεθα ὑπὲρ μακαρίας

μνήμης καί αἰωνίου ἀναπαύσεως τῶν ὑπέρ τῆς πίστεως καί τῆς πατρίδος ἡμῶν ἥρωϊκῶς ἀγωνισαμένων καί ἐνδόξως πεσόντων ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀγῶσι...».

Στὴν Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας τὸ Αἰωνία ἡ μνήμη (Veșnica Pomenire) ψάλλεται, ἀπὸ τὸ κλῆρο, κάθε μέρα ἐκτός Κυριακῆς στὴν ἐκτενὴ τῆς Θείας Λειτουργίας, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκφώνηση «Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν μακαρίων καί ἀοιδίμων κτιόρων...».

Μουσικολογικά

Ἡ μελοποίηση τοῦ Αἰωνία ἡ μνήμη εἶναι νεωτερισμός τοῦ 20ου αἰῶνος. Πρῶτος ὁ Ἄνδρέας Τσικνόπουλος δημοσιεύει μελοποιημένο τὸ Αἰωνία ἡ μνήμη, στὸ ἔργο τοῦ Νεκρώσιμος Ἀκολουθία (1890), σὲ ἦχο πλάγιο τοῦ τετάρτου κατὰ τριφωνίαν, μέ ὕψος νά ἀποκλείνει πρὸς τὸ ἐκφωνητικό. Ἡ μελωδία αὐτὴ δὲν περιλαμβάνει τριπλὴ ἐπανάληψη τοῦ Αἰωνία ἡ μνήμη, ἀλλὰ μόνο διπλὴ. Τὰ χειρόγραφα καί οἱ πρῶτες ἐντυπες μουσικὲς ἐκδόσεις δὲν περιέχουν τὴν μελωδία τοῦ Αἰωνία ἡ μνήμη πρᾶγμα τὸ ὁποῖο δηλώνει ὅτι ἀπλῶς αὐτὸ ἐκφωνεῖται ἀπὸ τὸν κλῆρο ἢ ἐψάλλετο σὲ λογῶδες μέλος Ἐκτὸς τῆς δημοσιευμένης ἕως σήμερον μελωδίας, οἱ περισσότερες εἶναι μελοποιημένες στὸν τρίτο ἦχο. Οἱ μελωδίες αὐτὲς ἔχουν ἐνδιάμεσες καταλήξεις στὴν παραμεσότητα (Nn) ἢ τὴν μεσότητα (Pa) καί διατηροῦν τὰ βασικὰ στοιχεῖα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τρίτου ἦχου. Ὁ τρίτος ἦχος φαίνεται ὅτι ἐπελέγη λόγῳ τοῦ θριαμβευτικοῦ τοῦ ὕψους, καί τῶν δυνατοτήτων του νά προκαλέσει αἰσθήματα γενναιοῦτος καί ἐλπίδος, στοιχεῖα τὰ ὁποῖα πρέπει νά χαρακτηρίζουν τὴν ὅλη ἀτμόσφαιρα μιᾶς κηδεῖας ἢ ἑνὸς μνημοσύνου.

Ὅλες οἱ νεώτερες μελωδίες τοῦ πρώτου καί τοῦ πλαιγίου πρώτου, οἱ ὁποῖες ἀφοροῦν τὸ Αἰωνία ἡ μνήμη, ἔχουν ἐξωεκκλησιαστικά μελωδικὰ σχήματα, πολλὲς εἶναι ἐπηρεασμένες ἀπὸ ἐξωτερικὰ μουσικὰ ρεύματα τοῦ 20ου αἰῶνος, καί ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὰ δείγματα τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέλους. Γιὰ τὴν διατήρηση σοβαρότητος καί ὁμοιομορφίας θά πρέπει τὸ Αἰωνία ἡ μνήμη νά ψάλλεται μόνο σὲ ἕνα ἦχο, τὸν τρίτο, μέ ἐνδιάμεσες καταλήξεις στὴν παραμεσότητα ἢ τὴν μεσότητα. Εἰδικότερα ἡ μελωδία μέ ἐνδιάμεσες καταλήξεις στὴν παραμεσότητα (Nn) μπορεῖ, ὡς πλέον ἀπλή καί λαοφιλῆς, νά ἱκανοποιήσει καί τὴν ἀπαιτήση τῶν καιρῶν μας γιὰ συμπαλμωδία σὲ ὀρισμένα σημεῖα τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν.

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΠΑΡΗΣ Δρ Θ., D. M.
Ἄρχιμανδρίτης τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Θεοφίλου Β΄ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας¹
ΠΡΟΣ ΑΠΟΛΛΩ ΤΟΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟ² ΠΕΡΙ
ΤΩΝ ΠΑΡΟΝΤΩΝ ΔΕΙΝΩΝ

ρός τόν ὀσιώτατο ἀββᾶ Ἀπολλῶ τόν ἐρημίτη ἐν Χριστῶ, πού ζεῖ στό ἀκρωτήριο τῆς Λεμονέας αὐτοῦ τοῦ νησιοῦ· θερμά παρακαλῶ τό Θεό γιά σένα, νά σοῦ δώσει κάθε τί, πού νά σέ ὀδηγεῖ στή σωτηρία.

Ἦλθε ὁ τιμώτατος γέρον Ἀνδρέας καί μᾶς ἔφερε τό περιπόθητο γράμμα τῆς συνέσεώς σου, καί πληροφορήθηκα ὅσα μοῦ διεκτραγωδεῖς, πού σέ κάνουν νά ὀδύρεσαι. Μοῦ ζητᾶς δέ νά σοῦ δώσω τρόπον τινά ὄπλο, μήπως καί μπορέσεις νά ἀποκρούσεις εὐκολώτερα τούς λογισμούς πού σέ ἀντιμάχονται. Δέν νοιώθω ἱκανός νά σέ βοηθήσω καί πάρα πολύ στήν πραγματικότητα, οὔτε ὅμως ὁ νῦν καιρός μοῦ ἀφήνει περιθώρια νά σοῦ παραθέσω κάτι ἐκ τοῦ προχείρου. Καί ἐάν μὲν ὑποκρίνεσαι, ἀγαπητέ μου, ζητῶντας ἀπό μένα αὐτά καί τά παρόμοια, ἄς ὑποκρίνεσαι ἀπό τήν ἀγάπη σου καί τοῦτο προέρχεται. Ἄν ὅμως σοβαρολογεῖς, μοῦ φαίνεται ὅτι δέν γνωρίζεις ἀκόμη τόν Θεόφιλό σου.

Λοιπόν, ἀββᾶ μου, τί τό χαλεπό καί παράδοξο βλέπεις στό ὅτι ἀδυνατοῦμε καί πάσχουμε ἐμεῖς οἱ ἀδύναμοι; Γιατί τί παραπάνω ἀπό μιά «ἀδυναμία» εἴμαστε ὅλοι ἐμεῖς, τούς ὁποίους ἡ θεία Χάρις καί μόνον, εἶναι αὐτή πού ἐλευθερώνει ἀπό τό κράτος τῆς φθορᾶς καί περιφρουρεῖ καί περιθάλλει καί ὀδηγεῖ ὅλους μας πρὸς τό καλύτερο; Ἡ ἐλπίδα γιά ὅλ' αὐτά, σέ μένα τουλάχιστον, εἶναι βάλσαμο σέ κάθε τοῦ βίου δυσπραγία, ἢ γιά νά κυριολεκτήσουμε, σ' ὄλο τόν δυσπραγῆ μας βίος· γιατί τέτοιος εἶναι ὁ παρών βίος, ὅπως καταδεικνύει καί ὁ Ἰωβ. Ἰδιαίτερα δέ θά προσέθετα καί τοῦτο, πότε ἢ ποῦ ὅσοι σίκωσαν τόν σταυρό τοῦ Σωτῆρος ἔμειναν ἐκτός στενοχωριῶν καί κινδύνων καί πειρασμῶν; Ὁ ἴδιος ὁ Σωτήρ δέν ὑπῆρξε ἄγευστος αὐτοῦ τοῦ ποτηρίου καί οἱ μαθητές τοῦ Σωτῆρος καί ὅσοι ἀγωνίστηκαν νά τούς ἀκολουθήσουν. Νομίζεις ὅτι ὁ ἀγωνιστής τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι τέτοιος, ὅπως βλέπουμε νά εἶναι σήμερα οἱ μυριάδες τῶν ψευδομοναχοῖερομονάχων, πού ἔχουμε ἀνάμεσά μας; Μέ κανένα τρόπο. Αὐτοί, ἂν τούς μελετήσουμε μέ προσοχή, ἀποδεικνύονται παρωδίες μᾶλλον τοῦ σχήματος, παρά σχῆμα γνήσιο, πού τάχα κρύβεται· δέν ἀκούγεται τίποτα ἀπ' αὐτούς, οὔτε καν

σάν απόηχος, κάτι πού νά φανερώνει προθυμία καρδιάς, δέν προβάλλει οὔτε κᾶν σάν θρόισμα ἢ ἐπιμέλειά τους. Γι' αὐτούς, ἐγώ τουλάχιστον, σοῦ λέγω νά κλαῖς (ὅταν βέβαια γιά κάτι ἀξίζει νά λυπᾶται κανεῖς καί νά κλαίει) γιατί βλέπουν τά μάτια σου πῶς καταντήσαμε οἱ Χριστιανοί: γίναμε σοφώτεροι τοῦ Θεοῦ! Γιατί βέβαια καμιά ἀξία δέν ἔχουν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ οὔτε ἡ εὐφυΐα, οὔτε ἡ ἐπιτέλεση θαυμάτων μέχρις ἀναστάσεως νεκρῶν, δυνατότητα μέ τήν ὁποία ἔχουν προικισθεῖ καί Ἰουδες Ἰσκαριῶτες³, οὔτε ἡ πρόρρηση τῶν μελλόντων, μέ τήν ὁποία ἀξιώθηκε ὅπως ἀκούσαμε, καί ὁ Καιάφας⁴, οὔτε αὐτή ἡ πίστη, πού μετακινεῖ ὄρη, οὔτε οὔτιδήποτε ἄλλο ὅταν δέν συνοδεύεται ἀπό τήν ἀγάπη πρὸς τόν Θεό καί τήν ἀγάπη πρὸς τόν πλησίον⁵. Καί τήν μέν πρὸς τόν Θεό ἀγάπη χαρακτηρίζει ἡ εἰλικρινής καί ἀκριβής ὑπακοή πρὸς τά προστάγματα τοῦ Θεοῦ, τήν δέ πρὸς τόν πλησίον τό νά μή κάνει κανεῖς στούς ἄλλους αὐτό, πού ὁ ἴδιος μισεῖ. Σὺ δέ, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, πέραν αὐτῶν, ἐπικύρωνε μέ ἔργα καί πάθη Σταυροῦ τό εὐαγγέλιο τοῦ ὁποίου εἶσαι ἐργάτης καί τό ὁποῖο πιστεύεις καί κηρύττεις. Διότι, κατά Παῦλον, εὐαγγελικῶς πολιτευόμενοι εἶναι ἐκεῖνοι πού καί πειράζονται καί διώκονται καί, μέσα σ' ὅλα αὐτά, χαίρουν γιατί ἔτσι γεύονται θλίψεις, γιά τίς ὁποῖες ἀπονέμεται στέφανος⁶.

Γι' αὐτό καί ὁ Σωτήρ ὑπαγορεύει ὅτι ὅποιος ὑπομένει μέχρι τό τέλος, αὐτός θά σωθεῖ καί ἄλλοῦ λέγει: «ἔσο πιστός μέχρι τέλους καί δώσω σοι τόν στέφανον τῆς ζωῆς»⁷. Διά πολλῶν θλίψεων εἰσάγει ὁ Χριστός τοὺς δικούς Του στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὡς ἐκ τούτου ὀφείλουμε καί ἐμεῖς μέ χαρά νά ὑποφέρουμε τίς ἀληθινές καί ὄχι ὅπως κάποιοι Κυρηναῖοι νά σηκώνουμε τό Σταυρό τοῦ Κυρίου σάν ἀγγαρεία⁸ εἰσῆλθες, μᾶς λέγει, νά δουλέψεις γιά τόν Κύριο, ετοίμασε τόν ἑαυτό σου γιά πειρασμό, γιά ἀγώνα, γιά σκάμματα. «Οὐκ ἔστι γάρ ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καί σάρκα, ἀλλά πρὸς τās ἀρχάς, πρὸς τās ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ αἰῶνος τούτου»⁹. Ὁ πόλεμος αὐτός δοκιμάζει καί τοὺς ἀνδρείους καί τοὺς ἀνάνδρους· ἀλλά στοὺς μέν γίνεται ἀφορμή φόβου, γι' αὐτό καί γνωρίζουν ἥττες, στοὺς δειλούς καί ἀνάνδρους, στοὺς δέ μεγαθύμους λαμπρῆ προσφέρει τή δόξα. Γιατί οἱ στρατιῶτες τοῦ Χριστοῦ πρέπει νά εἶναι ἀνδρεῖοι, καρτερικοί, καί, ἂν ζοῦν μέσα στήν ἡσυχία καί τήν ἡρεμία, νά εἶναι στολισμένοι μέ θεοσέβεια, σωφροσύνη, δικαιοσύνη, ταπεινοφροσύνη καί κάθε ἄλλη ἀρετή, μέσα δέ στήν παραζάλη καί τίς ταραχές μέ ὑπομονή καί καρτερία. Ἐγώ, γιά ὅλ' αὐτά, δέν θά σοῦ πῶ πολλά, γιατί γνωρίζω ὅτι ἡ θεοφιλῆς καί ἱερῆ σου ψυχὴ φιλοσοφεῖ μέ ἀκρίβεια καί μέσα στήν ἡσυχία καί μέσα στοὺς πειρασμούς. Τά παθήματα τοῦ παρόντος καιροῦ δέν ἔχουν καμιά ἄξια μπροστά στή μέλλουσα δόξα, πού θά ἀποκαλυφθεῖ σέ μᾶς. Σέ μιά ψυχῆ, ἡ ὁποία φιλοσοφεῖ γι' ὅλα αὐτά, καί ἡ ὁποία ἔχει καί τήν παρηγορία τοῦ Παρακλητοῦ, κάθε παραμυθία εἶναι περιττή, γιατί γνωρίζει πολύ καλά τί

τεράστια ἀνακούφιση σέ κάθε θλίψη εἶναι τό νά σκοπεύει κανεῖς ὄχι σ' αὐτά πού βλέπει, γιατί τά μέν εἶναι πρόσκαιρα, τά δέ αἰώνια¹⁰. Θά φέρεις λοιπόν μέ γενναιότητα καί ἐλπίδα τά παρόντα δεινά ἄν τά θεωρήσεις ὡς πρόξενα αἰώνιων ἀγαθῶν, ὡς ἔργον προνοίας εὐεργετικό γιά σένα. Αὐτή ἡ πρόνοια, διά τῶν ἀγῶνων, τῆς καρτερίας καί τῆς ὑπομονῆς προπονεῖ τήν βασιλική σου ψυχή καί συγχρόνως διά τῆς ἐλπίδας σέ δοκιμάζει ἄν μπορεῖς νά ἀτενίζεις, χωρίς νά ταλαντεύεσαι, τό Θεό, ὁ ὁποῖος εἶναι Ἐκεῖνος, πού μᾶς κατεβάζει στόν ἄδη ἢ μᾶς ἀνεβάζει¹¹. Τό νά λές δέ ὅτι χρειάν ἔχεις βοηθοῦ εἶναι ἀπόδειξη ὅτι ἔχεις βοήθεια· γιατί ἐκεῖνος, πού βοηθεῖται ἀπό τό Θεό τόσο, ὥστε νά συναισθάνεται αὐτή τήν ἀνάγκη, λίγο χρειάζεται βοηθό καί συμπαραστάτη. Ἐνάθεσε λοιπόν καί σύ αὐτήν σου τήν ἀνάγκη τόν παντογνώστη Θεό, ὁ ὁποῖος ἄν καί μπορεῖ νά φαίνεται ὅτι «καθεύδει» καί δέν ἀντιλαμβάνεται τίς προσπάθειες, πού μέ προθυμία καί πίστη καταβάλλουμε¹², στήν πραγματικότητα εἶναι μαζί μας· *«τοῖς ἀγγέλοις γάρ αὐτοῦ ἐντελεῖται περί σου τοῦ διαφυλάξαι σέ ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου»*¹³.

Ἄλλά μήπως φαντάζεσαι ὅτι στά λέει αὐτά ὁ Θεόφιλος γιά παρηγοριά; Κάθε ἄλλο· σέ γνωρίζω καλά: στά μύχια τῆς καρδιάς σου ἔδρευεῖ τό παράκλητο Πνεῦμα, καί ἀπό ἐκεῖ ἀντλεῖς κάθε παρηγοριά καί δύναμη. Γιατί ὄντως μέσα στίς ἀδυναμίες μας εἶναι πού γνωρίζουμε τή δύναμη τοῦ Θεοῦ, ὅπως μαζί, καί σύ καί ἐγώ, κάτω ἀπό τό αὐτό Πνεῦμα μαθαίνουμε νά βλέπουμε τά πράγματα· δηλαδή, καί σύ, ὁ ὁποῖος φαντάζεσαι τόν ἑαυτό σου ἀσθενέστερο, ἀλλά καί ἐγώ, ὁ ὁποῖος νιώθω ὄχι λιγότερο ἀπό σένα ὅτι ἀσθενῶ καί χρειάζομαι νοσηλεία. Κρατήσου λοιπόν γερά στήν ἀγαθή σου πρόθεση, ἀγαπητέ, ἀκολούθησε μέ προθυμία τή χάρη πού σέ καθοδηγεῖ, τρέχε μέ προθυμία τό στάδιο πού σου ἀνοίγεται, ἀνάλαβε μέ ἀνδρεία τόν καλόν ἀγῶνα τοῦ καλοῦ καί ἄς στερεωθεῖ γερά ἡ καρδιά σου. «Περίζωσε τήν ρομφαίαν σου ἐπί τόν μηρόν σου ὁ δυνατός, ἔντεινε καί κατευοδοῦ καί βασίλευε»¹⁴ γιατί θά σέ καθοδηγήσει μέ θαυμαστό τρόπο ἡ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ, χάριν τοῦ ὁποῖου διακαῶς ἔχεις ἐπιθυμήσει νά ἀθλεῖς. Ζῶσε τή μέση σου σάν ἄνδρας, μπαῖς γενναία στό στίβο καί, ξεχνώντας ὅλα τά παλιά, ἄδραξε τό μέλλον. Κι ἄν μύριες ὄσες ἀπειλές ἐπισείουν ἐναντίον σου οἱ νοητοί καί αἰσθητοί ἐχθροί, σύ μή φοβηθεῖς κανένα ἀπό αὐτούς, πάρε δύναμη. *«Μή φοβηθῆς ἀπό προσώπου αὐτοῦ, ὅτι μετά σου εἰμί τοῦ ἐξαιρεῖσθαι σε»*¹⁵, λέγει ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος τούς μέν ταπεινούς ἐξυψώνει τούς δέ ὑπερηφάνους ταπεινώνει καί παρέχει στούς ὀσίους του τή χάρη, ἡ ὁποία, εὐχομαι, νά εἶναι μαζί σου σέ ὅλη σου τή ζωή.

Ἐν Πάτμῳ 1819 Δεκεμβρίου 4η

Ἀγαπητός σου ἐν Χριστῷ¹⁶

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος Β΄ (Παγκώστας) γεννήθηκε στήν Πάτμο τό 1764. Σπούδασε στήν Πατριάδα Ἐκκλησιαστική Σχολή καί σέ ἄλλα ἀνώτερα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα τοῦ εὐρύτερου ἑλλαδικοῦ χώρου, ὑπό Ὀθωμανική τότε κυριαρχία, καί ἀκολούθησε ἐκκλησιαστική σταδιοδρομία. Μορφωμένος καί δραστήριος ἄφησε φήμη λογίου ἱεροκέρυκος. Πατριάρχευσε στήν Ἀλεξάνδρεια τήν περίοδο 1805-1825. Τό 1819 ὄντας ἄρρωστος πῆγε γιά ἀνάρρωση στήν Πάτμο ὅπου καί ἐμυήθηκε στή Φιλική Ἐταιρεία. Μετά τήν κήρυξη τῆς Ἐπαναστάσεως ὕψωσε στήν Πάτμο τήν σημαία τῆς ἀνεξαρτησίας στίς 12 Ἀπριλίου 1821, ἐκφωνώντας φλογερό λόγο καί ἐμψυχώνοντας τούς Πάτμιους γιά τόν «ὑπερ βωμῶν καί ἐστιῶν» ἀγώνα. Παρέμεινε στήν Πάτμο καθ' ὅλη τήν διάρκεια τοῦ Ἀγώνα ἀλλά καί τά πρῶτα μετεπανάστατικά χρόνια. Ἡ δράση του ἐπεκτάθηκε καί στόν εὐρύτερο ἐπαναστατημένο χώρο ἀφήνοντας σφραγίδα ἐμψυχωτική καί εἰρηνοποιού μεταξύ τῶν ἀναπόφευκτα κάποτε ἀνταγωνιζόμενων ἀτάκτων ὀπλαρχηγῶν, ἀλλά καί μετά τήν σύσταση τοῦ πρώτου Ἑλληνικοῦ κρατιδίου, μεταξύ τῶν ἀντιμαχομένων παρατάξεων. Γιά τή δράση του αὐτή τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, κάτω ἀπό τήν πίεση τοῦ Σουλτάνου, τόν ἔπαυσε ἀπό τά καθήκοντα τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας τό 1825. Μετά ἀπ' αὐτό τελικά ὁ Θεόφιλος παρέμεινε ὡς σχολάζων ἀλλά δραστήριος Ἱεράρχης στήν Πάτμο μέχρι τό θάνατό του στίς 24 Ἰανουαρίου 1833.

2. Γιά τόν Ἀπολλῶ τόν Πελοποννήσιο τά βιογραφικά στοιχεία εἶναι πενιχρά καί ἀσαφή. Ἀμφισβητεῖται ἂν γεννήθηκε στήν Πελοπόννησο. Ὡς νέο παλικάρι φέρεται νά ἔχει προσελκύσει τήν προσοχή τοῦ Ἀλή Πασά, ὁ ὁποῖος τόν ἤθελε γιά τήν αὐλή του. Γι' αὐτό φυγαδεύτηκε στό Ἅγιον Ὅρος. Ἴσως ἡ πατρική του οἰκογένεια καταγόταν ἀπό τήν Πελοπόννησο. Πάντως αὐτός καί δύο ἀδελφοί του ὑπῆρξαν μοναχοί στό Ἅγιον Ὅρος καί ἐντάχθηκαν στό εὐλογημένο, ἀνανεωτικό γιά τήν Ὀρθοδοξία, κίνημα τῶν Κολλυβάδων, τό ὁποῖον, ὡς γνωστόν, δέν ἔγινε τότε εὐμενῶς δεκτόν στή μοναστική πολιτεία· μᾶλλον πολεμήθηκε. Αὐτός ὁ «πόλεμος» τελικά θά ἀποδειχθεῖ εὐλογία Θεοῦ γιά τήν ἑλληνική Ἐκκλησία, γιατί ἔτσι, μετά τήν ἀναγκαστική ἔξοδό τους ἀπό τό Ἅγιον Ὅρος, οἱ Κολλυβάδες ἄρχισαν νά περιέρχονται τόν ἑλλαδικό χώρο, ἰδίως τά νησιά τοῦ Αἰγαίου, νά συγκροτοῦν μοναστικές συνοδεῖες καί νά ἱδρύνουν ἱερούς τόπους ἡσυχασμοῦ καί ἀσκήσεως, ἀλλά καί χώρους μεταλαμπαδεύσεως τῆς εὐσεβείας προσιτούς στό λαό. Ἔτσι συναντᾶμε τόν Ἀπολλῶ τόν ἐρημίτη νά κατασταλάζει στήν Πάτμο, ὅπου καί ἀσκήτεψε γιά 35 χρόνια μέχρι τό θάνατό του στίς 20 Ἰανουαρίου 1859. Μέχρι καί σήμερα ὑπάρχει ὡς προσκύνημα στήν Πάτμο τό «Κάθισμα τοῦ Ἀπολλῶ», δηλαδή τό ἐρημητήριο τοῦ Ἀπολλῶ. Στή σοφία του, στούς ἀσκητικούς του ἀγῶνες, στήν ἀγιότητα του ἔχει ἀναφερθεῖ μέ θαυμασμό ὁ Γάλλος περιηγητής τοῦ 19ου αἰῶνα Γκερέν σέ κείμενά του, τά ὁποῖα ἔχουν περιωθεῖ καί δημοσιευθεῖ.

3. Πρβλ. Μαθ. ι' 8.

4. Πρβλ. Ἰωάν. ιη' 14.

5. Πρβλ. τόν ἑξάισιο «ὕμνο τῆς ἀγάπης» τοῦ Παύλου, Α' Κορ. ιγ' 1-13.

6. Β' Τιμ. δ' 8.

7. Ἀποκ. β' 10.

8. Μάρκ. ιε' 21.

9. Ἐφεσ. στ' 12.

10. Πρβλ. Β' Κορ. δ' 18.

11. Πρβλ. Ψαλμ. οδ' 8.

12. Πρβλ. Ψαλμ. οβ' 11, 12

13. Ψαλμ. ξ' 11

14. Ψαλμ. μδ' 4, 5.

15. Ἱερεμ. α' 8.

16. Ἡ ἐπιστολή, ἐκτός ἀπό τό πολύτιμο πνευματικό καί οἰκοδομητικό της περιεχόμενο, πλήρως ἐμποτισμένο μέσα στό πνεῦμα καί τό γράμμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, φωτίζει κάποιες ὀψεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κλίματος τῆς ἐποχῆς πού ἐγράφη. Κατ' ἀρχάς κάνει ἐντύπωση ἡ οἰκειότητα μεταξύ ἀποστολέα καί ἀποδέκτη, παρά τή μεγάλη τους διαφορά στό ἐκκλησιαστικό στάτους τοῦ καθενός. Ἐπίσης, φαίνεται καθαρά ὅτι, γιά νά ἀνταλλάξουν μεταξύ τους τέτοια λόγια κείμενα, εἶχαν καί οἱ δύο σπάνια μόρφωση, τήν ὁποία εἶχαν δεχθεῖ στήν Ἑλλάδα, σέ μοναστήρια ἢ σέ ἐκπαιδευτήρια σέ στενή σχέση μέ τήν Ἐκκλησία. Ὅσον δέ ἀφορᾶ τήν αἰτία ἔνεκα τῆς ὁποίας ἐγράφη ἡ ἐπιστολή, δέν ἀναφέρεται σαφῶς. Φαίνεται νά ἦταν μιά γενικευμένη ἀξιοθρήνητα χαμηλή πνευματική στάθμη στόν εὐρύτερο τότε ἐκκλησιαστικό κῶρο, ἀλγεινί καί γιά τούς δύο ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι, ὡς διαφαίνεται (ἰδίως ὁ ἀποδέκτης), δέχονταν προσωπικές προσβολές. Μήπως εἶχε νά κάνει καί μέ τήν καθεστῆκα τότε τάξη τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων; Ἴσως...

Τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς στήν αὐθεντική του λογία μορφή τό παραθέτει ὁ μακαριστός Ἀρχιμανδρίτης π. Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλος στό βιβλίο του «*Ἅγιες Μορφές τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος*» Ἐκδ. «ΤΗΝΟΣ» 1977, στήν ἀναφορά του γιά τόν Ἀπολλῶ τόν Πελοποννήσιο, μέ τήν ἐπισημάνση ὅτι πρόκειται γιά «ἕνα ἀξιόλογο φιλολογικό μνημεῖο». Δυστυχῶς ὁμως σέ αὐτή της τή μορφή ἡ ἐπιστολή εἶναι σχεδόν ἀπρόσιτη γιά τόν σημερινό ἀναγνώστη. Γιά νά μή μείνει λοιπόν ἀπλό «μνημεῖο», ἀλλά μέ τήν ἐλπίδα ὅτι ἴσως κάποιος μπορέσει νά τήν ἀπολαύσει πνευματικά καί νά ὠφεληθεῖ, ἐπιχειρήσαμε τήν ἀπόδοσή της σέ νεοελληνική καθομιλουμένη γλώσσα, προσπαθώντας νά μείνουμε πιστοί στά νοήματα τοῦ συγγραφέα. Ζητοῦμε κατανόηση γιά τήν ὁποία ἀστοχία μας.

Τέλος ἐπισημαίνουμε ὅτι στήν ἐπιστολή ψηλαφοῦμε, μέσα ἀπό τίς παραινήσεις πρὸς τόν ἀποδέκτη γιά καρτερία καί ἥρωικό ἀγωνιστικό φρόνημα, κάτι σάν προανάκρουσμα τοῦ ἀγώνα τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας, πού τότε ἐκυφορεῖτο. Προφανῶς τέτοιες παραινήσεις ταίριαζαν ὄχι μόνο στό Ἀπολλῶ, ἀλλά σέ ὅλο τό ὑπόδουλο τότε Ἑλληνικό γένος, πού βρισκόταν σέ ἀναβρασμό, μέσα σέ ἕνα παγκόσμιο, θά λέγαμε, κλίμα ἀμφισβητήσεως καί ἀναθεωρητισμοῦ ἰδεῶν καί συνόρων, γεωπολιτικῶν συγκρούσεων συμφερόντων καί διεκδικήσεων τῶν κυρίαρχων τότε μεγάλων δυνάμεων, μέ ὅ,τι ἐπιπτώσεις εἶχαν αὐτά στό ὑπόδουλο Γένος, πού λαχταροῦσε τήν ἐλευθερία του. Ἀπό τήν ἀποψη αὐτή ἡ ἀξία τῆς ἐπιστολῆς εἶναι διαχρονική. Ἴσχύει καί γιά τίς μέρες μας, κατ' ἐπίταση μάλιστα, ἀφοῦ βιώνουμε καί σήμερα ἀπειλητική τήν ἐμπειρία ἑνός παγκόσμιου, πολύπλευρου καί πολυμέτρου ἀναβρασμοῦ, καί ὡς ἄτομα καί ὡς λαοί, μέ τραγικά ἐκκλησιαστικά καί ἐθνικά διακυβεύματα μπροστά μας.

Ἐπιμέλεια καί ἀπόδοση στήν καθομιλουμένη νεοελληνική:
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΟΣ

Η ΜΟΝΑΧΗ ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΣΟΛΑΝ ΓΑΛΛΙΑΣ

εννήθηκε τό 1935 καί μεγάλωσε στήν Πορτογαλία, σέ μία πολύ εϋσεβῆ καθολική πολύτεκνη οἰκογένεια, ὅπου κυριαρχοῦσε μία προσευχητική καί ἀσκητική ἀτμόσφαιρα. Ἀπό μικρή, ἡ ψυχή της ποθοῦσε νά διακονήσῃ τήν Ἐκκλησία καί, μετὰ τίς σπουδές της, ἐντάχθηκε σ' ἓνα πρῶτο ἀποστολικό κίνημα στήν Πορτογαλία καί ἔπειτα σ' ἓνα ἄλλο στήν Ὀλλανδία. Μέλημά της ἦταν ἡ φροντίδα τῶν νέων, τῶν ἀνήμπορων κ.ἄ.. Οἱ δυσκολίες πολλές, ὅπως καί οἱ χαρές, ἀλλά ἔνοιωθε στό βάθος ὅτι κάτι τῆς ἔλειπε. Τό 1977 κάποια γνωστή τῆς μίλησε γιά τήν ἀδελφότητα τῶν Θεοφανείων (La Théophanie), πού ἀκολουθοῦσε τό βυζαντινό τυπικό. Τούς ἐπισκέφθηκε καί ζήτησε νά μείνει μαζί τους. Ἐκεῖ, μέ τήν καθοδήγηση τοῦ πνευματικοῦ της, ἀνακάλυψε τή μοναχική καί ἀσκητική ζωή τῶν Πατέρων. Ἀποσύρθηκε στό ἀσκητήριό καί ἐμβάθυνε στή μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί στήν πατρολογία τῶν πρό τοῦ σχίσματος Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καί τελικά ζήτησε εὐλογία γιά νά ἀρχίσῃ νά ἀλληλογραφεῖ μέ τόν μακαριστό μας Γέροντα Πλακίδα. Ὁ πνευματικός της τῆς ἔδωσε τήν εὐλογία μετὰ καρᾶς, ἐφόσον γνώριζε καλά τόν Γέροντά μας. Ὅμως ὁ Γέροντας προειδοποίησε τήν Ἀδελφή Μαγδαληνή καί τόν πνευματικό της ὅτι ὁ ἴδιος θά τῆς ἀπαντοῦσε στά ἐρωτήματά της πάντα κατά τήν Παράδοσή μας καί ὅτι ὑπῆρχε κίνδυνος κάποια στιγμή νά ταλαντευτεῖ πάνω στήν πίστη της.

Ξεκίνησε αὐτή ἡ ἀλληλογραφία καί ὁ Γέροντάς μας ἐνθάρρυνε τήν Ἀδελφή Μαγδαληνή νά πάει σέ Ὁρθόδοξες κῶρες καί νά ζήσει σέ Μονές, γιά νά βιώσῃ τόν Ὁρθόδοξο μοναχισμό ἀπό κοντά. Πράγματι πῆγε μερικές φορές στή Μονή τοῦ Ἁγίου Παταπίου στό Λουτράκι καί, τελικά, τό 1981 καταστάλαξε μέσα της ἡ πεποίθηση ὅτι τό πλήρωμα τῆς ἀληθείας βρίσκεται στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ὁ πνευματικός της δέχτηκε νά τήν ἀφήσῃ νά φύγῃ, ἀλλά ἀπαγόρευσε στήν συνασκήτριά της νά ἀκολουθήσῃ τήν Ἀδελφή Μαγδαληνή (ἀφοῦ ἦταν κατά πολύ νεώτερη στήν ἡλικία).

Πῆγε στόν Ἅγιο Ἀντώνιο, λοιπόν, καί ἐγκαταστάθηκε στόν μικρό ξενώνα πού βρισκόταν στήν εἴσοδο τῆς Μονῆς. Μερικούς μῆνες ἀργότερα κατάφερε νά ἔλθῃ καί ἡ Ἀδελφή Ἐφραιμία μέσα σέ περιπετειώδεις συνθήκες. Τήν ἴδια χρονιά ἔφτασε καί ἡ Ἀδελφη Χρυστοστόμη, ἡ ὁποία εἶχε γιά πνευματικό τόν Ἅγιο Σωφρόνιο τοῦ Ἑσσεξ. Ἐπειδή

ὅμως τότε ἡ Ἀγγλία, γιά ἱστορικούς λόγους, δέν δεχόταν νά κατοικοῦν Γάλλοι μονίμως στό ἔδαφός της, ὁ Ἅγιος δέν μπορούσε νά τήν δεχθεῖ στή Μονή του καί τῆς εἶπε νά ἀπευθυνθεῖ στόν μακαριστό μας Γέροντα. Ἔτσι, ἐνῶ ὁ Γέροντας Πλακίδας καί ὁ π. Σεραφεῖμ εἶχαν ξεκινήσει ἕνα ἀνδρικό Μετόχι τῆς Σιμωνόπετρας τό 1979, ἀναγκάστηκαν πρῶτα νά φροντίσουν τίς «Μυροφόρες» πού τούς ἔστειλε ἡ Παναγία μας.

Ἡ Ἀδελφή μας Μαγδαληνή μοναχή εἶναι ἡ πρώτη κητόρισσα τῆς ἀδελφότητός μας καί ζούσε πάντα σ' ἕνα ἀσκητήριο, τό ὁποῖο, ἀνάλογα μέ τήν φάση τῆς ἱστορίας μας, ἔπαιρνε διάφορες μορφές: σοφίτα, τροχόσπιτο, ξύλινο καλυβάκι, ἐργατόσπιτο σέ λαμαρίνα, καί μόνο τά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς της ζήτησε κελλί δίπλα στίς ὑπόλοιπες μοναχές. Θεώρησε μεγάλη εὐλογία τό νά ζεῖ κάτω ἀπό τέτοιες συνθήκες: πραγματικούς χριστούς τοίχους, μιά στέγη πού νά μή στάζει, μόνωση ἀπό τό κρύο καί τή ζέση!

Μέχρι τόν φετινό Ἰανουάριο, ὁ Ἀδελφή ζούσε ἀσκητικά καί μέ προσευχή, κατά τήν συνήθειά της, στό κελλί της, ἀλλά, λόγῳ ἡλικίας καί τοῦ μακροῦ προβλήματος τῆς κύφωσης, τόν τελευταῖο χρόνο δέν κυκλοφοροῦσε σχεδόν καθόλου στή Μονή.

Τέλη Ἰανουαρίου, ἕνα βράδυ, ζήτησε βοήθεια. Κάναμε ὅ,τι μπορούσαμε γιά νά τήν ἀνακουφίσουμε. Εἶχαμε ἀκόμη τά δύσκολα μέτρα νοσηλείας, τά ὁποῖα ἀπαγόρευαν αὐστηρά νά συνοδεύονται οἱ ἀσθενεῖς στά νοσοκομεῖα. Ἡ Ἀδελφή Μαγδαληνή, ἡ ὁποία ζούσε ὅλα αὐτά τά χρόνια ἀπομονωμένη, δέν ἤθελε νά πάει στό νοσοκομεῖο. Περιμέναμε μέχρι τήν ἐπομένη, ὅταν, μετά ἀπό ἰατρικές ἐξετάσεις, καταλάβαμε ὅτι εἶχε πρόβλημα στήν καρδιά, καί ἔτσι εἰσήχθη ἐπείγοντως στό νοσοκομεῖο τῆς Νίμης (50 κλ.). Τό ἐπόμενο πρωί οἱ γιατροί μᾶς εἰδοποίησαν ὅτι δέν λειτουργοῦσαν πλέον ἀρκετά ὄργανά της. Ἡ ἴδια ὅμως ἦταν χαρούμενη μέ πηγαία εὐγνωμοσύνη στήν καρδιά της γιά ὅλο τό νοσηλευτικό προσωπικό, τόν Γέροντα, τή Γερόντισσα, τίς Ἀδελφές.

Ἐπειδή οἱ ἰατροί ἀνέμεναν τό τέλος της ἄμεσα, ζητήσαμε νά τήν φέρουμε στή Μονή μας, γιά νά ἐκδημήσει στά χέρια τῶν ἀδελφῶν της πού τόσο ἀγάπησε. Δέν μᾶς τό ἐπέτρεψαν, διότι θεώρησαν ὅτι θά ὑπέφερε. Μέ μιά γνωστή μας γιατρό διοργανώσαμε μιά νοσηλεία κατ' οἶκον, καί ξαναπροσπαθήσαμε νά τήν ἐπαναφέρουμε στή Μονή. Βλέποντας τήν ἐπιμονή μας (καί ἡ ἴδια ἡ Ἀδελφή τό ζητοῦσε ἄλλωστε), οἱ ἰατροί ἄρχισαν νά μειώνουν τά φάρμακα πού τόνωναν τή λειτουργία τῆς καρδιάς, ὅπως καί τά παυσίπονα. Πρός ἐκπλήξη ὄλων, ἡ καρδιά της συνέχισε νά λειτουργεῖ ἤρεμα καί σταθερά. Καλέσαμε ἀσθενοφόρο πού τήν μετέφερε στό Μοναστήρι μετά ἀπό τέσσερις μέρες νοσηλείας. Πέρασε μιά τελευταία νύκτα στή Μονή καί τήν ἐπόμενη μέρα πέταξε ἡ ψυχή της ἥσυχα, γύρω στό μεσημέρι, διακριτικά, πρὸς τά οὐράνια σκηνώματα.

Ἦρθε πρώτη καί ἔφυγε πρώτη. Μᾶς ἔστειλε πολλή δύναμη καί χαρά, γιά νά ἐτοιμάσουμε τά καθέκαστα γιά τόν ἐνταφιασμό της (ἐπειδή δέν εἶχαμε ἄλλη πείρα). Καί ἀφοῦ πῆγαν ὅλα καί εὐχύν, μέ τήν πατρική καθοδήγηση τοῦ σεβαστοῦ Γέροντά μας Ἑλισσαίου, ἐπιστρέφοντας ἀπό τό κοιμητήρι μόνο ἓνα πράγμα εἶχαμε νά εὐκηθοῦμε στήν καθεμιά μας: «Καί στά δικά μας!»

Πάντως ὀφείλουμε νά εὐχαριστήσουμε δύο πρόσωπα, τά ὁποῖα συνέβαλαν ἐνεργά στήν ἀξιοπρεπή τέλεση αὐτοῦ τοῦ Μυστηρίου. Πρῶτον, τόν π. Σεραφεῖμ, διότι τήν περσινή ἄνοιξη ἄρχισε νά μᾶς ζηταί μέ ἐπιμονή νά ἐτοιμάσουμε 3-4 χριστούς τάφους στό κοιμητήρι μας.

- Τί νομίζετε; μᾶς ἔλεγε. Ἐγώ εἶμαι 94 ἐτῶν καί οἱ πρῶτες ἀδελφές εἶναι κι αὐτές μεγάλες. Ὅπου νά ἔναι, θά πεθάνουν κι αὐτές!!!

Γι' αὐτό ἤδη τόν Αὐγουστο οἱ τάφοι ἦταν ἔτοιμοι καί ἡ Ἀδελφή Μαγδαληνή, ὅπως καί ὁ π. Σεραφεῖμ, πήγαιναν συχνά βόλτα μέχρι ἐκεῖ καί δοξολογοῦσαν τόν Θεό γιά τήν ὁμορφιά τῆς κτίσεως, τό κελιάριμα τῶν πουλιῶν, τήν ἐπίσκεψη τῶν σκιούρων κ.ἄ. Ἔτσι καί ὁ δικός της τάφος ἦταν ἔτοιμος ἐγκαίρως.

Τό δεύτερο πρόσωπο πού εὐγνωμονοῦμε εἶναι ἡ Ὁσιολογιωτάτη Καθηγουμένη τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Ἡρακλείδιου, διότι, ὅταν πρὶν ἀπό χρόνια μᾶς ἔστειλε ἡ Ἱερά Μονή μας τό τυπικό τῆς μοναχικῆς κηδείας, εἶδαμε ὅτι κάτι μᾶς ἔλειπε. Ἐπανελημμένως ἡ σεβαστή Γερότισσα Προδρόμη μᾶς ρωτοῦσε τί χρειαζόμαστε καί τῆς ζητήσαμε νά μᾶς ἐτοιμάσει τό κεντημένο μεγάλο σχῆμα πού ἀπλώνουν οἱ Ἀγιορεῖτες, ἀφοῦ τοποθετηθεῖ τό λείψανο, πάνω στό νεκροκράββατο. Ἦταν μεγάλη παρηγοριά γιά ὅλες μας ὅταν βλέπαμε αὐτό τό σχῆμα νά σκεπάει τή μοναχή στόν ναό, κατά τίς ὥρες ἀναμονῆς πρὶν τόν ἐνταφιασμό της. Θύμιζε ὄντως τό σεπτό πέπλο τῆς Κυρίας Θεοτόκου, μέ τό ὁποῖο μᾶς σκεπάει καί μᾶς κρατᾷ «ζεστούς» μέσα στήν «παγωνιά» τοῦ κόσμου.

Οἱ ἐννέα μοναχές πού κατέφθασαν στό Σολάν τό 1992 ποτέ δέν φαντάζονταν τά μεγαλεῖα πού ἐπιφύλασσε ὁ Θεός σ' αὐτόν τόν ἀμπελῶνα Του. Δέν ὑπῆρχε τότε χῶρος γιά νά κατοικήσουν, γι' αὐτό τόν πρῶτο χρόνο ἐνοικίασαν σπίτια στά γειτονικά χωριά, ὥστε νά συμμετέχουν καθημερινά στίς οἰκοδομικές ἐργασίες πού διεκπεραιώνονταν στά μελλοντικά μοναστηριακά κτήρια. Δούλευαν ταυτόχρονα στούς ἀγρούς καί στούς τοίχους τῆς ὑλικῆς ἐγκατάστασής τους, ἐνῶ ὁ Θεός δούλευε τήν ἀνάπτυξη τῆς μοναστικῆς ἀδελφότητος (εἴμαστε σήμερα 19, μέ τίς τρεῖς δόκιμές μας), μαζί μέ τήν κοινότητα τῶν πιστῶν πού μεταστρέφονται καί ἀσπάζονται τήν Ὁρθοδοξία.

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σολάν Γαλλίας

*ΔΕΣΠΟΤΙΚΕΣ
ΕΟΡΤΕΣ*

(ΑΦΙΕΡΩΜΑ)

Συμεών Πηγαδουλιώτη
ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Βίος ἀνεόρταστος, μακρά ὁδός ἀπανδόκευτος», ἀποφάνθηκε ἐδῶ κι αἰῶνες ὁ ἀρχαῖος σοφός. Ὅμως ὅταν ἐορτάζομε τίς ἐορτές οἱ Χριστιανοί καί δὴ τίς δεσποτικές, δηλαδή αὐτές πού ἀναφέρονται ἄμεσα στό Δεσπότη Χριστό, ἔχουμε ἄλλους στόχους πού δέν ταυτίζονται ποσῶς μέ τήν ὡς ἄνω ρήση τοῦ Δημόκριτου.

Πρὶν ὅμως προχωρήσουμε σέ βαθύτερη ἀνάλυση πρέπει νά ἐξηγήσουμε τί ἐννοοῦμε μέ τήν φράση δεσποτικές ἐορτές. Αὐτές ἀναφέρονται στόν Δεσπότη Χριστόν, τόν ἐνανθρωπήσαντα Υἱόν καί Λόγον τοῦ Θεοῦ, τό β' πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ποιές εἶναι αὐτές; Ἐν πρώτοις πρέπει νά τίς χωρίσουμε σέ δύο κατηγορίες: α') τίς ἀκίνητες καί β') τίς κινητές. Ἀκίνητες εἶναι αὐτές πού ἔχουν σταθερή ἡμερομηνία μέ βάση τό ἡμερολογιακό ἔτος, ἐνῶ κινητές εἶναι αὐτές πού ἐορτάζονται σέ διαφορετικές ἡμερομηνίες, ἔχοντας ὡς βάση τήν ἐορτή τοῦ Πάσχα, πού καθορίζεται μέ βάση τήν πανσέληνο τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας κτλ., κατὰ τήν γνωστή ἀπόφαση τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Κανόνας β'). Ἐν τοποθετήσουμε χρονολογικά τίς δεσποτικές ἐορτές, πρώτη εἶναι ἡ Γέννηση τοῦ Σωτῆρος. Ἀκολουθεῖ ἡ Περιτομή, τά Θεοφάνια, ἡ Ὑπαπαντή, ἡ Κυριακή τῶν Βαΐων, ἡ Μεγάλη Παρασκευή - Ἁγία Πάθη τοῦ Σωτῆρος, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι ἐορτῶν ἐορτή, ἡ ἔνδοξος Ἀνάληψις, ἡ Πεντηκοστή, ἡ Μεταμόρφωσις καί ἡ Ὑψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ὅμως δέν παρατηρεῖται ὁμοφωνία ἀναφορικά μέ τόν ὡς ἄνω κατάλογο. Ἄλλοι προσθέτουν καί τήν Ἐγερσιν τοῦ Λαζάρου, ἄλλοι τήν Ψηλάφρσιν τοῦ Θωμᾶ, ὀρισμένοι τήν Μεσοπεντηκοστή, τήν ἐορτή τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου κ.ο.κ. Ποῦ καταλήγουμε; Ἀποδεκτές εἶναι ὅλες αὐτές οἱ ἀπόψεις, ὑπό τήν ἐννοια ὅτι κάθε ἐνέργεια τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Χριστοῦ εἶναι κοσμοχαρμόσυνος καί ἄξια μνείας κι ἐορτασμοῦ.

Ἐς ἔλθομε ὅμως στά οὐσιαστικά, κύρια καί καίρια. Δέν φέρνουμε ἀπλῶς στή μνήμη μας τούς σταθμούς τῆς ἐπί γῆς παρουσίας τοῦ Σωτῆρος, οὔτε προβαίνουμε σέ ἱστορική ἀναδρομή καί ἀναδίφηση τῶν γεγονότων. Ἄλλοῦ στοχεύουμε. Ποῦ; Μᾶς τό φανερώνει ἕνας ὕμνος τοῦ Ὁρθρου τῆς Μ. Δευτέρας (στιχηρά ἰδιόμελα τῶν Αἰνῶν) πού λέγει μεταξύ ἄλλων: «*Δεῦτε οὖν καί ἡμεῖς κεκαθαρμέναις διανοίαις συμπορευθῶμεν αὐτῷ καί συσταυρωθῶμεν καί νεκρωθῶμεν δι' αὐτόν ταῖς τοῦ βίου*

ήδοναῖς, ἵνα καί συζησωμεν αὐτῶ». Καί ἓνας ἄλλος τοῦ Ὁρθρου τῆς Μ. Τρίτης (Κάθισμα) πού σημειώνει: «Τόν Νυμφίον ἀδελφοί ἀγαπήσωμεν. Τάς λαμπάδας ἑαυτῶν εὐτρεπίσωμεν. Ἐν ἀρεταῖς ἐκλάμποντες καί πίστει ὀρθῇ, ἵνα ὡς αἱ φρόνιμοι τοῦ Κυρίου παρθένοι, ἔτοιμοι εἰσεέλθωμεν σὺν αὐτῶ εἰς τοὺς γάμους...». Εἶναι πασιφανές, λοιπόν, πὼς ἓνας βασικός στόχος τῶν ὡς ἄνω ἑορτῶν εἶναι νά κεντρίσει τό ἐνδιαφέρον τῶν πιστῶν ὥστε νά πραγματώσουν στήν προσωπική τους ζωή τήν παύλειον προτροπήν: «Μιμνταί μου γίνεσθε καθὼς καὶ γὼ Χριστοῦ» (Α΄ Κορ. ια΄ 1). Ἀπό τήν ἄλλη δέν πρέπει νά υποβαθμίζεται ἡ ἄλλη διάσταση πού τονίζεται δηλ. «πίστει ὀρθῇ». Ἡ ὀρθότητα τῶν δογμάτων εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ στή χριστιανική ζωή. «Ἰῶτα ἓν ἢ μιά κεραία» δέν πρέπει νά ἀφαιρεῖται ἢ νά προστίθεται εἰς τά τῆς πίστεως τῆς πατροπαράδοτου, τῆς «ἅπαξ παραδοθείσης τοῖς ἀγίοις» (Ἰούδα 3). Ἰδία τήν σήμερον ἡμέραν, ἦγουν κατά τήν πονηρή ἐποχή μας, ὅπου εἶναι κοινό μυστικό ὅτι παρατηρεῖται μία ἄνευ προηγουμένου ἔκπτωση σέ θέματα πίστεως καί δὴ ἀπό αὐτούς πού ἐτάχθηκαν νά εἶναι ἄγρυπνοι φρουροί τῆς. Ὁ οἰκουμενισμός ὄχι ἀπλῶς προελαύνει, ἀλλά δέν περνᾶ μέρα πού νά μὴν ἀνοίγει τό ἀπύλωτό του στόμα καί νά βυσσοδομεῖ κατά τῆς ὀρθοδοξίας κι ὀρθοπραξίας. Οἱ συμπροσευχές μέ τοὺς αἰρετίζοντες δέν σταματᾶνε κι ὁ μετ' αὐτῶν συναγελασμός σέ συνέδρια, λατρευτικές συνάξεις κ.ο.κ. συνεχίζεται μέ ἀμείωτους ρυθμούς κι οἱ ταγοὶ πλείστων ὅσων τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν συναγωνίζονται στό πριόνισμα τοῦ δένδρου τῆς γεραρᾶς τῶν Ὁρθοδόξων Πίστεως. Ἄρα ἀνάγκη πᾶσα νά ἀντισταθούμε στά ἄνομα αὐτά σχέδια.

Μία ἄλλη παράμετρος τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν εἶναι ἡ κατ' οὐσίαν συμμετοχή στά κοσμοσωτήρια αὐτά γεγονότα. Τί ἀντιπροσωπεύει, ἐξ ἄλλου, ἡ προτροπή «σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου ὁ δρακί συνεχῶν πᾶσαν κτίσιν», τό «σήμερον ὁ Χριστός παραγίνεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φαρισαίου καί γυνή ἁμαρτωλὸς προσελθοῦσα τοῖς ποσίν ἐκυλινδουτο βοῶσα» (Ὁρθρος τῆς Μ. Τρίτης) ἢ τό γνωστόν τοῖς πᾶσι «σήμερον κρεμνᾶται ἐπὶ ξύλου ὁ ἐν ὕδασι τήν γῆν κρεμμάσας» (Ὁρθρος τῆς Μ. Παρασκευῆς) καί τέλος «τὴν σήμερον μυστικῶς ὁ μέγας Μωυσῆς προδιετυποῦτο λέγων...» (Ὁρθρος Μ. Σαββάτου). Εἶναι τόσες οἱ παραπομπές τῆς ὑμνολογίας πού ἡ παράθεση ὅλων ξεπερνᾶ κατά πολὺ τίς προδιαγραφές ἑνός προλογικοῦ σημειώματος. Καταληκτικά ἡ συμμετοχή κι ὄχι ἡ ἀπλῆ παρακολούθηση ἑνός θρησκευτικοῦ θεάματος καί θεματολογίας εἶναι ὁ στόχος. Καλοῦμαστε «ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καί τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν» (Ἐβρ. ιβ΄ 1) νά ἀναλάβωμεν τόν ἀγῶνα τῆς πίστεως «ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγόν καί τελειωτὴν Ἰησοῦν» (Ἐβρ. ιβ΄ 2).

Ἀρχιμανδρίτη Νεκτάριου Πάρη

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΩΣ ΗΛΙΟΣ ΣΤΗΝ ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Ἡ

ἐορτή τῶν Χριστουγέννων εἶναι ἀπό τῆς ἀρχαιότερες ἐορτές τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, πού ὥστόσο συνεχίζει νά διατηρεῖ τήν δυναμική καί τήν λαοφιλία της μέχρι σήμερα. Ἡ σημασία τῆς Ἐορτῆς δέν ἔγκειται σέ ἓνα κλίμα συγκινησιακῆς καταστάσεως, ἀλλά στό πραγματικό νόημα πού εἶναι ἡ ἔλευση καί ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἡμερομηνία αὐτῆς τῆς Δεσποτικῆς ἐορτῆς συνέπιπτε μέ τό χειμερινό ἡλιοστάσιο. Τό χειμερινό ἡλιοστάσιο σημαίνει τήν ἀρχή τοῦ χειμῶνα, ἀλλά καί τήν ἀπαρχή τῆς σταδιακῆς ἐπικρατήσεως τοῦ θέρους. Λόγω τῶν ἡμερολογιακῶν τροποποιήσεων ἀπό τόν Πάπα Γρηγόριο τόν ΙΓ΄ καί τοῦ σφάλματος τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, ὑπάρχει μία τροποποίηση καί τό χειμερινό ἡλιοστάσιο συμβαίνει σήμερα στίς 22 Δεκεμβρίου, ἔτσι πού ὁ πρωταρχικός λόγος γιά τόν ἐορτασμό του στίς 25 Δεκεμβρίου ἔχει πιά χαθεῖ.

Ἡ Ἐκκλησία ἄρχισε νά ἐορτάζει ἐπισήμως τά Χριστούγεννα στίς 25 Δεκεμβρίου τοῦ 336 μ.Χ., κατά τή διάρκεια τῆς βασιλείας τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Καθώς ὁ Κωνσταντίνος ἐγκαθίδρυσε ὡς ἐπίσημη θρησκεία τῆς Αὐτοκρατορίας τόν Χριστιανισμό, πολλοί ἱστορικοί ἔχουν υποθέσει ὅτι ἡ ἐπιλογή αὐτῆς τῆς ἡμερομηνίας εἶχε τό πολιτικό κίνητρο νά ἀποδυναμώσει τούς καθιερωμένους παγανιστικούς ἐορτασμούς ἐκείνων τῶν ἡμερῶν. Ὁ βασικός λόγος ἦτο ὅτι ἔπρεπε νά ἀντικατασταθεῖ μία σημαντική ἐορτή τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Λατίνων. Οἱ πιστοί τῆς παγανιστικῆς θρησκείας ἐκεῖνες τῆς ἡμέρας ἐόρταζαν τήν μεγάλη ἐορτή τῆς γεννήσεως τοῦ ἀπτήτου Ἡλίου (Dies Natalis Invicti Solis). Βέβαια, καί ἄλλοι ἀρχαῖοι λαοί τιμοῦσαν τήν ἴδια ἡμέρα τήν γέννηση τοῦ Θεοῦ Ἡλίου μέ πανηγυρισμούς, ἄσματα καί δεῖπνα. Γιά παράδειγμα περὶ τήν 25η Δεκεμβρίου ἐόρταζαν οἱ Αἰγύπτιοι τήν γέννηση τοῦ Ὅσιρι.

Ἡ ὑμνογραφία τῶν Χριστουγέννων εἶναι μεστή θείων νοημάτων καί ἐννοιῶν, πού στό ἄκουσμά τους κανεῖς δέν μένει ψυχρός ἀπέναντι στό γεγονός τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Ὁ ὑμνογράφος νοώντας εἰς βάθος τά θεολογικά νοήματα τῆς Ἐορτῆς, τά ἐκφράζει στό πιστό πλήρωμα τῆς

Ἐκκλησίας μέσα ἀπό τήν πέννα του. Ἡ θεολογία τῶν Πατέρων λαμβάνει σάρκα καί ὀστά, ὥστε ἐμεῖς σήμερα νά μπορούμε νά ἀντιλοῦμε γνῶση ἀπό τήν ὑμνογραφία. Ἰδιαίτερα χαρακτηριστικές εἶναι κάποιες φράσεις πού βρίσκουμε στήν ὑμνολογία τῆς Ἑορτῆς ὅπου ἀποκαλοῦν τόν Ἰησοῦ Χριστό ὡς ἥλιο. Ἐπιπόλαια θά μπορούσε νά λεχθεῖ, ὅτι ἔχει κάποια ἄμεση σχέση μέ τόν θεό Ἥλιο τῶν εἰδωλολατρῶν, ὅμως κάτι τέτοιο εἶναι ἐκτός πραγματικότητος. Ὑπάρχει μιᾶ ἔμμεση σχέση ὡς πρὸς τήν ἡμερομηνία τῆς Ἑορτῆς, ὅμως τό θεολογικό ὑπόβαθρο εἶναι ριζικῶς διαφορετικό. Στό σημεῖο αὐτό σχολιάζουμε ἀρνητικά νεοειδωλολατρικές κινήσεις πού θέλουν νά βλέπουν συγγένειες ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχουν, ἐρμηνεύοντας τά γεγονότα μέ ἀνώριμη — ἡμιμαθῆ ὀπτική τοῦ καναπέ.

Ὅπως θά δοῦμε στό τροπάριο τῆς Στ΄ προφητείας τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων, ὁ Χριστός χαρακτηρίζεται ὡς ἥλιος. Εἶναι ὁ ἥλιος τῆς χάριτος καί ἀλήθειας πού πλέον ἐκχέεται στά ἔθνη. Εἶναι αὐτός πού θά διαλύσῃ τό σκοτάδι τῆς εἰδωλολατρικῆς θρησκείας καί θά εἰσαγάγῃ τόν ἄνθρωπο στήν Ἐκκλησία, τήν ἐπί γῆς βασιλεία του, τόν παράδεισο. Καί νοτιός, διότι, δέν εἶναι κιστή ὄντοτητα ὅπως τά ξόανα τῶν ἐθνικῶν, ἀλλά διότι ἄκτιστα ἐνεργεῖ ἐπάνω στήν κτίση.

*«Ἀνέτειλας Χριστέ ἐκ Παρθένου,
νοτιέ Ἥλιε τῆς Δικαιοσύνης...»*

(Τροπάριον Στ΄ προφητείας. Ἦχος πλ. β΄).

Αὐτά βεβαίως πού εἶπαμε παραπάνω τά συναντοῦμε καί σέ ἕνα ἀκόμη ὠραιότατο τροπάριο πού ἀκολουθεῖ, στά ἀπόστιχα. Ἐκεῖ ὁ ὑμνογράφος δηλώνει μεταξύ ἄλλων ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁ ἥλιος γιά αὐτούς πού εἶναι στό σκοτάδι. Ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νά ποῦμε πάλι τά ἴδια μέ παραπάνω, ὅμως ὑπάρχουν καί συμπληρωματικά στοιχεῖα πού καλό εἶναι νά κάνουμε μνεῖα. Ὅντως εἶναι ὁ ἥλιος γιά τούς ἀνθρώπους πού κάθονται στό σκοτάδι, ὄχι μόνο τῆς εἰδωλολατρίας, ἀλλά γενικότερα τῆς ἁμαρτίας. Ὁ Χριστός εἶναι τό φῶς πού δέν ἐπιδέχεται σπίλο ἢ ρυτίδα. Εἶναι ὁ Κύριος πού φέρνει τόν ἄνθρωπο ἀπό τήν ἀνυπαρξία στήν ὑπαρξη σέ κάθε αἰῶνα. Ὅπως ὁ ἥλιος δίνει ζωή, ἔτσι καί ὁ Κύριος ζωογονεῖ κάθε ἀνθρώπινο πρόσωπο. Φέρνει ἐλπίδα σέ κάθε ἕναν ἀπό ἐμᾶς, ὑποδεικνύοντας τήν δική Του ἀλήθεια. Ἡ γέννησή Του εἶναι ἐλπίδα καί προσφορά ζωῆς γιά ἕναν ἄνθρωπο πού ἀκούμπησε τό ἀδιέξοδο τῆς ἁμαρτίας.

*«Σήμερον τίκτει ἡ Παρθένος, τόν Ποιητήν τοῦ παντός,
Ἐδέμ προσφέρει σπῆλαιον, καί ἀστήρ μνηύει Χριστόν,
τόν Ἥλιον τοῖς ἐν σκότει. Μετά δῶρων Μάγοι προσεκύνησαν,
πίστει φωτιζόμενοι, καί Ποιμένες εἶδον τό θαῦμα,*

Ἄγγέλων ἀνυμνούντων, καί λεγόντων Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶν

(Εἰς τόν Στίχον β΄ τροπάριο, Στιχηρά Ἰδιόμελα. Ἦχος γ΄).

Ἀπό τό θαυμάσιο ὑμνογραφικό ἑόρτιο ὄργανο θά ἦτο παράλειψις ἢ μή ἀναφορά στό ἀπολυτίκιο τῆς Ἑορτῆς. Στό ἀπολυτίκιο, ὅπως εὐκρινῶς παρατηρεῖται, ὁ ὑμνογράφος ἀποκαλεῖ τόν Χριστό «ἥλιο τῆς δικαιοσύνης». Ποιά εἶναι ἄραγε αὐτή ἡ δικαιοσύνη πού ἀνατέλλει; Στήν Γ΄ Εὐχή τοῦ Ὁρθροῦ ὁ Πρεσβύτερος ἰκετεύει τόν Θεόν «*δίδαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τήν δικαιοσύνην σου, τάς ἐντολάς σου καί τά δικαιώματά σου...*». Γενόμενοι μιμητές τοῦ Κυρίου κοινωνοῦμε τῆς ἐπουρανίου βασιλείας, ἀλλά καί τῆς δικαιοσύνης Αὐτοῦ. Καί τοῦτο, συμφώνως πρός τήν κυριακή ἐντολή: «*Ζητεῖτε πρῶτον τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καί τήν δικαιοσύνην Αὐτοῦ, καί ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν*» (Μάτθ. στ΄ 33). Ὁ Κύριος δίνει μεγάλη σημασία στήν ἀπόκτηση τῆς δικαιοσύνης, ὅπως φαίνεται καί ἀπό τό ὅτι στήν Ἐπί τοῦ ὄρουσ ὁμιλία, στούς Μακαρισμούς περιλαμβάνει τήν φράση: «*Μακάριοι οἱ πεινῶντες καί διψῶντες τήν δικαιοσύνην...*» (Ματθ. ε΄ 6). Δηλαδή, εἶναι μακάριοι ὄχι ἐκεῖνοι πού ἐπιζητοῦν ἀπλῶς τήν δικαιοσύνη, ἀλλά ἐκεῖνοι πού τήν λατταροῦν σάν τούς πεινασμένους καί διψασμένους, πού ψάχνουν νά βροῦν τροφή καί νερό γιά νά χορτάσουν καί νά ξεδιψάσουν. Αὐτή ἡ δικαιοσύνη ἐκπηγάει ἀποκλειστικῶς ἀπό τό θεανδρικό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ. Μέ τήν θεία του γέννα καί βιοτή μᾶς διδάσκει ὅτι δυνάμεθα νά μετέχουμε τῆς χάριτος Του, πού ἐκδηλώνεται καί μέ τήν μορφή δικαιοσύνης.

«Ἡ γέννησίς σου Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν,

ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ, τό φῶς τό τῆς γνώσεως [...]

σέ προσκυνεῖν, τόν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης,

καί σέ γινώσκειν ἐξ ὕψους ἀνατολήν, Κύριε δόξα σοι».

(Ἀπολυτίκιον τῆς Ἑορτῆς. Ἦχος δ΄).

Βέβαια, ἡ τόσο σπουδαία νοημάτων ἑορτή φαίνεται εὐδιάκριτα νά ἐπιδρᾷ μέσα ἀπό τόν ἔντονο ὑμνογραφικό της περιεχόμενο στήν γραφίδα τοῦ λογίου κόσμου. Ἀπό τά σπουδαιότατα ἔργα, πού εἰσάγει κάποιον στό λαϊκό πνεῦμα τῆς Ἑορτῆς ἐμποτισμένο μέ τήν «κολλυβαδική» ἐμπειρία, εἶναι τά Χριστουγεννιάτικα διηγήματα τοῦ κυρ Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Στό σημεῖο αὐτό ἀλλάζοντας σκοπιά θά παρατηρήσουμε ἐν συνεχείᾳ, ξεκάθαρα νά φαίνεται ἡ ἐπίδραση πού ἔχει ἀσκηθεῖ στόν σύγχρονό μας ποιητή Ὀδυσσεά Ἐλύτη ἀπό τήν ὑμνογραφία τῶν Χριστουγέννων, σέ σημεῖο πού παραθέτει ὁ ποιητής αὐτούσια τήν φράση ἀπό τό τροπάριο τῆς Στ΄ προφητείας τοῦ προεόρτιου ἑσπερινοῦ. Ἀπελπισμένος ὁ ποιητής ἀπό τήν ἐγκατάλειψη τῆς Ἑλλάδος ἀπό ἐχθρούς καί «φίλους», ἀπευθύνεται στήν δικαιοσύνη πού ἐκπέμπει ὁ Θεός ἢ καλύτερα στόν Θεό πού εἶναι ὁ ἴδιος δικαιοσύνη, ὡς νοητός

ήλιος. Τόν παραλληλισμό αυτό μας τόν επιτρέπει ὁ στίχος ἀπό τήν δ΄ στάση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ὕμνου «Χαίρε, ἀκτίς νοητοῦ Ἡλίου». Μαζί ἀπευθύνεται καί στήν μυρσίνη, ὡς φυτό τῆς δόξης, μιᾶς δόξης πού κερδίζουν ὀλομόναχοι οἱ Ἕλληνες στά πεδία τῶν μαχῶν διαχρονικῶς.

*«Τῆς δικαιοσύνης ἦλιε νοπέ
καί μυρσίνη σύ δοξαστική...»*

(Ἐκ τῆς ποιήματος «Ἐξομολογία»).

Καταλήγοντας, συμπεραίνουμε ὅτι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ εἶναι διαφορετική ἀπό τήν δικαιοσύνη τῶν ἀνθρώπων καί ἡ Δεσποτική ἐορτή τῶν Χριστουγέννων ἔρχεται ἔντονα νά μᾶς τό ὑπενθυμίσει. Ἡ δικαιοσύνη τῶν ἀνθρώπων εἶναι «ἀποδοτική», ἐνῶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ εἶναι «ἀποκαταστατική». Στήν ὕμνολογία τῆς Ἐορτῆς κυριαρχοῦν οἱ ἔννοιες Φῶς, Ἀστέρες, Ἡλιος κλπ., μέ τόν ὕμνογράφο νά ἐπιδιώκει νά δείξει αὐτή τήν μετάβαση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τό σκότος στό φῶς. Τό φῶς ὅμως ὑποστασιάζεται στήν ὀρθόδοξη πίστη στό πρόσωπο τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Αὐτή ἡ ἐορτή μᾶς διδάσκει ὅτι: καλοῦμαστε χριστιανοί καί μί νά γίνουμε μαθητές τοῦ Κυρίου, πού Αὐτός ἐπί τέλους ἔφερε (ἀλλά διαχρονικῶς φέρνει στόν καθένα προσωπικῶς) στόν διψασμένο ἀρχαῖο ἀνθρώπο τήν ἀνατολή ἀπό τό σκοτάδι τοῦ ὑπαρξιακοῦ ἀφανισμοῦ, πού ἡ ἁμαρτία σάν σαράκι τόν κατέτρωγε.

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΠΑΡΗΣ

*Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου
Καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας*

Διάκονου Ἀνδρέα Ματέι

Η ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ ΜΕΧΡΙ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 4ου ΑΙΩΝΑ μ.Χ.

ύμφωνα μέ τή νοοτροπία τοῦ πρώιμου χριστιανισμοῦ, ὁ ὁποῖος βρισκόταν ἐν μέσῳ σκληροῦ διωγμοῦ, ἔμφραση δινόταν πρώιστα στήν ἡμέρα θανάτου καί ὄχι τόσο τῆς γέννησης. Γιά τούς μάρτυρες ἡ ἡμέρα θανάτου ἦταν ἡ γενέθλιος ἡμέρα στή Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Γι' αὐτό καί ἡ λατρεία πρὸς τόν Σωτήρα Ἰησοῦ Χριστό στήν πρώιμη Ἐκκλησία ἐστιαζόταν γύρω ἀπό τά Πάθη, τόν ἐκούσιο θάνατο καί τήν τριήμερη Ἀνάστασή Του. Ἔτσι, τά χριστιανικά ἀγιολόγια διατηροῦν ὄχι τίς ἡμερομηνίες γέννησης τῶν μαρτύρων καί τῶν ἁγίων, ἀλλά τίς ἡμερομηνίες θανάτου τους. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ Γέννηση τοῦ Κυρίου θεωρεῖται γενικά μιά μεταγενέστερη ἐορτή ἀπό τό Πάσχα.

Ἡ ἀρχαιότητά της μπορεῖ νά ἀνιχνευθεῖ ἀναδρομικά σέ ἔγγραφα τοῦ τέλους τοῦ 3ου μ.Χ. αἰώνα καί ἀρχές τοῦ 4ου μ.Χ. αἰώνα, ὅταν -σύμφωνα μέ μιά παράδοση πού ἀναφέρει ὁ βυζαντινός ἱστορικός Νικηφόρος Κάλλιστος¹- κατά τή διάρκεια τῶν διωγμῶν τοῦ Διοκλητιανοῦ καί τοῦ Μαξιμιανοῦ, πολλοί χριστιανοί κήκκαν ζωντανοί σέ μιά ἐκκλησία τῆς Νικομηδείας, ὅπου εἶχαν συγκεντρωθεῖ γιά νά ἐορτάσουν τήν ἡμέρα τῆς Γέννησης τοῦ Κυρίου: «Ὅτε ὁ βασιλεὺς Μαξιμιανός ἐπέστρεψε νικητής ἀπό τόν κατά τῶν Αἰθιοπίων πόλεμον, ἐν ἔτει τδ' (304) ἠθέλησε νά θυσιάσῃ εἰς τά εἰδῶλα διά τήν νίκην αὐτήν ... τότε ὁ ἅγιος Ἀνθιμος, ἐπίσκοπος ὧν τῆς Νικομηδείας, συνθήροισεν ὄλον τόν λαόν τῶν χριστιανῶν εἰς τήν ἐκκλησίαν, (διότι ἔτυχε τότε νά εἶναι ἡ ἐορτή τῆς Χριστοῦ γεννήσεως)...»².

Ἄν καί ἡ ἐορτή τῶν Χριστουγέννων ἐορταζόταν ἀπό ὅλους τούς χριστιανούς ἀνά τήν οἰκουμένη, παρόλα αὐτά στήν ἀρχή, μεταξύ Δύσης καί Ἀνατολῆς, ὑπῆρχαν διαφορές ὡς πρὸς τήν ἡμερομηνία τῆς Ἐορτῆς. Ἔτσι, στή Δύση, τουλάχιστον ἀπό τόν 3ο αἰώνα μ.Χ., ἡ Γέννηση τοῦ Κυρίου ἐορταζόταν, ὅπως καί σήμερα, στίς 25 Δεκεμβρίου, σύμφωνα μέ μιά ἀρχαία παράδοση, ἡ ὁποία ἀνέφερεν ὅτι ἡ ἀπογραφή πληθυσμοῦ τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου (βλ. Λουκ. β' 1-6), κατά τή διάρκεια τῆς ὁποίας γεννήθηκε ὁ Χριστός, συνέβη στίς 25 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 754 ἀπό τήν ἴδρυση τῆς Ρώμης (ab urbe condita). Ἀξίζει νά ἐπισημάνουμε

ὅτι στήν πραγματικότητα ἡ κατά σάρκα Γέννηση τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔγινε 6-7 χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴ χρονολογία πού ὑπολόγισε ὁ Ἅγιος Διονύσιος ὁ Μικρός³ (754 a.u.c), δηλαδή περίπου τὸ 748-749 a.u.c., ἀφοῦ ὁ Ἡρώδης πέθανε τὸ 750/751 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης, λίγο μετὰ τὴ σφαγὴ τῶν νηπίων, ὅταν ὁ Χριστὸς ἦταν περίπου διετής. Πρόκειται γιὰ ἓνα σφάλμα τὸ ὁποῖο διαιωνίζεται πλέον μέσα στήν ἱστορία.

Σύμφωνα μέ τὸν ἱερό Χρυσόστομο ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων στὴ Ρώμη ἑορταζόταν ἐξαρκῆς στίς 25 Δεκεμβρίου, σύμφωνα μέ τὴν Α΄ Ὀμιλία του εἰς τὴν Γέννηση τοῦ Χριστοῦ⁴, ἡ ὁποία ἐκφωνήθηκε στίς 25 Δεκεμβρίου τὸ 386 μ.Χ. στήν Ἀντιόχεια⁵, ὅταν γιὰ 10η χρονιά ἑορτάζονταν τὰ Χριστούγεννα ἐκείνη τὴν ἡμερομηνία, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ ἱερός συγγραφέας: «οὐπω δέκατόν ἐστιν ἔτος, ἐξ οὗ δῆλη καὶ γνώριμος ἡμῖν αὕτη ἡ ἡμέρα γεγένηται»⁶. Εἶναι ξεκάθαρο γιὰ τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο ὅτι ὁ Χριστὸς γεννήθηκε στίς 25 Δεκεμβρίου, κατὰ τὴν πρώτη ἀπογραφὴ πληθυσμοῦ τοῦ Αὐγούστου, καὶ αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ ἐπιβεβαιώσει κανεὶς ἀπὸ τοὺς κώδικες πού ὑπάρχουν στὴ Ρώμη: «Ὅθεν δῆλον, ὅτι κατὰ τὴν πρώτην ἀπογραφὴν ἐτέχθη. Καὶ τοῖς ἀρχαίοις τοῖς δημοσίᾳ κειμένοις κώδιξιν ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἔξεστιν ἐντυχόντα καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀπογραφῆς μαθόντα, ἀκριβῶς εἰδέναι τὸν βουλόμενον... Ἴνα δέ καὶ σαφέστερον ὑμῖν πάλιν γένηται τὸ λεγόμενον, ἐν συντόμῳ τὰ αὐτὰ πάλιν ἀναλαβὼν, ἐρῶ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην Ἐπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσῆρχετο μόνος ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων. Πότε δέ τοῦτο ἐγίνετο; Ἐν τῷ μηνί τῷ Γορπιαίῳ (Σεπτέμβριος). Τότε οὖν εἰσῆλθεν ὁ Ζαχαρίας εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων τότε καὶ εὐηγγελίσθη περὶ τοῦ Ἰωάννου... Μετὰ δέ τὸν Γορπιαῖον, ἕκτον μῆνα ἐκούσης τῆς Ἐλισάβετ, ὅσπερ ἐστὶν ὁ Δύστρος (Μάρτιος), ἤρξατο συλλαμβάνειν λοιπὸν ἡ Μαρία. Ἀπὸ Ξανθικοῦ (Ἀπρίλιος) τοίνυν ἐννέα ἀριθμοῦντες μῆνας, εἰς τὸν παρόντα ἤξομεν μῆνα, καθ' ὃν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐτέχθη»⁷.

Τὸ ἴδιο δηλώνει καὶ ὁ ἱερός Αὐγουστίνος Ἰππῶνος (354-430 μ.Χ.) σὲ ὀμιλία του γιὰ τὸ γενέθλιον τοῦ Τιμίου Προδρόμου, τοποθετώντας τὴ γέννηση τοῦ Κυρίου στίς 25 Δεκεμβρίου, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας: «Et quoniam diem nativitatis Domini octavo calendarum januariarum die consensus tradit Ecclesiae»⁸ (= ὑπάρχει γενικὴ συναίνεση στήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ὅτι ἡ γενέθλιος ἡμέρα τοῦ Κυρίου πέφτει τὴν 8ην ἡμέρα πρὶν τὴς ρωμαϊκῆς Καλένδες τοῦ Ἰανουαρίου, δηλαδή στίς 25 Δεκεμβρίου)⁹.

Εἶναι σίγουρο τὸ γεγονός ὅτι στήν Ἀνατολή μέχρι τὸ δεύτερο ἡμῖς τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνα τὰ Χριστούγεννα ἑορτάζονταν τὴν ἴδια ἡμέρα μέ τὴ Βάπτιση τοῦ Κυρίου στίς 6 Ἰανουαρίου. Αὐτὴ ἡ διπλὴ ἑορτὴ ὀνομαζόταν Θεοφάνια ἢ Ἐπιφάνια. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Κασσιανός (360-435

μ.Χ.), γράφει ότι «στήν Αἴγυπτο κατά τήν ἡμέρα τῆς ἐπιφανείας ἐορτάζεται τόσο ἡ Βάπτισις τοῦ Κυρίου ὅσο καί ἡ κατά σάρκα Γέννησί Του, σέ ἀντίθεση μέ τή Δύση, ὅπου τά δύο γεγονότα ἐορτάζονται ξεχωριστά»¹⁰: «Intra Aegypti regionem ... Eriphaniorum die (quem provinciae illius sacerdotes, et id circo utriusque sacramenti carnem nativitatē esse definiunt, et id circo utriusque sacramenti solemnitate non bifarie, ut in occiduis provinciis, sed sub una diei huius festivitate concelebrant)»¹¹. Ἡ παράδοση τῆς Ἀνατολῆς στηριζόταν στήν ἄποψη ὅτι ὁ Χριστός ἦρθε στόν Ἰορδάνη νά βαπτιστεῖ τήν ἴδια ἡμέρα πού γεννήθηκε, σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ Εὐαγγελίου πού ἔλεγε ὅτι ἦταν 30 ἐτῶν ἐκείνη τήν ἡμέρα: «Καί αὐτός ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος» (Λουκ. γ' 23).

Στήν πραγματικότητα, ὅμως, τόσο στήν Ἀνατολή ὅσο καί στή Δύση, ἡ Γέννησις τοῦ Σωτῆρος ἐορταζόταν ἐξαρχῆς τήν ἴδια ἡμερομηνία σέ σχέση μέ ἐκείνη τοῦ χειμερινοῦ ἡλιοστασίου, μόνο πού οἱ Ἀνατολικοὶ τήν καθόριζαν σύμφωνα μέ τόν ἀρχαῖο αἰγυπτιακὸ ὑπολογισμό, στίς 6 Ἰανουαρίου, ἐνῶ ἡ Δύση, μέ ἐπικεφαλῆς τή Ρώμη, τήν ἀναθέωρσε, καθορίζοντάς τιν σύμφωνα μέ τήν ἀκριβῆ ἡμερομηνία κατά τήν ὁποία ἔπεφε τό χειμερινό ἡλιοστάσιο ἐκείνη τήν ἐποχή, δηλαδή στίς 25 Δεκεμβρίου¹².

Εἶναι γενικά ἀποδεκτό ὅτι ἡ ἐορτή τῶν Χριστουγέννων διαχωρίστηκε ἀπό τήν ἐορτή τῆς Βάπτισις τοῦ Κυρίου καί ἄρχισε νά ἐορτάζεται στίς 25 Δεκεμβρίου γιά πρώτη φορά στήν Ἀντιόχεια περίπου τό 375 μ.Χ.¹³ ἀκολουθῶς στήν Κωνσταντινούπολη τό 379, ὅπου ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐκφώνησε τόν περίφημο λόγο «εἰς τά Θεοφάνια, εἶπουν Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος»¹⁴ στόν ἱερό ναό τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας. Αὐτός ὁ λόγος ἀποτελέσει πηγή ἔμπνευσης γιά τόν Ἅγιο Κοσμᾶ τόν Μελωδό, Ἐπίσκοπο Μαΐουμᾶ, ὅταν ἔκανε τόν Κανόνα τῶν Χριστουγέννων.

Στίς Ἀποστολικές Διαταγές, ἔργο τοῦ τέλους τοῦ 4ου μ.Χ. αἰώνα, ἡ ἐορτή τῶν Χριστουγέννων ἀναφέρεται ὡς ἡ πρώτη στή σειρά τῶν ἐορτῶν: «Τάς ἡμέρας τῶν ἐορτῶν φυλάσσετε, ἀδελφοί, καί πρώτην γε τήν γενέθλιον, ἥτις ἡμῖν ἐπιτελείσθω εἰκάδι πέμπτη τοῦ ἐννάτου μηνός (Δεκέμβριου)»¹⁵. Ἐπίσης, καταγράφει ὅτι τά Χριστούγεννα ἐορτάζονται ξεχωριστά ἀπό τά Θεοφάνια: «Ἡ ἐπιφάνιος ὑμῖν ἔστω τιμιωτάτη, καθ' ἣν ὁ Κύριος ἀνάδειξιν ὑμῖν τῆς οἰκείας θεότητος ἐποιήσατο· γινέσθω δέ καί αὕτη ἕκτη τοῦ δεκάτου μηνός (Ἰανουαρίου)»¹⁶.

Κατά τίς ἀρχές τοῦ 5ου μ.Χ. αἰώνα ἡ 25η Δεκεμβρίου καθιερώθηκε ὡς ἡμέρα ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων στήν Ἀλεξάνδρεια καί κατόπιν στά Ἱεροσόλυμα καί γενικά στόν ἀνατολικὸ χριστιανισμό. Μόνο οἱ Ἀρμένιοι ἐορτάζουν μέχρι σήμερα τά Χριστούγεννα στίς 6 Ἰανουαρί-

ου μαζί με τὰ Θεοφάνια, σύμφωνα με τὴν ἀρχαία παράδοση.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν καθορισμὸ τῆς 25ης Δεκεμβρίου ὡς ἡμερομηνίας ἐορτῆς τῆς κατὰ σάρκα Γέννησης τοῦ Κυρίου, πιθανότατα νὰ λήφθηκε ὑπόψη τὸ γεγονός ὅτι πολλοὶ ἀρχαῖοι λαοὶ εἶχαν ὀρισμένες ἡλιακές ἐορτές κοντὰ στοῦ χειμερινό ἡλιοστάσιο (22 Δεκεμβρίου), οἱ ὁποῖες συνοδεύονταν ἀπὸ ὄργια καὶ ἀπρεπῆ γλέντια. Σέ αὐτὰ ἡ Ἐκκλησία θέλησε νὰ ἀντιπαραθέσει μιά χριστιανικὴ ἐορτὴ, ἰδιαίτερα στή θρησκεία τοῦ Μίθρα, δηλαδή τοῦ θεοῦ τοῦ φωτός, ἡ ὁποία κατὰ τὸν 2ο καὶ 3ο αἰῶνα ἦταν ὁ σκληρότερος ἀντίπαλος τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὁ αὐτοκράτορας Αὐρηλιανὸς τὸ 274 μ.Χ. θέσπισε ἐπίσημη ἐορτὴ πρὸς τιμὴ τοῦ Ἄνικτου Ἡλίου (Sol Invictus), ὁ δὲ Διοκλητιανὸς τὴν ἀνύψωσε στοῦ ἐπίπεδο τῆς ἐπίσημης θρησκείας τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους ἀνακηρύσσοντας τὸν Sol Invictus Mithra ὡς «προστάτη τῆς αὐτοκρατορίας»¹⁷. Γενικά οἱ λειτουργιολόγοι¹⁸ καὶ οἱ ἱστορικοὶ συμφωνοῦν ὅτι ἡ γενέθλιος ἡμέρα τοῦ θεοῦ Μίθρα ἀντικαταστάθηκε μετὰ τὴν γενέθλιο ἡμέρα τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν «*Ἥλιο τῆς Δικαιοσύνης*» (Μαθ. δ' 2), τὴν «*ἐξ ὕψους Ἀνατολήν*» (βλ. Ζαχ. στ' 12 καὶ Λουκ. α' 78), τὸν ὁποῖον ὁ δίκαιος Συμεὼν ἀποκαλεῖ «*φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν*» (Λουκ. β' 32). Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἀποκαλεῖ τὸν ἑαυτοῦ Του «*τὸ φῶς τοῦ κόσμου*» (Ἰωάν. η' 12). Παράλληλα, ὑπάρχει καὶ ἡ ἄποψη ὅτι προϋπῆρχε ὁ ἐορτασμός τῆς γέννησης τοῦ Χριστοῦ στίς 25 Δεκεμβρίου καὶ κατόπιν ἔγινε μιά προσπάθεια νὰ ἀντικατασταθεῖ μετὰ τὴν παγανιστικὴ ἐορτὴ τοῦ Μίθρα, ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Αὐρηλιανό, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ προσπάθεια δέν ἔφερε τὸ ἐπιθυμητὸ ἀποτέλεσμα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐορτὴ τοῦ Μίθρα ὑπῆρχαν καὶ ἄλλες εἰδωλολατρικὲς ἐορτές πού σχετίζονταν μετὰ τὸ χειμερινό ἡλιοστάσιο. Γιά παράδειγμα στίς 25 Δεκεμβρίου οἱ Ναβαταῖοι Ἄραβες τῆς Πέτρας ἐόρταζαν τὴ γέννηση τοῦ θεοῦ Δουσάρη, ὁ ὁποῖος ἔλεγαν ὅτι γεννήθηκε ἀπὸ παρθένο. Τὰ Σατουρνάλια, ἐορτὴ τῶν Ρωμαίων ἀφιερωμένη στὸν θεὸ Σατούρνου, ὁ ὁποῖος ἀντιστοιχεῖ στὸν Κρόνο τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, ἐορτάζονταν μετὰ 17-23 Δεκεμβρίου.

Ἐπίσης ἀναφέρουμε καὶ τὴν ἄποψη ἡ ὁποία ἀπορρίπτει ὁποιαδήποτε σχέση τῶν Χριστουγέννων μετὰ τὴς παγανιστικὲς ἐορτές, ξεκινώντας ἀπὸ τὴν ἰδέα ὅτι τὰ Πάθη καὶ ὁ ἐκούσιος θάνατος τοῦ Κυρίου ἔγιναν στίς 25 Μαρτίου¹⁹, ἡ ὁποία θεωρεῖτο ὡς ἡμέρα κτίσεως τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ ὑπῆρχε ἡ θεωρία ὅτι ἡ ἐπίγεια ζωὴ τοῦ Κυρίου διήρκεσε ἀκριβῶς 33 χρόνια, τότε καὶ ἡ σύλληψή Του στά σπλάχνα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἔγινε τὴν ἴδια ἡμέρα. Ἄρα ἡ γέννησή Του ἔγινε ἑννέα μῆνες ἀργότερα, δηλαδή στίς 25 Δεκεμβρίου²⁰.

Καθόλου μικρῆς σημασίας στὸν καθορισμὸ τῆς 25ης Δεκεμβρίου ὡς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων δέν ἦταν καὶ ὁ συμβολισμὸς γύρω ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Τιμίου Προδρόμου: «*ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι*» (Ἰωάν. γ' 30). Με αὐτὸ τὸ σκεπτικὸ τὸ γενέθλιον τοῦ Τιμίου

Προδρόμου τοποθετήθηκε στις 24 Ἰουνίου, ὅταν ἔχουμε τό θερινό ἥλιοστάσιο καί οἱ μέρες ἀρχίζουν νά μικραίνουν, ἐνῶ τά Χριστούγεννα στις 25 Δεκεμβρίου, μετά τό χειμερινό ἥλιοστάσιο, ὅταν οἱ μέρες ἀρχίζουν νά μεγαλώνουν²¹.

Ἐν κατακλιῖδι, ἀξίζει νά ἐπισημάνουμε ὅτι τό ἑορτολόγιο τῆς Ἐκκλησίας καί πολύ περισσότερο τό ἡμερολόγιο δέν μᾶς ἀποκαλύφθηκε ἀπό τόν Θεό ἀλλά κάποια προϋπήρχαν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ διαμορφώθηκαν μέσα στήν Ἐκκλησία μέ τήν πάροδο τῶν αἰώνων. Ἡ Καινή Διαθήκη, ἡ ὁποία γράφτηκε ἀπό τούς ἱερούς συγγραφεῖς μέ τήν ἔμπνευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέ στόχο τόν ἁγιασμό τοῦ ἀνθρώπου, δέν ἀσχολήθηκε μέ τόν τρόπο μετρήσεως τοῦ κοσμικοῦ χρόνου ἢ τήν ὀργάνωση τοῦ ἑορτολογίου. Μάλιστα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀναφερόμενος στό Σάββατο καί τίς διάφορες ἑορτές γράφει: «*Μή οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ νομυνίας ἢ σαββάτων, ἃ ἔστι σκιά τῶν μελλόντων*» (Κολ. β' 16-17). Ὁ Χριστιανισμός ὑπερβαίνει ὅλα αὐτά τά ρέοντα κοσμικά καί σκιώδη σχήματα, ἀφοῦ ἡ ἀληθινή «*ἐν Πνεύματι καί ἀληθείᾳ*» λατρεία τοῦ πνευματικοῦ Θεοῦ πού ἀποκαλύπτεται ἐν Χριστῷ, αἶρει τόν ἀληθινό προσκυνητή ὑπεράνω τόπου καί χρόνου. «Στόχος τοῦ νέου λαοῦ τοῦ Θεοῦ δέν εἶναι ἡ φθαρτή γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλά ἡ οὐράνια Ἱερουσαλήμ. Σ' αὐτή ὅμως τῆ γῆ καί στήν παρούσα ζωή ζεῖ ἔστω τῆ «*σκιά τῶν μελλόντων*» καί προσπαθεῖ νά μεταμορφώσει τά ρέοντα κατά τόν τύπο τῶν ἐστῶτων. Ἔτσι καί ὁ κοσμικός χρόνος γίνεται τύπος τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καί πρόγευση τῆς μελλούσης ζωῆς. Ὁ πιστός ζεῖ στή γῆ, μέσα στόν ἐν Χριστῷ μεταμορφούμενο χρόνο, ὅ,τι ἐκτυπώτερον θά ζήσει στήν ἄχρονη καί ἀνέσπερη βασιλεία τοῦ Θεοῦ»²².

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Νικηφόρου Καλλίστου, Ἐκκλησιαστική Ἱστορία VII, 6 (Περί τοῦ μακαρίου τέλους τῶν ἁγίων δισμυρίων τῶν ἐν Νικομηδεῖα καί περί Ἰνδου καί Δόμνας) PG 145, 1216-1217: Ἐπεὶ δέ ἡ τῶν Χριστοῦ γενεθλίων ἐνίστατο ἑορτή, καί σύμπαρ τό χριστεπώνυμον πλῆθος ἐκ πάσης ἡλικίας τῷ ἐκεῖσε ναφ ἤθροιστο πανηγυρίζοντες τά γενέθλια...»

2. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Συναξαριστής τῶν δώδεκα Μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ (τόμ Α'), Ἀθήνα 1868, σ. 346: «Τῷ αὐτῷ μηνί (Δεκέμβριος) ΚΗ', μνήμη τῶν ἁγίων ΔΙΣΜΥΡΙΩΝ· (ἦτοι εἴκοσι χιλιάδων μαρτύρων), τῶν ἐν Νικομηδεῖα καέντων».

3. Ὁ ὄσιος Διονύσιος ὁ Μικρός ἢ ὁ ταπεινός (Exiguus) γεννήθηκε στή Μικρά Σκυθία (σημερινή Ρουμανία) γύρω στό 465 μ.Χ. Στά τέλη τοῦ 5ου μ.Χ. αἰῶνα, ἐνεκα τῆς μόρφωσής του, ὁ πάπας Γελάσιος Α' τόν κάλεσε στή Ρώμη γιά νά ἐργαστεῖ καί νά ὀργανώσει τό παπικό ἀρχειο, λόγῳ τοῦ ὅτι ἦταν ἰκανός γνώστης τῆς λατινικῆς καί ἑλληνικῆς γλώσσας. Μετέφρασε τόν Πασχάλιο πίνακα τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας εἰσάγοντας ἔτσι στή Δύση τόν ἀλεξανδρινό πασχάλιο κύκλο, ὁ ὁποῖος ἔγινε δεκτός ἀπό τόν πάπα Ρώμης. Συμπλήρωσε τόν πασχάλιο κύκλο τοῦ Κυρίλλου καί οἱ ὑπολογισμοί του ἔφτασαν μέχρι τό 626 (Cycclus decem novennialis). Μέ αὐτό τό ἔργο ὁ ὄσιος Διονύσιος ἔμεινε στήν ἱστορία διότι τά ἔτη τοῦ πίνακα ἔχουν ὡς ἀφετηρία τήν Γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, «ἀντί τῆς ἐν τῇ Δύσει ἐπικρατούσης χρονολογήσεως ἀπό κτίσεως Ρώμης ἢ ἀπό Διοκλητιανοῦ, καί τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀπό κτίσεως κόσμου ἢ ἀπό τοῦ Ἀβρα-

ἀμ ἢ ἀπό τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος. Πρῶτος ἱστορικός χρησιμοποίησας αὐτὴν σταθερῶς εἶναι ὁ Βέδδας ὁ Αἰδέσιμος κατὰ τὸν Η΄ αἰῶνα (Θρησκευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμος 5ος, Ἀθῆναι 1964, σ. 58).

4. Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου, *Εἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἄδηλον μὲν ἔτι οὖσαν τότε, πρὸ δὲ ὀλίγων ἐτῶν γνωρισθεῖσαν παρὰ τινῶν τῶν ἀπὸ τῆς Δύσεως ἐλθόντων καὶ ἀναγγελιάντων*, PG 49, 351.

5. Βλ. Θρησκευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμος 6ος, Ἀθῆναι 1965, σ. 1183 καὶ Rev. R. Wheler Bush, *The Life and Times of Chrysostom*, The religious tract society, London 1885, σ. 127.

6. Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου, ὁ.π., PG 49, 351.

7. Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου, ὁ.π., PG 49, 358.

8. Augustini, Hipponensis Episcopi, *In Nativitate Joannis Baptistae (sermo CCCLXXX)*, PL 39, 1675.

9. John E. Rotelle, *The works of Saint Augustine. A translation for the 21st century – Sermons, vol. 10* (transl. Edmund Hull), Ἔκδ. New City York 1995, σ. 361 καὶ 370.

10. Sfântul Ioan Casian, *Scrieri Alese*, col. PSB 57, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, București 1990, σ. 476.

11. Joannis Cassiani, *Collationes*, PL 49, 820-821.

12. Preot Prof. ene Braniște, *Liturgica Generala cu notiuni de arta bisericeasca, arhitectura și pictura creștina*, Ἔκδ. Basilica, București 2015, σ. 240.

13. Βλ. Louis Duchesne, *Origines du culte chrétien: étude sur la liturgie latine avant Charlemagne*, Ἔκδ. E. de Boccard. Paris 1920, σ. 271-273.

14. Βλ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Λόγος ΔΗ΄, Εἰς τὰ Θεοφάνια, εἴησιν Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος, PG 36, 312-354.

15. Διαταγαὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος τοῦ Ῥωμαίων ἐπισκόπου τε καὶ πολίτου, V, XIII, PG 1, 857.

16. Διαταγαὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὁ.π. PG 1, 860.

17. Θρησκευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμος 8ος, Ἀθῆναι 1966, σ. 1141-1144.

18. Βλ. Anton Baumstark, *Comparative Liturgy*, Ἔκδ. The Newman Press, Westminster -- Maryland 1958, σ. 153.

19. «And the suffering of this “extermination” was perfected within the times of the lxx hebdomads, under Tiberius Caesar, in the consulate of Rubellius Geminus and Fufius Geminus, in the month of March, at the times of the passover, on the eighth day before the calends of April, on the first day of unleavened bread on which they slew the lamb at evening, just as had been enjoined by Moses» (*The Ante-Nicene Fathers: Translations of the Writings of the Fathers Down to A. D. 325*, Edited by Alexander Roberts and James Donaldson, Vol. 3, *Latin Christianity: Its founder, Tertullian I. Apologetic; II. Anti-Marcion; III. Ethical*, Hendrickson Publishes, Massachusetts 1995, σ. 160) Tertulliani, *Liber Adversus Judaeos*, PL 2, 616.

20. Louis Duchesne, ὁ.π., σ. 278.

21. Βλ. Augustini, Hipponensis Episcopi, ὁ.π., PL 38, 1327.

22. Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, Τελετουργικά θέματα. «Εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν», Τομ. Α΄, Ἀποστολικὴ Διακονία, 2009, σ. 33-34.

Δημητρίου Π. Ρίζου

ΠΡΩΤΗ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, ΕΟΡΤΗ ΠΕΡΙΤΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ία από τις δεσποτικές εορτές είναι και η Περιτομή του Κυρίου, πού γίνεται τήν 1η Ἰανουαρίου.

Θεωρῶ ἀναγκαία τήν δι' ὀλίγων ἀναφορά στήν Περιτομή. Οἱ πρῶτες ἀναφορές γιά τήν περιτομή ἔρχονται ἀπό τήν Αἴγυπτο καί Αἰθιοπία. Στήν Αἴγυπτο μάλιστα βρέθηκαν καί ἀνάγλυφες στήλες μέ τήν τέλεσι τῆς περιτομῆς. Βεβαίως δέν ἀναφέρονται σχέσεις λατρευτικές μέ τήν τελετή, ἀλλά τό πιθανότερον εἶναι ὅτι λόγοι ὑγιεινῆς ὁδήγησαν, τούς ἀνατολίτες γενικά, στήν ἐφαρμογή τῆς. Μία μαρτυρία τοῦ Ἡροδότου μᾶς πληροφορεῖ ὅτι πιθανόν ἀπό τούς Αἴγυπτίου τήν παρέλαβαν οἱ Ἑβραῖοι. Ἀργότερα τό Κοράνιο ἐπέβαλε τήν περιτομή γιά ὅλους τούς ἄρρενες, καί γιά τούς ἐξισλαμισμένους γενικά, καί σήμερα οἱ ἀπανταχοῦ μωαμεθανοί τήν ἐφαρμόζουν, καί θεωρεῖται ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ὡς θρησκευτική ὑποχρέωσις.

Τί εἶναι ὅμως ἡ περιτομή; Πρόκειται βασικά γιά μία χειρουργική ἐπέμβασι, κατά τήν ὁποία ἀφαιρεῖται κυκλωτερικά ἡ ἄκρη τοῦ δέρματος τοῦ ἀνδρικοῦ μορίου. Κατά παράδοσι γίνεται ἀπό τόν πατέρα τοῦ παιδιοῦ. Ἐπειδή δημιουργοῦνται προβλήματα ὑγείας, σήμερα γίνεται ἀπό εἰδικευμένους ἰατρούς. Σέ κάθε περίπτωσι πρόκειται γιά μία οἰκογενειακή ἐορτή, καί σέ κάποιους λαούς σημαίνει τήν ἐνηλικίωσι καί τήν ἔνταξι στήν τάξι τῶν ἀνδρῶν μέ δικαίωμα συμμετοχῆς στήν κοινωνική καί πολιτική ζωή τῆς κοινότητος καί ἀνάληψι θέσεων καί καθηκόντων.

Θά μπορούσα νά μακρύνω τόν λόγο μέ ἀναφορές στήν ἱστορία τῆς περιτομῆς, διότι τό «ἔθιμο», πού προσέλαβε μέ τόν μωαμεθανισμό θρησκευτική χρειά, δοκιμάσθηκε. Ἐπιβλήθηκε, ἀλλά, κατά καιρούς καί ἀποδοκιμάσθηκε καί ἀπαγορεύθηκε. Στήν Αἴγυπτο μάλιστα κατά τούς ἑλληνιστικούς χρόνους οἱ Ἑβραῖοι στίς θέρμες ντρέπονταν νά ἐμφανισθοῦν περιτμημένοι καί προέβαιναν σέ χειρουργικές ἐπεμβάσεις (ἐπίσπασις) γιά νά καλύψουν τήν περιτομή.

Γιά μᾶς τώρα τούς Χριστιανούς ἡ Περιτομή εἶναι σημεῖο, τό ὁποῖο παραδόθηκε – ἀπαιτήθηκε ἀπό τόν Θεό. Ἀποτελεῖ θρησκευτική πρᾶξι καί εἶναι φανερό σημεῖο τοῦ καθενός ὅτι ἀνήκει στόν λαό τοῦ Θεοῦ. Ἡ συμφωνία ἔγινε μεταξύ Θεοῦ καί Ἀβραάμ μέ ὄλο του τό γένος – τό σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ. Παραθέτω μεταφρασμένα τά σχετικά χωρία ἀπό

τό 17ο κεφ. τῆς Γενέσεως:

10. Σημάδι καί ἐμφανές γνώρισμα τῆς συμφωνίας μεταξύ ἐμοῦ καί ὑμῶν μέ τούς ἀπογόνους σου καί μέ ὅλες τίς γενεές τῶν ἀπογόνων σου, ὅτι θά τηρήσετε τήν διαθήκη μου εἶναι τοῦτο. Ἐπί τῶρα καί στό ἐξῆς θά περιτέμνεται κάθε ἀρσενικό τέκνο σας... 12. Κάθε ἀρσενικό παιδί θά περιτέμνεται ὀκτώ ἡμέρας μετά τήν γέννησί του, κάθε ἀρσενικό σέ ὅλες τίς γενεές σας, ὅπως καί δοῦλος... Θά εἶναι ὑποχρέωσις ἀπορρέουσα ἀπό τήν συμφωνία μας, πού θά ἰσχύει αἰώνια... 14. Κάθε ἀρσενικό, τοῦ ὁποίου δέν περιεκόπη ἡ σάρκα τῆς ἀκροβυστίας του κατά τήν ὀγδόη ἡμέραν ἀπό τήν γέννησί του καί ἔμεινε ἀπερίτμητο, θά ἐξολοθρευθῆ ἀπό τήν φυλή του, διότι κατεφρόνησε καί καταπάτησε τήν ἐντολή μου».

Ἐπί τῶν ἡμερῶν τῆς ἐπιτομῆς τοῦ Ἰσραήλ, ὁ Θεός ἐπέστησε τόν λαόν του καί ὁ ἴδιος ὁ Ἰσραήλ, παρά τήν ἡλικία του ὑπέστη τήν περιτομή. *«Κατά δέ τήν ἡμέραν, πού περιέκοψεν ὁ Ἰσραήλ καί τήν δική του σάρκινη ἀκροβυστία, ἦταν ἐνενήκοντα ἐννέα ἔτη»* (Γέν. 17' 24). Γιά ὅλους τούς Ἰουδαίους καί μέχρι σήμερα ἰσχύει ὁ Νόμος. Τήν ὀγδόη ἡμέρα ἀπό τήν γέννησι τοῦ ἀρσενικοῦ τέκνου γίνεται ἡ περιτομή. Κατά κανόνα στήν Συναγωγή. Πρόκειται γιά οἰκογενειακή θρησκευτική ἐορτή. Θυμίζω ὅτι ὅταν κατηγόρησαν τόν Κύριο οἱ Φαρισαῖοι ὅτι δέν σέβεται τήν ἀργία τοῦ Σαββάτου καί θαυματουργεῖ κατά παράβασιν τοῦ Νόμου, ὁ Κύριος ἀπάντησε: *«Ἐάν ὑποχρεωτικά γίνεται ἡ περιτομή Σάββατο, γιά νά μή καταλυθῆ ὁ νόμος τοῦ Μωυσῆ, πού ὀρίζει τήν ὀγδόη ἡμέρα νά γίνεται, ἐκδηλώνετε ὅλη τήν πικρία σας ἐναντίον μου, διότι ὁλόκληρο ἄνθρωπο τόν ἔκαμα ὑγιῆ κατά τήν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου!»* (Ἰωάν. 7' 23).

Ἡ περιτομή ἦταν, κατά κανόνα, καί ἡμέρα ὀνοματοδοσίας τοῦ παιδιοῦ.

Στήν Παλαιά Διαθήκη πέρα ἀπό τήν ἀφαίρεσι μέρους τοῦ δέρματος γίνεται λόγος γιά «περιτομή καρδίας», εἰδικά στό Δευτερονόμιο. (1' 16). Δηλ. ὅπως λέμε γιά τήν νηστεία, ὅτι δέν ἀρκεῖ ἡ στέρσις τροφῶν, ἀλλά ἀπαιτεῖται ἡ ἀποφυγή τῆς ἁμαρτίας, προστίθεται ἀξία πνευματική, ὅπως εἶναι ἡ ἀποκοπή τῆς ἁμαρτίας.

Στήν Καινή Διαθήκη μέ τόν ὄρο περιτομή γίνεται μία διάκρισις μεταξύ τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Περιτομή λέγονται συνεκδοχικά οἱ προερχόμενοι ἐξ Ἰουδαίων, ἐφ' ὅσον κατά τεκμήριον ἦσαν περιτμημένοι. Ἀκροβυστία λέγονταν οἱ Χριστιανοί οἱ προερχόμενοι ἐξ Ἐθνικῶν. Καί ἐδῶ προέκυψε σοβαρό θέμα, ἐπειδή οἱ ἐξ Ἰουδαίων ἐπέμεναν ὅτι πρέπει καί οἱ Ἐθνικοί νά περιτέμνονται. Ὁ κίνδυνος εἶναι προφανής, νά θεωρηθῆ ὁ Χριστιανισμός μία παραλλαγή τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Τήν λύσι ἔδωσε

ἡ Ἀποστολική Σύνοδος τῶν Ἱεροσολύμων τοῦ 49 μ.Χ. (Πράξ. κεφ. 15). Κατ' αὐτήν δέν θεωρεῖται ἀναγκαία ἡ περιτομή, ἀλλ' οὔτε καί ἡ ἀκροβυστία ἔχει σημασία στήν νέα κατάσταση, τήν ἐν Χριστῷ. Σημασία ἔχει ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν «*Ἡ περιτομή οὐδέν ἐστίν, καί ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστίν, ἀλλά τήρησις ἐντολῶν Θεοῦ*» (Α΄ Κορ. ζ' 19). Ἡ καινή κτίσις: «*Ἐν γάρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλά καινή κτίσις*» (Γαλ. στί 15). Ἡ περιτομή καρδίας: «*οὐ γάρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖος ἐστίν, οὐδέ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκί περιτομή, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καί περιτομή καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι, οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ*» (Ρωμ. β' 28-29). Περιτομή Χριστοῦ καί περιτομή ἀχειροποίητος: «*Ἐν ᾧ καί περιετιμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ*» (Κολ. β' 11).

Καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὑπῆρξε πολέμιος τῆς περιτομῆς, ἄν καί περιτμημένος: «*Περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ γένους Ἰσραήλ, φυλῆς Βανιαμίν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος*» (Φιλιπ. γ' 5). Καί μάλιστα περιέτεμε καί τόν Τιμόθεο γιά νά μή σκανδαλίση τούς Ἰουδαίους (Πράξ. ιστ' 3).

Περιτμημένος ἦταν καί ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος: «*Καί ἐγένετο ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καί ἐκάλουν αὐτό ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν*» (Λουκ. α' 59). Φαίνεται, ἐδῶ καί παρακάτω, καθαρά ὅτι ἡ περιτομή καί ἡ ὀνοματοδοσία συμπορεύονται.

Θεωρήθηκε ἀκόμα ἡ περιτομή ὡς προτύπωση τοῦ χριστιανικοῦ Βαπτίσματος. Διότι ὅπως ἀποκόπεται ἓνα μέρος τῆς σαρκός, καί προσμετριέται ὁ περιτμημένος ὡς μέλος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἔτσι ἀποκόπεται μέ τό βάπτισμα ἡ ἁμαρτία καί γίνεται ὁ βαπτισμένος μέλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Περιτομή τοῦ Κυρίου

Καί βεβαίως περιτμήθη καί ὁ Χριστός: «*Καί ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι ὀκτώ τοῦ περιτεμεῖν παιδίον, καί ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθέν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρό τοῦ συλληφθῆναι αὐτό ἐν τῇ κοιλίᾳ*» (Λουκ. β' 21). Σέ ἓνα μόνον χωρίο ὁ εὐαγγελιστής Λουκᾶς καταχωρεῖ στό εὐαγγέλιό του τὸ γεγονός τῆς περιτομῆς τοῦ Κυρίου. Ἔτσι εἶναι ἡ Ἁγία Γραφή, εἶναι ἀλήθεια χωρίς συναισθηματισμό. Γίνανε ὅλα πάντως σύμφωνα μέ τόν Νόμο. Ἔγινε ἡ περιτομή τήν ὀγδόη ἀπό τήν ἡμέρα τῆς γεννήσεως, καί ἡ ὀνοματοδοσία τοῦ παιδίου. Τελέσθηκε στήν Συναγωγή τῆς Βηθλεέμ, μέ τήν παρουσία συγγενῶν καί φίλων. Καί βεβαίως προβλεπόταν ἀπό τό τυπικό ἡ παρουσία τουλάχιστον δέκα προσώπων στήν τελετή.

Ἴσχει ιδιαίτερη σημασία ἡ Περιτομή τοῦ Ἰησοῦ, διότι εἶναι μία ἀπόδειξις τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου. Ὁ Ἰησοῦς προσέλαβε ἀνθρώπινη σάρκα, καί πάνω σέ αὐτήν ἔγινε ἡ περιτομή. Κλείνει τά στόματα τῶν ἀρνητῶν τῆς πραγματικῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου, πού ἀρνούμενοι τήν πραγματική σάρκωσι, ἀποδέχονται τήν κατά δόκησι καί φαντασία μορφή τοῦ Χριστοῦ. Ἄν δέν γινόταν ἡ Περιτομή, εὐκόλα θά μπορούσαν νά στηρίζουν τήν ἄρνησι καί ἀπόρριψι τῆς ἐνσάρκου παρουσίας τοῦ Κυρίου. Τό πρόσλημμα τῆς σαρκός ἦταν ἀπό τήν Θεοτόκο Παρθένο Μαρία, πού εἶναι καί μάρτυς καί συμμετοχός σέ ὅλο τό μυστήριο.

Ὅρισθηκε ἀπό τήν στιγμή τῆς καθιερώσεως τῆς περιτομῆς στήν συμφωνία Θεοῦ καί Ἀβραάμ, νά τελεῖται αὐτή τήν ὀγδόη ἡμέρα ἀπό τή γέννησι τοῦ ἄρρενος τέκνου. Θά μπορούσε νά γίνεται τήν δεκάτη, τήν ἕκτη ἢ ὁποιαδήποτε ἄλλη προθεσμία. Γιατί τήν ὀγδόη; Διότι ἡ ὀγδόη εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως.

Ὁ Ἰησοῦς δέν εἶχε ἀνάγκη ἀπό τήν περιτομή γιά νά γίνῃ μέλος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Τήν ὑπέστη ὅμως. Γιατί; Γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολή: *«Τέλος γάρ νόμου Χριστός εἰς δικαιοσύνην παντί τῷ πιστεύοντι»*. Καί ἐπικαλούμενος τόν Νόμο συμπληρώνει: *«Μωϋσῆς γάρ γράφει τήν δικαιοσύνην τήν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐτά ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς»* (Ῥωμ. ι' 4-5). Ὅποιος δηλαδή ἐφαρμόσει τόν Νόμο θά ζήσῃ. Ὅμως στήν πορεία τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ μέ τόν Νόμο κανένας δέν μπορούσε νά ζήσῃ, διότι κανένας δέν μπόρεσε νά ἐφαρμόσῃ ὅλο τόν Νόμο. Ὁ μόνος πού ἐφάρμοσε ἀπόλυτα τόν Νόμο εἶναι ὁ Χριστός. Δέν παρέλειψε οὔτε τήν Περιτομή. Τώρα ἔχει τήν ἐξουσία νά συμπληρώσῃ, νά καταργήσῃ, νά ἀνανεώσῃ τόν Νόμο του, πού παρέδωσε στό Σινᾶ. Ἄν δέν ὑφίστατο τήν Περιτομή, θά μπορούσαν οἱ Ἰουδαῖοι νά τόν κατηγορήσουν γιά ἀδυναμία ἐφαρμογῆς τοῦ Νόμου, γι' αὐτό καί τόν καταργεῖ. Ὁ μόνος πού τήρησε ἐπακριβῶς τόν Νόμο του, στήν θέσι του θά ἐπιβάλῃ τήν Καινή πλεόν Διαθήκη, γιά νά μporέσουμε οἱ ἄνθρωποι νά ζήσουμε τήν αἰώνια ζωή.

Ἡ Περιτομή τοῦ Κυρίου εἶναι μέν μικρή δεσποτική ἑορτή, ἀλλά μέ μεγάλη, ὅπως φαίνεται, σημασία καί θέσι στό σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιά τήν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Μπῆκε τό ἑορτολόγιο τῆς Ἐκκλησίας μας κατά τόν ἔβδομο αἰῶνα. Συμπερασματικά τό λέμε αὐτό, διότι μέχρι τότε τήν πρώτη Ἰανουαρίου ἑορταζόταν μόνον ἡ μνήμη τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, καί δέν φαίνεται νά ἑορταζόταν κάποια ἄλλη ἡμέρα καί νά ἔγινε μετάθεσις στήν πρώτη Ἰανουαρίου.

Λίγα εἶναι καί τά τροπάρια γιά τό γεγονός τῆς Περιτομῆς. Παραθέτω ἐδῶ μέρος τοῦ Ἀπολυτικίου, πού ἐμπεριέχεται ὅλο τό Μυστήριο τοῦ γεγονότος:

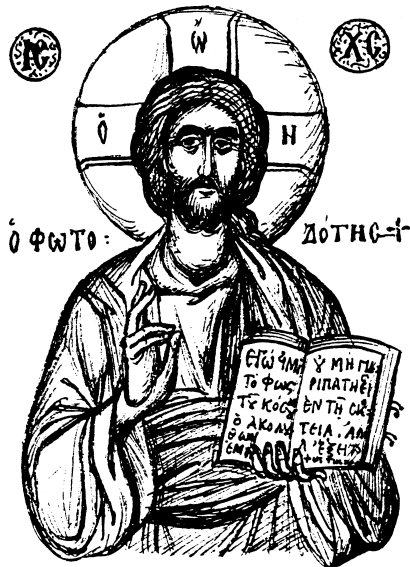
«Μορφὴν ἀναλλοιώτως ἀνθρωπίνην προσέλαβες,

Θεός ὢν κατ' οὐσίαν πολυεύπλαγχνε Κύριε,
καί νόμον ἐκπληρῶν περιτομήν θελήσει καταδέχη σαρκικήν,
ἵνα παύσης τά σκιώδη, καί περιέλης τό κάλυμμα τῶν παθῶν ἡμῶν...».

Καί ἕνα μέρος ἀπό τό Κοντάκιο τῆς ἡμέρας:

«Ὁ τῶν ὄλων Κύριος,
περιτομήν ὑπομένει,
καί βροτῶν τά παισίματα,
ὡς ἀγαθός περιτέμνει· δίδωσι,
τήν σωτηρίαν σήμερον κόσμῳ...».

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΡΙΖΟΣ
Δρ Θεολογίας - Φιλόλογος

Φώτιου Σχοινᾶ

ΤΑ ΑΓΙΑ ΘΕΟΦΑΝΙΑ

αὐτὴ ἀρχὴν νὰ σημειώσουμε ἓνα φιλολογικὸ σχόλιο: ἡ λέξη Θεοφάν<ε>ια, κατὰ τὸν καθηγητὴ Γεώργιο Μπαμπινιώτη, ὀρθό εἶναι νὰ γράφεται μέ 1 καὶ ὄχι μέ ει¹. Τὰ Θεοφάν<ε>ια εἶναι ἡ ἀρχαιότερη ἐορτὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ μετὰ τὸ Πάσχα. Κατὰ τὰ Θεοφάν<ε>ια ἢ Ἐπιφάν<ε>ια ἐορταζόταν ἀρχικὰ τὴν 6η Ἰανουαρίου τόσο ἡ γέννηση ὅσο καὶ ἡ βάπτισις τοῦ Χριστοῦ. Αἴφνης ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος στήν ΛΗ΄ ὁμιλία του *Εἰς τὰ Θεοφάνια, εἶπουν γενέθλια τοῦ Σωτῆρος* γράφει: «*Τὰ δέ νῦν Θεοφάνια, ἡ πανήγυρις, εἶπουν γενέθλια· λέγεται γάρ ἀμφοτέρα, δύο κειμένων προσηγοριῶν ἐνὶ πράγματι. Ἐφάνη γάρ ὁ Θεός διὰ γεννήσεως...*»². Μέχρι τὰ τέλη τοῦ 4ου αἰῶνα τὰ Θεοφάν<ε>ια ἢ Ἐπιφάν<ε>ια, ὡς Γέννησις καὶ Βάπτισις τοῦ Χριστοῦ ἐορτάζονταν κοινῶς στήν Ἀνατολή καὶ τή Δύση. Καί ἐορτάζονταν μαζί τόσο ἡ Γέννησις ὅσο καὶ ἡ Βάπτισις τοῦ Χριστοῦ. Ὅμως ἡ Δύσις ἐόρταζε ἀπό τὰ τέλη τοῦ 4ου αἰῶνα τὴν Γέννησις τοῦ Χριστοῦ ξεχωριστὰ τὴν 25η Δεκεμβρίου. Ἀργότερα ἡ μέν Δύσις παρέλαβε ἀπό τὴν Ἀνατολή τὸν ἐορτασμό τῶν Θεοφαν<ε>ίων, ὡς μόνο τῆς Βαπτίσεως πλέον τοῦ Χριστοῦ, τὴν 6η Ἰανουαρίου, ἡ δέ Ἀνατολή παρέλαβε ἀπό τή Δύσις καὶ καθιέρωσε τὸν ἐορτασμό τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ τὴν 25η Δεκεμβρίου³. Χρονικὰ ἡ βάπτισις τοῦ Χριστοῦ ἐγένε τὸν Φεβρουάριον τοῦ 28 μ.Χ., ἴσως καὶ νωρίτερα⁴.

Κατὰ τὰ Θεοφάν<ε>ια λοιπὸν ἐορτάζουμε τὴν Βάπτισις καὶ τὴν ἔνταρξιν τῆς δημοσίας φανερώσεως τοῦ Χριστοῦ. Γιατί ὅμως βαπτίσθηκε ὁ Χριστός, ἀφοῦ τὸ βάπτισμα τοῦ Προφήτου Ἰωάννου ἦταν βάπτισμα μετανοίας καὶ καθάρσεως καὶ Αὐτός δέν εἶχε ἀνάγκη μετανοίας καὶ καθάρσεως, ὧν ἀναμάρτητος καὶ καθαρώτατος; ἀναφύεται τὸ εὐλόγο ἐρώτημα. Ἄς ἀκούσουμε τὸν Μητροπολίτη Ναυπάκτου π. Ἱερόθεο πού ἀπαντᾷ στό ἐν λόγῳ ἐρώτημα: «Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός λέγει ὅτι ὁ Χριστός δέν βαπτίσθηκε, ἐπειδὴ εἶχε ἀνάγκη καθάρσεως, «ἀλλὰ τὴν ἐμὴν οἰκειούμενος κάθαρσιν». Ὅπως ὁ Χριστός ἔπαθε καὶ σταυρώθηκε γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ αἰσθάνθηκε ὅλη τὴν ὀδύνη καὶ τὸν πόνο, ἔτσι οἰκειοῦται καὶ τὴν δική μας κάθαρση. Μέ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπέτυχε πολλὰ πράγματα. Ἐπομένως ὁ Χριστός, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην Δαμασκηνόν, βαπτίσθηκε γιὰ νὰ συντρίψῃ τίς κεφαλές τῶν δρακόντων στό νερό· γιὰ νὰ πλύνῃ τὴν ἁμαρτία καὶ νὰ θάψῃ ὀλόκληρο τὸν παλαιόν Ἀδάμ μέσα στό νερό· γιὰ νὰ ἀγιάσῃ τὸν βαπτιστή, ἀφοῦ δέν ἀγίασε ὁ Πρόδρομος τὸν Χριστό, ἀλλὰ ὁ Χριστός τὸν Πρόδρομο, ὅταν ὁ τελευταῖος ἔβαλε τὸ χέρι του πάνω στό κεφάλι τοῦ Χριστοῦ· γιὰ νὰ τηρήσῃ

τόν νόμο, ἀφοῦ Αὐτός ὁ ἴδιος τόν ἔδωσε καί δέν ἔπρεπε νά φανῆ παραβάτης του· γιά νά ἀποκαλύψῃ τό μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀφοῦ τήν ὥρα ἐκείνη ἔχουμε φανέρωση τῆς Ἁγίας Τριάδος· γιά νά γίνῃ τύπος καί ὑπογραμμός τοῦ δικοῦ μας βαπτίσματος, πού εἶναι τέλειο βάπτισμα καί γίνεται μέ ὕδωρ καί Πνεῦμα Ἅγιον»⁵.

Ἐπίσης ἡ βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ πιστοποιεῖ τήν μεσσιανική ιδιότητά του· πιστοποιεῖ ὅτι Αὐτός εἶναι ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας, ὁ λυτρωτής τοῦ Ἰσραήλ ἀλλά καί ὅλου τοῦ κόσμου. Ὁ καθηγητής Γεώργιος Πατρῶνος γράφει ἐπ’ αὐτοῦ: «Ἡ βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ, τώρα, ἀπό τόν Ἰωάννη θεωρεῖται ὡς ἓνα πολύ σημαντικό καί ιδιαίτερα ἐνδιαφέρον γεγονός πού ἐπισημοποιεῖ, θά λέγαμε, τή δημόσια ἀναγνώριση καί ὕψωση τοῦ Ἰησοῦ στή μεσσιανική ιδιότητά του»⁶. Ἐπίσης ὁ ἴδιος καθηγητής λέγει: «Ἔτσι τό βάπτισμα τοῦ Ἰορδάνη “προτυπώνει” καί προαναγγέλλει τό ἄλλο “βάπτισμα” τοῦ Ἰησοῦ, τό θυσιαστικό τοῦ θανάτου του πάνω στό σταυρό (Μάρκ. 1’ 38· Λουκ. 1β’ 50), ὅπου καί’ οὐσιαστικό τρόπο πραγματοποιήθηκε ὄχι μόνο ἡ “ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν” ἀλλά καί ἡ λύτρωση τοῦ κόσμου. Ἡ δημόσια δράση καί ζωή τοῦ Ἰησοῦ, βλέπουμε ὅτι πλαισιώνεται μεταξύ δύο εἰδῶν βαπτίσματος, τοῦ πρώτου “ὑδατι” καί τοῦ δευτέρου “πυρί”, δηλαδή μεταξύ ταπείνωσης, θυσίας καί μαρτυρίου»⁷.

Κατά τή βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ τελεῖται ἡ φανέρωση ὅλης τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Πατήρ φανερώνεται ὡς φωνή ἐξ οὐρανοῦ νά λέγει «*Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα*» (Ματθ. γ’ 17), νά μαρτυρεῖ καί νά ἐπιβεβαιώνει ὅτι ὁ Χριστός, ὁ σαρκωθείς Λόγος εἶναι ὁ Υἱός του ὁ ἀγαπητός. Ὁ σαρκωθείς Υἱός φανερώνεται βαπτιζόμενος καί μαρτυρούμενος ὑπό τοῦ οὐρανοῦ Πατέρα του. Τό Ἅγιο Πνεῦμα φανερώνεται ὡς περιστέρα, «*ὡσεὶ περιστέραν ἐρχόμενον ἐπ’ αὐτόν*» (τόν Υἱόν) (Ματθ. γ’ 16) προσεπικυροῦν τοῦ λόγου (τοῦ Πατρός) τό ἀσφαλές (= τό ἀλάνθαστον, τό ἀληθές), δηλαδή τό ἀληθές, τό ἀλάνθαστο τῆς μαρτυρίας τοῦ Πατρός περί τοῦ Υἱοῦ. Γι’ αὐτό καί ὀνομάζεται ἡ ἑορτή αὐτή Θεοφάν<ε>ια, διότι ἐφανερώθη στόν Ἰορδάνη ποταμό ὅλος ὁ Τριαδικός Θεός.

Ὁ Μητροπολίτης Ναυπάκτου Ἱερόθεος βασιζόμενος στόν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ ἐκθέτει μία πολύ ἐνδιαφέρουσα καί σημαντική ἐρμηνεία τῆς Θεολαλήτου φράσεως «*ἐν ᾧ εὐδόκησα*». Ἄς τήν ἀκούσουμε: «Ἐκεῖνο πού εἶναι ἀξιοπρόσεκτο, κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, εἶναι τό “ἐν ᾧ εὐδόκησα”. Γιά νά δῆ κανεῖς τήν ἀξία αὐτῆς τῆς φράσεως, καί γενικά τήν ἀξία καί σπουδαιότητα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ, πρέπει νά προσέξῃ τήν διαφορὰ μεταξύ τοῦ καί’ εὐδοκία καί τοῦ κατά παραχώρηση θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ἐνα εἶναι τό θέλει ὁ Θεός, καί ἄλλο τό κατά παραχώρηση. Ὁ Θεός εἶδε ὅτι θά γινόταν ἡ πτώση τοῦ ἀνθρώπου, δέν τόν ἔπλασε γι’ αὐτήν, ἀλλά τελικά τήν παρεχώρησε, γιατί τό θέλησε ὁ ἴδιος ὁ ἀνθρώπος. Ὁ Θεός δέν μπορεῖ

νά καταργήση τήν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου, καί γι' αὐτό δημιουργοῦνται πολλά προβλήματα, τά ὅποια ὅμως παραχωρεῖ νά συμβαίνουν. Ὁ θάνατος, οἱ ἀρρώστιες καί τόσα ἄλλα ἐπιτράπηκαν ἀπό τόν Θεό, ἀλλά δέν τά εἶχε ὁ Ἰδιος προγραμματίσει. Ἔτσι, λοιπόν, ἄλλο εἶναι τό καί' εὐδοκία θέλημα τοῦ Θεοῦ καί ἄλλο τό κατά παραχώρηση. Μέσα στά πλαίσια αὐτά ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λέγει ὅτι ἡ ἐπιβεβαίωση τοῦ Πατρὸς *“οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα”* ἔδειχνε ὅτι ἡ ἐνανθρώπιση ἦταν τό καί' εὐδοκία θέλημα τοῦ Θεοῦ, τό ὅποιο λέγεται προηγούμενο θέλημα. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Χριστοῦ *“προγραμματίσθηκε”* ἀπό τόν Θεό ἀνεξάρτητα ἀπό τήν πώση τοῦ ἀνθρώπου, διότι μόνον διά τῆς ἐνώσεως τοῦ κτιστοῦ μέ τό ἄκτιστο στήν ὑπόσταση τοῦ Λόγου μπορούσε τό κτιστό νά σωθῆ»⁸.

Ἔτσι λοιπόν ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ὑποστηρίζει τό ἀπρόυπόθετον τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ. Γράφει σχετικά (μετάφραση Παναγιώτη Χρήστου): *«Μέ τό νά εἰπῆ δέ ὁ Πατήρ ἀπό ἄνω περὶ τοῦ βαπτισθέντος κατά σάρκα “οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα”, ἔδειξε ὅτι ὅλα ἐκεῖνα τά ἄλλα πού ἐλέχθησαν πρωύτερα διά τῶν προφητῶν, οἱ νομοθεσίες, οἱ ἐπαγγελίες, οἱ υἰοθεσίες, ἦσαν ἀτελῆ καί δέν ἐλέχθησαν οὔτε ἐτελέσθησαν σύμφωνα μέ τό θέλημά τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τούτου, ἀλλά ἀπέβλεπαν πρὸς τόν τωρινό σκοπό καί διά τοῦ τελεσθέντος τώρα ἐτελειώθηκαν κι ἐκεῖνα. Καί τί περιορίζομαι στίς διά τῶν προφητῶν νομοθεσίες, τίς ἐπαγγελίες, τίς υἰοθεσίες; Διότι καί ἡ κατά τήν ἀρχή θεμελίωσις τοῦ κόσμου πρὸς τοῦτον ἔβλεπε, τόν κάτω μέν βαπτιζόμενο ὡς υἱό ἀνθρώπου, ἀπό ἐπάνω δέ μαρτυρούμενο ἀπό τό Θεό ὡς μόνο ἀγαπητό Υἱό, καί γιά τόν ὅποιο ἔγιναν τά πάντα καί διά τοῦ ὁποίου ἔγιναν τά πάντα, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος. Ἐπομένως καί ἡ ἐξ ἀρχῆς παραγωγή τοῦ ἀνθρώπου γι' αὐτόν ἔγινε, ἀφοῦ ἐπλάσθη καί εἰκόνα Θεοῦ, γιά νά μπορέση κάποτε νά χωρέση τό ἀρχέτυπο καί ὁ νόμος στόν παράδεισο γι' αὐτόν ἐδόθηκε ἀπό τόν Θεό· διότι δέν θά τόν ἔθετε ὁ νομοθέτης, ἂν ἐπρόκειτο νά μείνῃ ἀπραγματοποίητος διαπαντός. Καί τά ἔπειτα ἀπό αὐτόν λεχθέντα καί τελεσθέντα ὅλα σχεδόν γι' αὐτόν ἔγιναν, ἂν δέν εἰπῆ κανεῖς καλῶς ὅτι καί ὅλα τά ὑπερκόσμια, οἱ ἀγγελικές φύσεις καί τάξεις δηλαδή καί οἱ ἐκεῖ θεσμοθεσίες, πρὸς τοῦτον τό σκοπό τείνουν ἀπό τήν ἀρχή, δηλαδή πρὸς τήν θεανδρική οικονομία, τήν ὁποία καί ὑπηρετήσαν, ἀπό τήν ἀρχή ἕως τό τέλος. Διότι εὐδοκία εἶναι τό κυριαρχικό (τό προηγούμενον στό πρωτότυπο) καί ἀγαθό καί τέλειο θέλημα τοῦ Θεοῦ· αὐτός δέ εἶναι ὁ μόνος, στόν ὅποιο εὐδοκεῖ καί ἐπαναπαύεται καί ἀρέσκεται τελείως ὁ Πατήρ, *“ὁ θαυμαστός αὐτοῦ σύμβουλος, ὁ τῆς μεγάλης αὐτοῦ βουλήσ ἀγγελος”*, αὐτός πού ἀκούει καί ὁμιλεῖ ἀπό τόν Πατέρα του καί παρέχει στούς εὐπειθεῖς ζωή αἰώνια»⁹. Βλέπουμε λοιπόν ὅτι κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ ὁ Χριστός εἶναι τό κέντρο καί ὁ ὕψιστος σκοπός γιά τόν ὅποιο ἔγιναν τά*

πάντα: όλα όσα λέγονται, τελούνται και νομοθετούνται στην Παλαιά και Καινή Διαθήκη, καθώς και η δημιουργία του ανθρώπου ως εικόνας του Θεού, για να μπορέσει να δεξιωθεί τό ἀρχέτυπό του, δηλαδή τόν Χριστό. Ἐπίσης γιά τόν Χριστό ἐπλάστηκε ὅλη ἡ νοπή καί αἰσθητή φύση. Πρός τήν θεανδρική οἰκονομία τοῦ Χριστοῦ ἀπέβλεπαν καί ἐτελειώθησαν ὅλες οἱ ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ σχετικά μέ σύνολη τήν δημιουργία, νοπή καί αἰσθητή. Ἐάν ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Χριστοῦ δέν ἦταν ἀπροϋπόθετη, ἀλλ' ἐμπροϋπόθετη, προϋπέθετε δηλαδή τήν πώση τοῦ Ἀδάμ, θά ἦταν μία ὑστερογενής διορθωτική πράξη τοῦ Θεοῦ, πού προεκλήθη ἀπό τήν πώση τοῦ ἀνθρώπου καί θά ἦταν, ἀκολουθοῦντες τήν φυσική συνέπεια τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ὄχι κατ' εὐδοκία, ἀλλά κατὰ πραχώρηση θέλημα τοῦ Θεοῦ, πρᾶγμα βλάσφημο καί νά τό διανοεῖται κανείς!

Ἡ ἐορτή τῶν Θεοφαν<ε>ίων λέγεται καί Ἐπιφάν<ε>ια, διότι ἐπεφάνη ὁ Θεός καί ἡ χάρις Του, λέγεται καί Φῶτα, διότι αὐτή τήν ἡμέρα τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν ὑδάτων, γίνεται ὁ «φωτισμός», ἡ βάπτισις τῶν νεοφωτίστων πιστῶν.

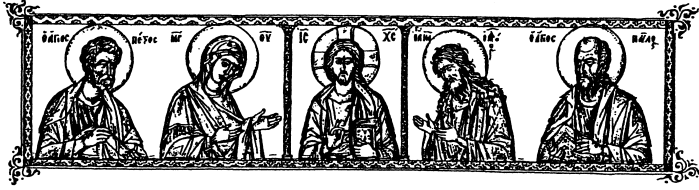
Τέλος πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι ὁ Χριστός μέ τή βάπτισή του ἁγίασε τό νερό, τό ὁποῖο εἶναι βασικό συστατικό τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, τῆς κτίσεως. Γι' αὐτό κατὰ τήν ἡμέρα τῶν Θεοφαν<ε>ίων τελούμε τήν ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν ὑδάτων. Ἐτσι μέ τόν ἁγιασμό παύει νά εἶναι νερό πώσεως καί μεταμορφώνεται σέ ὕδωρ ἀνακαινίσεως, ἀφοῦ ἐώνεται μέ τήν ἄκτιστη Χάρις τοῦ Θεοῦ¹⁰.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. <https://www.ethnos.gr/greece/article.240684/theofaniahthetheofaneiatelikapoiaicinaihsosthorthografiahexhshstoygiorgoympampiniioth>
2. Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος ΛΗ', *Εἰς τὰ Θεοφάνια, εἶπουν γενέθλια τοῦ Σωτῆρος 3*, μετάφραση Νικολάου Ἑμμ. Ἀποστολάκη, ΕΠΕ τόμος 5ος, Θεσσαλονίκη 1977, σελ. 38.
3. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, *Ἅγια Θεοφάνεια*, ἔκδ. Σαῖτης, Ἀθήνα κ.κ., σελ. 38.
4. Γεωργίου Π. Πατρώνου, *Ἡ ἱστορική πορεία τοῦ Ἰησοῦ. Ἀπό τή φάτινη ὡς τόν κενό τάφο*, Δεύτερη ἐπανεκδόση, ἐκδόσεις Δόμος, Ἀθήνα 1997, σελ. 243.
5. Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἀγίου Βλασίου Ἱεροθέου, *Οἱ Δεσποτικές Ἐορτές*, ἔκδοση, Ἱερά Μονή Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου (Πελαγίας), Λεβαδεία 2018, σελ. 142.
6. Γεωργίου Π. Πατρώνου, *ὁ.π.*, σελ. 242.
7. Γεωργίου Π. Πατρώνου, *ὁ.π.*, σελ. 244.
8. Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἀγίου Ἱεροθέου, *ὁ.π.*, σελ. 147.
9. Γρηγορίου Παλαμᾶ, *Ὁμιλία Ε' εἰς τὰ ἅγια Φῶτα* 19, 20, μετάφραση Παναγιώτη Χρήστου, τόμος 11 στά ἔργα τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ, ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 533-535.
10. Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἀγίου Ἱεροθέου, *ὁ.π.*, σελ. 142.

ΦΩΤΙΟΣ ΣΧΟΙΝΑΣ

Διδάκτωρ Φιλοσοφίας

Πρωτοπρεσβύτερου Μιχαήλ Εὐθυμίου
Η ΥΠΑΠΑΝΤΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Ἡ Ὑπαπαντή ἀνήκει στίς ἑορτές τοῦ Δωδεκαόρτου, δηλαδή τίς σημαντικότερες 12 ἑορτές τῆς Ἐκκλησίας καί ἑορτάζεται στίς 2 Φεβρουαρίου, 40 μέρες μετά τή γέννηση τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἑορτή τῆς Ὑπαπαντῆς ἔχει τό μοναδικό προνόμιο νά ἀποτελεῖ καί Δεσποτική καί Θεομητορική ἑορτή. Τό περιεχόμενό της, αὐτό δηλαδή πού ἑορτάζεται ἀπό τήν Ἐκκλησία μας, εἶναι ἡ «προσφορά» τοῦ Ἰησοῦ στό Ναό ἀπό τήν μητέρα Του Μαρία καί τό θετό Του πατέρα-Προστάτη τῆς Παναγίας Ἰωσήφ, σαράντα ἡμέρες μετά τή γέννησή Του καί ὑποδοχή Αὐτοῦ.

Ἡ λέξη Ὑπαπαντή σημαίνει προῦπάντηση, ὑποδοχή, στήν κοινή ἐλληνική.

Τό ἐκκλησιαστικό γεγονός τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου, πού ἐξιστορεῖ ὁ Εὐαγγελιστής Λουκάς (β' 22-38), συνέβη σαράντα ἡμέρες μετά τή γέννηση τοῦ Ἰησοῦ. Ἐπειδή, σύμφωνα μέ τό μωσαϊκό νόμο¹, ἦταν τό πρῶτο παιδί τῆς οἰκογένειας καί μάλιστα ἀγόρι, ἔπρεπε νά ἀφιερωθεῖ στόν Θεό καί συγχρόνως οἱ γονεῖς νά προσφέρουν σέ Αὐτόν μία μικρή θυσία ἀπό ἓνα ζευγάρι τρυγόνια ἢ δύο μικρά περιστέρια.

Ἡ Παναγία Θεοτόκος, λεχώνα, μέ τόν δίκαιο Ἰωσήφ φέρουν τό βρέφος στό Ναό τῶν Ἱεροσολύμων γιά νά τό εἰσαγάγουν, σύμφωνα μέ τόν Ἰουδαϊκό νόμο, στό Ἱερό, γιά νά ἐκτελεσθεῖ ἡ τυπική ἀφιέρωση τοῦ βρέφους στό Θεό κατά τό «*πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν* (δηλαδή πρωτότοκος) *ἅγιον τῷ Κυρίῳ κληθήσεται*» καί γιά νά προσφέρουν θυσία ἓνα ζευγάρι τρυγόνια ἢ δύο μικρά περιστέρια. Σύμφωνα μέ τόν Μωσαϊκό Νόμο, ὅλα τά πρωτότοκα ἀγόρια ἦταν ἀφιερωμένα στόν Θεό (γιά χάρη τῶν πρωτότοκων πού εἶχαν σωθεῖ στήν Αἴγυπτο). Ἐνας ἀκόμα λόγος τῆς Ὑπαπαντῆς ἦτο νά φανερωθεῖ ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός δέν ἤλθε νά καταλύσει τόν νόμο, ἀλλά νά τόν ἐκπληρώσει.

Στά Ἱεροσόλυμα βρισκόταν τότε ἓνας ἄνθρωπος πού τόν ἔλεγεν Συμεών. Ἦταν πιστός καί εὐλαβής, περίμενε τή σωτηρία τοῦ Ἰσραήλ καί τόν καθοδηγοῦσε τό Ἅγιο Πνεῦμα. Αὐτό τοῦ εἶχε φανερώσει ὅτι δέν θά πέθαινε προτοῦ δεῖ τόν Μεσσία² (τό Χριστό). Κι ἐκείνος περίμενε,

λένε, πολύ περισσότερο και από διακόσια χρόνια. Ἡ χαρμόσυνη αὐτή πληροφορία τόν ἐμψύκωνε ὡς τὰ βαθεῖα γεράματά του.

Ἀκριβῶς σαράντα μέρες μετὰ τή γέννηση τοῦ Ἰησοῦ, τό Πνεῦμα τόν πληροφοροῦσε ὅτι ἔπρεπε νά πάει στό Ἱερό. «*Καί ἦλθεν ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τό Ἱερόν*». Ἐτοιμάστηκε μέ νεανική ζωηρότητα, πῆγε ἐκεῖ καί στάθηκε στήν πόρτα, γεμάτος εὐχαρίστηση καί ἀγαλλίαση. Μέσα στήν προσδοκία αὐτή, φάνηκαν νά ἔρχονται ὁ Ἰωσήφ μέ τήν Παρθένο, πού κρατοῦσε τόν Ἰησοῦ. Ὁ Συμεών, πληροφορημένος ἀπό τό Πνεῦμα ὅτι τό βρέφος αὐτό εἶναι ὁ Χριστός, τρέχει καί παίρνει τόν Ἰησοῦ στήν ἀγκαλιά του. Τόν κρατάει εὐλαβικά καί, ἀφοῦ παρατήρησε καλά - καλά τό ἅγιο νήπιο καί δέχθηκε ὅλη τήν ἰλαρότητα τῆς θείας μορφῆς του, ὕψωσε τό βλέμμα του ἐπάνω καί εἶπε εὐχαριστώντας τό Θεό. «*Καί ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τούς γονεῖς τό παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτούς κατά τό εἰθισμένον τοῦ νόμου περί αὐτοῦ, καί αὐτό ἐδέξατο αὐτόν εἰς τās ἀγκάλας αὐτοῦ καί εὐλόγησε τόν Θεόν*». Καί καθώς βλέπει νά ἐκπληρώνεται ἡ ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ, Τόν εὐχαριστεῖ μέ τὰ λόγια:

«*Νῦν ἀπολύεις τόν δοῦλον σου, Δέσποτα κατά τό ρῆμα σου ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τό σωτήριόν σου, ὃ ἠτοίμασας κατά πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἔθνῶν καί δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ*».

Δηλαδή: «*Τώρα, Κύριε, μπορείς νά ἀφήσεις τό δοῦλο σου νά πεθάνει, γιατί τὰ μάτια μου εἶδαν τό Σωτήρα, πού εἰτοίμασες γιά ὅλους τούς λαούς, τό Φῶς πού θά φωτίσει ὅλα τὰ ἔθνη...*».

Αὐτό τό γεγονός ἀποτελεῖ ἄλλη μιά ἀπόδειξη ὅτι ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός δέν ἦλθε νά καταργήσει τόν Μωσαϊκό νόμο, ὅπως ἰσχυρίζονταν οἱ ὑποκριτές Φαρισαῖοι καί Γραμματεῖς, ἀλλά νά τόν συμπληρώσει, νά τόν τελειοποιήσει.

Ὁ ἅγιος Συμεών τούς εὐλόγησε καί εἶπε προφητικά στή Μαριάμ, τή Μητέρα του: «*Καί εὐλόγησεν αὐτούς Συμεών καί εἶπε πρὸς Μαριάμ τήν μητέρα αὐτοῦ· ἰδού οὗτος κεῖται εἰς πῶσιν καί ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ καί εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον*». Δηλαδή: «*Αὐτός θά γίνει αἰτία νά σωθοῦν πολλοί· πολλοί πάλι δέν θά τόν πιστέψουν καί θά καταστραφοῦν...* Ὅσο γιά σένα, ὁ πόνος πού ἔχεις νά περάσεις γιά τό παιδί σου, σάν δίκικο μαχαίρι θά σοῦ τρυπήσει τήν καρδιά».

Ὁ Ἰωσήφ καί ἡ Μητέρα τοῦ Ἰησοῦ θαύμασαν γιά ὅσα λέγονταν γι' Αὐτόν.

Ἀπό τό γεγονός αὐτό, τήν ὑποδοχή τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ἅγιος Συμεών ἔλαβε τόν χαρακτηρισμό «*Θεοδόχος*».

Στό Ναό ἦταν καί μιά πολύ ἠλικιωμένη γυναίκα, πού τήν ἔλεγαν Ἄννα. Ἡ Προφήτιδα Ἄννα ἦταν θυγατέρα τοῦ Φανουὴλ καί καταγό-

ταν από τή φυλή τοῦ Ἰσραήλ, ὀγδοῦο γιοῦ τοῦ Ἰακώβ. Παντρεύτηκε πολὺ νεά, καί μετὰ ἑπτὰ χρόνια ἔμεινε χήρα. Ἀπ' ἐκεῖ καί πέρα ἔζησε μόνη της, χωρὶς νά ἔλθει πλέον σέ νέο γάμο. Εἶχε δώσει ὅλη τήν καρδιά της στόν Θεό κι εἶχε ἀφιερώσει ὅλη τή ζωή της σ' Αὐτόν. Εἶχε ζήσει ἑπτὰ χρόνια μέ τόν ἄνδρα της στό γάμο καί τώρα, 84 χρονῶν χήρα, δέν ἔφυγε ἀπό τόν Ναό, ἀλλά νύχτα καί μέρα λάτρευε τό Θεό μέ νηστείες καί προσευχές, ἀνάγνωση τῶν Γραφῶν, φιλανθρωπία καί συχνή παρουσία της στό Ἱερό σ' ὅλες τίς πρωινές καί ἑσπερινές δεήσεις. Ἀξιόθηκε μάλιστα, ἐκείνη τήν ὥρα, νά ὑποδεχθεῖ στό Ναό μαζί μέ τόν δίκαιο Συμεών, τό θεῖο Βρέφος. Κατά τή συνάντηση ἐκείνη, ἡ καρδιά τῆς Ἄννας ὑπερχάρηκε καί σκίρτησε. Πλησίασε, προσκύνησε τό παιδί καί κατόπιν, ἀφοῦ εὐχαρίστησε καί δοξολόγησε κι αὐτή τό Θεό, διακήρυττε ὅτι ἦλθε ὁ Μεσσίας πρὸς ὅλους, οἱ ὁποῖοι ζοῦσαν περιμένοντας μέ εὐελπίστη εὐσέβεια τή λύτρωση τοῦ Ἰσραήλ. Στήν ἁγία Ἄννα εἶχε δοθεῖ τό προφητικό χάρισμα. Ἡ μνήμη τῆς Προφήτιδας Ἄννας ἐπαναλαμβάνεται στίς 28 Αὐγούστου, ἀλλά καί στίς 3 Φεβρουαρίου στήν Σύναξη μαζί μέ τόν Δίκαιο Συμεών.

Ἡ Ἑπαπαντή ἀρχικά γιορταζόταν στόν βυζαντινό κόσμο στίς 14 Φεβρουαρίου. Ἦταν μία μάλλον μικρή θρησκευτική ἑορτή, τήν ὁποία ἀνίγαγε σέ δεσποτική ὁ αὐτοκράτορας Ἰουστινιανός τό 542 καί ἐπέβαλε νά ἑορτάζεται στίς 2 Φεβρουαρίου, προκειμένου νά ζητήσει τή βοήθεια τοῦ Κυρίου γιά ἓνα λοιμό πού εἶχε ἐνσκήψε στήν ἐπικράτειά του. Ὁ ἑορτασμός της ξεκινάει στίς 15 Ἰανουαρίου (μέ τίς Καταβασίες), κορυφώνεται τήν κυριώνυμο ἡμέρα, 2 Φεβρουαρίου, καί ὁλοκληρώνεται στίς 9 Φεβρουαρίου μέ τήν ἀπόδοση τῆς Ἑορτῆς.

Κατ' ἀναλογία σήμερα, στήν ἐποχή τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἰσχύει καί εἶναι ὁ γνωστός «σαραντισμός» πού τελοῦν οἱ μπερές μέ τό παιδί, τόν πρῶτο τους ἐπίσημο ἐκκλησιασμό μετὰ τόν τοκετό καί τήν εἴσοδό τους στόν Χριστιανικό Ναό. Ὁ ἱερέας λαμβάνει τό βρέφος ἀπό τή λεχώνα μπερά του καί τόν ὀδηγεῖ στόν κυρίως ναό, πού συμβολίζει τό στάδιο τοῦ φωτισμοῦ, λέγοντας «Ἐκκλησιάζεται ὁ δοῦλος ἢ ἡ δούλη (υἱός ἢ θυγατέρα) τοῦ Θεοῦ...». Καί μετὰ εἰσάγει τό νεογέννητο, εἴτε ἀγόρι εἴτε κορίτσι, στό ἅγιο βῆμα, πού συμβολίζει τό στάδιο τῆς θέωσης. Δείκνοντας ἔτσι ὅτι σκοπός τοῦ κάθε χριστιανοῦ, εἴτε εἶναι ἄνδρας εἴτε γυναίκα, εἶναι ἡ θέωση.

Ἄπολυτικό Ἑπαπαντῆς

Χαῖρε κεχαριτωμένη Θεοτόκε Παρθένε· ἐκ σοῦ γάρ ἀνέτειλεν ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, Χριστός ὁ Θεός ἡμῶν, φωτίζων τοὺς ἐν σκότει. Εὐφραίνου καί σύ Πρεσβύτερα δίκαιε, δεξάμενος ἐν ἀγκάλαις, τόν ἐλευθερωτὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν, χαριζόμενον ἡμῖν καί τήν Ἀνάστασιν.

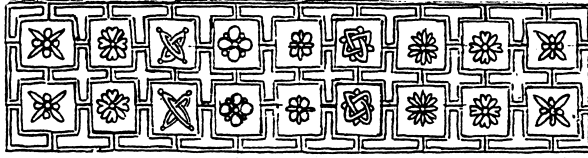
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Ἐξόδου ιγ' 2.
2. Λευϊτ. ε' 11 «ἐάν δέ μή εὕρισκη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ζεύγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν, καὶ οἶσει τό δῶρον αὐτοῦ, περί οὗ ἤμαρτε, τό δέκατον τοῦ οἴφι σεμιδάλεως περί ἀμαρτίας».
3. Λευϊτ. ιβ' 6 «καί ὅταν ἀναπληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι καθάρσεως αὐτῆς ἐφ' ὑἰῶ ἢ ἐπί θυγατρί, προσοίσει ἄμνον ἐνιαύσιον ἄμωμον, εἰς ὄλοκαύτωμα, καί νεσσόν περιστερᾶς ἢ τρυγόνα περί ἀμαρτίας ἐπί τήν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου πρὸς τόν ἱερέα».
4. Λουκ. β' 22-24, Λευϊτ. ιβ' 6-8.
5. Δαμασκνοῦ «Ὑποδιακόνου τοῦ Στουδίτου «Θησαυρός», ἐν «Ὁ Μέγας Συναξαριστής τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», Ματθ. Λαγγή, ἔκδοσις Ε' Ἀθῆναι 1978, σελ. 62-64.

Πρωτοπρεσβύτερος ΜΙΧΑΗΛ ΕΥΘΥΜΙΟΥ
Θεολόγος, Νομικός

Χριστόδουλου Βασιλειάδη

Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

ὁ ἅγιος Λάζαρος ὁ τετραήμερος καταγόταν ἀπό τή Βηθανία¹. Ἦταν ἀδελφός τῆς Μάρθας καί τῆς Μαρίας. Ἦταν φίλος καί ὁμοτράπεζος τοῦ Κυρίου. Στό κατά Λουκᾶ εὐαγγέλιο ἀναφέρεται ὅτι ὁ Κύριος εἰσῆλθε σέ ἕνα χωριό, καί ἡ ἀδελφή τοῦ Λαζάρου, Μάρθα ὑποδέχθηκε τόν Κύριο στό σπίτι της. Ἐκεῖ ἡ ἀδελφή της κάθισε κοντά στά πόδια τοῦ Κυρίου καί ἄκουε τά λόγια τοῦ Κυρίου, ἐνῶ ἡ Μάρθα ἀπερροφᾶτο ἀπό τίς πολλές ἀσχολίες. Ἡ Μάρθα τότε λέγει στόν Κύριο: «Κύριε, δέν σέ μέλει πού ἡ ἀδελφή μου μέ ἄφησε μόνη νά ἐτοιμάσω τά τοῦ φαγητοῦ γιά σένα καί τούς μαθητές σου; Πές της λοιπόν νά μέ βοηθήσῃ». Τότε ὁ Κύριος τῆς λέγει: «Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς καί τυρβάζῃ περί πολλά. Ἐνός δέ ἐστί χρεία· Μαρία δέ τήν ἀγαθήν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς».

Στό κατά Ἰωάννη εὐαγγέλιο, ὁ εὐαγγελιστής ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀγαποῦσε πολύ τήν Μάρθα, τήν ἀδελφή της καί τόν Λάζαρο². Στό κατά Ματθαῖο εὐαγγέλιο ἀναφέρεται ὅτι ὁ Κύριος μετά τήν θριαμβευτική εἰσοδό Του στό Ἱεροσόλυμα, ἐγκατέλειψε τούς ἀρχιερεῖς καί γραμματεῖς καί ἐβγῆκεν ἔξω ἀπό τήν πόλη στή Βηθανία καί ἐκεῖ ἐπέρασε τή νύκτα³.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου ἔχει ὡς ἐξῆς: Ἦταν κάποιος ἀσθενής, ὀνόματι Λάζαρος, ἀπό τή Βηθανία, ἀπό τό χωριό τῆς Μάρθας καί Μαρίας τῆς ἀδελφῆς της. Ἡ δέ Μαρία ἦταν ἐκείνη πού ἄλειψε τόν Κύριο μέ μύρο, λίγες μέρες πρὶν ἀπό τήν σταύρωσή Του καί ἐσπόγγισε τά πόδια του μέ τά μαλλιά της.

Αὐτός λοιπόν ὁ Λάζαρος ἦταν ἀσθενής. Ἔστειλαν τότε οἱ δύο ἀδελφές πρὸς τόν Ἰησοῦ ἀνθρώπους νά Τόν εἰδοποιήσουν, οἱ ὁποῖοι Τοῦ εἶπαν ἐκ μέρους των: «Κύριε, ἴδου αὐτός, τόν ὁποῖο τόσο πολύ ἀγαπᾷς, εἶναι ἀσθενής». Ὅταν ὁμοῦς ἄκουσε αὐτό ὁ Ἰησοῦς, εἶπε: «Αὐτή ἡ ἀσθένεια δέν εἶναι γιά θάνατο, ἀλλά γιά νά φανῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ καί νά δοξασθῇ ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ μέ τήν ἀσθένεια αὐτή, διότι θά δοθῇ εὐκαιρία νά πραγματοποιηθῇ ἄλλο μεγάλο θαῦμα».

Ὅταν λοιπόν ἄκουσε ὅτι ὁ Λάζαρος ἀσθενεῖ, τότε μέν ἔμεινε στόν τόπο, ὅπου βρισκόταν δύο ἀκόμη μέρες. Ἐπειτα, ἀφοῦ πέρασε καί αὐτό τό χρονικό διάστημα, λέγει στούς μαθητές Του: «Ἄς πᾶμε πάλιν στήν

Ἰουδαία». Οἱ μαθητές ὅμως τοῦ εἶπαν: «Διδάσκαλε, τώρα πρό ὀλίγου ζητοῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι νά σέ λιθοβολήσουν καί ἐσύ πηγαίνεις πάλιν ἐκεῖ;» Ὁ Κύριος ὅμως τούς ἀπάντησε: «Δέν εἶναι δώδεκα οἱ ὥρες τῆς ἡμέρας; Ὅποιος περπατεῖ κατά τό διάστημα τῆς ἡμέρας, δέν σκοντάπει, γιατί βλέπει μέ τό φῶς τοῦ κόσμου τούτου»⁴. Ἐάν ὅμως κάποιος περπατεῖ κατά τήν νύκτα, σκοντάπει, διότι δέν ὑπάρχει σέ αὐτόν φῶς, νά τόν φωτίζη⁵.

Αὐτά εἶπε ὁ Κύριος στούς μαθητές Του καί ἔπειτα τούς λέγει: «Ὁ Λάzaros ὁ φίλος μας ἔχει κοιμηθῆ. Ἄλλά ἐγώ πηγαίνω νά τόν ξυπνήσω». Οἱ μαθητές, ἐπειδή νόμισαν ὅτι πρόκειται γιά φυσικό ὕπνο, εἶπαν στό Κύριο: «Κύριε, ἐάν ἔχη κοιμηθῆ, αὐτό εἶναι δεῖγμα ὅτι πηγαίνει καλύτερα καί θά θεραπευτῆ». Ὁ Ἰησοῦς ὅμως μιλοῦσε γιά τόν θάνατο τοῦ Λαζάρου, ἐνῶ οἱ μαθητές Του γιά τόν φυσικό ὕπνο. Τότε λοιπόν ὁ Κύριος λέγει καθαρά πρὸς τούς μαθητές Του: «Ὁ Λάzaros ἀπέθανε. Καί χαίρομαι γιά σᾶς, διότι αὐτό τό γεγονός θά σᾶς κάμη νά πιστέψετε περισσότερο. Χαίρομαι δέ διότι δέν ἤμουν ἐκεῖ κατά τή διάρκεια τῆς ἀσθενείας τοῦ Λαζάρου, γιά νά τόν θεραπεύσω, ἀλλά πηγαίνω τώρα πού εἶναι νεκρός, γιά νά τόν ἀναστήσω καί νά δεῖτε καί σεῖς ἓνα ἄλλο μεγάλο θαῦμα. Ἄλλά ἄς πᾶμε πρὸς αὐτόν». Τότε, λοιπόν, ὁ Θωμᾶς — ὁ ὀποῖος στά ἑλληνικά λέγεται Δίδυμος — εἶπε στούς συμμαθητές του: «Ἄς πᾶμε καί ἐμεῖς ἐκεῖ ὅπου περιμένουν οἱ ἐχθροί Του νά τόν σκοτώσουν, γιά νά πεθάνουμε καί ἐμεῖς μαζί Του».

Ὅταν, λοιπόν, ἦλθε ὁ Ἰησοῦς βρῆκε τόν Λάzarο νά ἔχη τέσσερις πλεόν μέρες στόν τάφο. Ἡ Βηθανία βρισκόταν κοντά στά Ἱεροσόλυμα, τρία περίπου χιλιόμετρα. Πολλοί ἀπό τούς Ἰουδαίους εἶχαν ἔλθει πρὸς τίς ἀδελφές Μάρθα καί Μαρία, πού τίς ἐσυντρόφευαν κατά τίς μέρες αὐτές, καί ἄλλοι γιά νά τίς παρηγορήσουν γιά τόν θάνατο τοῦ ἀδελφοῦ τους.

Ἡ Μάρθα, λοιπόν, μόλις ἄκουσε ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς, ἔτρεξε ἀμέσως νά τόν συναντήσῃ, ἐνῶ ἡ Μαρία ἔμεινε στό σπίτι. Εἶπε, λοιπόν, ἡ Μάρθα πρὸς τόν Ἰησοῦ: «Κύριε, ἂν ἦσουν ἐδῶ, δέν θά πέθαινε ὁ ἀδελφός μου».

Ἄλλά καί τώρα ξέρω ὅτι ὅσα καί ἂν ζητήσῃς ἀπό τόν Θεό, θά σοῦ τά δώσῃ. Τότε λέγει πρὸς αὐτήν ὁ Ἰησοῦς: «Θά ἀναστηθῆ ὁ ἀδελφός σου». Εἶπε τότε πρὸς αὐτόν ἡ Μάρθα: «Ξέρω ὅτι θά ἀναστηθῆ κατά τή γενική ἀνάσταση, κατά τήν μεγάλη ἐκείνη καί ἐπίσημη μέρα». Τότε τῆς εἶπε ὁ Ἰησοῦς: «Ἐγώ εἶμαι ἡ ἀνάσταση καί ἡ ζωή. Ἐκεῖνος, πού πιστεύει σέ μένα, ἔστω καί ἂν πεθάνῃ σωματικά, ὅμως θά ζήσῃ πνευματικά στήν μακαρία ζωή, θά λάβῃ δέ ἀναστημένο, ἀφθαρτο καί αἰώνιο τό σῶμα του. Καί καθένas, πού ζῆ πνευματικά στόν αἰῶνα, ὁ δέ σωματικός του θάνατος, θά εἶναι ἡ γέφυρα, ἡ ὁποία θά τόν μεταφέρῃ στήν αἰωνιό-

τητα. Τό πιστεύεις αὐτό;» Εἶπε σ' αὐτόν ἡ Μάρθα: «Ναί, Κύριε, ἐγὼ ἔχω πιστεύσει ὅτι σύ εἶσαι ὁ Χριστός, ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος σύμφωνα μέ τίς προφητεῖες θά ἐρχόταν στόν κόσμο γιά νά σώση τόν κόσμο. Γι' αὐτό καί πιστεύω ὅλα ὅσα λέγεις».

Καί ἀφοῦ εἶπε αὐτά, ἔφυγε, φώναξε τήν ἀδελφή της Μαρία καί τῆς εἶπε κρυφά: «Ὁ διδάσκαλος εἶναι ἐδῶ καί σέ φωνάζει». Ἐκείνη μόλις ἄκουσε αὐτό, ἀμέσως σηκώνεται καί ἔρχεται γιά νά τόν συναντήσῃ. Ὁ δέ Ἰησοῦς δέν εἶχε εἰσέλθει ἀκόμη στό χωριό, ἀλλά ἔμεινε στόν τόπο, ὅπου τόν εἶχε προὔπαντήσῃ ἡ Μάρθα. Οἱ Ἰουδαῖοι, λοιπόν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν μαζί της στό σπίτι καί τήν παρηγοροῦσαν, ὅταν εἶδαν τήν Μαρία ὅτι σηκώθηκε γρήγορα καί βγήκε ἔξω, τήν ἀκολούθησαν λέγοντες ὅτι πηγαίνει στό μνημεῖο γιά νά κλάψῃ τόν ἀδελφό της.

Ἡ Μαρία, μόλις ἦλθε στόν τόπο ὅπου βρισκόταν ὁ Ἰησοῦς, ὅταν τό εἶδε, ἔπεσε στά πόδια Του καί τοῦ ἔλεγε: «Κύριε, ἂν ἦσουν ἐδῶ δέν θά πέθαινε ὁ ἀδελφός μου». Ὁ Ἰησοῦς ὅταν εἶδε αὐτή νά κλαίῃ, καί τούς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἔλθει μαζί της, καί κλαίουν καί αὐτοί, ἐπιβλήθηκε μέ μεγάλη δύναμη, στό ἐσωτερικό Του, γιά νά κρατήσῃ τή συγκίνηση, ἡ ὁποία τόν πλημμύριζε καί εἶπε μέ ἤρεμη φωνή: «Ποῦ τόν ἔχετε βάλει;» Ἐκεῖνοι τοῦ λέγουν: «Κύριε, ἔλα νά δῆς».

Καθώς λοιπόν πήγαιναν, ὁ Ἰησοῦς δάκρυσε ἀπό συμπάθεια γιά τόν μεγάλο πόνο τῶν δύο ἀδελφῶν. Οἱ Ἰουδαῖοι ὅταν εἶδαν τόν Ἰησοῦν νά δακρῦζῃ, ἔλεγαν: «Κύταξε πόσο πολύ τόν ἀγαποῦσε!» Μερικοί ἀπό αὐτούς εἶπαν: «Αὐτός, πού ἄνοιξε τά μάτια τοῦ ἐκ γενετιῆς τυφλοῦ δέν μποροῦσε νά κάνῃ κάτι νωρίτερα, γιά νά μήν πεθάνῃ καί αὐτός; Γιατί καί ἐδῶ δέν ἔκανε θαῦμα, θεραπεύοντας τήν ἀσθένεια τοῦ φίλου Του; Ἐξαντλήθηκε ἡ δύναμή Του;»

Ὁ Ἰησοῦς λοιπόν ἐπιβαλλόμενος συνεχῶς στόν ἑαυτό Του, γιά νά μή ἐκδηλωθῇ ἡ συγκίνησή Του, ἔρχεται στό μνημεῖο. Αὐτό ἦταν μία σπηλιά, καί στήν εἰσοδό του εἶχε τοποθετηθῆ μία βαριά πέτρα. Τότε τούς λέγει ὁ Ἰησοῦς: «Σηκῶστε αὐτή τήν πέτρα». Τοῦ λέγει ἡ Μάρθα: «Κύριε, μυρίζει πλέον, διότι εἶναι τέσσερες μέρες πεθαμένος». Τῆς λέγει ὁ Ἰησοῦς: «Δέν σοῦ εἶπα ὅτι ἐάν πιστεύῃς, θά δῆς τήν δόξα καί τό μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ, ὅπως αὐτά φαίνονται στά μεγάλα θαύματα πού κάνω;»

Πῆραν λοιπόν τήν πέτρα ἀπό τήν εἰσοδο τῆς σπηλιάς, ὅπου εἶχε τεθῆ ὁ Λάζαρος. Ὁ δέ Ἰησοῦς σήκωσε τά μάτια του πάνω καί εἶπε: «Πάτερ μου, σ' εὐχαριστῶ διότι μέ ἄκουσες καί θά γίνῃ καί αὐτό τό θαῦμα. Ἐγὼ γνώριζα πολύ καλά ὅτι πάντα μέ ἀκούεις, ἀλλά εἶπα αὐτό, γιά νά ἀκούσῃ ὁ λαός, πού στέκεται ἐδῶ γύρω καί νά πιστέψουν ὅτι σύ μέ ἔχεις στείλει». Καί ἀφοῦ εἶπε αὐτά φώναξε μέ μεγάλη φωνή: «Λάζαρε, ἔβγα ἔξω». Καί ἀμέσως βγήκε ὁ πεθαμένος. Εἶχε δέ τά πόδια καί τά χέρια τυλιγμέ-

να μέ λωρίδες από σεντόνι και τό πρόσωπο τυλιγμένο μέ ένα είδος πετσέτας, ὅπως συνήθιζαν νά σβαρώνουν τότε οἱ Ἑβραῖοι τούς νεκρούς των. Λέγει σέ αὐτούς ὁ Ἰησοῦς: «Λῦστε τον καί ἀφήστε τον μόνο, χωρίς κανέναν νά τόν βοηθήσῃ γιά νά πάῃ στό σπίτι». Ὁ Λάζαρος τότε ἦταν τριάντα χρόνων.

Σύμφωνα μέ τήν παράδοση, ὁ Λάζαρος μετά ἀπό τήν ἐκ νεκρῶν του ἀνάσταση ἀπό τόν Κύριο, καί λόγω τῆς μανίας τῶν ἀρχιερέων, πού ἐπέδωκαν νά τόν σκοτώσουν, ἐγκατέλειψε τήν Παλαιστίνη καί ἦλθε στήν Κύπρο. Ἐκεῖ ἐγκαταστάθηκε στήν παραλιακή πόλη τοῦ Κιτίου. Ἐκεῖ τόν συνάντησαν βραδύτερα οἱ ἀπόστολοι Παῦλος καί Βαρνάβας, πηγαινοντας ἀπό τή Σαλαμίνα στήν Πάφο. Ἐκεῖ τόν ἐχειροτόνησαν πρῶτο ἐπίσκοπο Κιτίου.

Ὁ Λάζαρος ἔζησε μετά τήν ἀνάστασή του τριάντα χρόνια. Ἀφοῦ ἀπέθανε τό 63 μ.Χ. γιά δεύτερη φορά, ἐνταφιάσθη στό Κίτιο. Λόγω τοῦ ὅτι στό Κίτιο βρίσκεται ἡ λάρνακα τοῦ ἁγίου Λαζάρου, ὀνομάστηκε ἡ πόλη Λάρνακα. Σύμφωνα μέ τήν παράδοση, ὁ Λάζαρος δέν γέλασε ποτέ. Μόνο μία φορά γέλασε, ὅταν εἶδε κάποιον νά κλέβῃ ένα πῆλινο δοχεῖο, συνοδευοντας μάλιστα τό γέλιο μέ τή φράση: «Τό ένα κῶμα κλέβει τό ἄλλο κῶμα». Ἄλλη παράδοση συνδέει τίς ἀλυκές τῆς Λάρνακας μέ τόν ἅγιο Λάζαρο. Πεινασμένος καί διψασμένος ὁδοιπόρος ὁ Ἅγιος βρέθηκε σέ ένα ἀμπέλι καί ζήτησε ένα ἰσαμπί σταφύλι ἀπό τόν ἰδιοκτήτη, ἀλλά ἐκεῖνος ἀρνήθηκε. Βλέποντας ὁ Ἅγιος τήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χωρίς ἀγάπη καί καλοσύνη, μετέτρεψε τόν ἀμπελώνα σέ λίμνη ἀλατιοῦ. Ἄλλη παράδοση ἀναφέρει ὅτι ἡ Παναγία, συνοδευόμενη ἀπό τόν εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη, προσκλήθηκε ἀπό τόν ἅγιο Λάζαρο στήν Κύπρο. Τό πλοιάριό της ὅμως παρασύρθηκε ἀπό τρικυμία καί προσορμίσθηκε στόν Ἄθωνα. Ὑστερα ἀπό σύντομη παραμονή καί εὐλογία τοῦ τόπου ἐκείνου κατέφθασε στήν Κύπρο, ὅπου χάρισε στόν ἅγιο Λάζαρο ένα ζεύγος ἐπιμάνικα καί ένα ὠμοφόριο, κεντημένο μέ τά ἴδια της τά χέρια⁶.

Τό λείψανο τοῦ Ἁγίου Λαζάρου τοποθετήθηκε μέσα σέ μαρμάρινη σαρκοφάγο, πάνω στήν ὁποία χαραχθηκαν τά ἐξῆς: «Λάζαρος ὁ τετραήμερος καί φίλος Χριστοῦ». Κατά τό ἔτος 890 μ.Χ. ὁ αὐτοκράτορας Λέων ΣΤ΄ ὁ σοφός (886-912) μετέφερε τό λείψανο στήν Κωνσταντινούπολη. Ἡ ἀνάμνηση τῆς ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου Λαζάρου τιμᾶται στίς 17 Ὀκτωβρίου.

Πάνω στόν τάφο τοῦ ἁγίου Λαζάρου κτίστηκε ἀργότερα μικρός ναός, ὁ ὁποῖος διπυρῦνθη σέ μεγάλο βυζαντινό ναό, πιθανῶς ἀπό τόν αὐτοκράτορα Λέοντα ΣΤ΄ τόν σοφό. Ἡ ἁγία τράπεζα τοῦ ναοῦ αὐτοῦ εἶναι οἰκοδομημένη πάνω ἀπό τόν τάφο τοῦ Ἁγίου. Στίς 23 Νοεμβρίου 1972, κατά τή διάρκεια ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ βρέθηκε μέρος τῶν λειψάνων

τοῦ Ἁγίου βαθιά κάτω στήν Ἁγία Τράπεζα.

Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Λαζάρου τιμᾶται ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τό Σάββατο τοῦ Λαζάρου, πρὶν ἀπό τήν Κυριακή τῶν Βαΐων.

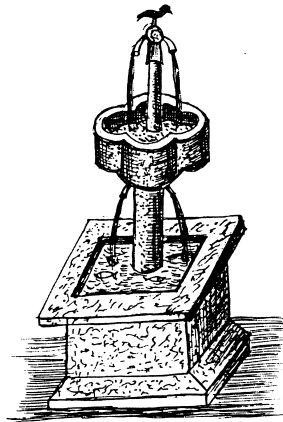
Ἐπολυτίκιο ἁγίου Λαζάρου

«Τήν κοινήν Ἀνάστασιν, πρό τοῦ σοῦ πάθους πιστούμενος, ἐκ νεκρῶν ἤγειρας τόν Λάζαρον Χριστέ, ὁ Θεός. Ὅθεν καί ἡμεῖς ὡς οἱ παῖδες, τά τῆς νίκης σύμβολα φέροντες σοί τῷ νικητῇ τοῦ θανάτου βοῶμεν. Ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Τό σπίτι τοῦ Λαζάρου καί τῶν ἀδελφῶν του Μάρθας καί Μαρίας, βρισκόταν στούς πρόποδες τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν.
2. Βλ. Ἰωάν. ια΄ 5, 36.
3. Βλ. Μαθ. κα΄ 17. Μάρκ. ια΄ 11.
4. Ὁ Κύριος ἐννοοῦσε ὅτι ἡμέρα τῆς ζωῆς Του ἐξακολουθεῖ ἀκόμη καί αὐτός προχωρεῖ στό ἔργο Του μέ βεβαιότητα καί ἀσφάλεια.
5. Στό σκοτάδι τῆς ἄγνοιας καί τῆς πλάνης, βαδίζουν ὅλοι ὅσοι ἐπιμένουν στήν ἀπιστία τους, καί δέν θέλουν νά δεχθοῦν τό φῶς, τό ὁποῖο ὁ Κύριος τούς προσφέρει.
6. Σέ εἰκόνα πού φυλάσσεται στόν ἱερό ναό τῆς Παναγίας στό Κίτι (Ἀγγελόκτιστη) εἰκονίζεται ἔνθρονη καί βρεφοκρατοῦσα ἡ Θεοτόκος καί ἐκατέρωθεν ὁ ἀπόστολος Λουκᾶς καί ὁ ἅγιος Λάζαρος ὡς ἐπίσκοπος Κιτίου.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

Βασιλείου Χαραλάμπους
Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΒΑΪΟΦΟΡΟΥ

ατά τήν Κυριακή τῶν Βαΐων «τὴν λαμπράν καὶ ἔνδοξον πανήγυριν τῆς εἰς Ἱερουσαλήμ εἰσόδου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἑορτάζομεν», ἀναφέρει τὸ Συναξάριον τῆς Ἑορτῆς.

Ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ ἀπὸ τὸ κατὰ Ἰωάννη Εὐαγγέλιον, ἣ ὁποία ἀναφέρεται στὴν ἑορτὴ τῶν Βαΐων ἔχει ὡς ἀκολουθῶς: «Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων καὶ ἐξηλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. εὐρών δε ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθὼς ἐστὶ γεγραμμένον μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποικέναι τὸ σημεῖον· οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς· θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν» (Ἰωάν. ιβ' 12-19).

Ὁ Ἅγιος Εὐλόγιος Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν «Ὁμιλία εἰς τὴν ἁγίαν ἑορτὴν τῶν Βαΐων καὶ εἰς τὸν πῶλον», ἀναφέρει τὰ ἀκόλουθα: «Ἑορτάζουμε σήμερα οἱ πιστοὶ ἐπίσκεψι βασιλική, ἃς ὑποδεχθοῦμε τὸν Βασιλέα θεοπρεπῶς. Ἦλθε λοιπὸν ἡ ὥρα, ἃς μὴ κοιμώμεθα, ἃς ὑψώσωμε τὸν νοῦ πρὸς τὸν Θεόν, μὴ σβήσωμε τὸ πνεῦμα, ἃς ἀνανεώσωμε τὸν κιτῶνα τῆς ψυχῆς, ἃς βαστάσωμε νικηφόρως τὰ βαΐα καὶ ἃς βοήσωμε μαζὶ μὲ τὸν ὄχλον, ἃς ὑμνήσωμε ὅπως τὰ παιδιά, μαζὶ τους: “Ὠσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου”»*.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἰς τὸν «Λόγον εἰς τὴν Ἁγίαν ἑορτὴν τῶν Βαΐων», ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: «Τὰ δὲ βάρια τῶν φοινίκων καὶ τῶν ἐλαιῶν καὶ τὰ ἱμάτια ὑπέστρωσαν, δεικνύντες, ὅτι λοιπὸν μείζονα ἢ περὶ προφήτου δόξαν εἶχον περὶ αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον: Ὠσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, ἐν ὀνόματι Κυρίου».

Τόσο ἡ ὑμνογραφία, ὅσο καὶ ἡ εἰκονογραφία τῆς Ἐκκλησίας μας,

ὀρθοδόξως αναφέρονται στήν μεγάλη αὐτή ἑορτή τῶν Βαΐων.

Ὁ ὑμνογραφικός πλοῦτος τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων καταγράφει τό πνευματικό μεγαλεῖο τῆς Ἑορτῆς. Κατά τόν Μεγάλο Ἑσπερινό τῆς ἑορτῆς τῶν Βαΐων ψάλλουμε τό ἀκόλουθο Στιχηρό Ἰδιόμελο: «Ὁ ἔχων θρόνον οὐρανόν, καί ὑποπόδιον τήν γῆν, ὁ τοῦ Θεοῦ Πατρός Λόγος καί Υἱός συναΐδιος, ἐπί πώλου ἀλόγου ἐμετρίασε σήμερον, ἐν Βηθανιά ἐλλθῶν ὅθεν παῖδες Ἑβραίων, κλάδους κερσί κατέχοντες, εὐφήμουν φωνῇ. Ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, Βασιλεύς τοῦ Ἰσραήλ».

Ὁ νέος Ἰσραήλ τῆς Χάριτος, συνηγμένος ψάλλει «εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, ἐν ὀνόματι Κυρίου». Κατά τόν Μεγάλο Ἑσπερινό τῆς ἑορτῆς τῶν Βαΐων ψάλλουμε τό ἀκόλουθο Στιχηρό Ἰδιόμελο: «Σήμερον ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡμᾶς συνήγαγε, καί πάντες αἴροντες τόν Σταυρόν σου λέγομεν· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις».

Σημειώνουμε τό «ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡμᾶς συνήγαγε», καί τό «πάντες αἴροντες τόν Σταυρόν σου», τά ὁποία καταδεικνύουν τήν μεγάλη αὐτή ἑορτή.

Ἰδιόμελο τῆς ἑορτῆς τῶν Βαΐων, ἀναφέρει τά ἐξῆς: «Χαῖρε καί εὐφραίνου πόλις Σιών, τέρπου καί ἀγάλλου ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ· ἰδοὺ γάρ ὁ Βασιλεύς σου παραγέγονεν ἐν δικαιοσύνῃ, ἐπί πώλου καθεζόμενος, ὑπό παίδων ἀνυμνούμενος· Ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος εἶ, ὁ ἔχων πλῆθος οἰκιτημῶν, ἐλέησον ἡμᾶς».

Ὁ μέγας ἀγιογράφος Φώτιος Κόντογλου στά περί τῆς εἰκονογράφησης τῆς Βαΐοφόρου στήν Ὁρθόδοξη Ἀγιογραφία ἀναφέρει τά ἐξῆς: «Τό κάστρο τῆς Ἱερουσαλήμ μέ ἀνοιχτές καστρόπορτες, καί πλῆθος Ἑβραίων, ἀνδρῶν, γυναικῶν καί παιδίων, ἐβγαίνουν εἰς προῦπαντησιν τοῦ Κυρίου, ὅπου κάθεται ἐπάνω εἰς ἓνα πουλᾶρι, εὐλογῶν μέ πραότητα, καί ἔχοντας γυρισμένην τήν τεθλιμμένην κεφαλὴν Του πρὸς τοὺς μαθητάς Του, ὅπου τόν ἀκολουθοῦν μέ σπουδὴν. Καί τό πλῆθος σπρώχνεται νά ἔβγη ἀπό τήν πύλην, γέροντες καί νεώτεροι ὅπου κρατοῦν βαῖα, καί γυναῖκες ὅπου σηκώνουν νήπια εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν ἡβρέφῃ εἰς τοὺς ὤμους τῶν, κατὰ τόν λόγον ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς γραμματεῖς: *οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καί θηλαζόντων κατηρίσω αἶνον;*» (Ματθ. κα' 16). Ἄλλοι πάλιν φαίνονται προβάλλοντες ἀπό τό κάστρον ἢ ἀπό τά παράθυρα, διά νά ἴδουν τόν Χριστόν. Καί ἐπάνω ἀπό τήν συνοδείαν ὑψώνεται δένδρον, καί εἰς τοὺς κλάδους του ἀναβαίνουν παιδιά κόπτοντας μέ τσεκούρια κλάδους, καί ρίχνοντάς τους εἰς τήν γῆν. Ἄλλα παιδιά κρατοῦν τοὺς κλάδους, ἄλλα δίδουν ἀπό αὐτούς εἰς τό πουλᾶρι νά φάγη, ἄλλα τέλος στρώνουν τά ἱμάτια αὐτῶν διά νά πατήσει ἐπάνω τό θεοφόρον ὄναριον. Καί ταῦτα,

διά νά ἐνθυμίσουν εἰς τόν πιστόν ὁποῦ βλέπει τήν εἰκόνα τόν ψαλμόν ὁποῦ λέγει: «ἐκ στόματος νηπίων καί θηλαζόντων κατηρίσω αἶνον» (Ψαλμ. ν´ 3).

Ἡ Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἰς τόν Λόγον εἰς τήν ἁγίαν ἑορτήν τῶν Βαΐων ἀναφέρει τά ἀκόλουθα: «Ἦδη τῆς Δεσποτικῆς πανηγύρεως τά χαρίσματα, ἦδη τῆς πανευφήμου ἑορτῆς προτρέχει τά μνηύματα, ἦδη τῆς καθολικῆς ἀναστάσεως ἀρραβώνα δεξάμενος Λάzarος τῷ Κυρίῳ συνανάκειται. Ἦδη τῆς δωρεᾶς τό μυστήριον τούς τῷ βαπτίσματι προστρέχοντας εὐωδιάζει, ἦδη ὁ πιστεύσας λαός εἰς ὑπάντησιν τῷ Κυρίῳ προσδραμών βοᾷ λέγων, καθώς ἀτίως ἤκουες Ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεύς τοῦ Ἰσραήλ. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, ὁ αἰεὶ ἐρχόμενος καί ὢν μέθ' ἡμῶν καί ἔξω τῶν πιστῶν μηδαμῶς γινόμενος».

Ἡ Κυριακή τῶν Βαΐων τιμᾶται μέ ἰδιαίτερη λαμπρότητα ἀπό τόν Ὁρθόδοξο λαό τῆς Κύπρου. Τήν μεγάλην αὐτή ἑορτή ὁ ἀπλός Ὁρθόδοξος Χριστιανός στήν Κύπρο τήν καλεῖ καί «Κυριακή τῆς Ἐλιάς», καθότι τήν Κυριακή τῶν Βαΐων ὁ λαός ἐκεῖνη τήν ἡμέρα προσκομίζει κλάδους ἐλάϊας μαζί του. Τούς κλάδους τῆς ἐλάϊας τούς ρίχνει ὁ λαός κατά τήν ἀνάγνωσι τοῦ Εὐαγγελίου στόν αὐλειο χῶρο τοῦ ναοῦ.

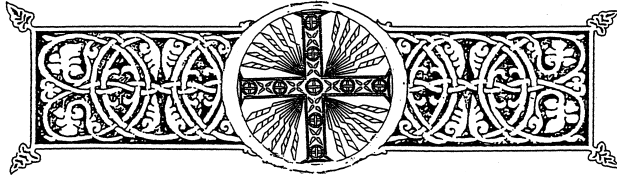
Πῶς ὅμως πρέπει νά ἑορτάζουμε τή μεγάλην αὐτή Δεσποτική ἑορτή; Τό ψαλλόμενο στήν Ὁρθρινή Ἀκολουθία τῆς ἑορτῆς τῶν Βαΐων, «Μετά κλάδων νοπτῶς, κεκαθαρμένοι τās ψυχάς, ὡς οἱ Παῖδες τόν Χριστόν, ἀνευφημήσωμεν πιστῶς, μεγαλοφώνως κραυγάζοντες τῷ Δεσπότῃ· Εὐλογημένος εἰ Σωτήρ, ὁ εἰς τόν κόσμον ἐλθών, τοῦ σῶσαι τόν Ἀδάμ, ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀρᾶς, πνευματικῶς φιλόανθρωπε, νέος Ἀδάμ ὡς εὐδόκησας, ὁ πάντα Λόγε πρὸς τό συμφέρον, οἰκονομήσας δόξα σοι».

Παρατηροῦμε ὅτι γίνεται ἀναφορά, τόσο στό σωτηριολογικό μήνυμα τῆς ἑορτῆς τῶν Βαΐων, ὅσο καί στόν τρόπο βίωσης τῆς μεγάλης αὐτῆς ἑορτῆς. Τό σωτηριολογικό μήνυμα τῆς ἑορτῆς τῶν Βαΐων τονίζεται μέ τό «Εὐλογημένος εἰ Σωτήρ, ὁ εἰς τόν κόσμον ἐλθών, τοῦ σῶσαι τόν Ἀδάμ, ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀρᾶς».

Ὅσον ἀφορᾷ τόν τρόπο βίωσης τῆς μεγάλης αὐτῆς Δεσποτικῆς ἑορτῆς, καταδεικνύεται μέ τό «μετά κλάδων νοπτῶς, κεκαθαρμένοι τās ψυχάς». Αὐτή λοιπόν τή μεγάλη ἑορτή ἄς βιώνουμε «μετά κλάδων νοπτῶς, κεκαθαρμένοι τās ψυχάς».

* Ἀπό τήν ἰστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου Καρέα, imaik.gr.

Δημήτριου Χ. Καππαῖ

ΤΑ ΑΓΙΑ ΠΑΘΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ἡ ἅγια καί μεγάλη Παρασκευῆ τὰ ἅγια καί σωτήρια Πάθη τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτελοῦμεν. Τούς ἐμπυσμούς, τὰ ραπίσματα, τὰ κολαφίσματα, τὰς ὕβρεις, τόν σπόγγον, τό ὄξος, τούς ἥλους, τήν λόγχην καί πρό πάντων τόν σταυρόν καί τόν θάνατον, ἃ δι' ἡμᾶς κατεδέξατο, ἔτι δέ τήν τοῦ εὐγνώμονος ληστοῦ, τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ σωτήριον ἐν τῷ σταυρῷ ὁμολογίαν».

Μέ τὰ λόγια αὐτά ἡ Ἄγια μας Ἐκκλησία μᾶς εἰσάγει στά Ἅγια καί φρικτά Πάθη τοῦ Κυρίου μας. Λόγια τὰ ὁποῖα δείχνουν μέ κάθε λεπτομέρεια καί ἀκρίβεια τὰ συμβάντα κατά τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Παρασκευήν ὅταν ὁ Υἱός τοῦ Ἀνθρώπου ἀπό ἄκρα συγκατάβαση δέχεται νά ὑποστεῖ τό μαρτύριο γιά τή δική μας σωτηρία.

Μετά τόν Μυστικό Δεῖπνο ὁ Κύριος πορεύεται μέ τούς μαθητές Του πρὸς τόν Κῆπο τῆς Γεθσημανῆς πού σημαίνει ἐλαιοτριβεῖο καί πού βρίσκεται στοὺς πρόποδες τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν. Ἐκεῖ θά ἀκούσει ὁ Πέτρος τό, «*Σέ βεβαιῶνῶ πῶς αὐτὴ τῆ νύκτα, προτοῦ λαλήσει ὁ πεινῶνός θά μέ ἀρνηθεῖς τρεῖς φορές*» (Ματθ. κς' 34), ἀλλά καί οἱ ὑπόλοιποι μαθητές τό, «*οὔτε μία ὥρα δέν μπορέσατε νά μείνετε ξάγρυπνοι μαζί μου; Μένετε ἄγρυπνοι καί προσεύχεστε, γιά νά μή σᾶς νικήσει ὁ πειρασμός*» (Ματθ. κς' 41-42).

Μετά τήν προδοσία τοῦ Ἰούδα μέ τό «*Χαῖρε, Διδάσκαλε!*» (Ματθ. κς' 49) καί τὰ γεγονότα πού ἀκολούθησαν, οἱ μαθητές Του τόν ἐγκατέλειψαν ὅλοι κι ἔφυγαν (Ματθ. κς' 56). Ὁ Κύριος τώρα, δέσμιος ὡς κακοῦργος καί μόνος ὀδηγεῖται στόν πανίσχυρο ἀρχιερέα Ἄννα, πεθερό τοῦ Καϊάφα πού εἶχε ἐκείνη τῆ χρονιά τό ἀξίωμα τοῦ ἀρχιερέα «*συνέλαβον τόν Ἰησοῦν καί ἔδησαν αὐτόν, καί ἀπήγαγον αὐτόν πρὸς Ἄνναν πρῶτον*» (Ἰωάν. ιν' 13).

Ἄμεσως ἀρχίζει ἡ περιβόητη δίκη - παρωδία τοῦ Ἰησοῦ στήν ὁποία θά δοῦμε τόν Κύριο νά ἀνακρίνεται χωρίς ὅμως νά ἐκδοθεῖ καμία ἀπόφαση. Ἀκολουθῶς ὀδηγεῖται ἀπό τόν Ἄννα στόν Καϊάφα πού ἦταν ὁ νόμιμος ἀρχιερέας τοῦ ἔτους. Ἐκεῖ ζητοῦσαν ἀπεγνωσμένα μάρτυρες γιά νά μαρτυρήσουν ὅτι ὁ Χριστός εἶπε πράγματα ἀπαγορευμένα ἀπό τό

Νόμο, χωρίς όμως αποτέλεσμα, αφού όλα όσα είπε ο Χριστός τά ειπε δημόσια και τά γνώριζε όλος ο κόσμος. Στο ερώτημα του Καϊάφα αν είναι Υιός του Θεού, «*Σέ έξορκίζω στό όνομα του αληθινού Θεού, νά μάς πεις αν εσύ είσαι ο Μεσσίας, ο Υιός του Θεού*» (Μαθ. κς' 63), ο Θεάνθρωπος δίνει τήν απάντηση: «*σύ είπας*». Τότε ο αρχιερέας «*διέρρηξε τά ίμάτια αυτού λέγων ότι έβλασφήμησε*» και έβγαλε άμέσως τήν απόφαση, «*έννοχος θανάτου εστί*» (Μαθ. κς' 66).

Έτσι ο Χριστός όδηγείται δέσμιος στον Πόντιο Πιλάτο για νά πάρει αυτός τήν καταδικαστική απόφαση, αφού μόνο ο Ρωμαίος ήγεμόνας μπορούσε νά πάρει τέτοια απόφαση και νά εκτελεστεί. Ο Πιλάτος, αφού άκουσε τίς κατηγορίες, ρώτησε τόν Ίησοϋ αν είναι ο βασιλιάς των Ίουδαίων, η αν διεκδικεί τή βασιλεία αυτή. Ο Κύριος του άπαντā μέ τή φράση «*σύ λέγεις*» (Μαθ. κς' 11).

Μέ βάση αυτά πού άκουσε ο Πόντιος Πιλάτος δέν βρίσκει καμία αίτια κατά του Ίησοϋ. Στο άκουσμα των άρχόντων ότι ξεσηκώνει τόν λαό από τή Γαλιλαία μέχρι τά Ίεροσόλυμα και ότι πολύ πιθανόν νά κάνει επανάσταση εναντίον των Ρωμαίων, έκμεταλλεύεται τήν καταγωγή του Ίησοϋ από τή Γαλιλαία και στέλνει τόν Κύριο στον βασιλιά Ήρώδη πού ήταν υπεύθυνος για τήν Γαλιλαία και τά περίχωρα και βρισκόταν εκείνες τίς μέρες στην Ίερουσαλήμ λόγω τής έορτής του Πάσχα.

Ο βασιλιάς Ήρώδης χάρηκε πού γνώρισε τόν Χριστό για τόν όποιο είχε άκούσει πολλά (Λουκ. κβ' 8-12). Αφού τόν ανέκρινε δέν βρήκε κάτι εναντίον του, όποτε τόν στέλνει πίσω στον Πιλάτο αφού πρῶτα τόν έξευτέλισε και τόν περιέλασε. Ο Πιλάτος τότε επικαλέστηκε τό έθιμο των Ίουδαίων νά αφήνουν δηλαδή τό Πάσχα έλεύθερο κάποιον κατάδικο σέ ανάμνηση τής απελευθέρωσης των πατέρων τους από τόν φο-βερό ζυγό τής δουλείας στην Αίγυπτο μέ τήν έλπίδα νά αφήσει τόν Χριστό έλεύθερο, αφού στή φυλακή εκείνες μέ τίς μέρες βρισκόταν ο τρομερός ληστής Βαραββās, τόν όποιο μισούσαν όλοι για τίς αναισχυ-ντες πράξεις του.

Οί αρχιερείς τότε έδρασαν άμεσα και επηρέασαν τόν λαό νά δεχθεί τήν απελευθέρωση του Βαραββā και τόν θάνατο του Χριστού φωνάζο-ντας τό «*σταύρωσον αυτόν*» (Μαρκ. ιε' 14).

Ο Πιλάτος παρόλο πού δέν βρίσκει κάτι εναντίον του Χριστου και θέλοντας νά έχει ήσυχη τή συνείδησή του, πήρε μία λεκάνη γεμάτη καθαρό νερό και έπλυνε επιδεικτικά τά χέρια του σαν νά βρισκόταν σέ τε-λετουργική ιερατική παράσταση μέ τήν έλπίδα ότι βγαίνει από αυτή τήν υπόθεση μέ καθαρά χέρια λέγοντας: «*Αθῶος είμι από του αίματος του δικαίου τούτου...*» (Μαθ. κζ' 24). Η απάντηση του όχλου ήταν άμεση, «*τό αίμα αυτού έφ' ήμās και επί τά τέκνα ήμῶν*». Τότε οί στρατιῶτες πή-ραν τόν Ίησοϋ και αφού του φόρεσαν κόκκινη χλαμύδα και άγκάθινο

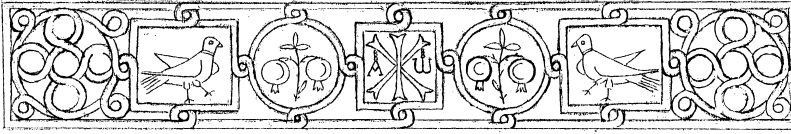
στεφάνι στο κεφάλι, του ἔβαλαν στο δεξί του χέρι ἓνα καλάμι καί ἄρχισαν τούς ἐμπυσμούς, τὰ ραπίσματα, τὰ κολαφίσματα, τὶς ὑβρεῖς καί τέλος ὀδηγεῖται ἀπὸ αὐτοὺς στὸν Γολγοθᾶ γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῆς θανατικῆς καταδίκης.

Φορτωμένος ὁ Κύριος τὸν σταυρό στους ἀγίους του ὤμους βάδιζε τὸν ἀνηφορικό δρόμο τοῦ μαρτυρίου. Ἡ ἐξάντληση ἀπὸ τὸ μαρτύριο τῆς νύχτας, τούς δαρμούς, τούς ἐμπαιγμούς καί τὴ φρικτὴ φραγγέλωσι ἦταν ἀνυπόφορη. Οἱ σωματικές του δυνάμεις τὸν ἐγκαταλείπουν. Αὐτὴ τὴ δύσκολη ὥρα βρέθηκε στὸ δρόμο του ὁ Σίμων ὁ Κυρηναῖος, ἄνθρωπος ταπεινός πού ἐργαζόταν στὰ χωράφια καί δέν ἦταν ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς πού φώναζαν νά σταυρωθεῖ ὁ Χριστός. Αὐτός ἀνέλαβε νά βοηθήσει τὸν Κύριο νά μεταφέρει τὸν σταυρό του στὸν φρικτὸ Γολγοθᾶ. Ἔτσι ἡ «πομπή» ἔφτασε στὸν τόπο τῆς ἐκτέλεσης. Ὅλα ὅσα ἀκολούθησαν ἦταν γραμμένα στίς προφητεῖες μέχρι καί τὴν τελευταία λεπτομέρεια.

Πάνω στὸ σταυρό ὁ Κύριος ἔδειξε ὅλο τὸ μεγαλεῖο τῆς ψυχῆς του. Συγχωρᾶει τούς σταυρωτές του γιατί δέν ξέρουν τί κάνουν: «πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γάρ οἶδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. κγ' 34). Ἄνοίγει τὸν Παράδεισο στὸν εὐγνώμονα ληστή μέ τὰ λόγια: «*Ἀμήν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ*» (Λουκ. κγ' 43), παραδίδει τὴ μητέρα του στὸν μαθητὴ του Ἰωάννη μέ τὰ λόγια: «*γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου, εἶπα λέγει τῷ μαθητῇ, ἴδου ἡ μήτηρ σου*» (Ἰωάν. ιθ' 26-27) καί ἀφοῦ εἶδε ὅτι ὅλα πιά ἔχουν τελειώσει ἀναφώνησε τὸ «*τετέλεσται*» (Ἰωάν. ιθ' 30). Τὸ ἔργο τῆς λύτρωσης ἔχει φτάσει στὸ τέλος. Ὁ διάβολος νικήθηκε. Φεύγει ὄχι γιατί τὸ ἤθελαν οἱ ἐχθροὶ του, ἀλλὰ γιατί τὸ θέλει ὁ ἴδιος. «*Πάτερ εἰς χεῖρας σου παρατίθεται τὸ πνεῦμα μου*» (Λουκ. κγ' 46).

Ἀπὸ τὴν ὥρα πού παρέδωσε τὸ πνεῦμα, πολλά καί σημαντικά γεγονότα συγκλονίζουν τὴν Ἰουδαία. Φοβερός σεισμός σημειώθηκε στὴν Ἱερουσαλὴμ ὅπου τὸ καταπέτασμα τοῦ Ναοῦ σκίστηκε στὰ δύο, ἀπὸ ἐπάνω μέχρι κάτω. Ἡ γῆ σειστίκε, ἔσπασαν οἱ ταφόπετρες κι ἄνοιξαν τὰ μνήματα, πολλοὶ ἄγιοι πού εἶχαν πεθάνει ἀναστήθηκαν καί βγῆκαν ἀπὸ τὰ μνήματα, καί μετὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ μπῆκαν στὴν ἀγία πόλη τῆς Ἱερουσαλὴμ κι ἐμφανίστηκαν σέ πολλοὺς ἀνθρώπους. Ἐπίσης ὁ Ρωμαῖος ἐκατόνταρχος, ὁ ὁποῖος ἐφύλασσε τὸν Ἰησοῦ, ὅταν εἶδε τὸ σεισμό καί ἄκουσε ὅλα ὅσα ἐγίναν, ὁμολόγησε ὅτι αὐτός ὁ ἄνθρωπος εἶναι πράγματι «*ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ*» (Ματθ. κζ' 54). Ἄς ἀναφωνήσουμε καί ἐμεῖς μέ τὸν ὑμνωδὸ: «*Προσκυνοῦμεν σου τὰ πάθη Χριστέ!*»

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Χ. ΚΑΠΠΑΝΗΣ
Θεολόγος, Διδάκτωρ Θεολογίας

Ἁγίου Συμεών τοῦ Νέου Θεολόγου

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

αἰ πῶς εἶναι ἢ πῶς γίνεται μέσα μας ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καί μέ αὐτήν ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς; Ἐπίσης ποῖο εἶναι τό μυστήριον αὐτῆς τῆς ἀναστάσεως;

1. Ἀδελφοί καί πατέρες, ἤδη τό Πάσχα, ἡ χαρμόσυνη ἡμέρα, πού προκαλεῖ κάθε εὐφροσύνη καί εὐτυχία, καθώς ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἔρχεται τήν ἴδια ἐποχή τοῦ χρόνου πάντοτε, ἢ καλύτερα γίνεται κάθε ἡμέρα καί συνεχῶς μέσα σ' αὐτούς πού γνωρίζουν τό μυστήριό της, ἀφοῦ γέμισε τίς καρδιές μας ἀπό κάθε χαρά καί ἀνεκλάλητη ἀγαλλίασις (Λουκ. α' 14), ἀφοῦ ἔλυσε μαζί καί τόν κόπο ἀπό τήν πάνσεπτη νηστεία ἢ, γιά νά πῶ καλύτερα, ἀφοῦ τελειοποίησε καί συγχρόνως παρηγόρησε τίς ψυχές μας, γι' αὐτό καί μᾶς προσκάλεσε ὅλους μαζί τούς πιστούς, ὅπως βλέπετε, σέ ἀνάπαυση καί εὐχαριστία, πέρασε. Ἄς εὐχαριστήσουμε λοιπόν τόν Κύριο, πού μᾶς διαπέρασε ἀπό τό πέλαγος (Σοφ. Σολ. 1' 18) τῆς νηστείας καί μᾶς ὁδήγησε μέ εὐθυμία στόν λιμένα τῆς ἀναστάσεώς Του. Ἄς τόν εὐχαριστήσουμε καί ὅσοι περάσαμε τό δρόμο τῆς νηστείας μέ θερμή πρόθεση καί ἀγῶνες ἀρετῆς, καί ὅσοι ἀσθένησαν στό μεταξύ ἀπό ἀδιαφορία καί ἀσθένεια ψυχῆς, ἐπειδή ὁ ἴδιος εἶναι πού δίνει μέ τό παραπάνω τά στεφάνια καί τούς ἀξιους μισθοῦς τῶν ἔργων τους σ' ἐκείνους πού ἀγωνίζονται, καί πάλι αὐτός εἶναι πού ἀπονέμει τή συγγνώμη στους ἀσθενέστερους ὡς ἐλεήμων καί φιλόανθρωπος. Διότι βλέπει πολύ περισσότερο τίς διαθέσεις τῶν ψυχῶν μας καί τίς προαιρέσεις, παρά τούς κόπους τοῦ σώματος, μέ τούς ὁποίους γυμνάζομε τούς ἑαυτούς μας στήν ἀρετή, ἢ ἐπαυξάνοντας τήν ἄσκησις λόγῳ τῆς προθυμίας τῆς ψυχῆς ἢ ἐλαττώνοντας αὐτήν ἀπό τά σπουδαῖα ἐξ αἰτίας τοῦ σώματος, καί σύμφωνα μέ τίς προθέσεις μας ἀνταποδίδει τά βραβεῖα καί τά χαρίσματα τοῦ Πνεύματος στόν καθένα, κάμνοντας κάποιον ἀπό τούς ἀγωνιζόμενους περίφημο καί ἔνδοξο ἢ ἀφήνοντάς τον ταπεινό καί ἔχοντα ἀκόμη ἀνάγκη ἀπό κοπιαστικότερη κάθαρσις.

2. Ἀλλά ἄς δοῦμε, ἐάν νομίζετε, καί ἄς ἐξετάσουμε καλῶς, ποῖο εἶναι τό μυστήριον τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μας, τό ὁποῖο γίνεται μυστικῶς πάντοτε σέ ἐμᾶς πού θέλομε, καί πῶς, μέσα μας ὁ Χριστός θάπτεται σάν σέ μνήμα, καί πῶς ἀφοῦ ἐνωθεῖ μέ τίς ψυχές, πάλι ἀνασταίνεται, συνανασταίνοντας μαζί του καί ἐμᾶς. Αὐτός εἶναι καί ὁ σκοπός τοῦ λόγου.

3. Ὁ Χριστός καί Θεός μας, ἀφοῦ ὑψώθηκε στό σταυρό καί κάρφωσε (Κολ. β' 14) σ' αὐτόν τήν ἁμαρτία τοῦ κόσμου (Ἰω. α' 25) καί γεύτηκε τό θάνατο (Ἐβρ. β' 9), κατῆλθε στά κατώτατα μέρη τοῦ ἄδου (Ἐφ. δ' 9, Ψαλ. πε' 13). Ὅπως λοιπόν, ὅταν ἀνῆλθε πάλι ἀπό τόν ἄδου, εἰσῆλθε στό ἄχραντό Του σῶμα, ἀπό τό ὁποῖο ὅταν κατῆλθε ἐκεῖ δέν χωρίσθηκε καθόλου, καί ἀμέσως ἀναστήθηκε ἀπό τούς νεκρούς καί μετὰ ἀπ' αὐτό ἀνῆλθε στους οὐρανοὺς μέ δόξα πολλή καί δύναμη (Ματθ. κδ' 30, Λουκ. κ' 27), ἔτσι καί τώρα, ὅταν ἐξερχόμαστε ἐμεῖς ἀπό τόν κόσμο καί εἰσερχόμαστε μέ τήν ἐξομίωση (Ρωμ. στ' 5, Β' Κορ. α' 5, Φιλ. γ' 10) τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου στό μνημα τῆς μετάνοιας καί ταπεινώσεως αὐτός ὁ ἴδιος, κατερχόμενος ἀπό τούς οὐρανοὺς, εἰσέρχεται σάν σέ τάφο μέσα στό σῶμα μας καί, ἐνούμενος μέ τίς δικές μας ψυχές, τίς ἀνασταίνει, ἀφοῦ αὐτές ἦταν ὁμολογουμένως νεκρές, καί τότε δίνει τή δυνατότητα σ' αὐτόν πού ἀναστήθηκε ἔτσι μαζί μέ τόν Χριστό, νά βλέπει τή δόξα τῆς μυστικῆς του ἀναστάσεως.

4. Ἀνάσταση λοιπόν τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ δική μας ἀνάσταση, πού βρισκόμαστε κάτω πεσμένοι. Διότι ἐκεῖνος, ἀφοῦ ποτέ δέν ἔπαισε στήν ἁμαρτία (Ἰω. ν' 46, Ἐβρ. δ' 15, ζ' 26), ὅπως ἔχει γραφεῖ, οὔτε ἀλλοιώθηκε καθόλου ἡ δόξα του, πῶς θ' ἀναστηθεῖ ποτέ ἢ θά δοξασθεῖ, αὐτός πού εἶναι πάντοτε ὑπερδοξασμένος καί πού διαμένει ἐπίσης πάνω ἀπό κάθε ἀρχή καί ἐξουσία (Ἐφ. α' 21); Ἀνάσταση καί δόξα τοῦ Χριστοῦ εἶναι, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, ἡ δική μας δόξα, πού γίνεται μέσα μας μέ τήν ἀνάστασή Του, καί δείχνεται καί ὁράται ἀπό ἐμᾶς. Διότι ἀπό τή στιγμή πού ἔκανε δικά του τά δικά μας, ὅσα κάμνει μέσα μας αὐτός, αὐτά ἀναγράφονται σ' αὐτόν. Ἀνάσταση λοιπόν τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ ἔνωση τῆς ζωῆς. Διότι, ὅπως τό νεκρό σῶμα οὔτε λέγεται ὅτι ζεῖ οὔτε μπορεῖ νά ζεῖ, ἐάν δέν δεχθεῖ μέσα του τή ζωντανή ψυχή καί ἐνωθεῖ μέ αὐτήν χωρίς νά συγχέεται, ἔτσι οὔτε ἡ ψυχή μόνη της καί καθ' ἑαυτήν μπορεῖ νά ζεῖ, ἐάν δέν ἐνωθεῖ μυστικῶς καί ἀσυγχύτως μέ τόν Θεό, πού εἶναι ἡ πραγματικά αἰώνια ζωή (Α' Ἰω. ε' 20). Διότι πρῖν ἀπό αὐτή τήν ἔνωση ὡς πρὸς τή γνώση καί ὄραση καί αἴσθησις εἶναι νεκρή, ἂν καί νοερά ὑπάρχει καί εἶναι ὡς πρὸς τή φύση ἀθάνατη. Διότι δέν ὑπάρχει γνώση χωρίς ὄραση, οὔτε ὄραση δίχως αἴσθησις.

Αὐτό πού λέγω σημαίνει τό ἐξῆς: Ἡ ὄραση καί μέσω τῆς ὁράσεως ἡ γνώση καί ἡ αἴσθησις (αὐτό τό ἀναφέρω γιά τά πνευματικά, διότι στά σωματικά καί χωρίς ὄραση ὑπάρχει αἴσθησις). Τί θέλω νά πῶ; Ὁ τυφλός, ὅταν χτυπᾷ τό πόδι του σέ λίθο, αἰσθάνεται, ἐνῶ ὁ νεκρός ὄχι. Στά πνευματικά ὁμως, ἐάν δέν φθάσει ὁ νοῦς σέ θεωρία τῶν ὄσων ὑπάρχουν πάνω ἀπό τήν ἔννοια, δέν αἰσθάνεται τή μυστική ἐνέργεια. Αὐτός λοιπόν πού λέγει, ὅτι αἰσθάνεται στά πνευματικά πρῖν φθάσει σέ θεωρία αὐτῶν πού εἶναι ἐπάνω ἀπό τό νοῦ καί τό λόγο καί τήν ἔννοια, μοιράζει μέ τόν τυφλό στά μάτια, ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται βέβαια τά ὅσα ἀγαθά

ἢ κακά παθαίνει, ἀγνοεῖ ὅμως τὰ ὅσα γίνονται στά πόδια ἢ στά χέρια του καθὼς καὶ τὰ αἵτια ζωῆς ἢ θανάτου του. Διότι τὰ ὅσα κακά ἢ ἀγαθὰ τοῦ συμβαίνουν δέν τὰ ἀντιλαμβάνεται καθόλου, ἐπειδὴ εἶναι στερημένος ἀπό τὴν ὀπτική δύναμη καὶ αἴσθησιν· γι' αὐτό, ὅταν πολλές φορές σηκώνει τὴν ράβδο του ν' ἀμυνθεῖ ἀπὸ τὸν ἐχθρό, ἀντὶ ἐκεῖνον μερικές φορές χτυπᾷ μᾶλλον τὸν φίλο του, ἐνῶ ὁ ἐχθρὸς στέκεται μπροστὰ στά μάτια του καὶ τὸν περιγελᾷ.

5. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πιστεύουν στὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, ὅμως πολὺ λίγοι εἶναι ἐκεῖνοι πού καὶ τὴν βλέπουν καθαρά καὶ αὐτοὶ βέβαια πού δέν τὴν εἶδαν οὔτε νά προσκυνήσουν μποροῦν τὸν Ἰησοῦ Χριστό ὡς ἅγιο καὶ Κύριο. Διότι, λέγει, «κανένας δέν μπορεῖ νά πῆ Κύριο τὸν Ἰησοῦ, παρά μόνο μέ τό Πνεῦμα τό ἅγιο» (Α' Κορ. ιβ' 3). Καί ἀλλοῦ: «Πνεῦμα εἶναι ὁ Θεὸς καὶ αὐτοὶ πού τὸν προσκυνοῦν πρέπει νά τὸν προσκυνοῦν πνευματικά καὶ ἀληθινά» (Ἰω. δ' 24). Καί ἀκόμη τό ἱερώτατο λόγιο, πού τό προφέρομε κάθε ἡμέρα, δέν λέγει, «Ἀνάστασιν Χριστοῦ πιστεύσαντες», ἀλλά τί λέγει; «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι, ἅς προσκυνήσομε ἅγιον Κύριον Ἰησοῦν, πού εἶναι ὁ μόνος ἀναμάρτητος». Πῶς λοιπὸν μᾶς προτρέπει τώρα τό Πνεῦμα τό Ἅγιο νά λέμε (σάν νά εἶδαμε αὐτὴν πού δέν εἶδαμε) «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι», ἐνῶ ἀναστήθηκε ὁ Χριστὸς μιά φορά πρὶν ἀπὸ χίλια (Ἡ Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος ἔζησε τέλη 10ου καὶ ἀρχές 11ου αἰῶνος, δηλ. χίλια χρόνια περίπου μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου) ἔτη καὶ οὔτε τότε τὸν εἶδε κανένας νά ἀνασταίνεται; Ἄραγε μήπως ἡ θεία Γραφή θέλει νά ψευδόμεσθε; Μακριά μιά τέτοια σκέψη. Ἀντίθετα συνιστᾷ μᾶλλον νά λέμε τὴν ἀλήθεια, ὅτι δηλαδή μέσα στὸν καθένα ἀπὸ μᾶς τοὺς πιστοὺς γίνεται ἡ ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτό ὄχι μιά φορά, ἀλλὰ κάθε ὥρα, ὅπως θά ἔλεγε κανεὶς, ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἀνασταίνεται μέσα μας, λαμπροφωρόντας καὶ ἀποστράπτοντας τίς ἀστραπὲς τῆς ἀφθαρσίας καὶ τῆς θεότητος. Διότι ἡ φωτοφόρα παρουσία τοῦ Πνεύματος μᾶς ὑποδεικνύει τὴν ἀνάστασιν τοῦ Δεσπότη, πού ἔγινε τό πρῶν (Ἰω. κα' 4), ἢ καλύτερα μᾶς ἐπιτρέπει νά βλέπομε τὸν ἴδιο ἐκεῖνον τὸν Ἀναστάντα. Γι' αὐτό καὶ λέμε. «Θεὸς εἶναι ὁ Κύριος καὶ φανερώθηκε σέ μᾶς» (Ψαλμ. ριζ' 27), καὶ ὑποδηλώνοντας τὴ Δευτέρα παρουσία του λέμε συμπληρωματικά τά ἐξῆς: «εὐλογημένος εἶναι αὐτὸς πού ἔρχεται στό ὄνομα τοῦ Κυρίου» (Ψαλμ. ριζ' 26). Σέ ὅποιους λοιπὸν φανερωθεῖ ὁ ἀναστημένος Χριστὸς, ὅπωςδήποτε φανερώνεται πνευματικῶς στά πνευματικά τους μάτια. Διότι, ὅταν ἔλθει μέσα μας διὰ τοῦ Πνεύματος, μᾶς ἀνασταίνει ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καὶ μᾶς ζωοποιεῖ καὶ μᾶς ἐπιτρέπει νά τὸν βλέπομε μέσα μας αὐτὸν τὸν ἴδιο ὄλον ζωντανό αὐτὸν τὸν ἀθάνατο καὶ ἀφθαρτο, καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ μᾶς δίνει τὴ χάρι νά γνωρίζομε εὐκρινῶς ὅτι συνανασταίνεται (Ἰεφ. β' 6) καὶ συνδοξάζει (Ρωμ. ν' 17) καὶ ἐμᾶς μαζί του, ὅπως μαρτυρεῖ ὅλη ἡ θεία Γραφή.

6. Αὐτά λοιπόν εἶναι τὰ μυστήρια τῶν Χριστιανῶν, αὐτή εἶναι ἡ κρυμμένη μέσα τους δύναμη τῆς πίστεώς μας, τὴν ὁποία οἱ ἄπιστοι ἢ δύσπιστοι, ἢ καλύτερα νὰ πῶ ἡμίπιστοι, δέν βλέπουν, οὔτε βέβαια μποροῦν καθόλου νὰ τῆ δοῦν. Καί ἄπιστοι, δύσπιστοι καί ἡμίπιστοι εἶναι αὐτοὶ πού δέν φανερώνουν τὴν πίστη μέ τὰ ἔργα (Ἰακ. β' 18). Διότι χωρίς ἔργα πιστεύουν καί οἱ δαίμονες (Ἰακ. β' 19) καί ὁμολογοῦν ὅτι εἶναι Θεός ὁ Δεσπότης Χριστός. «Σέ γνωρίζομε» (Μάρκ. α' 24, Λουκ. δ' 34), λένε, «ἐσένα τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ» (Ματθ. ν' 29). Καί ἀλλοῦ: «αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου» (Πράξ. ις' 17). Ἄλλ' ὅμως οὔτε τούς δαίμονες οὔτε τούς ἀνθρώπους αὐτούς θά τούς ὠφελήσει ἡ τέτοια πίστη. Διότι δέν ὑπάρχει κανένα ὄφελος ἀπό τέτοια πίστη, ἐπειδή εἶναι νεκρή κατὰ τόν θεῖο ἀπόστολο. Διότι λέγει, «ἡ πίστη χωρίς τὰ ἔργα εἶναι νεκρή» (Ἰακ. β' 26), ὅπως καί τὰ ἔργα χωρίς τὴν πίστη. Πῶς εἶναι νεκρή; Ἐπειδή δέν ἔχει μέσα της τόν Θεό πού τῆ ζωογονεῖ (Α' Τιμ. στ' 13), ἐπειδή δέν ἀπέκτησε μέσα της ἐκεῖνον πού εἶπε: «αὐτός πού μέ ἀγαπᾷ θά τηρήσει τίς ἐντολές μου» (Ἰω. ιδ' 23), γιά νὰ ἐξαναστήσει μέ τὴν παρουσία του ἀπό τούς νεκρούς αὐτόν πού τὴν κατέχει καί νὰ τόν ζωοποιήσει καί νὰ τοῦ ἐπιτρέψει νὰ δεῖ μέσα του καί αὐτόν πού ἀναστήθηκε καί αὐτόν πού ἀνέστησε.

Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, λοιπόν, εἶναι νεκρή ἡ τέτοια πίστη, ἢ καλύτερα νεκροί εἶναι αὐτοὶ πού τὴν κατέχουν χωρίς ἔργα. Διότι ἡ πίστη στὸν Θεό πάντα ζεῖ, καί ἐπειδή εἶναι ζῶσα, ζωοποιεῖ αὐτούς πού προσέρχονται ἀπὸ ἀγαθὴ πρόθεση καί τὴν ἀποδέχονται, ἡ ὁποία καί ἔφερε πολλούς ἀπὸ τό θάνατο στὴ ζωὴ καί πρὶν ἀπὸ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν καί τούς ὑπέδειξε τόν Χριστό καί Θεό. Καί θά ἦταν δυνατό, ἐάν ἔμεναν πιστοὶ στίς ἐντολές του καί τίς φύλαγαν μέχρι θανάτου (Φιλ. β' 8), νὰ διαφυλαχθοῦν καί αὐτοὶ ἀπ' αὐτές, ὅπως δηλαδή ἔγιναν ἀπὸ μόνη τὴν πίστη. Ἐπειδή ὅμως μεταστράφηκαν, ὅπως τό στραβό τόξο (Ψαλμ. οζ' 57), καί ἀκολούθησαν τίς προηγούμενες πράξεις τους, εὐλόγα ἀμέσως βρέθηκαν νὰ ἔχουν ναυαγήσει ὡς πρὸς τὴν πίστη (Α' Τιμ. α' 19) καί δυστυχῶς στέργσαν τούς ἑαυτούς τους ἀπὸ τόν ἀληθινὸ πλοῦτο, πού εἶναι ὁ Χριστός ὁ Θεός.

Γιά νὰ μὴν πάθωμε λοιπόν καί ἐμεῖς αὐτό τό πρᾶγμα, ζητῶ νὰ τηρήσομε μέ ὅση δύναμη ἔχομε τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, γιά ν' ἀπολαύσομε καί τὰ παρόντα καί τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, ἐννοῶ δηλαδή αὐτὴν τὴν ἴδια τῆ θέα τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποία εἶθε νὰ ἐπιτύχομε ὅλοι μας μέ τὴ χάρη τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες.

Γένοιτο.

Ἀρχιμανδρίτη Ἰωήλ Νικολάου

Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΟΡΤΩΝ ΕΟΡΤΗ

*Αὕτη ἡ κλητή καὶ ἁγία ἡμέρα,
ἡ μία τῶν Σαββάτων, ἡ βασιλὴς καὶ κυρία,
ἐορτῶν ἐορτὴ καὶ πανήγυρίς ἐστὶ πανηγύρεω,
ἐν ἣ εὐλογοῦμεν Χριστόν εἰς τοὺς αἰῶνας».*

(Εἰρμός, ᾠδὴ η')

τά μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα διάσπημος Εὐρωπαϊὸς πολιτικός, ὁ καγκελλάριος τῆς Γερμανίας Κόνραντ Ἀντενάουερ, ἔλεγε:

«Τό πῶ σπουδαῖο πρᾶγμα στὸν κόσμο εἶναι ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Ἐάν ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ζωντανός, τότε ὑπάρχει ἐλπίδα γιὰ τὸν κόσμο. Ἐάν ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι στὸν τάφο, τότε δέν βλέπω οὔτε τὴν παραμικρὴ ἐλπίδα στὸν ὀρίζοντα τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ ἄς ἔχει δόξα ὁ Θεός! Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ εἶναι τό γεγονός τῆς Ἱστορίας τοῦ κόσμου μέ τίς πῶ καλά θεμελιωμένες ἀποδείξεις καὶ μαρτυρίες».

Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ μεγαλύτερη γιορτὴ τῆς Χριστιανοσύνης. Ἡ μητρόπολη ὅλων τῶν ἐορτῶν.

Χαίρονται οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἀρχάγγελοι, ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος, οἱ ἅγιοι καὶ οἱ δίκαιοι γιὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ Κυρίου. Ἀλλὰ χαιρόμαστε καὶ ἐμεῖς γιατί ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ Χριστοῦ ξεπήδησε ἡ ζωὴ ἡ ἀθάνατος, ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἡ νίκη καὶ ὁ θρίαμβος ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας, τοῦ θανάτου καὶ τοῦ Διαβόλου «*τοῦ τό κράτος ἔχοντος τοῦ θανάτου*» (Ἐβρ. β' 14). Ἐκεῖ στηριζόμαστε, γιὰ νά λέμε μέ σιγουριά ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ἡ μοναδικὴ Ἀλήθεια καὶ τό μοναδικό Φῶς τοῦ κόσμου. Διότι μᾶς γλυτώνει ἀπὸ τὴν πῶ ἐλθεινὴ ἀποκτήνωση, μᾶς ξανακάνει εἰκόνες τοῦ Θεοῦ, μᾶς ἐλευθερώνει ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ μᾶς δίνει τὴν δύναμη νά ζητοῦμε καὶ νά δίνουμε συγγνώμη. Ὅπως λέει θαυμάσια ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στὸν Κατηχητικὸ τοῦ Λόγου στό τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας τοῦ Πάσχα: Ὅσοι εἶστε φτωχοί, μὴ στενοχωριέστε, πλοῦτος εἶναι ὁ Χριστός. Ὅσοι εἶστε ἁμαρτωλοί, σφουγγίστε τὰ δάκρυά σας, ὁ Χριστός συγχωρεῖ τὰ ἁμαρτήματά σας. Ὅσοι φοβᾶστε τό θάνατο, πάρτε θάρρος, ὁ Χριστός νίκησε τό θάνατο.

Ἡ ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Πάσχα, ἡ «κλητή αὐτή καί ἁγία ἡμέρα, ἡ μία τῶν Σαββάτων, ἡ βασιλὶς καί κυρία» ἡ ἡμέρα αὐτὴ πού εἶναι «ἐορτῶν ἐορτή καί πανήγυρις πανηγύρεων» ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴ τοῦ Πεντηκοσταρίου.

Ὁ κανόνας τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα εἶναι ποίημα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καί ἀποτελεῖ ἓνα ἀληθινὸ ἀριστούργημα. Ὁ ὕμνογράφος καλεῖ τὴν λαμπροφόρο ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως «ἐορτὴν ἐορτῶν καί πανήγυριν πανηγύρεων», λόγια παρμένα ἀπὸ ὁμιλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου στό Ἅγιον Πάσχα, διότι ὅπως γράφει στό «Ἑορτοδρόμιον» (σελ. 445), ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ἐρμηνεύοντας τὸν κανόνα τοῦ Πάσχα «ὑπερέχει ὄλων τῶν ἀνθρωπίνων ἐπειτείων (γενεθλίων, γάμου, βαπτίσεως) καί ὄλων τῶν ἄλλων Δεσποτικῶν ἐορτῶν καί τῶν Ἁγίων, ὅσο τὰ ἀστέρια ἀπὸ τὸν ἥλιο». Καί συνεχίζει λέγοντας ὅτι «τό σχῆμα τῆς ἀναδίπλωσης τῶν λέξεων («ἐορτή ἐορτῶν καί πανήγυρις πανηγύρεων») ἔχει σκοπὸ νά παραστήσει τὴν ὑπεροχὴ τῆς Ἑορτῆς ἀπὸ τίς ὑπόλοιπες ἐορτές κατὰ ἀντιστοιχία πρὸς τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων καί τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων». Καί καταλήγει πὼς «καμμιά ἄλλη μέρα δέν εἶναι ἐορτῶν ἐορτή καί πανήγυρις πανηγύρεων».

Ἡ ἐπίσημη καί ἁγία ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ πρώτη τῶν ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδας, ἡ βασιλίσσα ὄλων τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους, ἡ ὁποία ὑπερέχει κάθε ἄλλης ἡμέρας, εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἐορτῶν καί πανηγύρεων κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴν ἰδιαίτερα καί ἐξαιρετικὰ δοξολογοῦμεν τὸ Ἀναστάνα Χριστόν στοὺς αἰῶνες. Διότι ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι:

- Τὸ κορυφαῖο γεγονός τῆς ἐπίγειας ζωῆς τοῦ Χριστοῦ καί μοναδικό στὴν ἱστορία τοῦ Σύμπαντος.
- Ἡ ἀλήθεια στὴν ὁποία θά μπορούσαν νά συνοψισθοῦν ὅλες οἱ εὐαγγελικὲς ἀλήθειες, ὅλες οἱ καινοδιαθηκικὲς πραγματικότητες, ὅλα τὰ θαύματα, τὰ λόγια καί τὰ ἔργα τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ.
- Ἡ ἀπόδειξη τῆς ἀλήθειας ὅσων δίδαξε ὁ Χριστός.
- Ἡ βεβαιότητα ὅτι ὅσα μᾶς ὑποσχέθηκε θά πραγματοποιηθοῦν.
- Ἰδιαιτέρως, ἡ ἐγγύηση γιὰ τὴν αἰώνια Ζωή.
- Ὁ θρίαμβος τοῦ Σταυρωθέντος Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ διαβόλου καί τῆς ἁμαρτίας.
- Ἡ λύτρωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ δεσμά τοῦ Ἄδη καί τοῦ θανάτου.

Συνεπῶς ἡ Ἀνάστασις εἶναι τὸ κέντρο καί τὸ θεμέλιο τῆς πίστεως μας. Γι' αὐτὸ ὁ πρωτοκορυφαῖος ἀπόστολος Παῦλος διακηρύσσει μεγαλόφωνα ὅτι «ἐάν ὁ Χριστός δέν ἀναστήθηκε, τότε εἶναι χωρὶς περιεχόμε-

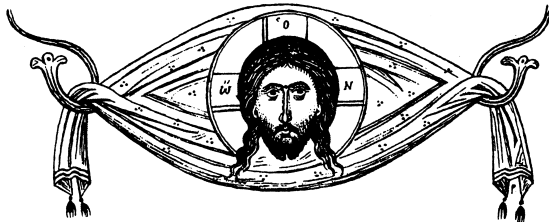
νο τό κήρυγμα τῶν ἀποστόλων καί εἶναι μάταιη ἡ πίστι μας» (Α΄ Κορ. ιε΄ 14). Εἶναι τό μεγαλύτερο, συγκλονιστικότερο καί πιο ἀδιαμφισβήτητο γεγονός τῆς παγκόσμιας ἱστορίας, πού ἂν θελήσουμε, μπορεῖ νά μεταμορφώσει τήν προσωπική μας ζωή.

Ἡ λέξη Πάσχα εἶναι ἑβραϊκή καί σημαίνει τή διάβαση, τό πέρασμα. Ἐκ τῆς ἐνοχῆς τῆς ἁμαρτίας στή δικαίωση, ἀπό τὰ ἔργα τοῦ σκότους στήν ἀρετή, ἀπό τήν κατάρα στήν εὐλογία, ἀπό τή φθορά στήν ἀφθαρσία, ἀπό τή δουλεία στήν ἐλευθερία, ἀπό τό θάνατο στή ζωή, ἀπό τή γῆ στόν οὐρανό. «Ἐκ τῆς ἀναστάσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν λαοί, Πάσχα Κυρίου Πάσχα, ἐκ γάρ θανάτου πρός ζωήν καί ἐκ γῆς πρός οὐρανόν ἡμᾶς διεβίβασεν...».

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης λέει ὅτι «τρία πράγματα συνηθίζουν νά γίνονται ἀπό τούς Χριστιανούς τήν λαμπροφόρο ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως: Πρῶτο, νά σπκῶνονται νωρίτερα γιά νά ὑμνολογοῦν τόν Ἀναστάντα καί νά Τόν δοξάζουν μέ θεοπρεπεῖς δοξολογίες καί ᾄσματα· δεύτερο, νά ἀνάβουν κεριά, λαμπάδες καί φῶτα γιά νά Τόν προὑπαντήσουν νοερά, Αὐτόν πού ἔδειξε σέ ὅλους τό φῶς τῆς Ἀνάστασής Του· καί τρίτο, τό νά μεταλαμβάνουν τά θεῖα καί ἄχραντα Μυστήρια τοῦ ἐγερθέντος Σωτῆρος ὅσοι δέν ἐμποδίζονται ἀπό ἁμαρτήματα καί εἶναι κατάλληλα προετοιμασμένοι». Τό τελευταῖο ἔγινε (ἂν θέλουμε) πραγματικότητα γιά ὅλους μας ἀπό τήν Ἀνάστασή Του.

Γι' αὐτό καί ἐμεῖς ψάλλουμε τήν νύκτα τῆς Ἀνάστασης: «Ἐλάτε νά κοινωνήσουμε ἀπό τόν νέο πνευματικό οἶνο, τό ζωοποιό αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τό ὁποῖο εἶναι θεῖα εὐφροσύνη καί ἄς ὑμνοῦμεν Αὐτόν ὡς Θεόν στους αἰῶνες» (α΄ τροπάριον ᾠδή η΄). Διότι μᾶς ἀνακαινίζει γιά νά περπατήσουμε σέ μία καινούργια ζωή. Καί γεμίζει τή ζωή μας μέ τό Φῶς τοῦ Χριστοῦ πού λάμπει στίς ψυχές τῶν πιστῶν καί τούς ὁδηγεῖ στή σωτηρία.

Ἄρχιμανδρίτης ΙΩΗΛ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Χαράλαμψη Μ. Μπούσια

ΥΜΝΟΙ ΚΑΙ ΥΜΝΟΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ὁ Ἅγιο Πάσχα μέ τήν λαμπροφόρο Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου μας εἶναι ἡ κορυφαία ἐορτή τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὅλος ὁ ἐνιαύσιος ἐορτολογικός κύκλος ἔχει ὡς βάση τήν σωτηριώδη Ἀνάσταση, γιά τήν ὁποία ὁ μέγας Ἀπόστολος Παῦλος ἔγραφε: «*Εἰ Χριστός οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ἡμῶν*» (Α΄ Κορ. 15΄ 17). Ἡ ἐκκλησιαστική μας ἱστορία μᾶς πληροφορεῖ ὅτι μαζί μέ τήν ἐβδομαδιαία ἐορτή τῆς Κυριακῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἀναστάσιμη, ἡ ἐορτή τοῦ Πάσχα εἶναι ἡ ἀρχαιότερη χριστιανική ἐορτή, ἡ ἐορτή τῆς νίκης τῆς ζωῆς ἐπί τοῦ θανάτου, ἡ ἀπαρχή τῆς δικῆς μας ἀναστάσεως.

Τό χαρμόσυνο αὐτό γεγονός φρόντισε ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία ἀνά τούς αἰῶνες νά τό ἐορτάζει μέ ξεχωριστή λαμπρότητα. Μεγάλοι ποιητές, ὕμνογράφοι καί μελωδοί συνέθεσαν γιά τήν μεγάλην αὐτή ἐορτή ὕμνους ἀφθάστου μεγαλείου καί ποιητικῆς ἀξίας, μέ κυριώτερους, τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκνό, καί τόν Ἅγιο Ρωμανό τόν Μελωδό. Ὁ πρῶτος συνέθεσε τόν Κανόνα τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ὁρθρου καί ὁ δεύτερος τό Κοντάκιο τῆς Ἐορτῆς.

Ὁ πῖο ἀγαπητός ἀναστάσιμος ὕμνος εἶναι ἀναμφίβολα τό «Χριστός ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καί τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωῆν χαρισάμενος». Πρόκειται γιά τόν θριαμβευτικό παιάνα τῆς πῖο μεγάλης νίκης ὄλων τῶν ἐποχῶν. Ποτέ δέν ἔχουν ἀποδοθεῖ τόσο πυκνά νοήματα σέ ἓνα τόσο μικρό ὕμνο! Κρατεῖ ἐπί αἰῶνες τά σκήπτρα τοῦ δημοτικώτερου ὕμνου πού γράφθηκε στήν ἑλληνική γλῶσσα, τοῦ ὕμνου πού τόν ψάλλουν μέ ἐνθουσιασμό οἱ Χριστιανοί, σάν κάτι πάντοτε νέο καί αἰώνιο. Ὁ ἀναστάσιμος αὐτός ὕμνος εἶναι ὁ θρίαμβος τοῦ Χριστοῦ κατά τοῦ θανάτου· εἶναι ἡ κατάργηση τοῦ ἀνθρωπίνου φόβου γιά τόν θάνατο, γιατί μέσα ἀπό τά μνήματα θά ἀναπηδήσουν ἀναστημένα τά σώματα τήν ἡμέρα τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου. Αὐτή τήν κατάργηση τοῦ θανάτου ψάλλει μέ ἐνθουσιασμό καί στήν ἐβδόμη ᾠδή τοῦ ἀναστασίμου κανόνος ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκνός, γράφοντας:

Θανάτου ἐορτάζομεν νέκρωσιν, Ἄδου τήν καθαίρεσιν, ἄλλης βιοτῆς τῆς αἰωνίου ἀπαρχήν καί σκιριτῶντες ὕμνοῦμεν τόν αἴτιον. Τόν μόνον εὐλογητόν τῶν Πατέρων, Θεόν καί ὑπερένδοξον.

Καί αὐτήν τήν κατάργηση ἔψαλλε μέ χάρη ὁ Ὅσιος Γέροντας Πορφύριος μέ τό μοναδικό ἐκκλησιολογικό του φρόνημα, ὅπου ἔλεγε ὅτι, «μόνο μέσα στήν Ἐκκλησία βρίσκεται ἡ σωτηρία». «Ὅποιος εἶναι μέ-

λος τῆς Ἐκκλησίας δέν φοβᾶται τόν θάνατο. Δέν ὑπάρχει θάνατος γιά ὅποιον εἶναι μέσα στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ὁρθοδοξία μας εἶναι τέλεια, δέν ἔχει οὐδεμία ἀτέλεια».

Ἡ Ὑπακοή στήν ἀναστάσιμη ἀκολουθία, τό τροπάριο, δηλαδή, πού διαβάζεται μετά τήν τρίτη ὠδή, ποίημα ἀγνώστου ποιητοῦ, παρουσιάζει ἀριστοτεχνικά τό γεγονός τῆς ἐπισκέψεως τῶν μυροφόρων γυναικῶν στόν τάφο τοῦ Κυρίου καί τόν περίφημο διάλογο αὐτῶν μέ τόν ἄγγελο τῆς ἀναστάσεως.

«Προλαβοῦσαι τόν ὄρθρον αἱ περί Μαρίας καί εὐρουσαι τόν λίθον ἀποκυλισθέντα τοῦ μνήματος ἤκουον ἐκ τοῦ Ἀγγέλου· Τόν ἐν φωτί αἰδίῳ ὑπάρχοντα μετά νεκρῶν τί ζητεῖτε ὡς ἄνθρωπον; Βλέπετε τά ἐντάφια σπάργανα· δράμετε, καί τῷ κόσμῳ κηρύξατε, ὡς ἠγέρθη ὁ Κύριος, θανατώσας τόν θάνατον, ὅτι ὑπάρχει Θεοῦ Υἱός, τοῦ σῶζοντος τό γένος τῶν ἀνθρώπων».

Καταπληκτικά καί ποιητικά ἀριστουργήματα εἶναι ἐπίσης καί τά τέσσερα στιχηρά τῶν πασχαλίων αἰνῶν, «Πάσχα ἱερὸν ἡμῖν σήμερον ἀναδέδεικται...», «Δεῦτε ἀπό θέας Γυναῖκες εὐαγγελίστριαι...», «Αἱ Μυροφόροι γυναῖκες, ὄρθρου βαθέος, ἐπιστᾶσαι πρὸς τό μνήμα τοῦ Ζωοδότου...» καί «Πάσχα τό τερπνόν, Πάσχα Κυρίου, Πάσχα...». Σέ αὐτά ὑμνεῖται τό μέγα γεγονός τῆς Ἀναστάσεως, καθώς ἐπίσης καί ὁ πρωταγωνιστής του, ὁ Ἀναστάς Κύριος. Τά ἱερά πρόσωπα τῶν Ἁγίων Μυροφόρων καθίστανται οἱ ἀψευδεῖς καί ἐνθουσιώδεις εὐαγγελίστριες τῆς πύθι ἐυφρόσυνης ἀγγελίας ὅλων τῶν ἐποχῶν, τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, τῆς ἀπαρχῆς καί τῆς δικῆς μας ἀναστάσεως.

Τέλος στό θεσπέσιο δοξαστικὸ τῶν αἰνῶν, «Ἀναστάσεως ἡμέρα καί λαπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει καί ἀλλήλους περιπτυσώμεθα. Εἰπώμεν, ἀδελφοί, καί τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς· συγχωρήσωμεν πάντα τῇ Ἀναστάσει καί οὕτω βοήσωμεν· Χριστός ἀνέστη ἐκ νεκρῶν θανάτῳ θάνατον πατήσας καί τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι, ζῶν ἡμᾶς χαρισάμενος», καλοῦμαστε ὅλοι νά ἀφήσουμε τήν κακία, νά ἀγκαλιασθοῦμε καί νά συγχωρήσουμε ὅσους μᾶς ἔχουν πικράνει, γιά νά ψάλλουμε μέ δάκρυα χαρᾶς καί κατανύξεως στά μάτια, τόν νικητῆριο παιάνα μας, τό «Χριστός Ἀνέστη!»

Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ ἐξυμνήθηκε ἀπό τόν μεγάλο καί θεόπνευστο ὑμνογράφο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό, γύρω στά 754 μ.Χ. ὅχι μόνο στόν ἀναστάσιμο κανόνα, ἀλλά καί στήν περίφημη Ὀκτώηχο τῆς ἐλληνικῆς ὀρθόδοξης λατρείας. Ἡ Ὀκτώηχος αὐτή καθόρισε καί τόν μεγάλο ἐπαναλαμβανόμενο κύκλο τῶν ὀκτῶ ἐβδομάδων τελέσεως τῶν Ἀκολουθιῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ νυχθημέρου μέ κέντρο τόν ἀναστάσιμο χαρακτήρα τῆς Κυριακῆς καί μέ ἀπαρχή τήν Κυριακή τῆς Ἀναστάσεως.

Ἡ ἀναστάσιμη ὑμνογραφία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας δέν

διδάσκει μόνο τις δογματικές αλήθειες, ούτε σταματάει στα στοιχεία του λυρισμού, αλλά φωτίζει και οικοδομεί πνευματικά τις ψυχές. Τό έποικοδομητικό στοιχείο της συνυφαίνεται με μία έλπιδοφόρα ατμόσφαιρα για την ζωή της αιωνιότητας, πού δίνει περιεχόμενο στην παρούσα ζωή και θετική απάντηση στην έναγώνια αναζήτηση για την πέραν του τάφου ζωή. Αυτή η λυτρωτική προσφορά της αιωνιότητας, σάν συνέπεια της επίγειας ζωής μας πού έμπνέεται από τον Χριστό και καταξιώνεται στην 'Ανάστασή του, είναι τό πιο πολύτιμο στοιχείο οικοδομής για τους πιστούς.

Η χαρά της αισιοδοξίας και του φωτός της 'Αναστάσεως εκφράζεται με απόλυτη επιτυχία μέσα από την εκκλησιαστική ύμνογραφία με επίκεντρο τον Δαμασκήνιο «Κανόνα της 'Αναστάσεως». Αυτός αποτελεί πραγματικά ένα από τά μεγαλύτερα άριστουργήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας όλων των εποχών. Πλούτος, σπάνιο λεξιλόγιο, ζωηρές εικόνες στην πλοκή των γεγονότων και σπουδαία θεολογικά μηνύματα αποτελούν στοιχεία της συνθέσεως αυτού του υπέροχου ποιήματος, τό όποιο χρησιμοποιεί ως βάση των τροπαρίων του άποσπάσματα από τους πανηγυρικούς λόγους του 'Αγίου Γρηγορίου του Ναζιανζηνού.

Πανηγυρικώτατο είναι τό τροπάριο του αναστασίμου αυτού κανόνος: «Νύν πάντα πεπλήρωται φωτός, ουρανός τε και γη και τά καταχθόνια έορταζέτω γούν πāsαι κτίσις, την έγερσιν Χριστού, εν η̄ έστερέεται». Πόση πληρότητα χαρās ενιωθε μέσα του ο 'Όσιος 'Ιωάννης, ώστε να την μετατρέψει σε μία κραυγή αλήθειας σε όλο τον κόσμο; 'Ο ουρανός, η̄ γη και τά εγκατά της συμμετέχουν στο πανηγύρι της χαρās. Αυτή την πληρότητα χαρās θέλησε μέσα από τον ύμνο αυτό να μεταγγίσει και τις καρδιές των ανθρώπων. Σε άλλα δύο τροπάρια του Κανόνος του ο 'Αγιος Δαμασκηνός επεκτείνεται μέχρι τον ήλιο προσπαθώντας να εξομοιώσει τό φως της 'Αναστάσεως με τό φως του ήλιου: «Και αυθις εκ του τάφου ωραιός δικαιοσύνης η̄μιν έλαμψεν ήλιος», «και Χριστόν οψόμεθα δικαιοσύνης ήλιον». 'Ετσι, αναστάσιμα μπορούμε να ζούμε όλοι μας μέσα στο φως, μέσα στην χαρά του Θεού, και ποτέ να μη σκεπτόμαστε τον θάνατο μέχρι τό τέλος της ζωής μας.

Στόν είρμό της ενάτης ω̄δης ψάλλουμε: «Φωτίζου, φωτίζου, η̄ νέα 'Ιερουσαλήμ' η̄ γάρ δόξα Κυρίου επί σε άνέτειλε». Η νέα 'Ιερουσαλήμ είναι η̄ αναγεννημένη πόλη μετά την 'Ανάσταση. Σε αυτήν απευθύνεται ο ύμνογράφος.

'Ακολουθούν στόν αναστάσιμο όρθρο άλλα τέσσερα σιχηρά τροπάρια πού ψάλλονται σε ήχο πλ. α' και αποτελούν ένα ύμνο προς τις μυροφόρες γυναίκες, αλλά και καταξίωση για την πράξη τους. Με τό Δοξαστικό ολοκληρώνεται η̄ ύμνολογία της ημέρας.

Είναι γνωστό ότι και άλλοι πατέρες της 'Εκκλησίας συνέθεσαν Κα-

νόνες για τήν γιορτή του Πάσχα. Στην Μονή του Βατοπεδίου, στο ἼΑγιον Ὅρος, σώζεται παρόμοιος Πασχαλινός Κανόνας του ὑμνογράφου Κοσμᾶ του Μελωδοῦ, Ἐπισκόπου Μαΐουμᾶ.

Ἐπέροχο εἶναι πραγματικά καί τό Κοντάκιο τῆς ἑορτῆς του Πάσχα, ποίημα του Ἁγίου Ρωμανοῦ του Μελωδοῦ του ἔκτου αἰῶνος: «Εἰ καί ἐν τάφῳ κατῆλθες ἀθάνατε, ἀλλά του Ἁΐδου καθεῖλες τήν δύναμιν καί ἀνέστης ὡς νικητής, Χριστέ, ὁ Θεός, γυναιξί Μυροφόροις φθελγᾶμενος. Χαίρετε, καί τοῖς σοῖς Ἀποστόλοις εἰρήνην δωρούμενος, ὁ τοῖς πεσοῦσι παρέκων ἀνάστασιν». Καί ὁ Οἶκος «Τόν πρό ἡλίου Ἥλιον, δύναντα ποτέ ἐν τάφῳ, προέφθασαν πρός ὄρθρον ἐκζητοῦσαι ὡς ἡμέραν, Μυροφόροι κόραι καί πρός ἀλλήλας ἐβόων ὦ φίλοι, δεῦτε τοῖς ἀρώμασιν ὑπαλείψωμεν, Σῶμα ζωηφόρον καί τεθαμμένον, σάρκα ἀνιστῶσαν τόν παραπεσόντα Ἀδάμ κείμενον ἐν τῷ μνήματι, ἄγωμεν, σπεύσωμεν, ὡσπερ οἱ Μάγοι, καί προσκυνήσωμεν, καί προσκομίσωμεν τά μύρα ὡς δῶρα τῷ μὴ ἐν σπαργάνοις, ἀλλ' ἐν σινδόνι ἐνειλημένῳ καί κλαύσωμεν καί κρᾶξωμεν ὦ Δέσποτα, ἐξεγέρθητι, ὁ τοῖς πεσοῦσι παρέκων ἀνάστασιν».

Στό Κοντάκιο καί τόν Οἶκο αὐτό ὑμνεῖται ἡ μεγάλη νίκη του Χριστοῦ κατά του Ἄδη καί τό μεγάλο θάρρος τῶν Ἁγίων Μυροφόρων Γυναικῶν, οἱ ὁποῖες πῆγαν στόν ζωήρυτο τάφο του Χριστοῦ καί εἶχαν τήν ξεχωριστή τιμή νά δοῦν πρῶτες τόν Κύριο Ἀναστάντα.

Ὁ Ρωμανός στά ἀναστάσιμα Κοντάκιά του, ἐκτός του προαναφερθέντος, καί κυρίως σέ ὅσα ἐκτυλίσσονται στόν αἰσθητό κόσμο τῶν Εὐαγγελίων, συντάσσεται περισσότερο μέ τό ἀναστάσιμο μήνυμα, δηλαδή, τήν εὐαγγελική διήγηση του κενοῦ μνημείου, τῆς ἐμφανίσεως του Χριστοῦ στους πρώτους μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεως Του καί ἐν συνεχείᾳ στους Ἀποστόλους. Ὁ Ρωμανός εἶναι ἐκεῖνος πού ἐπιμένει στήν περιγραφή τῶν γεγονότων, ἐκεῖνος πού θέλει καί τολμᾶ νά δώσει περισσότερα στοιχεῖα γιά τό καθαυτό γεγονός τῆς Ἀναστάσεως, πότε καί πῶς ἔλαβε χώρα καί μέ ποιά χρονική σειρά ἐκτυλίχθηκαν τά γεγονότα, στηριζόμενος τόσο σέ ἀσφαλεῖς καί παραδεδομένες πηγές, ὅπως τά ἱερά Εὐαγγέλια καί ἡ πατερική γραμματεία, ὅσο καί σέ περισσότερο ἀμφίβολες, ὅπως ἡ ἀπόκρυφη εὐαγγελική παράδοση. Ὁ Ἅγιος Ρωμανός ἐμφαντικά προβάλλει τήν ἀλήθεια τῆς Ἀναστάσεως. Τό γεγονός αὐτό δέν ἐπιδέχεται ἀμφιβολία, σκεπτικισμό, ἢ δισταγμό ἀπό τούς πιστούς, ἄν καί τό δόγμα στήν ἐποχή του δέν ἔχει ἀποκρυσταλλωθεῖ στόν ἀπόλυτο βαθμό, γί' αὐτό καί τήν ἐμφάνισή τους κάνουν αἰρετικές διδασκαλίες, τίς ὁποῖες ὁ ὑμνογράφος αὐτός θεωρεῖ χρέος του νά ἀποκρούσει μέσα στά Κοντάκιά του.

Δρ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ Μ. ΜΠΟΥΣΙΑΣ

Μέγας Ἐμνογράφος τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας

Σάββα Ἰαλεξάνδρου

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΑΝΑΣΤΑΣΙΜΟ ΗΘΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

ξονες τῆς θεολογικῆς σκέψης εἶναι ὁ Σταυρός καί ἡ Ἄναστασις τοῦ Χριστοῦ, δύο γεγονότα καταλυτικά γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου. Ὁ Μ. ἸΑθανάσιος μιλώντας γιά τά πάθη καί τήν Ἄναστασις τοῦ Κυρίου, ἀναφέρει: «Οὐκ ὑπέρ ἑαυτοῦ ἔπαθε, ἀλλά ὑπέρ ἡμῶν. Τό γάρ ἸΕκείνου πάθος ἡμῶν ἀπάθεια, τό γάρ ἸΕκείνου δάκρυον ἡμῖν χαρά. Ἦ γάρ ἸΕκείνου ταφή ἡμῶν ἀνάστασις». Δηλαδή, δέν ἔπαθε γιά τόν Ἰδιο ὁ Χριστός, ἀλλά γιά τή δική μας σωτηρία. Τά πάθη Του ἔγιναν αἰτία νά ἀποκτήσουμε ἀπάθεια. Τό δάκρυ Του ἔγινε αἰτία νά χαροῦμε ἐμεῖς πνευματικά. Ἦ ταφή Του σήμανε τό προανάκρουσμα τῆς δικῆς μας ἀνάστασις.

Στή θεολογία τοῦ Μ. ἸΑθανασίου ὁ Σταυρός τοῦ Κυρίου ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ γιά τόν ἄνθρωπο καί κίνηση ἐνότητας καί ἀδελφοσύνης ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Σημειώνει γιά αὐτό ὁ ἱερός Πατήρ: «Τέτοιο θάνατο ἔπρεπε ὁ Χριστός νά ὑποστῆ, ὥστε πάνω στόν Σταυρό νά ἀπλώσει τά χέρια του σέ μιά μεγάλη ἀγκαλιά καί μέ τό ἕνα χέρι νά φέρει κοντά του τούς Ἰουδαίους καί μέ τό ἄλλο τούς ἐθνικούς, γιά νά τούς ἐνώσει μεταξύ τους καί μέ τόν Ἰδιο».

Ὁ Σταυρός καί τά πάθη τοῦ Κυρίου ἔχουν γιά τούς νηπτικούς Πατέρες βαθύτερους πνευματικούς συμβολισμούς. Ἔτσι, γιά τόν ἸΑγιο ἸΗσαΐα τόν ἸΑναχωρητή, ἡ χολή μέ τήν ὁποία ἤθελαν νά ποτίσουν τόν Χριστό καί τήν ὁποία δέν ἤθελε νά δοκιμάσει συμβόλιζε τίς πονηρές ἐπιθυμίες τίς ὁποῖες πρέπει καί ἐμεῖς διά τῆς νήψεως νά ἀποφεύγουμε. Τό ὄξος συμβολίζει τήν ταραχή τοῦ νοῦ πού γεννιέται μέ τήν προσκόλλησή του στά μάταια πράγματα. Τό πύσιμο σημαίνει πώς πρέπει νά μᾶς ἀφήνουν ἀδιάφορους τόσο οἱ ἔπαινοι, ὅσο καί ἡ καταφρόνια τῶν ἀνθρώπων. Τό ἀγκάθιο στεφάνι δηλώνει ὅτι πρέπει νά ἔχουμε τήν ὑπομονή ὡς πνευματικό ἐργαλεῖο. Τό καλάμι, μέ τή σειρά του, δηλώνει τήν ταπεινοφροσύνη πού πρέπει ὁποσδήποτε νά συνοδεύει τήν πνευματική ζωή ἐνός ἀνθρώπου. ἸΕπιπλέον, τό γεγονός ὅτι ὁ Κύριος παρέμεινε ἀτάραχος, ὅταν οἱ σταυρωτές του μοίραζαν τά ρούχα Του, σημαίνει πώς ὁ πραγματικά πιστός ἄνθρωπος πρέπει ὁποσδήποτε νά ἔχει τήν ἀπροσπάθεια τοῦ νοῦ, δηλαδή νά μὴν προσκολλᾶται σέ ὑλικά ἀγαθά. Τό γεγονός ὅτι σκοτίστηκε ὁ ἥλιος, ὅταν ὁ Χριστός παρέδωσε τό πνεῦμα Του, φανερώνει πώς τότε μόνο πεθαίνει ἡ ἀμαρτία, ὅταν ὁ νοῦς δέν ἔχει τήν ἐλπίδα του στόν ὄρατό τοῦτο κόσμο. ἸΕξάλλου, τό ὅτι τό σῶμα τοῦ Κυρίου τυλίχτηκε σέ σεντόνια καθαρὰ σημαίνει πώς μόνο μέ τήν

καθαρότητα τοῦ νοῦ καί τήν ἀπαλλαγή του ἀπό τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά δεχτεῖ τόν σταυρωμένο καί ἀναστημένο Χριστό. Τέλος, τό καινὸ μνημεῖο στοῦ ὁποῖο τοποθετήθηκε τό σῶμα τοῦ Κυρίου συμβολίζει τόν καινὸ αἰῶνα, δηλαδή τήν ὀγδόη ἡμέρα τῆς αἰωνιότητος πού γεύεται ἀπὸ αὐτὴ τὴ ζωὴ ὁ νοῦς πού ὑπερβαίνει τὰ πάθη του.

Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου, κατὰ τοὺς θεοφόρους Πατέρες, σημαίνει τὴν πλήρη ἀποδυνάμωση τοῦ διαβόλου καί τὴν ἐπαναφορά τοῦ ἀνθρώπου στὴν πρό τῆς πτώσεως κατάστασι. Θά ὑπογραμμίσαι σχετικὰ μὲ αὐτὸ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς: «Διὰ τῆς τοῦ Κυρίου σταυρώσεως, ἐδέθη καί οὕτως ἡμεῖς ἐρρύσθημεν τῆς τυραννίδος τοῦ ἐχθροῦ καί μετέστημεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ».

Κατὰ τὸν Ἅγιο Μάξιμο, ὁ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θάνατος τοῦ Κυρίου, σέ ἀντίθεση μὲ τὴν καθ' ἡδονὴν ζωὴ τοῦ Ἀδάμ, τὴ μπέρα τοῦ θανάτου, ἔγινε γεννήτορας ζωῆς. Ἐπισημαίνει γιὰ αὐτὸ ὁ μέγας φιλοκαλικὸς Πατέρας τῆς Ὁρθοδοξίας: «Ὡσπερ ἡ καθ' ἡδονὴν ζωὴ τοῦ Ἀδάμ γέγονεν μίτηρ θανάτου, οὕτως καί ὁ διὰ τὸν Ἀδάμ θάνατος τοῦ Κυρίου γέγονε γεννήτωρ ζωῆς».

Ἔτσι, κατὰ τὴ θεολογία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ «καθὰπερ δι' ἑνός, τοῦ Ἀδάμ, διέβη ἡ εὐθύνη τοῦ θανάτου εἰς τοὺς μεταγενεστέρους οὕτως καί ἐξ ἑνός, τοῦ Θεανθρώπου Λόγου, εἰς τοὺς ἐξ αὐτοῦ ἀναγεννωμένους ἡ θεία χάρις διαβαίνει».

Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου γιὰ τοὺς θεοφόρους Πατέρες εἶναι μέσο καταλλαγῆς τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεὸ καί κατάργηση τῆς ἁμαρτίας. Θά σημειώσαι καί πάλι ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς: «Οὐδεὶς ποτέ τῷ Θεῷ κατηλλάγη χωρὶς τῆς τοῦ Σταυροῦ δυνάμεως συνεργείας, τοῦτο ὄντως ἐστὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ Σταυρὸς, ἡ τῆς ἁμαρτίας κατάργησης».

Ἀξιόλογες εἶναι καί οἱ θεολογικὲς προεκτάσεις τῆς πραγματικότητας τοῦ Σταυροῦ. Ὁ Σταυρὸς, κατὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο, «ἐστὶ τό σταυρῶσαι τὴν σάρκα σὺν τοῖς παθήμασιν καί ταῖς ἐπιθυμίαις». Ἐξάλλου, κατὰ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ «σταυρὸς ἐστὶ τό γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον ἀνενέργητον πρὸς πᾶν τό ἀπαρέσκον Θεῷ». Σταυρὸς, δηλαδή, σημαίνει νά εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἀνενέργητος σέ κάθε τί πού δέν ἀρέσει στὸν Θεό. Τέλος, κατὰ τὸν κορυφαῖο αὐτὸ Πατέρα τῆς Ὁρθοδοξίας, σταυρὸς εἶναι ἡ πάταξη τῆς κενοδοξίας καί τό νά ἐκτελεῖ ὁ ἄνθρωπος τίς ἐντολές ἐν τῷ κρυπτῷ: «Σταυρὸς ἐστὶν τό μή φαίνεσθαι ὑπερέχειν τῶν ἄλλων ἐν ὁμιλίαις καί τό ποιεῖν ἐν κρυπτῷ τὰς ἀρετὰς ἃς ἔχεις».

Γιὰ ὅλους τοὺς πῖο πάνω λόγους ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου συνέχει τὴ ζωὴ τῶν Ἁγίων. Διαβάζουμε στίς διηγήσεις τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένα στοῦ ἀρχαῖο Γεροντικὸ τῆς Νιτρίας: «Ἐῖπε ὁ ἀββᾶς Ἰσαάκ: Ἐκαθήμην ποτέ πρὸς τὸν ἀββᾶν Ποιμένα καί εἶδον αὐτόν ἐν ἐκστάσει γενόμενον καί, ἐπειδὴ εἶχον πρὸς αὐτόν πολλὴν παρηρσίαν, ἔβαλον αὐτῷ μετάνοιαν πα-

ρακαλῶν αὐτόν καί λέγων· Εἶπέ μοι, ποῦ ἦς; Ὁ δέ ἀναγκασθεὶς εἶπεν· Ὁ ἐμός λογισμός ἦν ὅπου ἡ Ἁγία Μαρία ἡ Θεοτόκος ἔστηκε καί ἔκλαιεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος· καγὼ ἤθελον πάντοτε οὕτω κλαίειν». Ὁ Ἅγιος Ἀββᾶς Ποιμὴν εἶχε διαρκῶς τὸν λογισμό του στὸν φρικτὸ τόπο τοῦ Γολγοθᾶ καί ἦταν προσπλωμένος στὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου.

Νά τονίσουμε πὼς τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ ὀλοκληρώθηκε μέ τὴν Ἀνάστασή του, μέ τὴν ὁποία ὡς γνωστόν νίκησε τὸν θάνατο, κατάργησε τὸν Ἄδη καί μᾶς ἔδωσε τὴν αἰώνια ζωή. Ἔτσι λοιπόν, κατὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο «Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο». Βασισμένος σέ αὐτὴ τὴ θεολογικὴ τοποθέτηση τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, γίνεται ἐκφραστὴς ἑνὸς ρεαλιστικοῦ ὀπτιμισμοῦ πού συνυφαίνεται μέ τὴν ἐλπίδα, τὴν ἐλπίδα τῆς ὑπέρβασης τοῦ ὑπαρξιακοῦ προβλήματος τοῦ θανάτου. Γιά αὐτὸ καί ὁ ἴδιος ἀποφαίνεται: «Ὡσπερ γάρ Χριστὸς ἀπέθανε ἐν ἀτιμίᾳ καί ἀσθενείᾳ σαρκός, ἀνέστη δέ ἐν δυνάμει καί δόξῃ τῇ θεϊκῇ, οὕτως καί πάντες οἱ κατὰ Χριστὸν ζήσαντες σπέρνονται διὰ τοῦ θανάτου ἐν ἀτιμίᾳ καί ἀσθενείᾳ σαρκός ἀνίστανται δέ ἐν δυνάμει καί δόξῃ τῇ θεϊκῇ σῶμα ἀκήρατον καί δεδοξασμένον λαβόντες, ὁποῖον ἔσχεν ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ Ἀνάστασιν».

Σέ μιά ἄλλη συνάφεια θά διακηρύξει «πάσχα εὐαγγελικόν ἔστιν ἡ ἐκ θανάτου πρὸς ζωὴν καί ἐκ φθορᾶς πρὸς ἀφθαρσίαν διάβασις». Τά πάντα, καί τά δυσάρεστα καί αὐτὸς ἀκόμα ὁ θάνατος, καταλάμπονται ἀπὸ τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ θάνατος δέν εἶναι τὸ τέλος καί ὅτι στή ζωὴ τοῦ πιστοῦ δέν ἔχει θέση ὁ πεσσιμισμός καί ἡ ἀπαισιοδοξία. Σταυρός καί ἀνάστασις ἀποτελοῦν τὸν πυλῶνα τοῦ ὀρθόδοξου ἠθους. Ὑπάρχει ὁ πόνος, ὑπάρχει ἡ θλίψη, ὑπάρχει ὁ πόνος καί ἡ ἐλπίδα ὅτι τά πάντα δέν τελειώνουν ἐδῶ, καί ὅτι ὁ ἄνθρωπος πλάστηκε γιὰ τὴν αἰωνιότητα. Μέσα σέ αὐτὸ τὸ πνεῦμα κινούμενος ὁ Ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, δίνει καί τὸ στίγμα τοῦ τρόπου μέ τὸν ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά δοξάζει τὸν Θεό. Σημειώνει χαρακτηριστικά: «Σκοπήσωμεν πὼς τὸν Θεὸν δοξάζομεν, δοξάζεται δέ διὰ τοῦ Σταυροῦ... ὁ Σταυρὸς εἰσὶν αἱ θλίψεις, οἱ πειρασμοί, αἱ ἀσθενεῖαι. Ἐάν ταῦτα πάντα ἐν ὑπομονῇ πολλῇ ὑποφέρομεν, τά τοῦ Χριστοῦ παθήματα μιμούμεθα καί διὰ τούτων ἀπάντων τὸν Θεὸν καί Πατέρα δοξάζομεν ὡς υἱοὶ Αὐτοῦ χάριτι καί συγκληρονόμοι Χριστοῦ». Σταυρός λοιπόν εἶναι οἱ θλίψεις, οἱ πειρασμοί, οἱ ἀρρώστιες, οἱ διάφορες ἀπογοιτεύσεις. Ἄν λοιπόν ὅλα τούτα τά ὑπομένουμε θεοπρεπῶς καί ἀξιοπρεπῶς, οὐσιαστικά μιμούμαστε τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ καί μέ αὐτὸ τὸν τρόπο δοξάζομεν τὸν Θεὸ καί Πατέρα μας ὡς παιδιά Του κατὰ χάριν καί συγκληρονόμοι Χριστοῦ. Ἐπομένως, ποτὲ δέν πρέπει νά μᾶς ἐγκαταλείπει ἡ ἐλπίδα.

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ἀφορμώμενος ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς Ἀναστά-

σεως υπογραμμίζει: «Πάσης θλίψεως τέλος ἐστὶν ἡ χαρὰ καὶ παντός κόπου ἡ ἀνάπαυσις καὶ πάσης ἀτιμίας ἡ δόξα». Σὲ ἀνάλογο ὕφος καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος θὰ διακηρύξει: «Χρὴ τὴν ψυχὴν μὴ συνεχῶς καταβλέπειν τὸ λυπηρόν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ὄντως ἀγαθῶν περιάγειν τὸ ἑαυτῆς ὄμμα, ὅτι ἡ ἐλπίς τῆς ἀντιδόσεως κουφίζει τὰ τοῦ βίου λυπηρά».

Ἔοσα προβλήματα καὶ ἄν ἔχουμε, ὅσες στεναχώριες, ὅσες δυσκολίες, ποτέ δὲν πρέπει νὰ ἐγκλωβιζόμαστε στὴν ἀπόγνωση καὶ στὴν ἀπογοήτευση, ἀλλὰ πρέπει νὰ στρεφόμαστε πρὸς τὰ ἀγαθὰ πού μᾶς ἀναμένουν στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὑπὸ αὐτὸ τὸ πρῖσμα τὰ πάντα μπορούν νὰ ἀντιμετωπιστοῦν χωρὶς νὰ βυθίσουν καὶ νὰ διαλύσουν ψυχικὰ τὸν ἄνθρωπο. Ἐνδεικτικὸ μᾶς τέτοιας θεώρησης τῶν πραγμάτων, ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς θεώρησης ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι τὸ τέλος ἀποτελεῖ τὸ ἐξῆς περιστατικὸ πού καταγράφεται στὸν βίον τοῦ Ἁγίου Παΐσιου, ὅταν ὁ Ἅγιος ἔδωσε ἐλπίδα καὶ κουράγιο σὲ δύο χαροκαμένους γονεῖς. Διαβάζουμε λοιπὸν τὰ ἀκόλουθα: «Κάποια οἰκογένεια ἔζησε ἓνα μεγάλο δρᾶμα. Τὸ παιδί τους εἶχε προσβληθεῖ ἀπὸ ἀσθένεια, τὸν καρκίνον. Ὁ μικρὸς ὑπέφερε πολὺ. Οἱ γιατροὶ ἀναγκάστηκαν νὰ τοῦ κόψουν καὶ τὰ δύο πόδια καὶ μετὰ ἀπὸ φρικτούς πόνους ἐκοιμήθη. Οἱ γονεῖς του ἦταν ἀπαρηγόρητοι γιὰ τὴ μεγάλη, ὅπως θεωροῦσαν, συμφορὰ πού τοὺς εἶχε βρεῖ. Μέσα στὴν στεναχώρια τους, σκέφτηκαν νὰ ρωτήσουν τὸν Ἅγιο γιὰ τὸ πὺ εἶναι τώρα ὁ μικρὸς. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἴδιοι ἦταν ἀδύνατον νὰ πᾶνε ἐκεῖνον τὸν καιρὸ στὸν Ἅγιο, ἔδωσαν σὲ κάποιον οἰκογενειακὸ τους φίλον μιὰ φωτογραφία τοῦ μικροῦ, κεκοιμημένου πιά, παιδιοῦ τους καὶ τὸν παρακάλεσαν νὰ πάει στὸ Ἅγιο Ὅρος νὰ βγεῖ τὸν Ἅγιο, νὰ τοῦ δεῖξει τὴ φωτογραφία, καὶ νὰ τὸν ρωτήσῃ πὼς βλέπει τὸ παιδί. Ἦρθε λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος στὸ Ὅρος καὶ ἔδειξε στὸν Ἅγιο τὴ φωτογραφία τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ εἶπε:

— Γέροντα αὐτὸ παιδί ἔχει πεθάνει καὶ θέλουν οἱ γονεῖς του νὰ τοὺς πείτε κάτι σχετικὰ. Πὺ βρίσκεται;

— Γιὰ δῶσε μου το, παιδάκι μου, νὰ δῶ.

Παίρνει λοιπὸν ὁ Ἅγιος τὴ φωτογραφία καὶ ἀρχίζει νὰ τὴν κοιτάζει.

— Γιὰ νὰ πάω μέσα στοῦ κελί μου νὰ βάλω τὰ γυαλιὰ μου, γιατί δὲν μπορῶ νὰ δῶ ἔτσι.

Μπήκε μέσα ὁ Ἅγιος καὶ βγήκε μετὰ ἀπὸ λίγη ὥρα μὲ τὰ γυαλιὰ του. Ἄφοῦ τὰ φόρεσε, εἶπε πρὸς τὸν ἄνθρωπον, κοιτάζοντας πρὸς τὴ φωτογραφία.

— Ρέ παιδάκι μου, τί μοῦ λές! Τὸ παιδί αὐτὸ δὲν πέθανε! Εἶναι καλὰ καὶ μᾶς βλέπει! Καὶ βλέπει καὶ τοὺς γονεῖς του. Ἐκεῖ πὺ βρίσκεται εἶναι πολὺ καλὰ».

Ἦ ὁ Μέγας Βασίλειος υπογραμμίζει πὼς ἡ ἐλπίδα δὲν πρέπει ποτέ νὰ

ἐγκαταλείπει τόν ἄνθρωπο, ὅποια προβλήματα καί νά ἔχει. Ὅμως, ἡ ἐλπίδα εἶναι ἀπότοκος τῆς πίστεως στήν Ἐνάσταση τοῦ Χριστοῦ, γιά αὐτό καί ὁ ἱερός Πατήρ ἀναφέρει: «Ἡ ἐλπίς δύναμις ἐστίν. Ἡ παρασκευάουσα τήν χαράν σύνοικον τῇ ψυχῇ τοῦ σπουδαίου».

Ὅπως ἀκριβῶς μέ ὑπομονή καί ἐλπίδα πρέπει νά ἀντιμετωπίζουμε τίς δυσκολίες τοῦ ἐπίγειου βίου μας, ἔτσι πρέπει νά ἀντιμετωπίζουμε καί τίς δυσκολίες στήν πνευματική ζωή, ὅπου ὡς γνωστόν ὁ ἄνθρωπος καλεῖται νά ἀπαλλαγῆ ἀπό τά πάθη, πού στήν οὐσία, κατά τή θεολογία τοῦ ἀββᾶ Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, «ἄκανθαί εἰσιν καί ἐκ τοῦ ἐν τῷ σώματι σπόρου ταῦτα ἀνατέλλουσι». Τά πάθη εἶναι ἀγκάθια πού τά φέρνει μέ τή γέννησή του ὁ ἄνθρωπος. Ὁ Ὅσιος Ἰωάννης τῆς Κροστάνδης θά ἐπισημάνει πώς κάθε πάθος εἶναι καί ἓνας δήμιος καί ἓνας στραγγαλιστής τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας. Καί σέ αὐτό τόν δύσκολο ἀγῶνα πρέπει ὁ ἄνθρωπος νά βιώνει τόν πόνο γιά τίς ἁμαρτίες του ἀλλά καί τήν ἐλπίδα ὅτι τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ δέν θά τόν ἐγκαταλείψει. Στόν *Εὐεργεινόν* διαβάζουμε τήν ἐξῆς ἱστορία: Κάποτε εἶχε ἓνα ἀδελφό πού ἐπολεμεῖτο ἀπό ἓνα ἰσχυρό πάθος, συγκεκριμένα τό σαρκικό. Τή μία μέρα ἔπεφτε καί τήν ἄλλη μέρα γονάτιζε μπροστά στήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ μετανοιωμένος καί προσευχόταν. Κάποτε ὁ διάβολος παρουσιάστηκε καί τοῦ εἶπε:

— Δέν ντρέπεσαι! Πέφτεις τή μία καί τήν ἄλλη γονατίζεις μπροστά στήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ;

Ὁ ἀδελφός δέν ἀποθαρρύνθηκε καί οὔτε τόν ἔλαβε ὑπόψιν. Ὅπως εὐρίσκετο γονατιστός μπροστά στήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ὁ διάβολος ἀπευθυνόμενος πρός τόν Χριστό τοῦ εἶπε: Ἐγώ γιά μίαν παράβαση ἐξορίστηκα ἀπό τόν παράδεισο. Αὐτός ἐδῶ, τήν μία μέρα πορνεύει καί τήν ἄλλη γονατίζει ἐνώπιόν σου. Πῶς τόν δέχεσαι; Τότε ὁ Χριστός τοῦ ἀπάντησε:

— Ἐγώ γιά αὐτόν ἔκυσα τό αἷμα μου πάνω στόν Σταυρό. Ἐσύ ὅταν πέφτει στήν ἁμαρτία τόν δέχεσαι, ἐγώ ὅταν ἐπιστρέφει μετανοιωμένος νά τόν διώξω;

Ἐκείνη τή στιγμή, καθώς ὁ ἀδελφός ἦταν γονατιστός μπροστά στήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ξεψύχησε καί τήν ἀγωνιζομένη ψυχῇ του ἄγγελοι συνόδευσαν στούς οὐρανούς».

Ὁ Ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, κάτω ἀπό τό πρῶμα τῆς ἀναστάσεως, προτρέποντας τούς πιστούς νά ἀγωνίζονται πνευματικά καί προβάλλοντας τήν αἰωνιότητα πού μᾶς περιμένει, ἀναφέρει: «Εἰ γάρ καί πάσχωμεν διά τῆς ἀσκήσεως, συμβασιλεύσομεν Αὐτῷ, ὅτι κἄν περί τά ἑβδομήκοντα ἢ ὀγδοήκοντα ἔτη ἡ ζωή εἰς οὐδέν ἐστίν εἰς τούς ἀπεράντους αἰῶνας».

ΣΑΒΒΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Θεολόγος

Παναγιώτη Τοκκαρή

Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΜΕΣΟΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ

Η έορτή τῆς Μεσοπεντηκοστῆς στό έορτολόγιο τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας εἶναι τοποθετημένη τήν ἡμέρα Τετάρτη μετά τήν Κυριακή τοῦ Παραλύτου. Εἶναι μιά μεγάλη δεσποτική έορτή. Κάποτε αὐτή ἡ έορτή ἦταν ἡ μεγάλη έορτή τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως (Ἁγίας Σοφίας) καί μαζεύονταν καί αὐτή στόν μεγάλο ναό πλήθη λαοῦ (ἄρθρο Καθηγητή Ἰωάννη Φουντούλη).

Στά λειτουργικά βιβλία, στό Πεντηκοστάριο, μπορούμε νά δοῦμε τά ἴχνη τῆς παλαιᾶς τῆς λαμπρότητας. Παρουσιάζεται ὡς μιά μεγάλη δεσποτική έορτή, μέ τά ἐκλεκτά τῆς τροπάρια καί τούς διπλούς τῆς κανόνες, ἔργα τῶν μεγάλων ὑμνογράφων, τοῦ Θεοφάνους καί τοῦ Ἀνδρέου Κρήτης, μέ τά ἀναγνώσματά τῆς καί τήν επίδρασή τῆς στίς πρό καί μετά ἀπό αὐτήν Κυριακές καί μέ τήν παράταση τοῦ έορτασμοῦ τῆς ἐπί ὀκτώ ἡμέρες κατά τόν τύπο τῶν μεγάλων έορτῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους.

Τό κύριο θέμα τῆς έορτῆς αὐτῆς εἶναι καθαρά έορτολογικό καί θεωρητικό. Ἡ Τετάρτη τῆς Μεσοπεντηκοστῆς εἶναι ἡ 25ῃ ἀπό τοῦ Πάσχα καί ἡ 25ῃ πρό τῆς Πεντηκοστῆς, ἡμέρα. Σημειώνει τό μέσον τῆς περιόδου τῶν 50 μετά τό Πάσχα έορτάσιμων ἡμερῶν. Θά μπορούσαμε νά τήν ἀποκαλέσουμε ὡς ἕνα σταθμό, μιά τομή.

Μέ ὠραῖο τρόπο τό τοποθετεῖ τό πρῶτο τροπάριο τοῦ έσπερινοῦ τῆς Ἑορτῆς:

«Πεντηκοστῇ δέ τῇ θείᾳ σφραγιζομένων, καί λάμπει τās λαμπρότητας, ἀμφοτέρωθεν ἔχουσα, καί ἐνοῦσα τās δύο, καί παρεῖναι τήν δόξαν προφαίνουσα, τῆς δεσποτικῆς ἀναλήψεως σεμνύνεται» (ἄρθρο καθηγητή Ἰωάννη Φουντούλη).

Ἡ έορτή αὐτή χωρίς νά ἔχει δικό τῆς θέμα, συνδυάζει τά θέματα, τοῦ Πάσχα ἀφ' ενός καί τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀφ' ἑτέρου, καί προφαίνει» τήν δόξαν τῆς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, πού θά έορτασθεῖ μετά ἀπό 15 ἡμέρες. Ἀκριβῶς δέ αὐτό τό μέσον τῶν δύο μεγάλων έορτῶν ἔφερεν στό νοῦ καί ἕνα ἑβραϊκό ἐπίθετο τοῦ Κυρίου, τό «Μεσσίας». Ἡ ἔννοια Μεσσίας στά ἑλληνικά μεταφράζεται Χριστός. Ἄλλά ἀκουστικά θυμίζει τό μέσον. Ἐτσι μελετώντας τά τροπάρια καί τό

συναξάρι τῆς ἡμέρας ἡ παρετυμολογία αὐτὴ γίνεται ἀφορμὴ νά παρουσιασθεῖ ὁ Χριστὸς σάν Μεσσίας – μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, «μεσίτης καὶ διαλλάκτης ἡμῶν καὶ τοῦ αἰωνίου αὐτοῦ Πατρός». «Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τὴν παροῦσαν ἑορτὴν ἑορτάζοντες καὶ Μεσοπεντηκοστήν ὀνομάζοντες τὸν Μεσσίαν τε ἀνυμνοῦμεν Χριστόν», σημειώνει ὁ Νικηφόρος Ξανθόπουλος στὸ συναξάρι. Σ' αὐτὸ βοήθησε καὶ ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ, πού ἐπελέγη γιὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ (Ἰωάν. ζ' 14-30). Μεσοῦσης τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα ὁ Χριστὸς ἀνεβαίνει στὸ Ἱερό καὶ διδάσκει. Ἡ διδασκαλία Του δημιουργεῖ τὸν θαυμασμό, ἀλλὰ καὶ μεγάλη ἀντιδικία μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν διδασκάλων. Εἶναι Μεσσίας ὁ Ἰησοῦς ἢ δέν εἶναι; Εἶναι ἡ διδασκαλία του Ἰησοῦ ἐκ Θεοῦ ἢ δέν εἶναι; Καινούργιο θέμα προστίθεται: ὁ Χριστὸς εἶναι διδάσκαλος. Αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐνῶ δέν ἔμαθε γράμματα κατέχει τὸ πλήρωμα τῆς σοφίας, διότι εἶναι ἡ Σοφία τοῦ Θεοῦ ἡ κατασκευάσασα τὸν κόσμον. Ἀκριβῶς ἀπὸ αὐτὸν τὸν διάλογο ἐμπνέεται μεγάλο μέρος τῆς ὑμνογραφίας τῆς Ἑορτῆς. Ἐκεῖνος πού διδάσκει στὸν Ναό, στὸ μέσον τῶν διδασκάλων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, στὸ μέσον τῆς ἑορτῆς, εἶναι ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστὸς, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἀποδοκιμάζεται ἀπὸ τοὺς δῆθεν σοφοὺς τοῦ λαοῦ Του εἶναι ἡ τοῦ Θεοῦ Σοφία. Πιὸ κάτω κάνουμε μία ἐκλογή ἑνός ἀπὸ τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ τροπάρια, τὸ δοξαστικὸ τῶν ἀποστίχων τοῦ ἑσπερινοῦ πλ. δ' ἤχου:

«Μεσοῦσης τῆς ἑορτῆς διδάσκοντός σου, Σωτήρ, ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι. Πῶς οὗτος οἶδε γράμματα, μὴ μεμαθηκώς; Ἀγνοοῦντες ὅτι σύ εἶ ἡ Σοφία ἡ κατασκευάσασα τὸν κόσμον. Δόξα σοι!»

Λίγες γραμμὲς πιὸ κάτω στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου, ἀμέσως μετὰ τὴν περικοπὴ πού περιλαμβάνει τὸν διάλογο τοῦ Κυρίου μὲ τοὺς Ἰουδαίους «*Τῆς ἑορτῆς μεσοῦσης*» ἔρχεται ἓνας παρόμοιος διάλογος, πού πραγματοποιήθηκε μεταξύ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἰουδαίων «*τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς*», δηλαδή κατὰ τὴν Πεντηκοστή. Αὐτὸς ἀρχίζει μὲ μιὰ μεγάλη σέ ἔκταση φράση τοῦ Κυρίου «*Εάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρέουσιν ὕδατος ζῶντος*» (Ἰωάν. ζ' 37-38). Ἀκολούθως σχολιάζει ὁ Εὐαγγελιστής: «*Τοῦτο δέ εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες ἐπὶ αὐτόν*» (Ἰωάν. ζ' 39).

Δέν θά μπορούσε νά βρεθεῖ πιὸ παραστατικὴ εἰκόνα γιὰ νά δειχθεῖ ὁ χαρακτήρας τοῦ διδακτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ. Στὸ ἀνθρώπινο γένος τὸ ὁποῖο ἦταν διψασμένο ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου ἤλθε σάν ὕδωρ ζῶν, σάν ποταμὸς θείας χάριτος πού δρόσισε τὸ πρόσωπο τῆς γῆς. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ πηγὴ τῆς χάριτος, τοῦ ὕδατος τοῦ ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον, πού ξεδιψᾷ καὶ ἀρδεύει τὶς συνεχόμενες ἀπὸ βασιανιστικὴ δίψα ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων. Πού μεταβάλλει αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι πίνουν τὸ ὕδωρ

σέ πηγές. «*Ποταμοί ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιον ὕδατος ζωῆς*» (Ἰωάν. ζ´ 38). «*Καί γενήσεται αὐτῷ πηγή ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον*», εἶπεν στήν Σαμαρείτιδα (Ἰωάν. δ´ 14). Αὐτός ὁ ὁποῖος μετέτρεψε τὴν ἔρημο τοῦ κόσμου σέ θεοφύτευτο παράδεισο ἀειθαλῶν δένδρων φυτευμένων παρά τίς διεξόδους τῶν ὑδάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τό ξεχωριστό αὐτό θέμα παραχώρησε νέες ἀφορμές στήν ἐκκλησιαστική ποίηση καί στόλισε τὴν ἑορτή τῆς Μεσοπεντηκοστῆς μέ ἐξάιρετους ὕμνους.

Μιά ἐπιλογή τριῶν χαρακτηριστικῶν ὕμνων θά παραθέσουμε πῶ κάτω:

Πρῶτο εἶναι τό κάθισμα τοῦ πλ. Δ´ ἤχου πρὸς τό «*Τὴν Σοφίαν καί Λόγον*», τό ὁποῖο ψάλλεται μετά τὴν γ´ ᾠδή τοῦ κανόνος στήν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου:

«Τῆς σοφίας τό ὕδωρ καί τῆς ζωῆς ἀναβρύζων τῷ κόσμῳ, πάντας Σωτήρ, καλεῖς τοῦ ἀρύσασθαι σωτηρίας τά νάματα· τόν γάρ θεῖον νόμον σου δεχόμενος ἄνθρωπος, ἐν αὐτῷ σβεννύει τῆς πλάνης τοὺς ἄνθρακας. Ὅθεν εἰς αἰῶνας οὐ διψήσει, οὐ λήξει τοῦ κόρου σου δέσποτα, βασιλεῦ ἐπουράνιε. Διά τοῦτο δοξάζομεν τό κράτος σου Χριστέ ὁ Θεός, τῶν παισμάτων ἄφεισιν αἰτούμενοι καταπέμψαι πλουσίως τοῖς δούλοις σου».

Δεύτερο τό ἀπολυτίκιο καί τό κοντάκιο τῆς Ἑορτῆς, τό πρῶτο τοῦ πλ. Δ´ καί τό δεύτερο τοῦ δ´ ἤχου:

«Μεσοῦσης τῆς ἑορτῆς διψῶσαν μου τὴν ψυχὴν εὐσεβείας πότισον νάματα. Ὅτι πᾶσι, Σωτήρ ἐβόησας. Ὁ διψῶν ἐρχέσθω πρὸς μέ καί πιπέτω. Ἡ πηγή τῆς ζωῆς, Χριστέ ὁ Θεός, δόξα σοι».

«Τῆς ἑορτῆς τῆς νομικῆς μεσαζούσης ὁ τῶν ἀπάντων ποιητής καί δεσπότης πρὸς τοὺς παρόντας ἔλεγες, Χριστέ ὁ Θεός. Δεῦτε καί ἀρύσασθαι ὕδωρ ἀθανασίας. Ὅθεν σοί προσπίπτομεν καί πιστῶς ἐκβοῶμεν. Τούς οἰκτιρμούς σου δώρησαι ἡμῖν, σύ γάρ ὑπάρχεις πηγή τῆς ζωῆς ἡμῶν».

Τρίτο διατυπώνεται τό ἐξάιρετο ἐξαποστειλάριο τῆς Ἑορτῆς:

«Ὁ τόν κρατῆρα ἔχων τῶν ἀκενάτων δωρεῶν, δός μοι ἀρύσασθαι ὕδωρ εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν. Ὅτι συνέχομαι δίψη, εὐσπλαχνε μόνε οἰκτιρμον».

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΟΚΚΑΡΗΣ

Θεολόγος

Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΛΗΨΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Δελφοί καί πατέρες, ἐπειδή κάθε ἀνθρώπου πού ἀγαπᾶ τό Θεό καί τόν Χριστό ἡ ψυχή χαίρεται σήμερα γιά τήν ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ καί μέ τήν ἐλπίδα τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἄς εὐφρανθοῦμε μαζί καί ἐμεῖς, ἀφοῦ εἴμαστε φιλόχριστοι, ἐπειδή καί ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ χαίρονται μαζί μας σήμερα, καί γιορτάζουν τήν ἀγία ἄνοδο τοῦ σωτήρα μας. Ἄς γιορτάσουμε λοιπόν κι ἐμεῖς μαζί, ἐπειδή «τό μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ» ἔχει διαλυθεῖ ἀπό τήν ἄνω πορεία καί ἔχουν συνενωθεῖ οἱ διαφορές καί τά ἐπίγεια συνενώθηκαν μέ τόν οὐρανό.

Ἄς τραγουδήσουμε καί ἄς ὑμνήσουμε καί δοξάσουμε καί ἄς μεγαλύνουμε καί προσκυνήσουμε τόν αἴτιο τῆς παράδοξης αὐτῆς ἔνωσης, γιατί ὄχι μόνο τήν θνητή καί πῆλινη σάρκα μας διά τῆς παρθένου Μαρίας ἀνέχθηκε νά ντυθεῖ, ἀλλά διότι καί στούς οὐρανοῦς τήν ἔχει ἀνεβάσει καί αὐτήν πού ἦταν ὑπεύθυνη καί ριγμένη στά κατώτερα μέρη τῆς γῆς τήν ἀνύψωσε πάνω ἀπό τοὺς οὐρανοῦς σήμερα καί στόν ἄρρητο ἐκεῖνο θρόνο τόν πατρικό στήν ἴδια ἔδρα μέ τόν Πατέρα τήν ἔχει καθίσει ἐκ δεξιῶν καί ἀξίωσε νά προσκυνεῖται καί ἀπό τοὺς ἁγίους ἀγγέλους καί γενικά ἀπό κάθε κτίση κατά μοναδικό τρόπο.

Ἄς φρίξουμε ἐμεῖς πού μολύνουμε τή σάρκα μέ ἁμαρτίες, γιατί αὐτόν πού σαρκώθηκε γιά μᾶς καί τίμησε τήν φύση, ἐμεῖς τόν ἀτιμάζουμε ἁμαρτάνοντας, καί ἄς σπεύσουμε νά μετανοήσουμε γνήσια καί μέ ἔργα ἀγαθά ἄς τιμήσουμε τή σάρκα τοῦ Κυρίου, γιά νά δωρίσει κι ἐκεῖνη ἀνάπαυση στήν ἀθάνατη ψυχή ἀπονεκρώνοντας τά πάθη τῆς σαρκός.

Πράγματι μεγάλο καί πάνω ἀπό τόν νοῦ εἶναι ἐκ φύσεως τό ἀξίωμα τῆς φύσης μας, διότι καί κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωση Θεοῦ, καί διότι τήν σάρκα μας ἀνέλαβε καί στόν πατρικό θρόνο κάθισε μαζί μέ τόν πατέρα καί ὑπερφυῶς τήν ἐδόξασε.

Σέ αὐτήν τήν δόξαν ἐπιθύμησαν νά σκύψουν καί οἱ ἄγγελοι, διότι «οὐκ ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται» δέν ἀσχολεῖται μέ τοὺς ἀγγέλους, ὅπως ἔχει φιλοσοφήσει καί ὁ Παῦλος ἀλλά «σπέρματος Ἄβραάμ ἐπιλαμβάνεται» ἐνδιαφέρεται γιά τό σπέρμα τοῦ Ἄβραάμ. Τοῦτο ἔλεγε καί ὁ Δαβίδ μέ ἐκπληξη: «Τί ἀνταποδώσωμεν τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν;» Τί θά ἀνταποδώσουμε στόν Κύριο γιά ὅλα ὅσα μᾶς ἀντα-

πέδωσε; Καί προφητεύοντας τήν ἄρρητη, τήν μή δυνάμενη νά ἐκφραστεῖ μέ λόγια, κατάβασή του, ἔψαλλε «*Ἐκλινεν*», λέγει, «*οὐρανοῦς καί κατέβη, καί γνώφος ὑπό τούς πόδας αὐτοῦ*» δηλαδή πάνω στή γῆ. Διότι ἡ ὁμίχλη εἶναι τό ἀφανέρωτο, γιά νά μή καταφανεῖ σέ ὄλους εὐθύς ξεκάθαρο τό μυστήριον καί οἱ περίεργοι περιεργάζονται πρὶν τήν ὥρα τους αὐτά πού πρέπει στήν ὥρα τους. Καί γι' αὐτό ὁμίχλη τό ἀφανέρωτο, τό ἄδηλο, γιά νά γίνει ἡ σύλληψη ἀκατάληπτα καί ἥσυχα καί ἀτάραχα, σάν «*ὑετός ἐπί πόκον*» σάν δρόσος σέ μαλλί, πρᾶγμα πού ἔχει γίνει ἀκριβῶς καί σ' ἐκείνη τήν ἡμέρα.

Ὁ Ζαχαρίας πάλιν, φανερόντας καί τήν ἀνάληψή του καί τήν παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἔλεγε «*Ἴδού ἡμέρα Κυρίου*» ἔρχεται, νά, ἔρχεται μέρα τοῦ Κυρίου «*καί στήσονται οἱ πόδες αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπί τό ὄρος τῶν Ἑλαιῶν τό κατέναντι Ἱερουσαλήμ ἐξ ἀνατολῶν*» ἡλίου «*καί ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελεύσεται ὕδωρ ζῶν ἐξ Ἱερουσαλήμ, τό ἥμισυ αὐτοῦ εἰς τήν θάλασσαν τήν πρώτην καί τό ἥμισυ αὐτοῦ εἰς τήν θάλασσαν τήν ἐσχάτην, ἐν θέρει καί ἔαρι ἔσται οὕτως*». Κατά τήν ἡμέραν ἐκείνην θά σταθοῦν τά πόδια του στό ὄρος τῶν Ἑλαιῶν ἀπό τήν ἀνατολή καί θά ἀναβλύσει ὕδωρ, ρέον ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ. Τό ἥμισυ αὐτοῦ θά χύνεται εἰς τήν Νεκράν θάλασσαν καί τό ἄλλο ἥμισυ εἰς τήν μακρινήν θάλασσαν, τήν Μεσόγειον. Θά ρέη δέ τό ὕδωρ κατά τό θέρος καί κατά τό ἔαρ.

Ἡ ποταμιαία χάρη τοῦ θεοῦ Πνεύματος κατέστη ὕδωρ ζωντανό, καί ἐξῆλθε ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ καί διαχωρίστηκε ἄνω καί κάτω «*ἐν θέρει καί ἐν ἔαρι*» κατά τό θέρος καί κατά τήν ἀνοιξη.

Ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς γραφῆς ἔλεγε ὁ Κύριος ὅτι «ἀπό τήν κοιλία αὐτοῦ πού πιστεύει σ' ἐμένα, θά κυθοῦν ποτάμια ζῶντος ὕδατος» «*ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ*» ὅπως εἶπε ἡ Γραφή, «*ποταμοί ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρέουσιν ὕδατος ζῶντος*». Αὐτό λοιπόν μετά τήν ἀνάληψη ἐνέπνευσε τούς μαθητές πού ἐξῆλθαν ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ σάν ὕδωρ ζῶν καί ὡς θεόβρυτοι ποταμοί στή θάλασσα τήν πρώτη καί τήν τελευταία, δηλαδή στά νότια μέρη τῆς Ἱερουσαλήμ, στήν Αἰθιοπία καί παντοῦ, ἐπότισαν τά ἔθνη μέ τό ζωντανό νερό τῆς θεογνωσίας, τῆς γνώσης τοῦ Θεοῦ. Παρόμοια καί ὁ θεῖος Δαβίδ, δηλώνοντας τήν ἀνάληψη μέ τή νεφέλη καί τούς ἀγγέλους, ἔψαλλε στό Θεό λέγοντας «*ἡ ἀλήθειά σου ἕως τῶν νεφελῶν*», «*ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν ταῖς νεφέλαις*», «*ὁ τιθεῖς νέφη τήν ἐπίβασιν αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐπί πτερύγων ἀνέμων ὁ ποιῶν τούς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καί τούς λειτουργούς αὐτοῦ πυρός φλόγα*». Αὐτός πού ἐπιβαίνει πάνω στά νέφη σάν σέ γρήγορα ἄρματα καί περπατᾷ πάνω στά φτερά τῶν ἀνεμων. Ἐπλασε τούς ἀγγέλους ταχεῖς σάν τούς ἀνέμους καί τούς ἀσώματος λειτουργούς του δραστήριους καί φωτεινοῦς σάν τή φλόγα τῆς φωτιᾶς».

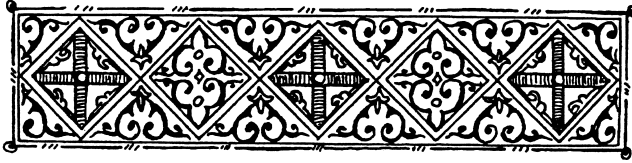
Αὐτῶν λοιπόν τῶν πνευμάτων καί πυρφορούντων ἁγίων λειτουργῶν πρὸς τίς ἀνώτερες δυνάμεις ἢ χαρμόσυνη κραυγή: «Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ἡμῶν, καί ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καί εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεύς τῆς δόξης». Ἄνοιξτε τίς πύλες ἄρχοντες, καί ἀνασκηθεῖτε αἰώνιες πύλες καί θά εἰσέλθει ὁ δοξασμένος βασιλιάς. Καί «ποιός εἶναι, ἀντερωτοῦσαν οἱ ἄνω δυνάμεις “αὐτός ὁ βασιλιάς τῆς δόξης;”»

«Γιατί ἐκεῖνον πού ξέρουμε ὡς βασιλέα τῆς δόξης, πύλες καί κλειδιά δέν μποροῦν νά τόν ἐμποδίσουν. Καί ποιός εἶναι, λοιπόν, αὐτός ὁ βασιλιάς τῆς δόξης; Καί αὐτές οἱ δυνάμεις πού ἀνέβασαν μέ τή νεφέλη τόν Κύριο πάλιν ἀντέλεξαν. Δέν εἶναι ἄλλος ἐκεῖνος καί ἄλλος αὐτός, ἀλλά αὐτός εἶναι ἐκεῖνος ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων καί ὁ βασιλιάς τῆς δόξης καί μπορεῖ μέν νά μπεῖ καί μέ κλειστές τίς θύρες, δέν τό θέλει ὅμως, γιά νά πιστεύσουν ὅλοι ὅτι δέν ἔβαλε παράμερα τό σῶμα πού ἀνέλαβε, ἀλλά ὅτι ἀνελήφθη σύσσωμος μέ ὅλο τό σῶμα του «ἄρατε πύλας, ἀνοιξτε τίς θύρες καί θά εἰσέλθει». Διότι ἔχει ἀνέλθει μέ τό σῶμα μέ τό ὁποῖο ἔστρεψε καί τό τρόπαιο, μέ τό ὁποῖο σύντριψε τίς πύλες τοῦ Ἰαδν καί σύντριψε τά κλειδιά καί τόν τύραννον ἔδωσε καί τά σκεύη του διάρπασε καί τό στρῶμα του τό ἔριψε στά βάραθρα καί ἀφοῦ ἔλυσε ὅλους ὄσους κατεῖχε δέσμους ἀπό παλιά, τούς ἔβγαλε ἔξω καί «ἔγινε γι’ αὐτούς σωτήρας ἀπό κάθε θλίψη τους. Οὔτε ἐκπρόσωπος οὔτε ἀγγελιαφόρος, ἀλλά ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τούς ἔσωσε καί λύτρωσε καί ἀνύψωσε πάσας τάς ἡμέρας τοῦ αἰῶνος» καί ὅπως ὁ τροπαιοῦχος βασιλιάς μετά ἀπό νίκη τυράννου καί λύτρωση αἰχμαλώτων, κάθισε στό νεφικό του ὄχημα καί στό ἀγγελικό ὄχημα ἀνέβη, ὅπως βλέπετε, ὡς δοξασμένος βασιλιάς καί κύριος τῶν δυνάμεων μας καί ὄλων γενικά.

«Τό κόκκινο» ὅπως βλέπετε, «τῶν ἱματίων του ἀπό τή Βοσόρα. Αὐτός ὡραῖος στή στολή» βοᾷ «μέ δύναμη πολλή. Ἐγώ, πού μιῶ μέ δικαιοσύνη, καί κρίση πού σώζει». Καί «γιατί εἶναι κόκκινη ἡ στολή σου, καί τά ἱμάτιά σου ὅμοια μέ ἄνθρωπο πού πατάει σέ πατητήρι σταφυλιῶν;» «Μόνος πάτησα τόν ληνό», λέει, καί «κανένas ἀπό τά ἔθνη δέν ἦταν μαζί μου».

Στό πάτημα τῶν σταφυλιῶν στό πατητήρι, λέγει, τοῦ σταυροῦ καί τοῦ πάθους, στόν ληνό τοῦ κρανίου μου, μέ τή λόγχη πού τρύπησε τήν πλευρά μου, «πάτησα» μόνος ἐγώ «καί κανένas ἄνθρωπος δέν μέ βοήθησε». «Ἰψῶστε τίς πύλες, ἄρχοντες, καί ἄς σηκωθοῦν οἱ αἰώνιες πύλες, αἰώνιες, διότι δέν ὑπάρχει ἐκεῖ τίποτε πρόσκαιρο καί φθαρτό. Ἄν λοιπόν οἱ πύλες τῆς βασιλείας εἶναι αἰώνιες, πόσο μᾶλλον αὐτή ἡ βασιλεία εἶναι αἰώνιος καί στούς αἰῶνες καί γιά αἰῶνες. Καί ἀκόμα, ἐάν ἡ βασιλεία εἶναι ἔτσι, τί μπορεῖ νά πεῖ κάποιος γιά τόν αἰώνιο Θεό, σύμφωνα μέ τόν Παῦλο, καί τόν βασιλέα της, παρά μόνον ὅτι εἶναι ἄναρχος καί ἀπεράντος ἢ φύση τῆς τρισαγίου μονάδος;

Πρωτοπρεσβύτερου Γεώργιου Βασ. Σχοινᾶ

Η ΑΝΑΛΗΨΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ

Η Ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ εἶναι μία δεσποτική ἑορτή πού, εἴτε λόγω τοῦ ὅτι ἐπισκιάζεται ἀπό τήν πασχάλια περίοδο, εἴτε ἐπειδή ἑορτάζεται στό μέσα τῆς ἑβδομάδος καί δέν εἶναι ἀργία, οἱ πιστοί τείνουμε νά μή τῆς προσδίδουμε τήν πρέπουσα σημασία. Ἐν τούτοις εἶναι ἐξίσου σημαντική μέ τίς μεγάλες δεσποτικές ἑορτές καί αὐτή τή θεολογική καί πρακτική γιά τήν πνευματική μας ζωή σημασία θά ἐπιχειρήσουμε νά καταδείξουμε στό πολύ σύντομο αὐτό ἄρθρο.

Δέν εἶναι ἀνάγκη νά περιγράψουμε τό ἤδη γνωστό γεγονός. Μποροῦμε ὅμως νά ὑπενθυμίσουμε ὅτι ἀναφέρεται στό τέλος τοῦ κατά Μάρκον εὐαγγελίου (Μαρκ. 1στ' 19) ἐντελῶς ἐπιγραμματικά, λίγο πιο ἀναλυτικά στό κατά Λουκάν (Λουκ. κδ' (50-52) καί ἐκτενέστερα στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (Πράξ. α' 6-12). Ἡ θέση λοιπόν τοῦ γεγονότος στήν Καινή Διαθήκη ὑποδεικνύει ὅτι ἀποτελεῖ ἕνα τέλος καί μία ἀρχή. Καί πράγματι εἶναι τό τέλος τοῦ ἔργου τῆς Θεῆς Οἰκονομίας καθῶς ὁ Χριστός τελειώνει τό ἔργο του καί τό πιο σημαντικό ἀπό ὅλα ἀναλαμβάνει τήν ἀνθρώπινη φύση στόν θρόνο τοῦ Θεοῦ. Λέει ἕνα τροπάριο τοῦ κανόνος τῆς ἑορτῆς: «*Ἦρθη ὑπεράνω τῶν Ἀγγέλων, ἡ φύσις ἡμῶν, ἡ πάλαι ἔκπιωτος, καί θρόνῳ ἐνίδρυται, θεῖῳ ὑπέρ ἔννοιαν*». Ἡ ἀνθρώπινη φύση δέν ἀνυψώθηκε ἀπλῶς στούς Οὐρανοῦς, ἀλλά ἀνέβηκε πάνω ἀπό τούς Ἀγγέλους στόν θεῖο θρόνο. Πολύ ὁμορφα ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος Κύπρου παραλληλίζει τό γεγονός μέ τήν παραβολή τοῦ ἀπολωλότος προβάτου τό ὁποῖο ὁ Κύριος βρῆκε χαμένο στόν κόσμο τῆς φθορᾶς καί τῆς ἁμαρτίας καί τώρα μέ τήν Ἀνάληψή του τό προσφέρει στόν Θεό Πατέρα κεκαθαρμένο ὡς δῶρο ἄξιο τῆς θεοτιπτός του. Ὁ Χριστός προσέλαβε μέ τήν ἐνανθρώπισή του τήν σάρκα μας καί τώρα μέ τήν Ἀνάληψή του ὀλοκληρώνει τό ἔργο του, δηλαδή τό νά μᾶς ἀναβιβάσει ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἡ ἀληθινή σωτηρία μας, στόν Οὐρανό, στήν αἰώνια Βασιλεία του, ὅπου θά μπορούμε πλέον νά ἀπολαμβάνουμε τήν γλυκύτατη θεωρία του. Ἄς προσθέσουμε ὅτι ἕως τήν μέρα τῆς Ἀνάληψης οἱ ἄνθρωποι δέν τόν γνώριζαν ποτέ στήν ἐντέλεια γι' αὐτό τόν παραγνώριζαν, τόν δυσφημοῦσαν καί τελικά τόν σταύρωσαν. Οἱ ἐκλάμψεις τῆς δόξης του μέσα ἀπό τά θαύματα πού ἐπετέλεσε καί μέσα ἀπό γεγονότα ἐπιλεκτικά ἀποκαλυπτόμενα σέ ἐλάχιστους, ὅπως ἡ Μετα-

μόρφωσή του, ήταν και αυτές συνεσκιασμένες. Τώρα όμως στην Ἀνάληψη φαίνεται πλήρης ἡ δόξα του ἔτσι, ὥστε καί ἡ παραμικρή ἀμφιβολία γιά τήν θεότητά του νά ἐξαλείφεται. Ἡ Ἀνάληψη, λοιπόν, εἶναι τό τέλος τῆς Θείας Οἰκονομίας, γι' αὐτό καί ὁ Χριστός προσφέρει ἀπλόχερα στόν ἄνθρωπο τήν πλήρη γνώση γιά τό ποιός εἶναι.

Ἡ Ἀνάληψη ὑποδεικνύει καί μία ἀρχή. Γιά τούς πιστούς ἡ ἀπόδοση τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα ἀφήνει ἕνα συναίσθημα λύπης καί νοσταλγίας γιά τήν μεγάλη χαρά τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μας πού βιώνουμε σχεδόν σαράντα ἡμέρες καί τώρα τελειώνει. Γιά τούς Ἀποστόλους τό συναίσθημα αὐτό, σέ συνδυασμό μέ τό αἶσθημα τῆς «ὀρφάνιας» ἀπό τόν Κύριο πού ἔφευγε ἀπό κοντά τους σίγουρα θά ἦταν πολύ ἰσχυρότερο. Ὅμως τό ἀπολυτικιο τῆς Ἑορτῆς μᾶς διαβεβαιώνει γιά τό ἀκριβῶς ἀντίθετο: «*χαροποίησας τούς μαθητάς*», δηλαδή μετεδόθη μεγάλη χαρά ἀπό τόν Χριστό στίς καρδιές τῶν μαθητῶν κατά τόν μεγάλο αὐτό ἀποχωρισμό. Καί τό εὐαγγέλιο μαρτυρεῖ ὅτι «*ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης*» (Λουκ. κδ' 52). Ἡ χαρά αὐτή δέν ἦταν τό συναίσθημα πού νοιώθουμε σέ ὁμορφες στιγμές, ἀλλά μιά ἄλλη βαθιά βιωματική χαρά πού μόνο μέσω τῆς θείας Χάριτος μπορεῖ νά ζήσει ὁ ἄνθρωπος. Ἡ διάσταση αὐτῆς τῆς Χαρᾶς μᾶς καταδεικνύει τό ὕψος καί τήν ἀξία αὐτῆς τῆς ἑορτῆς. Γιατί σχετίζεται ἄμεσα μέ τήν ἀρχή τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου. Οἱ μαθητές δέν εἶναι τελικά ὀρφανοί. Τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ δέν τήν εἶδαν, εἶδαν μόνο τόν ἀναστάντα Κύριο. Κάποιοι μάλιστα ἐδίσταζαν νά τόν πιστέψουν. Τό ὑπερκόσμιο γεγονός τῆς Ἀναλήψεως ὅμως πού ἔγινε μπροστά στά μάτια τους, ἀποτίναξε διαπαντός κάθε ἀμφιβολία ὅτι τόσες μέρες ζοῦσαν πιθανῶς μία πλάνη καί ἐπισφράγισε ὀριστικά στίς καρδιές τους ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ. Ἡ δέ εὐλογία του καθῶς ἀνέβαινε στους Οὐρανούς καί ἡ πρὶν λίγο ἐπιβεβαίωσή του ὅτι θά στείλει τό Πανάγιο Πνεῦμα στερῶσε ἀπόλυτα τήν πεποίθησή τους ὅτι δέν θά εἶναι ποτέ μόνοι. Ἡ Ἀνάληψη, λοιπόν, ἦταν, ἀναμφίβολα, —φυσικά σέ συνδυασμό μέ τήν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πού ἀκολούθησε μετὰ ἀπό δέκα ἡμέρες— ἡ κινητήριος δύναμη πού τούς ὤθησε στήν κήρυξη τοῦ εὐαγγελίου στήν οἰκουμένη, ὅπως ἐπιβεβαιώνει καί τό ἴδιο τό εὐαγγέλιο: «*ἐκεῖνοι δέ ἐξεληθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ*» (Μάρκ. ιστ' 20).

Καθώς μέσα στήν Θεία Λειτουργία «ξετυλίγεται» μυστηριακά καί μέ συμβολισμούς ὅλο τό ἔργο τῆς Θείας Οἰκονομίας, ἔτσι καί τό γεγονός τῆς Ἀναλήψεως δέν λείπει ἀπό αὐτήν. Ὅταν ὁ λειτουργός σκῶνει τό ἱερό Δισκάριο γιά νά τό εἰσοδεύσει στήν μεγάλη Εἴσοδο λέει ἐκεῖνο τό ψαλμικό πού θεωρεῖται καί προφητικό γιά τήν Ἀνάληψη: «*Ἀνέβη ὁ Θεός ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος*» (Ψαλμ. μιστ' 6). Ἐπίσης, ὅταν εἰσέρχεται ἐντός τοῦ ἱεροῦ βήματος μέ τό ἱερό Ποτήριο μετὰ τήν μετάληψη τῶν πιστῶν ἀναφωνεῖ θυμιάζοντας εὐλαβικά: «*Υψώθητι*

ἐπί τοὺς οὐρανοὺς ὁ Θεὸς καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἢ δόξα σου» (Ψαλμ. νστ' 6). Τό ἔργο τῆς θείας Οἰκονομίας τελείωσε καὶ ὁ Χριστὸς «ἀποσύ-
 ρεται» ἀπὸ τὴν θεωρία τῶν πιστῶν, ὅπως τότε στό ὄρος τῶν Ἐλαιῶν,
 ἀφήνοντάς τους ὅμως τὴν ἀνεκλάλητη χαρὰ τῆς κοινωνίας του. Ἐάν
 ἐπιθυμοῦμε νὰ ζήσουμε βαθύτερα αὐτό τό γεγονός καὶ νὰ μὴ παραμεί-
 νει μόνο στό διανοητικό ἐπίπεδο ὀφείλουμε νὰ ἀσκηθοῦμε πνευματικά
 ἐπιδιώκοντας τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἀγιωσύνη. Μὲ τὴν Ἄ-
 νάστασή του ὁ Χριστὸς νίκησε τὸν θάνατο, μὲ τὴν Ἐνάληψή του ὅμως
 ὑποδεικνύει στὸν ἄνθρωπο τό τελευταῖο καὶ ἀνώτερο βῆμα, δηλαδή τὴν
 δυνατότητα θεώσεώς του. Γι' αὐτό καὶ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς
 λέει ὅτι ἡ Ἐνάσταση μπορεῖ νὰ συνδεθεῖ μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους
 καθὼς τό δῶρο τῆς νίκης κατὰ τοῦ θανάτου εἶναι παγκόσμιο, ἡ Ἐνά-
 ληψη ὅμως συνδέεται μόνο μὲ τοὺς Ἁγίους δηλαδή μὲ αὐτοὺς πού ἔ-
 καναν καὶ τό τελευταῖο βῆμα τῆς πνευματικῆς τους πορείας καὶ ἔφθασαν
 στὴν θέωση. Ἄλλωστε καὶ τό ἀποστολικό «*ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέ-
 λαις*» (Α' Θεσ. δ' 17) ἀναφέρεται μόνο στοὺς δικαίους καὶ ὄχι σέ ὅλον
 τὸν τότε ζῶντα κόσμο. Γι' αὐτό καὶ σωτηριολογικά ἡ ἑορτὴ αὐτὴ εἶναι
 ἀνώτερη, γιατί ὑπενθυμίζει πὼς ὅποιος μετέχει στὴν Ἐνάληψη μετέχει
 καὶ στὴν θέωση. Ἡ μέθεξη τῆς Ἐναλήψεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι οὐσια-
 στικά ἡ δική μας θέωση καὶ αὐτό ὀφείλουμε ὡς βαπτισμένοι χριστιανοὶ
 νὰ ἐπιτύχουμε. Πρακτικά θὰ μπορούσαμε νὰ μιμηθοῦμε τοὺς Ἀποστό-
 λους οἱ ὁποῖοι ἔφυγαν μὲ εἰρήνη καὶ χαρὰ, ἐπέστρεψαν στὰ Ἱεροσόλυ-
 μα καὶ μείνανε κλεισμένοι στό ὑπερῶο ἄδοντες καὶ ψάλλοντες καὶ ἀνα-
 μένοντες τὸν ἐρχόμενο Παράκλητο. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς πε-
 ριγράφει ὁμορφα καὶ συνοπτικά τὸν παραλληλισμό: «*Ἄς ἔρθουμε στό
 ὑπερῶο μας, στό νοῦ μας προσευχόμενοι, ἄς καθαρίσουμε τοὺς ἑαυτοὺς
 μας γιὰ νὰ πετύχουμε τὴν ἐπιδημία τοῦ Παρακλήτου καὶ νὰ προσκυνή-
 σουμε Πατέρα καὶ Υἱὸ καὶ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς
 αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν*».

ΠΗΓΕΣ:

1. Ἁγίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Ἑορτοδρόμιον*, τόμος Γ', ἐκδ. Ὁρθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη 1987.
2. Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, *Λόγος περὶ τῆς Ἐναλήψεως τοῦ Χριστοῦ* (μετάφραση στὸν ἰστότοπο http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/paterikon/grhgorios_palamas_eis_thn_anallhio.htm).
3. Μητρ. Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου, *Οἱ Δεσποτικές Ἑορτές*, ἐκδ. Ἱ. Μ. Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου (Πελαγίας), Λεβαδεία 2018 (1995).
4. *Ἡ χαρὰ ἢ μεγάλη τῆς Ἐναλήψεως* στό περιοδικό «Ὁ Σωτήρ», τεῦχος 2134, ἐκδ. Ἀδελ-
 φότητα Θεολόγων Ὁ Σωτήρ, Ἀθήνα, 1 Ἰουνίου 2016.

Πρωτοπρεσβύτερος ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΣ. ΣΧΟΙΝΑΣ
 Ἀρχιτέκτων Μηχανικός ΕΜΠ Μ. Sc.

Πρωτοπρεσβύτερου Ἰωάννη Κ. Ἰωάννου
Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

Ένας άγνωστος συμβολισμός για την Πεντηκοστή.

ολλές φορές ἡ Ἐκκλησία εἶχε μιλήσει μέ συμβολισμούς. Ἰδιαίτερα τά πρῶτα χριστιανικά χρόνια κατά τούς διωγμούς, στίς κατακόμβες καί ἀργότερα σέ πρωτοχριστιανικούς ναούς, χρησιμοποιήθηκε ἕνα ἱερό σύμβολο σέ τοιχογραφίες καί δάπεδα τῶν ἐκκλησιῶν. Τό σύμβολο αὐτό, πού ἔχει σχέση καί μέ τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, εἶναι ἐν πολλοῖς ἄγνωστο σήμερα. Πρόκειται γιά τόν ὀκτάρομβο κύκλο. Εἶναι ὀκτώ διαδοχικοί ἐφαπτόμενοι ρόμβοι, πού σχηματίζουν καί περικλείονται σέ τέλειο κύκλο.

Κάποιος μπορεῖ νά τό θεωρήσει ὡς ἕνα διακριτικό μοτίβο στίς τοιχογραφίες, ἤ ὡς ἕνα διακοσμητικό σχῆμα στό δάπεδο. Ὅμως αὐτό ἔχει τήν βαθιά ἀλληγορική καί δογματική του σημασία.

Οἱ ἑφτά διαδοχικοί ρόμβοι μᾶς παραπέμπουν στίς ἑφτά ἡμέρες τῆς δημιουργίας, ἐνῶ ὁ ὄγδοος παραπέμπει στήν ὄγδοη ἡμέρα, τήν «μιά τῶν Σαββάτων», τήν εὐλογημένη μέρα τῆς κοινωνίας μέ τόν Ἄνασταντα Κύριο, τήν αἰωνιότητα δηλαδή. Κατά τούς πατέρες τό διάστημα αὐτό ἀρχίζει τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς μέ τήν βασιλεία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί φθάνει μέχρι καί τήν Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ, τήν ἡμέρα τῆς κρίσεως καί τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν πάντων. Ἄρα μέ τόν τρόπο αὐτό οἱ πρῶτοι Χριστιανοί ἐξέφραζαν δογματικές ἀλήθειες τῆς πίστεως, χωρίς νά προκαλοῦν τούς ἀλλόθρησκους διῶκτες τους.

Κατά τήν ἡμέρα τῆς ἐορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς, ὀλοκληρώνεται τό ἔργο τῆς Θείας Οἰκονομίας ἐπί τῆς γῆς. Τό Πανάγιο καί πανοθενουργό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ βασιλεύει πλέον στήν Ἐκκλησία καί μέ τήν χάρη του «πάντοτε τά ἀσθενῆ θεραπεύει καί τά ἐλλείποντα ἀναπληροῖ».

Τό γεγονός τῆς Πεντηκοστῆς.

Τήν Κυριακή τῆς Πεντηκοστῆς, πενήντα ἡμέρες μετά τήν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου, τιμᾶται μέ ἰδιαίτερη λαμπρότητα ἡ ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στούς Ἀποστόλους. Τήν ἡμέρα αὐτή ὀνομάζουμε γενέθλια ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας, ἕνα ὄρο ὄχι καί τόσο δόκιμο, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία ὡς ἔννοια ὑπῆρχε ἀνέκαθεν καί τώρα ἐγκαινιάζεται μέ ἐπίσημο τρόπο στή γῆ.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ἦταν μαζεμένο πλῆθος λαοῦ, ἀφοῦ οἱ Ἑβραῖοι γιόρταζαν τὴν παράδοση τῶν Δέκα Ἐντολῶν ἀπὸ τὸν Θεὸ στὸν Μωϋσῆ στό Ὅρος Σινᾶ.

Ξαφνικά, ἀκούστηκε μία δυνατὴ βροντὴ στὸν οὐρανὸ καὶ ὅλοι εἶδαν δώδεκα γλῶσσες πού θύμιζαν φωτιά νά κατεβαίνουν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ νά μπαίνουν στό σπίτι ὅπου βρίσκονταν οἱ Ἀπόστολοι.

Κάθε μία ἀπὸ τὶς γλῶσσες στάθηκε πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ κάθε Ἀπόστολου. Κατὰ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ, μέ αὐτὲς τὶς πύρινες γλῶσσες πῆρε μορφή τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Μέ τὸν φωτισμὸ του οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι, ἔλαβαν τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλιᾶς. Οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ προσήλυτοι, σύμφωνα μέ τὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, Πάρθοι, Μῆδοι καὶ Ἑλαμίτες, κάτοικοι τῆς Μεσοποταμίας, τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Καππαδοκίας, τοῦ Πόντου καὶ τῆς Ἀσίας, ἀντελήφθησαν ὅτι ἀκούγαν ὁ καθένας τὴν δική του γλῶσσα. Ὡς ἀποτέλεσμα, ἔπειτα καὶ ἀπὸ τὸ κήρυγμα τοῦ Πέτρου, βαπτίστηκαν ἐκείνη τὴν ἡμέρα 3.000 νέα μέλη τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας (Πράξ α΄ 13-15· β΄ 1-41).

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἐπίσης, ἐρμηνεύοντας στὴν ὁμιλία του γιὰ τὴ γιορτή, γιατί τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐφανίστηκε «ἐν εἶδει πυρίνων γλωσσῶν», ἐξηγεῖ: «Γιὰ νά ἐπιδείξει τὴν συμφυΐα του (τὴν ἴδια φύση) μέ τὸν Θεὸν Λόγον, τὸ δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος διότι τίποτε δέν εἶναι συγγενέστερο ἀπὸ τὴν γλῶσσα πρὸς τὸν λόγο».

«Συγχρόνως δέ καὶ γιὰ τὴν χάρι τῆς διδασκαλίας· διότι ὁ κατὰ Χριστὸν διδάσκαλος χρειάζεται χαριτωμένη γλῶσσα {...} ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν διπλότητα τῆς ἐνέργειας τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων· διότι μπορεῖ συγχρόνως νά εὐεργετῆ καὶ νά τιμωρεῖ, καὶ, ὅπως τὸ πῦρ ἔχει τὴν ιδιότητα καὶ νά φωτίζει καὶ νά φλογίζει, ἔτσι καὶ ὁ λόγος τῆς κατὰ Χριστὸν διδασκαλίας, τοὺς μὲν ὑπακούοντας φωτίζει, τοὺς δέ ἀπειθοῦντας παραδίδει τελικῶς σέ πῦρ».

Ἡ διαδοχικὴ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ.

Οὐσιαστικά ἡ κάθοδος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δέν ἔγινε γιὰ νά φανερωθεῖ ἀκόμα ἓνα θαυμαστὸ γεγονός πού δόξασε τὴν Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Γιὰ μᾶς ἔχει τεράστια σημασία, ὡς τὸ κατεξοχὴν γεγονός πού συνδέεται ἄμεσα μέ τὴν καθαρὸ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Ἅγιος Φιλάρετος Μόσχας σέ ὁμιλία του στὴν Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς λέει: «Μετά τὴν πώση τοῦ ἀνθρώπου, καί, μὴ ὄντας ὁ ἄνθρωπος σέ θέση νά ἀντέξει τὸ ἄκτιστο φῶς, “ἐκρύβη ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ” καὶ ὁ Θεὸς ἀποτραβήχτηκε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ἀπὸ φόβο μήπως ἐκμηδενίσει τὸν παραβάτη μέ τὴν ἁγία παρουσία Του.

Ἔτσι ὁ Θεός, πού εἶναι Ἕνας σέ Τρία πρόσωπα, ἀπὸ τὸ πολὺ του

ἔλεος, πλησιάζει τόν πεπτωκότα καί ἀποξενωμένο ἄνθρωπο, μέ διαδοχικές ἀποκαλύψεις, ὥστε «ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καί ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί Πατρός καί ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» νά ἀποκαλύπτεται καί νά αὐξάνεται σιγά σιγά στόν ἄνθρωπο, μέ ἀποτελεσμα νά τόν ἀνυψώσει, ἐάν καί ὁ ἴδιος τό θελήσει εἰς τήν πρότερή του θέση, τῆς πλήρους κοινωνίας μέ τόν Θεό.

Γί' αὐτό βλέπουμε τό Θεό Πατέρα νά δρᾷ καί νά παρουσιάζεται περισσότερο στήν Παλαιά Διαθήκη, ἀκολουθῶς Τόν Υἱόν καί Λόγο τοῦ Θεοῦ στήν Καινή Διαθήκη καί τό Ἅγιο Πνεῦμα τώρα ἐντονότερα νά ἐμφανίζεται καί νά μένει στήν Ἐκκλησία μέχρι τήν συντέλεια τῶν αἰώνων.

Ἡ προσωπική μας συνεισφορά.

Γιά νά σωθεῖ κάποιος μέ τήν ἐνέργεια τοῦ Παναγίου Πνεύματος θά πρέπει νά ἔχει μέσα του αὐτή τήν ἐντονη ἐπιθυμία. Ὅπως γράφει ὁ Ἅγιος Νικόλαος Βελιμήροβιτς. «Τό Ἅγιο Πνεῦμα δέν εἶναι σάν τό βίαιο ἄνθρωπο, πού μπαίνει ἀπρόσκλητα στό ξένο σπίτι. Μπαίνει μόνο στά σπίτια πού ἔχουν θεληματικά καί πρόθυμα τήν πόρτα τους ἀνοιχτή, ἐκεῖ πού τό λογαριάζουν ὡς κάτι τό ἀγαπητό, σάν ἕνα ἐπισκέπτη πού τόν περιμένουν ἀπό καιρό».

«Οἱ ἀπόστολοι τό περίμεναν μέ ἐντονη ἐπιθυμία. Καί τό Ἅγιο Πνεῦμα κατέβηκε σέ αὐτούς καί τούς ἔκανε κατοικητήριό Του. Δέν κατέβηκε κοντά τους μέ κάποιο ἀπειλητικό θόρυβο, μά μέ κραυγή χαρᾶς. Ἄδελφοί μου! Νά ξέρετε πόσο χαίρεται τό Ἅγιο Πνεῦμα, πόσο εὐφραίνεται μέ ἀπερίγραπτη χαρά, ὅταν βρίσκει ψυχές ἀγνές, πού ἔχουν ἀνοιχτές τίς πόρτες τῆς ψυχῆς τους, πού τό νοσταλγοῦν! Σέ αὐτές φτιάχνει τό κατοικητήριό του μέ μία κραυγή χαρᾶς καί τούς χαρίζει τίς πλούσιες δωρεές Του».

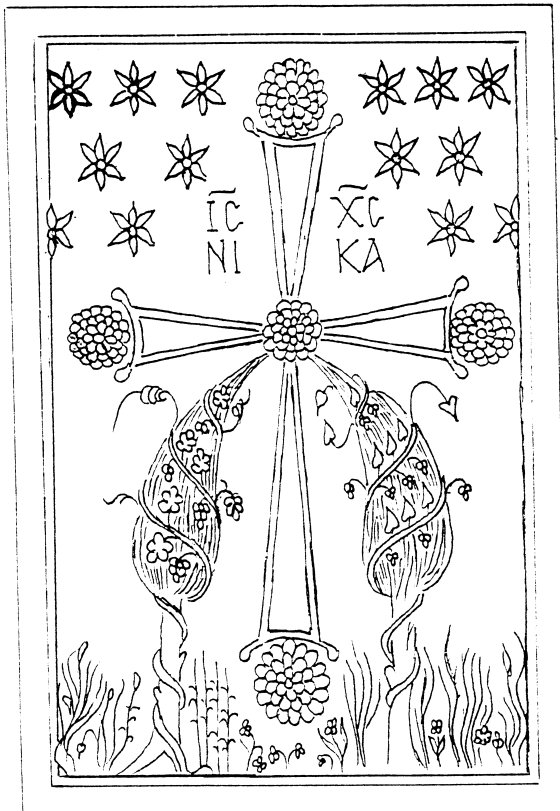
Ἡ διαχρονικότητα τῆς Ἑορτῆς.

Κάτι ἀξιοπρόσεκτο ἀπό τήν Ἑορτή εἶναι καί ἡ ἀγιογραφία τῆς εἰκόνας πού παρουσιάζει τό γεγονός αὐτό. Ἄνάμεσα σέ ἄλλα βλέπουμε ὅτι ζωγραφίζεται στήν εἰκόνα καί ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἀσφαλῶς δέν ἦταν παρών στήν Ἑορτή, ἀλλά ὑπῆρξε καί φοβερός διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ. Δέν εἶναι ἀπό ἄγνοια τοῦ ἀγιογράφου πού τίθεται καί αὐτός στήν εἰκόνα, ἀλλά θέλει νά μᾶς ὑπογραμμίσει τήν διαχρονικότητα τῆς ἐορτῆς αὐτῆς. Ἡ κάθοδος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δέν ἐξαντλεῖται στήν ἡμέρα αὐτή, ἀλλά βρίσκεται διαρκῶς στήν Ἐκκλησία καί φωτίζει ὅλους τούς ἀνθρώπους, ὅλων τῶν αἰώνων μέχρι καί τήν Δευτέρα παρουσία.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας γράφοντας γιὰ τὴν Θεία Λειτουργία λέει ὅτι «τό Πνεῦμα δὲν κατέβηκε μία μόνο φορά κι ἔπειτα μᾶς ἐγκατέλειψε, ἀλλὰ εἶναι καὶ θά εἶναι μαζί μας γιὰ πάντα. Καὶ δὲν μᾶς ἔστειλε μόνο τό Ἅγιο Πνεῦμα ὁ Κύριος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὑποσχέθηκε ὅτι θά μένει μαζί μας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ἄλλὰ ὁ μὲν Παράκλητος παρίσταται ἀοράτως, ὁ δὲ Κύριος καὶ βλέπεται καὶ στήν ἀφή προσφέρεται μέ τά φρικτὰ μυστήρια».

Πρωτοπρεσβύτερος **ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ**
Ἐφημέριος Κυπερούνας

Χριστάκη Εὐσταθίου

Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

ἑορτή τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος εἶναι ἀπό τίς πλέον σημαντικές τοῦ ἑορτολογικοῦ κύκλου τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν, κατέχοντας περίοπτη θέση στήν Ὁρθόδοξη Παράδοση. Ἡ ἀναφορά τῆς στήν τελείωση καί θέωση τοῦ ἀνθρώπου πού συναρτᾶται μέ τήν ἔσχατολογική προοπτική τῆς Θείας Οἰκονομίας, ἀλλά καί εὐρύτερα μέ τήν ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ τήν πεμπουσία τῶν βαθύτερων νοημάτων τῆς.

Πληροφοριακά ν' ἀναφέρουμε ὅτι μέχρι τόν 4ο αἰώνα μ.Χ. ἡ Μεταμόρφωση γιορταζόταν πρὶν ἀπό τό Πάσχα. Ἀπό τό γεγονός ὅμως τῶν ἐγκαινίων τοῦ Ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως, τόν ὁποῖο ἀνήγειρε ἡ Ἁγία Ἑλένη στό ὄρος Θαβώρ, ἐπικράτησε εὐρύτερα ὁ ἑορτασμός νά γίνεται στίς 6 Αὐγούστου κάθε ἔτους.

Η ΤΟΠΟΘΕΣΗΣΗ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ

Σύμφωνα μέ τήν σχετική εὐαγγελική διήγηση, ἡ Μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ στό ὄρος Θαβώρ συντελέστηκε λίγο πρὶν ἀπό τό Πάθος καί τήν Ἀνάσταση. Ἄλλωστε, ὁ σκοπός τῆς Μεταμόρφωσης ἦταν νά θεμελιωθοῦν οἱ μαθητές στήν πίστη καί νά μὴν κλονιστοῦν μπροστά στά ὅσα θά γίνονταν μάρτυρες καί θεατές, πού συνθέτουν τά γεγονότα τοῦ Πάθους. Ἡ ἀλήθεια αὐτή ἀναδύεται καί μέσα ἀπό τήν ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐνα ἀπό τά τροπάρια ἀναφέρει: «Πρό τοῦ τιμίου σταυροῦ σου καί τοῦ πάθους, λαβὼν οὓς προέκρινας τῶν ἱερῶν μαθητῶν πρὸς τό Θαβώριον Δέσποτα, ἀνῆλθες ὄρος». Ἐξάλλου, μεστόν περιεχομένου εἶναι καί τό Κοντάκιον τῆς ἑορτῆς: «...ἵνα ὅταν σέ ἴδωσιν σταυρούμενον τό μέν πάθος νοήσωσιν ἐκούσιον τῷ δέ κόσμῳ κηρύξωσιν ὅτι σύ ὑπάρχεις ἀληθῶς τοῦ Πατρὸς τό ἀπαύγασμα». Συνεπῶς, ἡ Μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ θά ἔπρεπε, σύμφωνα μέ τόν χρονικό συνειρημό τῶν γεγονότων νά ἑορτάζεται κατὰ τό μῆνα Μάρτιο, ἀνάλογα καί μέ τήν ἡμερομηνία πού συμπίπτει τό Πάσχα κάθε χρόνο. Ἐπειδή, ὅμως, συμπίπτει μέ τήν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καί θά ἐξέλιπε τό στοιχεῖο τοῦ πανηγυρικοῦ χαρακτῆρα τῆς, ὅπως ἀρμόζει μέ τό γεγονός,

γι' αυτό η έορτή τοποθετήθηκε την 6η Αυγούστου. Όχι βέβαια τυχαία, αφού προηγείται 40 μέρες από την άλλη μεγάλη έορτή, της Ύψωσης του Τιμίου Σταυρού (14 Σεπτεμβρίου), της οποίας τό περιεχόμενο συν-αρμόζεται μέ εκείνο της Μεγάλης Παρασκευής.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

Τά γεγονότα πού διαδραματίστηκαν στό ὄρος Θαβώρ διασώζουν στά εὐαγγέλια τους καί οἱ τρεῖς Συνοπτικοί, μῆς καί ἡ Μεταμόρφωση συνιστᾷ κορυφαῖο γεγονός στό μυστήριο τῆς Θεῆς Οἰκονομίας, μέ κεντρικά θεολογικά μηνύματα καί νοήματα (Ματθ. 12' 1-8, Μαρκ. θ' 2-8 καί Λουκ. θ' 28-36). Τά σχετικά ἀναγνώσματα δέν ἀφήνουν καμιά ἀμφιβολία γιά τήν ἱστορικότητα τοῦ γεγονότος. Ὁ Κύριος παραλαμβάνει τρεῖς ἀπό τούς μαθητές του, τόν Πέτρο, τόν Ἰάκωβο καί τόν Ἰωάννη καί μεταμορφώνεται «ἐμπροσθεν αὐτῶν». Ἡ μαρτυρία τῶν τριῶν βεβαιώνει τήν αὐθεντικότητα τοῦ γεγονότος καί ἀποκλείει ὅποιαδήποτε ἐκδοχή περί συμβολισμοῦ ἢ μύθου. Πρόκειται γιά μιά ἀνώτερη πνευματική ἐμπειρία πού ἀποκόμισαν οἱ τρεῖς μαθητές, πού ἐδράζεται σέ ἱστορικό γεγονός καί συνδέεται μέ ἐξωτερικά εὐλπητα φαινόμενα. Βλέπουν ἰδίους ὄμμασι νά λάμπει τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ στό Θαβώρειο ὄρος «ὡς ὁ ἥλιος» καί τά ἐνδύματά του νά μεταβάλλονται «λευκά ὡς τό φῶς». Τό σκηνικό ἀπλώνεται καί πάρα πέρα. Διακρίνουν δίπλα στό Διδάσκαλό τους νά παρίστανται ὡς μάρτυρες τοῦ γεγονότος δύο πρόσωπα τῆς ἰουδαϊκῆς ἀποκαλυπτικῆς καί ἐσχατολογικῆς παράδοσης τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, τόν Μωυσῆ καί τόν Ἡλία. Ὅλα ὅσα θαυμαστά συμβαίνουν στό ὄρος Θαβώρ συνηγοροῦν σέ μιά ἄλλη μεγάλη θεοφάνεια μέσα ἀπό τόν μεσσιανικό χαρακτήρα τοῦ γεγονότος. Ἐπίσης, στό μεγάλο αὐτό γεγονός φαίνεται νά συμμετέχει καί ὁ ἴδιος ὁ λαός. Σύμφωνα μέ τή διήγηση εἶναι συγκεντρωμένος κάτω στους πρόποδες τοῦ ὄρους καί μαζί μέ τούς ἄλλους μαθητές περιμένουν τόν Κύριο νά κατεβεῖ γιά νά συνεχίσει τό ἔργο του. Ὅλη ἡ εὐαγγελική διήγηση χαρακτηρίζεται ἀπό μιά ρεαλιστική προσέγγιση, χωρίς ν' ἀφήνει περιθώρια ὅποιασδήποτε ἀμφισβήτησης. Τό συμβάν συντελεῖται ὄχι μόνο «ἐμπροσθεν» τῶν μαθητῶν ἀλλά καί τοῦ λαοῦ κατά τρόπο πού δέν ἐπιδέχεται ὅποιαδήποτε ἀμφισβήτηση. Ἀντίθετα, πέραν τῆς ἱστορικότητάς του εἶναι ἓνα συμβάν στό ὅποιο ἐμφιλοχωροῦν βαθύτατες θεολογικές ἀλήθειες καί προσεγγίσεις.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ἡ λέξη μεταμόρφωση ὑποδηλώνει τήν ἀλλαγὴ τῆς μορφῆς. Σέ κάποια στιγμή ὁ Χριστός ἀποκάλυψε αὐτό πού κρυβόταν, δηλαδή στήν περίπτωση φανέρωσε τή δόξα τῆς θεότητας μέ τήν ὁποία ἦταν ἐνωμένη ἡ ἀνθρώπινη φύση. Ὁ Χριστός μεταμορφώθηκε, «οὐκ ὅ οὐκ ἦν, προ-

σλαβόμενος, οὐδέ εἰς ὅπερ οὐκ ἦν μεταβαλλόμενος, ἀλλ' ὅπερ ἦν τοῖς οἰκείοις μαθηταῖς ἐκφραίνόμενος», σημειώνει ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Ὁ Χριστός δέν προσέλαβε κάτι πού δέν εἶχε, οὔτε μεταβλήθηκε σέ κάτι πού δέν ἦταν, ἀλλά φανέρωσε στους μαθητές του αὐτό πού ἦταν. Ἐπομένως, ὅταν κάνουμε λόγο γιά Μεταμόρφωση ἐννοοῦμε ὅτι φανέρωσε τήν δόξα τῆς θεότητάς του πού τήν κρατοῦσε ἀφανῆ στό ὀρατό σῶμα του, ἐπειδή οἱ ἄνθρωποι ἀδυνατοῦσαν νά τήν ἀντικρίσουν σέ ὅλη τή λαμπρότητα καί τό μεγαλεῖο τῆς. Πολύ ἐπεξηγηματικός εἶναι ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅταν λέει ὅτι ὁ Χριστός δέν ἔδειξε ὀλόκληρη τήν θεότητα, ἀλλά μόνο μιά μικρή ἐνέργειά τῆς. Τό ἔκανε αὐτό γιά νά πληροφορήσει ἀπό τή μιά γιά τό ποιά εἶναι ἡ θεϊκή δόξα τῆς Βασιλείας καί ἀπό τήν ἄλλη ἀπό φιλανθρωπία, ὥστε νά μήν «καοῦν» οἱ μαθητές ἀπό τήν θέα ὀλόκληρης τῆς δόξας τῆς θεότητος. Γί' αὐτό, ἄλλωστε, τό μυστήριό τῆς Μεταμόρφωσης εἶναι ἀπό τήν μιά ἀποκάλυψη τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί ἀπό τήν ἄλλη ἔκφραση τῆς ἀγάπης καί τῆς φιλανθρωπίας του. Σέ μερικά τροπάρια γίνεται λόγος γιά θεουργία τῆς ἀνθρώπινης φύσης. Αὐτό μέ τήν ἔννοια ὅτι κατά τήν Μεταμόρφωση φανερώθηκε στους μαθητές ἡ ἤδη θεουργηθεῖσα ἀνθρώπινη φύση ἀπό τήν πρόσληψή τῆς ἀπό τόν Θεό Λόγο.

Προσεγγίζοντας βαθύτερα τό γεγονός μπορούμε νά ἀναφέρουμε ὅτι στό Θαβῶρ δέν ἔχουμε μόνο Μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ τότε ἔδειξε μερικές μόνο ἀκτίνες τῆς θεότητάς του, ἀλλά καί μεταμόρφωση τῶν μαθητῶν. Οἱ μαθητές, καί κατ' ἐπέκταση στό πρόσωπό τους ὁ κάθε πιστός, ἀξιῶνται νά ἔχουν ἐμπειρία τῆς θεουργίας τῆς ἀνθρώπινης φύσης τοῦ Χριστοῦ, στό βαθμό πού ἡ μεταμόρφωση μπορεῖ νά ἀγγίζει τό βαθύτερο εἶναι τους καί ν' ἀνεβαίνουν σέ ἀνώτερες μορφές θείας ἐμπειρίας καί θεοπτίας. Εἶναι πολύ εὐκρινής ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ὅταν σημειώνει ὅτι «ἐνηλλάγησαν οὖν καί οὕτω τήν ἐναλλαγὴν εἶδον». Ἡ ἐναλλαγή, ἡ μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ βιώθηκε ὡς θεία ἐμπειρία μόνο ὅταν ὑπῆρξε ἐναλλαγή, μεταμόρφωση τῶν μαθητῶν.

Σάν κατακλείδα, νά ἀναφέρουμε ὅτι ἡ ἑορτή τῆς Μεταμόρφωσης τοῦ Χριστοῦ συνιστᾶ στή βαθύτερή τῆς ἔννοια μεταμόρφωση τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀνάβαση στό Θαβῶρειο ὄρος ὡς πνευματική πορεία καί θεία ἐμπειρία μπορεῖ νά θεωρεῖται ὡς τό μεγαλύτερο γεγονός στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Ἡ ἀνάβαση στό ὄρος δείχνει ὅτι ἡ θέα τῆς δόξης τῆς θεότητος προϋποθέτει τόν ἀπεγκλωβισμό ἀπό τά ἐπίγεια καί τά γήινα καί ἐγκόλπωση τῶν οὐρανίων καί τῶν αἰωνίων. Ἡ ἑορτή ἐπομένως τῆς Μεταμόρφωσης συνιστᾶ πρωτίστως μεταμόρφωση τοῦ ἀνθρώπου στή θέα τῆς οὐράνιας ἀκτινοβολίας.

ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ
Θεολόγος, Ἐκπαιδευτικός

Πρωτοπρεσβύτερου Δημήτριου Κούτσιου
ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΜΑΝΔΗΛΙΟΝ

Ἄγία μας Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν Δεσποτικὴ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου στὶς 16 Αὐγούστου, ἡμέρα τῆς εἰσόδου τῆς εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου στὴν Κωνσταντινούπολη.

Εἶναι χρήσιμο νὰ γίνεи ἐξ ἀρχῆς ἕνας διαχωρισμός μεταξύ τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου καί τῆς Ἱερᾶς Σινδόνης, δύο ἱερά ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα ὁ λαός μας συχνά μπερδεύει μεταξύ τους. Ἡ Ἁγία Σινδόνη εἶναι τὸ λευκὸ ἐκεῖνο σεντόνι πού χρησιμοποίησε ὁ Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀρμαθαίας κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Ἀποκαθηλώσεως γιὰ νὰ ἐντυλίξει σέ αὐτὸ τὸ Ἅγιο Σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Τὸ σεντόνι αὐτὸ πιστοποιεῖ μὲ ἴχνη πού ἀποτυπώθηκαν σέ αὐτὸ πολλὰ ἀπὸ τὰ μαρτύρια τὰ ὁποῖα ὑπέστη ὁ Κύριός μας ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Ἐπιπρόσθετα, φέρει ἴχνη ἀπὸ τὴ γύρη ἐκείνων τῶν ἀγριολούλουδων πού φυτρώνουν μόνο στὴν Ἰουδαία. Ἡ Ἁγία Σινδόνη φυλάσσεται σήμερα στὸ Τορίνο τῆς Ἰταλίας.

Τὸ Ἅγιον Μανδήλιο εἶναι τὸ προσόψιο, δηλαδή τὸ ὕφασμα ἐκεῖνο ὅπου ἀποτυπώθηκε μὲ μοναδικὸ καί θαυμαστὸ τρόπο ἀποκλειστικά καί μόνο ἡ Ἁγία μορφή τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου μας. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἔλαβε χώρα κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐπίγειας παρουσίας τοῦ Κυρίου μας.

Συγκεκριμένα, ὁ Ἄβγαρος ὁ ὁποῖος ἦταν βασιλέας στὴν πόλη τῆς Ἐδεσσας τῆς Συρίας στὴν ἐποχὴ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, ἀρρώστησε βαρεῖα ἀπὸ λέπρα καί ἀπὸ κάποια δύσκολης μορφῆς σπάνια καί ὑπουλή ἀρθρίτιδα. Οἱ γιατροὶ τοῦ βασιλείου του ἀδυνατοῦσαν νὰ τὸν θεραπεύσουν. Ὁ βασιλέας εἶχε ἀκουστά γιὰ ἕνα νεοφανὴ προφήτη στὴν Ἰουδαία, ὁ ὁποῖος ἐπιτελοῦσε θαύματα καί θεράπευε ὅλες τὶς ἀσθένειες καί ἐπιθυμοῦσε νὰ τὸν συναντήσῃ γιὰ νὰ τὸν παρακαλέσῃ γιὰ τὴν ἴασή του. Ἐστειλε, λοιπόν, τὸν Ἀνανία, τὸν μέγα καί ἀξιόπιστο ἀγγελιοφόρο του ὡς ἀντιπρόσωπο τοῦ βασιλείου του νὰ ἀναζητήσῃ καί νὰ βρεῖ αὐτὸν τὸν προφήτη καί νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ ἔλθῃ στὸ βασιλεῖό του γιὰ νὰ τὸν θεραπεύσῃ. Πράγματι, ὁ μέγας ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλείου ἐντόπισε τὸν Χριστὸ στὰ Ἱεροσόλυμα καί τοῦ διαβίβασε τὴν ἔγγραφη πρόσκληση/παράκληση τοῦ βασιλέα.

Ἡ ἀπάντηση πού ἔδωσε ὁ Κύριός μας ἦταν πὼς δέν ὑπῆρχε ἀνάγκη νὰ παραστῇ ὁ ἴδιος στὸν βασιλέα γιὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ θεραπεία, ἀλλὰ ἐπέ-

λεξε νά ακολουθήσει μία ἄλλη ἐναλλακτική πορεία. Εἶπε στόν Ἄνανιά νά περιμένει μέχρις ὅτου ὀλοκληρώσει τό κήρυγμά Του. Ὁ Ἄνανίας κάθισε σέ μία ὑπερυψωμένη πέτρα καί ἐνῶ παρακολουθοῦσε τό κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ, ὡς ἄριστος γνώστης τῆς ζωγραφικῆς τέχνης πού ἦταν, προσπάθησε ἀνεπιτυχῶς νά ἀποτυπώσει σχεδιάζοντας στό πινακίδιο τοῦ καρτιοῦ πού κρατοῦσε τό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτό τοῦ ἦταν ἐντελῶς ἀδύνατο λόγω τοῦ ὅτι δέν μπορούσε καθόλου νά συγκεντρωθεῖ.

Ὁ Ἰησοῦς βλέποντας τήν ὅλη κατάσταση, καί γνωρίζοντας τίς κρύφειες ἐπιθυμίες τοῦ Ἄνανιά, ζήτησε ἀπό τούς μαθητές Του νά τοῦ φέρον νερό νά πλυθεῖ. Στή συνέχεια, ἔλαβε ἕνα προσόψιο (κομμάτι ὑφάσματος) καί σκούπισε σέ αὐτό τό πρόσωπό Του καί ἀποτυπώθηκε πάνω του, ἐκ θαύματος, ἡ Ἁγία Του Μορφή. Ὁ Χριστός ἐνετύλιξε τό προσόψιο μέ ἀποτυπωμένη τήν Ἀχειροποίητο Μορφή σέ τέσσερα μέρη καί τό παρέδωσε στόν ἀντιπρόσωπο τοῦ βασιλέα, διαβεβαιώνοντάς τον ὅτι ἂν ὁ βασιλέας διαθέτει τήν ἀπαραίτητη πίστη, θά ἀποθεραπευθεῖ, ὅπερ καί ἐγένετο.

Σύμφωνα μέ τήν παράδοση, ὁ Ἰησοῦς παρέδωσε τό τετραδιπλωμένο Μανδήλιο συνοδευόμενο ἀπό μία ἐπιστολή μέ τήν ὁποία ὁ Χριστός ἀνέφερε στόν βασιλέα ὅτι ὅταν ὁ ἴδιος ἀποπερατώσει τό ἔργο καί τήν ἐπίγεια ἀποστολή Του θά ἀναληφθεῖ πρὸς τόν Πατέρα Του, ὁ Ὅποιος Τόν ἀπέστειλε στή γῆ. Ὅμως μετά τήν ἀνάληψή Του, ὁ Χριστός ὑποσχέθηκε ὅτι θά ἀποστείλει στόν βασιλέα ἕναν ἀπό τούς μαθητές Του, ὄνοματι Θαδδαῖο, ὁ ὁποῖος καί τίς ἀσθένειες θά θεραπεύσει, καί ζωή αἰώνια καί εἰρήνη, σέ ὅλο τό περιβάλλον τοῦ βασιλέα θά χαρίσει καθώς καί στήν πόλη τοῦ Ἐδεσσα θά παράσχει βοήθεια, ὥστε νά μὴν τήν καταβάλλει κανένας ἀπό τούς ἐχθρούς τῆς.

Στό τέλος δέ τῆς ἐπιστολῆς Του ὁ Κύριος ἔβαλε ἑπτὰ σφραγίδες, οἱ ὁποῖες ἦταν σημαδεμένες μέ ἑβραϊκά γράμματα, τά ὁποῖα, μεταφερόμενα στήν ἑλληνική γλῶσσα, ἀποδίδονται μέ τή φράση «Θεοῦ θεῖον θαῦμα».

Ὁ βασιλιάς Ἄβγαρος παρέλαβε μέ περισσή εὐλάβεια τό Ἀχειροποίητο Μανδήλιο τό ἀσπάστηκε καί ἀμέσως ἀποθεραπεύθηκε καί πίστεψε στόν Χριστό. Τοῦ ἔμεινε μόνο ἕνα σημάδι ὡς ἀπομεινάρη τῆς ἀνιάτης ἀσθενείας του τό ὁποῖο θεράπευσε ὁ Ἀπόστολος Θαδδαῖος στήν ἱεραποστολική του περιοδεία γιά διάδοση τῆς χριστιανικῆς πίστεως, σύμφωνα μέ τήν πρόρρηση τοῦ Κυρίου μας.

Τό κειμήλιο παρέμεινε στήν πόλη τῆς Ἐδεσσας σέ ἐμφανές σημεῖο μέχρι καί τόν θάνατο τοῦ γιοῦ τοῦ Ἄβγαρου, ὁπότε τήν ἐξουσία τήν πῆρε ὁ ἀνεψιός του, ὁ ὁποῖος ἐπανεφέρει τήν εἰδωλολατρία στό βασίλειο. Τότε μέ ἐνέργειες τοῦ ἐπισκόπου τῆς πόλης ἡ εἰκόνα κρύφτηκε σέ σημεῖο τῶν τειχῶν.

Τό κειμήλιο βοήθησε μέ θαυματουργό τρόπο τούς κατοίκους τῆς πόλης, λύνοντάς τήν πολιορκία τῆς ἀπό τόν βασιλέα τῶν Περσῶν Χοσρόη.

Τό κειμήλιο παρέλαβε ἀπό τήν πόλη ὁ βυζαντινός στρατηγός Ἰωάννης Κουρκούας τό 944 μ.Χ. καί μέ τή βοήθεια τοῦ Ἐπισκόπου Εὐλαλίου μετέφεραν τό Ἅγιο Μανδῆλιο σέ παραθαλάσσιο μέρος καί ἀνέβηκαν σέ καράβι γιά νά τό μεταφέρουν. Στήν πορεία συνάντησαν φοβερή θαλασσοταραχή μέ ἐπαπειλούμενο κίνδυνο νά βυθισθεῖ τό καράβι. Ὁ ἐπίσκοπος Εὐλάλιος τότε, ἄπλωσε τό Ἅγιο Μανδῆλιο μέ εὐλάβεια στή φουρτουνιασμένη θάλασσα, ἡ ὁποία γαλήνεψε καί σιγά σιγά μεταφέρθηκαν στά βόρεια παράλια τῆς νήσου Κύπρου, κοντά στήν περιοχὴ τῆς ἀρχαίας πόλης Λάμπουσας, δηλαδή τῆς σημερινῆς Λαπήθου. Στήν περιοχὴ αὐτή, μέ τή βοήθεια τῶν χριστιανῶν κατοίκων τῆς, ὁ Ἐπίσκοπος Εὐλάλιος ἀργότερα οἰκοδόμησε Μοναστήρι μέ τήν ἐπωνυμία «Μονῆς τῆς Ἀχειροποιήτου» ἡ ὁποία καί πανηγύριζε κάθε 16 Αὐγούστου μέχρι τήν τουρκικὴ εἰσβολὴ τοῦ 1974.

Σέ μεταγενέστερο στάδιο τό Ἅγιο Μανδῆλιο μεταφέρθηκε στό προάστιο τῶν Βλακερνῶν τῆς Κωνσταντινούπολης ἀνήμερα τό Δεκαπενταῦγουστο καί τήν ἐπομένη 16 Αὐγούστου ἔγινε ἡ μεγάλη λιτάνευσή του γύρω ἀπό τήν Πόλη καί μέσα στήν Πόλη γιά νά ἁγιασθεῖ ὁλόκληρη ἡ Κωνσταντινούπολη. Ἀφοῦ τοποθετήθηκε προσωρινά στήν Ἁγία Σοφία γιά νά προσκυνήσει ὅλος ὁ λαός, μετὰ μεταφέρθηκε καί ἔμεινε μονίμως στό ναό τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Παλατιοῦ, τόν ναό τῆς Θεοτόκου, τόν ἐπονομαζόμενο τοῦ Φάρου μέχρι τήν μεταφορὰ του στήν Γένοβα τόν 14ο αἰῶνα.

Οἱ πηγές ἀναφέρουν καί μία ἄλλη ἐκδοχὴ ἀναφορικά μέ τήν προέλευση τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου. Συγκεκριμένα, σύμφωνα μέ αὐτή τήν παράδοση, τό Ἅγιο Μανδῆλιο προῆλθε ἀπό τήν ἀποτύπωση τῆς Ἁγίας Μορφῆς τοῦ Κυρίου ὅταν σκούπισε στό συγκεκριμένο ὕφασμα τόν αἱματινὸ Του ἰδρώτα κατά τή διάρκεια τῆς ἐναγωνίου προσευχῆς Του στὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ, τήν Μεγάλη Πέμπτη τό βράδυ. Στήν συνέχεια, ἀργά τό βράδυ τῆς ἴδιας μέρας ὁ Χριστὸς παρέδωσε στοὺς μαθητὲς Του τό ὕφασμα αὐτό γιά νά παραδοθεῖ στὸν βασιλιά Ἄβγαρο. Καθ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ ταξιδιοῦ τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου μέχρι τὸν τελικὸ προορισμὸ του ἐπιτελοῦσε θαύματα.

Τὴν πρώτη ἱστορικὴ ἀναφορὰ στό Ἅγιο Μανδῆλιο τὴν ἀπαντοῦμε στὸν Εὐσέβιο Καισαρείας, ὁ ὁποῖος ἔκανε ἔρευνες στά ἀρχεῖα τῆς πόλης τῆς Ἐδεσσας καί συγκεκριμένα στήν ἀλληλογραφία μεταξύ τοῦ βασιλιά Ἄβγαρου καί τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτὰ ἀποτυπώθηκαν στό βιβλίον τοῦ Εὐσέβιου «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Βιβλίον Α', κεφάλαιον ΙΓ'».

Ἄξια ἐπίσης ἀναφορᾶς εἶναι ἡ μελέτη πάνω στό «Ἅγιον Μανδῆλιο»

τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κέμπριτζ, «Some Remarks on the Image of E-dessa» τοῦ Στήβεν Ράνσιμαν: Cambridge Historical Journal, Vol. 3, No. 3 (1931).

Ἡ ὅλη ἡ διήγησις τῶν ἀρχαίων πηγῶν γιὰ τὸ Ἅγιον Μανδύλιο ὑπάρχει γραμμένη στό βυζαντινὸ χειρόγραφο τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Πορφυρογέννητου (913-957 μ.Χ.) ὁ ὁποῖος ἦταν λόγιος καὶ συγκέντρωσε ὅλες τίς πρό αὐτοῦ ἱστορικές πηγές. Ἐπάρχει ἀντίγραφο σέ βυζαντινὴ γραφὴ αὐτοῦ τοῦ χειρόγραφου τοῦ 15οῦ αἰῶνα στό Κέντρο Πατερικῶν Μελετῶν τῆς Μονῆς Βλατάδων στή Θεσσαλονίκη.

Ὅπως προαναφέρθηκε στήν ἀρχὴ τοῦ παρόντος κειμένου «Ἡ Ἀνάμνησις τῆς εἰσόδου τῆς ἀχειροτεύκτου μορφῆς τοῦ Κυρίου ἐκ τῆς Ἐδεσσηνῶν πόλεως εἰς τὴν Βασιλίδα» ἐορτάζεται ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία στίς 16 Αὐγούστου ἐκάστου ἔτους.

Πρωτοπρεσβύτερος ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΥΤΣΙΟΣ
Θεολόγος

Κωνσταντίνου Κυριακίδη

Η ΔΕΣΠΟΤΙΚΗ ΓΙΟΡΤΗ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

ορτάζουμε τόν Σταυρό του Κυρίου, δύο φορές τόν χρόνο. Στο μέσο των νηστειών της Ἁγίας καί Μεγάλῃ Σαρακοστῆς, τήν Κυριακή τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, καί στίς 14 Σεπτεμβρίου, ὅταν ἐορτάζουμε τήν μεγάλην Δεσποτική ἐορτή τῆς Ὑψώσεως του Τιμίου Σταυροῦ, στήν ὁποία τιμᾶται ἡ διπλή ἀνεύρεση του Σταυροῦ πάνω στον ὁποῖο μαρτύρησε ὁ Χριστός μας.

Ἱστορικά, νά ἀναφέρουμε ὅτι ἡ πρώτη ὑψωση ἔχει νά κάνει μέ τήν ἀνεύρεση του Τιμίου Σταυροῦ ἀπό τήν Ἁγία Ἐλένη. Ἡ Ἁγία Βασίλισσα ἀνακώρησε γιά τούς Ἁγίους Τόπους καί ἐπιδόθηκε σέ ἐπίμονες προσπάθειες γιά τήν ἀνεύρεση του Τιμίου Σταυροῦ. Ὑστερα ἀπό ἐντατικές ἀνασκαφές, βρέθηκαν τρεῖς σταυροί, του Κυρίου καί των δύο ληστών. Οἱ ἐκκλησιαστικοί ἱστορικοί Φιλοστόργιος καί Νικηφόρος ἀναφέρουν ὅτι ὁ Σταυρός του Κυρίου ἐντοπίσθηκε μεταξύ των τριῶν ὕστερα ἀπό θαῦμα, ὅταν τοποθετήθηκε πάνω σέ νεκρή γυναίκα καί αὐτή ἀναστήθηκε. Σύμφωνα μάλιστα μέ τήν παράδοση, ἡ Ἁγία Ἐλένη ὀδηγήθηκε στήν εὐρεση του Τιμίου Σταυροῦ βασισμένη ὄχι μόνο σέ μαρτυρίες, ἀλλά καί ἀπό ἕνα ἀρωματικό φυτό πού φύτρωνε στό μέρος ἐκεῖνο, τόν γνωστό μας βασιλικό. Ἡ πιστή βασιλομήτωρ, μέ δάκρυα στά μάτια παρέδωσε τόν Τίμιο Σταυρό στον Πατριάρχη Μακάριο. Βέβαια, ἡ Ἁγία Ἐλένη μαζί μέ τήν σύμφωνη γνώμη τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας των Ἱεροσολύμων, θεώρησε ὅτι ὁ Σταυρός του Χριστοῦ ἀνίκηει σέ ὅλη τήν χριστιανοσύνη καί γι' αὐτό ἀποφάσισε νά τεμαχίσει τό Τίμιο Ξύλο καί νά τό διανεῖμει σέ ὅλη τήν Ἐκκλησία. Ἔτσι διασώθηκαν μέχρι σήμερα πολλά τεμάχια, τά ὁποῖα φυλάσσονται ὡς τά πολυτιμότερα κειμήλια. Γνωστή σέ ὅλους ἡ ἐπίσκεψη τῆς Ἁγίας στήν Κύπρο καί ἡ ἴδρυση τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σταυροβουνίου, ὅπου καί μᾶς ἄφησε πολύτιμη κληρονομιά καί εὐλογία μέρος του Τιμίου Σταυροῦ.

Ἡ Ἁγία Ἐλένη, βρῆκε τόν Σταυρό του Κυρίου στίς 6 Μαρτίου του 326 καί ἐπειδή ἦταν περίοδος Μεγάλῃ Σαρακοστῆς, περίοδος δηλαδή πού δέν «σῆκωνε» μιά μεγαλοπρεπῆ πανηγύρη πού ἄξιζε ὁ Σταυρός, περίμενε μέχρι τήν ἀποπεράτωση του μεγάλου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. Τά ἐγκαίνια του ναοῦ ἔγιναν στίς 13 Σεπτεμβρίου 335, καί στίς 14 ἐπειδή τόσο πολὺς κόσμος εἶχε συγκεντρωθεῖ καί δέν μπορούσε νά πλη-

σιάσει, ανύψωσαν τόν Τίμιο Σταυρό γιά νά τόν δεῖ ὁ κόσμος καί νά προσκυνήσει στόν Γολγοθά, ἐκεῖ πού βρίσκεται μέχρι σήμερα. Αὐτή εἶναι ἡ ἑορτή τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, πού ἑορτάζουμε στίς 14 Σεπτεμβρίου.

Τήν ἴδια ἡμέρα, ἑορτάζουμε καί τήν δεύτερη ὕψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Στά 613 οἱ Πέρσες κυρίεψαν τήν Παλαιστίνη, λεηλάτησαν καί κατέστρεψαν τά ἱερά προσκυνήματα καί πῆραν ὡς λάφυρο τόν Τίμιο Σταυρό καί τόν μετέφεραν στή χώρα τους. Οἱ πυρολάτρες Πέρσες θεώρησαν τό Τίμιο Ξύλο μαγικό καί γι' αὐτό τό φύλασσαν καί τό προσκυνοῦσαν, χωρίς νά γνωρίζουν τήν πραγματική του φύση καί ιδιότητα. Ὁ αὐτοκράτορας Ἡράκλειος μετά τήν νίκη του ἐναντίον τῶν Περσῶν παρέλαβε τόν Τίμιο Σταυρό καί τόν μετέφερε στήν Ἱερουσαλήμ. Ὁ Πατριάρχης Ζαχαρίας τόν ὕψωσε ἐκ νέου στό ναό τῆς Ἀναστάσεως. Ἦταν 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 626.

Ἡ Ὑψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἑορτάζεται μέ ἰδιαίτερη λαμπρότητα ἀπό τήν Ἐκκλησία στίς 14 Σεπτεμβρίου. Στίς ἐκκλησίες ψάλλεται, μεταξύ τῶν ἄλλων, τό πασίγνωστο ἀπολυτίκιο «Σῶσον Κύριε τόν λαόν σου...», καί μοιράζονται σιούς πιστούς κλώνοι βασιλικοῦ. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι ἐνῶ ἡ ἑορτή αὐτή γιορτάζεται μέ πανηγυρικό χαρακτήρα, ἐνῶ οἱ πιστοί κατακλύζουν τίς ἐκκλησίες γιά νά προσκυνήσουν τόν Σταυρό καί νά πάρουν δύναμη καί εὐλογία, καί παρά τό ὅτι εἶναι Δεσποτική ἑορτή, ἡ Ἐκκλησία ἐπιτάσσει τήν ἡμέρα αὐτή αὐστηρή νηστεία.

Ἐάν ὅμως ὑπάρχει κάτι γιά τό ὁποῖο πρέπει νά χαίρεται, ἀκόμη καί νά καυχίεται ὁ χριστιανός, αὐτό εἶναι ὁ Σταυρός τοῦ Κυρίου. Στό ἀποστολικό ἀνάγνωσμα πού ἀκοῦμε στίς ἐκκλησίες τήν Κυριακή πρό τῆς Ὑψώσεως, γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος «ἐμοί μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Γαλ. ς' 14). Χωρίς τόν Σταυρό δέν ὑπάρχει Ἀνάσταση. Καί χωρίς τήν Ἀνάσταση τό ἔργο τῆς σωτηρίας μένει ἀτέλειωτο καί ὁ Σταυρός δέν ἔχει νόημα. Γι' αὐτό καί οἱ πιστοί ψάλλουν «Ἐν τῷ Σταυρῷ σου Χριστέ καυχώμεθα καί τήν Ἀνάστασιν σου ὑμνοῦμεν καί δοξάζομεν» (1ο στιχηρό πλ. β'). Ὁ Σταυρός τοῦ Κυρίου εἶναι, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, τό καύχημά μας. Γιατί;

— Γιατί ὁ Σταυρός ἀποκαλύπτει τό μέγεθος τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

— Γιατί ὁ Σταυρός ὀλοκληρώνει τό μυστήριο τῆς θείας θυσίας γιά χάρη μας.

— Γιατί ὁ Σταυρός ἀποτελεῖ τό πιο μεγάλο, τό πιο δυνατό στήριγμά μας.

— Γιατί ὁ Σταυρός εἶναι τό πιο πολύτιμο φυλακτό γιά κάθε χριστιανό.

— Γιατί χωρίς τόν Σταυρό δέν ὑπάρχει χριστιανική πίστη. Δέν ὑπάρχει Ἐκκλησία. Δέν ὑπάρχει ἀνάσταση. Δέν ὑπάρχει σωτηρία.

Βέβαια, ἡ Ἐκκλησία δέν ἀποδίδει τιμές οὔτε προσκυνᾷ τόν Σταυρό αὐτοτελῶς, ἀπό μόνο του. Κάτι τέτοιο σίγουρα καί θά ἀποτελοῦσε εἰδωλολατρία. Γιά τήν Ἐκκλησία ὁ Σταυρός δέν νοεῖται ἀπό μόνος του χωρίς τόν Ἐσταυρωμένο Ἰησοῦ, ἀσκέτως ἄν αὐτός ἀπεικονίζεται πάνω στόν Σταυρό ἢ ὄχι. Βλέποντας ὁ πιστός τόν Σταυρό, σκέπτεται τόν Ἐσταυρωμένο Κύριο, ὁμολογεῖ τήν θυσία Του καί Τόν προσκυνάει. Ἔτσι ὁ Σταυρός γιά τούς Χριστιανούς δέν εἶναι εἰδωλο ἀλλά σύμβολο. Σύμβολο τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, σύμβολο αὐτῆς τῆς μεγάλης θυσίας ἀπό τήν ὁποία ἀπορρέει ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Γι' αὐτό καί στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας, πού σκοπό ἔχει νά ὀδηγήσει τούς πιστούς στήν ἀγιότητα, κεντρικό καί κυρίαρχο ρόλο ἔχει ὁ Σταυρός. Στήν ἐναρξη, κατά τήν διάρκεια καί στό τέλος τῶν ἀκολουθιῶν. Στούς ναούς, στά ἄμφια, στά βιβλία, παντοῦ στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Τό ἴδιο φυσικά καί στή ζωή τῶν πιστῶν. Σέ κάθε περίπτωση. Σέ κάθε δραστηριότητα κάνουμε τόν Σταυρό μας. Ξυπνώντας τό πρωί, στήν ἀκολουθία στήν ἐκκλησία, στόν δρόμο, στό φαγητό, στήν ἀντιμετώπιση τῶν λογισμῶν. Ζητώντας τήν χάρη καί τή δύναμη τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Φτάνει ὅμως νά κάνουμε τό σημεῖο τοῦ Σταυροῦ σωστά. Γιατί πολύ συχνά παρατηροῦμε δυστυχῶς ἀρκετούς πιστούς — ἀκόμη καί εὐσεβεῖς χριστιανούς — νά κάνουν τόν Σταυρό τους καί ἀντί νά κάνουν τό σημεῖο τοῦ Σταυροῦ, νά κάνουν κινήσεις ἀπρόσεκτες, βεβιασμένες ἢ καί μηχανικές πού στό τέλος σχηματίζουν ἀφηρημένα σχήματα ἀλλά ἐξάπαντος ὄχι τό σημεῖο τοῦ Σταυροῦ. Ἀκόμη καί ἄν ὑποθέσουμε ὅτι αὐτή ἡ κίνηση δέν θά θεωρηθεῖ βλασφημία καί νά τούς βλάψει πνευματικά, σίγουρα αὐτοί δέν θά λάβουν τήν χάρη καί τήν εὐλογία τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἄς εἴμαστε, λοιπόν, προσεκτικοί. Ἄς κάνουμε τόν σταυρό μας μέ εὐλάβεια καί πλήρη συναίσθηση τῆς ἱερότητας τοῦ συμβόλου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Πρῶτα ἐνώνοντας τά τρία δάχτυλα τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ ὁμολογώντας ἔτσι τό τριαδολογικό δόγμα τῆς πίστεώς μας, ὅπως αὐτό διαμορφώθηκε μέσα ἀπό τίς οἰκουμενικές συνόδους. Ὅτι δηλαδή πιστεύουμε στήν Ἁγία Τριάδα. Τά ἄλλα δύο δάχτυλα τά ἀκουμπᾶμε στήν παλάμη ὁμολογώντας ἔτσι τό ἄλλο μεγάλο δόγμα τῆς Ἐκκλησίας μας, τό χριστολογικό. Ὁμολογώντας δηλαδή τίς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ, τήν θεία καί τήν ἀνθρώπινη. ἔχοντας, λοιπόν, ἔτσι τά δάχτυλα τοῦ χεριοῦ, φέρνομε τό χέρι στό μέτωπο. Κατόπιν στήν κοιλιά ἐπεῖτα στό δεξιό ὦμο καί μετά στόν ἀριστερό, σχηματίζοντας ἔτσι τό σχῆμα τοῦ σταυροῦ.

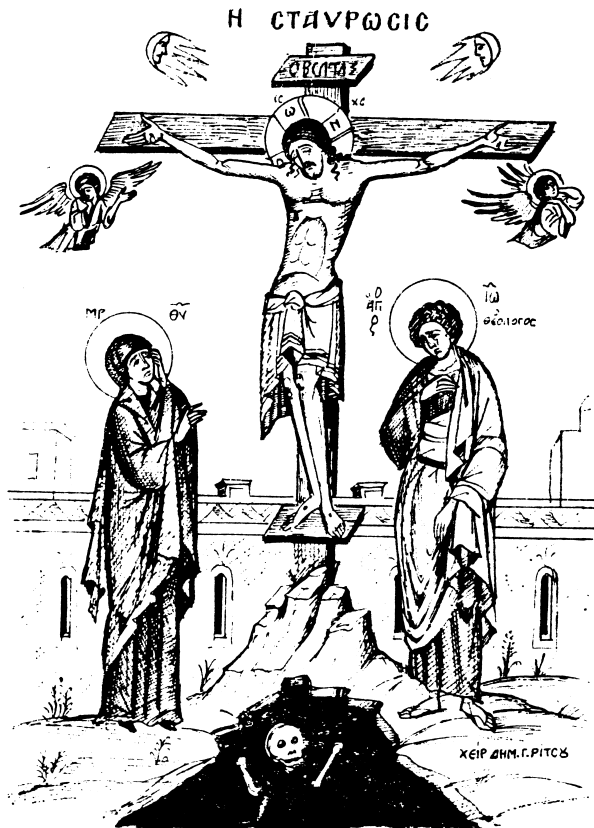
Ὁ σταυρός τοῦ Κυρίου εἶναι, ἀγαπητοί μου ἐν Χριστῶ ἀδελφοί, ἡ μεγαλύτερη ἀπόδειξη τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τούς ἀνθρώπους. Ὁ Χριστός σταυρώθηκε ἀπό ἀγάπη γιά μᾶς. Πέθανε στόν σταυρό γιά νά

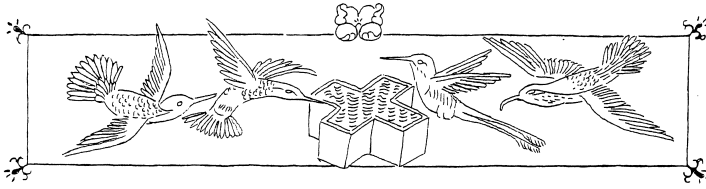
ζήσουμε ἑμεῖς οἱ ἄνθρωποι αἰώνια. Κοντά Του. Σπὴν βασιλεία Του. Ὅπως λέει καὶ ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, μέ τόν σταυρό εὐλογοῦμε τὰ ἄχραντα μυστήρια, ἀνοίγομε τόν παράδεισο, κατακαίμε τούς δαίμονες. Φτάνει νά ἔχουμε πίστη. Φτάνει νά μὴν εἴμαστε μολυσμένοι ἀπὸ ἁμαρτίες. Φτάνει νά ἔχουμε τό χέρι μας καθαρὸ ἀπὸ ἁμαρτίες καὶ ἀμόλυντο καὶ τότε, σάν κάνουμε τόν σταυρό, κατακαίγεται ὁ διάβολος καὶ φεύγει.

Σταυρέ τοῦ Χριστοῦ Πανάγιε, σῶσον ἡμᾶς τῆ δυνάμει σου!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Θεολόγος

Νεόφυτου Μοναχοῦ Γρηγοριάτη

Η ΣΗΜΑΣΙΑ, ΑΞΙΑ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΜΟΥ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΕΣΠΟΤΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ

ί σπουδαιότερες δεσποτικές έορτές του Χριστού, μέσα στο ολοκληρωμένο έορτολόγιο τής λειτουργικῆς ζωῆς τής Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας εἶναι οἱ πῶ κάτω ἀναφερόμενες:

- α') Εὐαγγελισμός τής Θεοτόκου Μαρίας, Σύλληψη του Δευτέρου Προσώπου τής Ἁγίας Τριάδος, Θεοῦ Λόγου, μέσα στήν ἁγία μήτρα τής Παναγίας Μπτέρας του Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
- β') Χριστούγεννα. Γέννηση του Χριστοῦ στο σπήλαιο τής Βηθλεέμ τής Παλαιστίνης, ἐπί Καίσαρος Αὐγούστου Ρώμης.
- γ') Περιτομή ὀκταήμερη του Χριστοῦ στόν ναό του Σολομῶντος, στά Ἱεροσόλυμα, «ἵνα περιέλη» τό κάλυμμα τῶν ἁμαρτιῶν μας, τῶν παθῶν μας, τής ὑποκρισίας, τής αὐτοδικαιώσεώς μας, τής αὐτοειδωλοποιήσεώς μας.
- δ') Ὑπαπαντή του Χριστοῦ στό ναό του Σολομῶντος, ἀπό τόν ἅγιο Θεοδόχο Συμεών, τήν Προφήτιδα Ἄννα καί τούς Ἀρχιερεῖς του ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, μέχρι τότε ἐπίσημους ἐκκλησιαστές καί θρησκευτικούς ἡγέτες τῶν Ἑβραίων. Αὐτό ἔγινε σαράντα ἡμέρες μετά τά Χριστούγεννα.
- ε') Θεοφάνεια καί βάπτισμα του Χριστοῦ στόν Ἰορδάνη ποταμόν, στίς ἔξη Ἰανουαρίου. Ἔγινε καί βάπτισμα του ἀναμάρτητου Χριστοῦ καί φανέρωση τής Ἁγίας Τριάδος (Πατέρας, Υἱός, Ἅγιον Πνεῦμα, τρεῖς, μία τριουπόστατη Θεότητα ἕνας κατ' οὐσίαν Θεός πάντοτε, «νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰῶνων...»).
- στ') Παραμονή τριήμερη στόν ναό του Σολομῶντος στά Ἱεροσόλυμα του Θεανθρώπου δωδεκαετοῦς Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ἀγνοία τῶν γονέων του, Ἰωσήφ μνήστορος καί Θεοτόκου Μαρίας, λέγοντάς τους, ὅταν τέλος τόν ἀνακάλυψαν: «Ἐν τῷ οἴκῳ του Πατρός μου δεῖ με μείναι καί εἶναι».
- ζ') Τρίτη Κυριακή τῶν Νηστειῶν, έορτή τής ἁγίας Σταυροπροσκυνήσεως. - Δεκάτη τετάρτη Σεπτεμβρίου, Ὑψωση του Τιμίου Σταυροῦ, στά

Ἱεροσόλυμα, Πανάγιος Τάφος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

- η') Μεγάλη ἀγία Ἑβδομάδα τῶν ἀγίων Παθῶν, τῆς δίκης, τῆς συλλήψεως ἀπό τούς Ἰουδαίους, (καί λίγο πρὶν, ἡ Κυριακή τῶν Βαΐων, ἡ θριαμβευτική εἴσοδος τοῦ Χριστοῦ στή Ἱεροσόλυμα), τά βασανιστήρια στίς φυλακές, ὁ ἐμπυσμός, τά ραπίσματα, οἱ μαστιγώσεις, ἡ περιφρονητική στάση τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν, τέλος ἡ ἀγία Σταύρωση, ὁ θάνατος, ἡ κάθοδος στό κράτος τοῦ διαβόλου καί τοῦ θανάτου, στόν Ἄδη, ἡ τριήμερος παραμονή στόν Ἄδη καί ἡ Ἀνάστασις τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ. «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι».
- θ') (Μεσοπεντηκοστή. Εἶναι μιά ἑορτή πού συνδυάζει τήν Ἀνάστασις μέ τήν Πεντηκοστή). Ἔχουμε περισσότερο γιορτή, ἀναγκαστικά γιά νά εἰπῆ ὁ Χριστός: Δεῦτε πάντες προσκυνήσωμεν, ὑλικῶς, εὐσεβῶς, λατρευτικῶς τόν θεανθρώπινον ὄργανισμόν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ διψῶν ἐρχέσθω πρὸς με καί πινέτω. Ρήματα αἰώνια, ζωή καί ἀνάστασις, ἀλήθεια, ἀγάπη, ἐλευθερία ἔχω πάρα πολλή.
- ι') Ἁγία Μεταμόρφωση τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, στό ὄρος Θαβώρ Παλαιστίνης, ἐνώπιον τῶν τριῶν μαθητῶν Πέτρου, Ἰωάννου, Ἰακώβου, λίγο πρὶν τά πάθη Του. Φανέρωσε αἰσθητῶς, ἀπεκάλυψε αὐτό πού πάντοτε ἦταν, ἄκτιστο Φῶς, προσιτό, μεθεκτό, κοινωνιτό ἀπό τήν Κτίσις. Ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπρόσιτη, ἀμέθεκτη, ἀκοινωνητη.
- ια') «Ἀνάληψη τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ ἐν νεφέλαις», ἀφήνοντας τούς μαθητές του, τά πνευματικά τέκνα του στήν πνευματική Μητέρα τους, Θεοτόκο Μαρία, γιά νά εἶναι τό ἐκκλησιαστικό, θεολογικό, πνευματικό κέντρο τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν «νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν».
- ιβ') Ἁγία Πεντηκοστή Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Πενήντα ἡμέρες μετά τό Πάσχα, ἐορτάζομεν τήν γέννησις, γένεσις, τῆς ἱστορικῆς, ἄκτιστης Ἐκκλησίας Ὁρθοδόξου.
- ιγ') Κυριακή τελικῆς Κρίσεως τήν Τρίτη Κυριακή τοῦ Τριωδίου, μετά ἀπό τήν Κυριακή τοῦ Ἀσώτου.
- ιδ') Κάθε φορά πού ἕνας κανονικός ἱερέας καί ἐπίσκοπος τελεῖ τήν ἀκολουθία – μυστήριον τῆς Θείας Λειτουργίας, τελεῖ τά θεϊκά Μυστήρια ὅλα, τότε γιορτάζουμε τό θεϊκόν, προσωπικόν μας Μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, «ὁμοθυμαδόν ἐπὶ τό αὐτό, σὺν πᾶσι τοῖς ἀγίοις» (* Ἀπ. Παῦλος).

Αὐτές εἶναι οἱ δεσποτικές ἑορτές τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀξία, ἡ σημασία, οἱ ἐμπειρίες μου, ἀπό τήν συμμετοχή μου στίς Δεσποτικές ἑορτές εἶναι περίπου οἱ ἑξῆς: Οἱ δεσποτικές ἑορτές τοῦ Χριστοῦ, δέν ἔχουνε

ἀνθρωπίνως, στοχαστικῶς, διανοουμενιστικῶς, ἀνθρωποκεντρικῶς, φιλοσοφικῶς, φιλολογικῶς, πολιτικῶς, θρησκευτικῶς, ἐκπαιδευτικῶς, στρατιωτικῶς, ἐπιχειρησιακῶς καί λοιπά, καμμίαν ἀξίαν δέν ἔχουνε, καμμίαν σημασίαν δέν ἔχουνε, κανένα ἰδανικόν δέν ἔχουνε, κανέναν μαντειακόν – μυστικισμόν, δαιμονικόν δέν ἔχουνε.

Γιατί παρακαλῶ, συμβαίνουν τά πιά πάνω ἀναφερθέντα;

Διότι, προσωπικῶς πιστεύω, μέ βάση τήν Ἁγίαν Γραφήν, τά ἅγια πατερικά βιβλία, τούς ἱερούς κανόνες, τά δόγματα, τῶν ἁγίων δέκα οἰκουμενικῶν Συνόδων (325, 380–381, 431, 451, 553, 591–592, 680–681, 787, 879–880, 1341–1347–1351 μετά Χριστόν), τά Συναξάρια τῶν βίων τῶν καθολικῶς καί ὀρθοδόξως βιωσάντων διαχρονικῶς, τήν ἐν Χριστῷ ζωήν, ἱεραποστολικήν, μυστηριακήν, ἀσκητικὴν ζωήν, φιλοσοφίαν, πολιτικὴν, καί λοιπὴν ζωήν καί θεωρίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, οἱ ἅγιοι θεολόγοι καί θεοφόροι πατέρας ἐκφράζοντες πιστεύομεν μαζί, συμφωνοῦμεν, «ὁμοθυμαδόν ἐπὶ τό αὐτό» τελοῦντες τήν ἀναίμακτον θείαν θυσίαν στήν Θείαν Λειτουργίαν, πιστεύομεν ἀκραδάντως τά ἑξῆς:

(α') Δέν πρέπει νά κάνουμε τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἠθικολογία παπική.

(β') Δέν πρέπει νά κάνουμε τόν ὀρθόδοξο μοναχισμό ἠθικολογία παπικοῦ τύπου. Εἴμαστε ἀσφαλῶς ὑπέρ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, ὅμως εἴμαστε ἐναντίον τῆς παπικῆς ἠθικῆς γυμναστικῆς. Ὁ μοναχός δέν πρέπει νά ἀσπασθεῖ τῇ μοναχικῇ πολιτείᾳ διότι τόν ὑποχρέωσε ἀμέσως ἢ ἐμμέσως κάποιος νά τό πράξει. Πρέπει νά γίνει μοναχός ἀπό θεῖον ἔρωτα. (Τάδε ἔφη, αὐτά μου ἐδίδαξε πολλές φορές ἀπό 1964 – 1974, ὅταν ἦμουνα 8–18 χρονῶν παιδί, ὁ πνευματικός μου πατέρας, καθοδηγητής καί γέροντας, ἅγιος παπα – Ἀθανάσιος Σταυροβουνιώτης (1925–2021, 18 Ἰανουαρίου).

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ζωή, παράδοση, πολιτισμός, θεολογία, πνευματικότητα, εἶναι τό ἅγιον Σῶμα καί τό Ἅγιον Αἷμα τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ, στό ὁποῖον συμμετέχουμε, κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν, συχνά. Ὁ ἅγιος παπα-Γεώργιος Φλωρόφσκυ Ρῶσσος ὁμολογητής, ἀντιζηλωτικός, ἀντιπαλαιοσημερολογίτης, ἀντιοικουμενιστής, ἔγραψε καί ἐδίδαξε τά ἑξῆς περίπου:

«— Ἐκκλησία Ὁρθόδοξη, εἶναι ὁ θεῖος Λυτρωτής Ἰησοῦς Χριστός, ἡ Ἁγία Μητέρα τοῦ Λυτρωτῆ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί οἱ ἅγιοι Φίλοι τοῦ Λυτρωτῆ Χριστοῦ, οἱ ἄγγελοι καί *ΟΛΟΙ ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΛΥΤΡΩΤΗ* πάντοτε «νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν!».

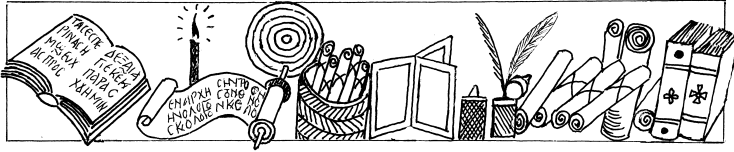
«— Ἡ ἐν Χριστῷ θεωρία καί ζωή δέν εἶναι προτεσταντικός καθωσπρεπισμός, δηλαδή ἀνθρωποκεντρικός εὐσεβισμός, ὑποκρισία, ἀνειλικρίνεια, ψεῦδος, ἀπάτη, ψευδεῖς εἰδήσεις, δέν ταυτίζεται μέ ὁποιοδήποτε

τε σύστημα, κράτος, ιδεολογία, πολιτικό κόμμα, σωματείο, οργάνωση, ακόμη η Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δέν ταυτίζεται μέ καμμία παραεκκλησιαστική, παραθρησκευτική ἀδελφότητα θεολόγων, φιλοσόφων, τάχα μορφωμένων ἀνθρώπων ἐπιστημόνων, οἱ ὁποῖοι πιστεύουνε περισσότερο στό ἀμεταμόρφωτον μυαλόν τους ὁ καθένας, καί δέν πιστεύουνε στό ἄκτιστον θεϊκόν Φῶς τοῦ Χριστοῦ, στόν θεϊκόν παράφωρον ἔρωτα πρὸς τόν ἐρωμένον μας Χριστόν (ἅγ. Συμεών, ὁ Νέος Θεολόγος), στήν νηπικὴν νηφάλιον μέθην, στίς θεϊκές ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ μας».

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΤΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ - ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Ἱερομονάχου Γρηγορίου, Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, Ψηφίδες ἀπὸ τῆ ζωῆ καὶ τὴν θεολογία του, ἔκδ. Ἱεροῦ Κουτλουμουσιανοῦ Κελλίου Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, Ἅγιον Ὅρος 2022, σσ. 271.

Β

αὐρὸ φορτίο ἔβαλε στοὺς ὤμους τοῦ ὁ σεβαστοῦ ἱερομονάχου. Εἶναι φανερό πὸς δέν εἶναι εὐχερές νά καταπιασθεῖ κανεὶς μὲ ἓνα πρόσωπο σάν τόν Ἅγιο Γρηγόριο, ἓνα ἀπὸ τοὺς τρεῖς Ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας πού φέρουν τὴν προσωνομία Θεολόγος, πού ταυτοχρόνως εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς Ἱεράρχες. Μέγας ἐν ἀσκηταῖς, ἐξαιρετός διανοούμενος, ἀπεραντός λειμών θεολογίας, ποιητὴς ἀξιολογώτατος, ὑπερασπιστὴς τῆς Πίστεως ἀπὸ τοὺς λίγους, ποιμὴν μὲ σπάνιες δυνατότητες καὶ πάνω ἀπ’ ὅλα Ἅγιος ὁ Θεοῦ. Ὁ πατὴρ Γρηγόριος καταπάνεται καὶ μὲ τὴ ζωὴ του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ θεολογία του. Ἴδου πὼς περιγράφει ὁ Ἅγιος τὴν ἐπίθεση τῶν αἰρετικῶν κατὰ τοῦ ποιμνίου τῆς Ναζιαντζοῦ: «Ὁρμοῦν ἀνελέπτα ὡς ἄγριοι λύκοι στό καλὸ ποίμνιο τό δίχως ποιμένα καὶ τό λεπλατοῦν καὶ τό ρημάζουν γιά νά πονάη ἡ δική μου ψυχὴ. Παίρνω τότε τὴν ποιμαντικὴ ράβδου τοῦ ξένου ποιμνίου, διότι δέν ἄντεκα ἄλλο νά βλέπω τὴν ἀχρήστευση τῶν πατρικῶν κόπων». Αὐτὰ λέει σάν ἀπολογία ὅταν, γιά τοὺς πῶ πάνω λόγους, ἀναλαμβάνει προσωρινά τὴ διαποίμανση τῶν χριστιανῶν τῆς Ναζιανζοῦ. Μιλώντας γιά τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ἐρμηνεύει θεολογικὰ τίς ὀνομασίες πού τοῦ ἀποδίδονται. Ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων: «Λέγεται Υἱός, ἐπειδὴ εἶναι ἓνα καὶ τό αὐτὸ μὲ τόν Πατέρα κατὰ τὴν οὐσία... Μονογενής ἐπειδὴ μόνος Αὐτός ἀπὸ τόν μόνο Πατέρα γεννιέται μόνος Αὐτός, ἀλλὰ καὶ κατὰ μοναδικὸ τρόπο, ὅχι ὅπως γεννιοῦνται τὰ σώματα...». Γράφει σέ κάποιο γνωστὸ του, πατέρα μελλονύμφης: «Ἐνα ἀπὸ τὰ καλά σου εὐχομαι εἶναι νά εἶναι παρὼν ὁ Χριστὸς στό γάμο καὶ ὅπου εἶναι ὁ Χριστὸς ἐκεῖ ὑπάρχει κοσμιότητα. Εὐχομαι ἐπίσης νά γίνει (ὅπως στό γάμο τῆς Κανά) τό ὕδωρ οἶνος δηλαδή νά μεταποιηθοῦν ὅλα πρὸς τό καλύτερο... Διότι οἱ Χριστιανοὶ πρέπει ... πάντοτε νά ἔχουν τό κόσμιο. Καὶ κόσμημα εἶναι ἡ σεμνότητα». Ὅντως ὑπέροχα λόγια γιά τό μυστήριον τοῦ γάμου. Τὸ ἐξαιρετὸ αὐτὸ πόνημα τοῦ σεβαστοῦ Ἁγιορείτου μοναχοῦ τό συνιστοῦμε ὀλοψύχως, χωρὶς ἐρωτηματικά κι ἀστερίσκους, ἀλλὰ μόνος μὲ θαυμαστικά. Ὅποιος τό πάρει στὰ χέρια του θά δεῖ πὼς δέν ὑπερβάλλουμε ποσῶς.

***

Μητροπολίτου Νικοπόλεως Μελετίου, Φῶτα σωστικά, ἔκδ. Ἱεράς Μονῆς Προφήτου Ἡλιοῦ, Πρέβεζα 2023, σσ. 104.

Τέσσερις ὁμιλίαι τοῦ μακαρίου τῆ λήξει ἱεράρχου περιλαμβάνονται στό παρὸν πόνημα. Ὅπως τονίσαμε καὶ ἄλλοτε, ὁ λόγος τοῦ αἰοδίου ἐπισκόπου εἶναι εὐχμος καὶ χειμαρρῶδης ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς οὐσίας.

Ἄς συλλέξουμε λίγα ψυχία ἀπὸ τὴ σοφίας του. Γράφει σχολιάζοντας τὴν ἔγνοια τοῦ Ἰωσήφ τοῦ ἀπὸ Ἀριμαθαίας νά φτιάξει τόν τάφο του: «θυμώταν ὅτι θά πεθάνει καὶ ὅτι μετὰ τό θάνατο ὑπάρχει ζωὴ αἰώνια, καλὴ κοντὰ στό Θεό ἢ ταλαιπώρη μακριὰ ἀπὸ τό Θεό. Καὶ ἀγωνίζονταν νά εἶναι εὐάρεστος στόν Κύριο. Καὶ σύμβολο τῆς μνήμης τοῦ θανάτου καὶ τῆς αἰώνιας ζωῆς ἦταν ὅτι ἐφρακνε καὶ στόλιζε τόν τάφο του, περιμένοντας νά μεταβεῖ στήν ἀληθινὴ ζωὴ, ἀπὸ τὰ ψεύτικα στὰ ἀληθινά». Σ’ ἓνα ἄλλο σημειο, ἀπαντώντας στό ἐρώτημα ἂν ὁ Θεός προορίζει τοὺς ἀνθρώπους, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὴν περίπτωσι τοῦ Ἡσαῦ καὶ τοῦ Ἰακώβ ἀναφέρει: «Γιατὶ ὅταν ὁ Θεός μιλάγε γιά τόν Ἡσαῦ καὶ ἔλεγε ὅτι τόν “ἐμίσησε”, τότε πού ἐκεῖνος ἦταν ἀκόμη

ἔμβρυο στήν κοιλία τῆς μάνας του, αὐτό σημαίνει ὅτι, πρῶτον: δέν μίσησε τό πλάσμα του ἀλλά τί μελλοντική στραβή πορεία του καί δεύτερον: αὐτή τήν στραβή πορεία του δέν προόρισε οὔτε τήν προκαθόρισε ὁ Θεός, ἀπλῶς τήν προεῖδε ὡς τῶν «μελλόντων τήν γνῶσιν ὡς παρόντων κεκτημένους». Μέ σκωπική διάθεση σημειώνει, κάπου ἄλλου, τά κατωτέρω: «Βρέχει ὁ Θεός μυαλά κι ἐμεῖς ψάχνουμε γιά ὀμπρέλα! Ποιά εἶναι τά μυαλά; Εἶναι ἡ διαπίστωση ὅτι ὅλα τά χαρίσματα Του, λεβεντιά, ὁμορφιά, ἐξυπνάδα καί ὅλα τά ἄλλα προτερήματα πού χαρίζει στόν καθένα εἶναι ὁδοδείκτες. Σοῦ δείχνουν τό δρόμο, σέ τί ἔχεις χρέος νά ἀγωνιστεῖς. Θέλεις; Πέταξε τήν ὀμπρέλα καί προχώρα». Στήν προσπάθειά του νά δείξει πόσο ἀφελεῖς καί ἀνώριμοι εἶναι οἱ μακράν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι δανείζεται τά πιά κάτω ἀπό τόν ἱερό Χρυσόστομο, πού λέει: « Ἀνώριμα παιδάκια εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού εἶναι μακριά ἀπό τόν Χριστό. Τά παιδιά ὅταν μιλάς γιά ζητήματα σοβαρά, εἶναι «πέρα βρέχει», γελάνε. Χαμπάρι δέν παίρνουν. Τό ἴδιο καί οἱ ἄνθρωποι μακριά ἀπό τόν Χριστό. Ὅταν τούς μιλάς γιά βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ψυχή καί αἰῶνια ζωή, γελάνε». Χαμπάρι δέν παίρνουν. Κοντολογίς κάθε λόγος τοῦ ἀειμνήστου μητροπολίτου σέ καθηλώνει ὥστε νά διεξέλθεις τό κείμενο μέχρι τό τέλος. Χωρίς ὑπερβολή.

* * *

Ἄρχιμ. Ἰωάννου Κωστώφ, *Τά κείμενα τῆς Βίβλου. Οἱ περιπέτειες τοῦ βαρόνου Wellhausen*, ἐκδ. Ἄγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Ὁρωπός 2022, σσ. 244.

Μέ τά ἱερά κείμενα τῆς πίστες μας καταπιάνεται ὁ συγγραφέας τοῦ παρόντος. Τονίζεται σ' αὐτό μεταξύ ἄλλων πολλῶν τό πλεονέκτημα πού ἔχουμε ἐμεῖς ὡς «Ἕλληνες νά ἔχουμε στή γλώσσα μας τό πρωτότυπο τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλά καί τήν Παλαιά Διαθήκη στή μετάφραση τῶν Ὁ'. Πόσο ἀξιοπιστα εἶναι ἡ μετάφραση αὐτή φανερώνεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ἀπό τά 300 ἐδάφια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πού παρατίθενται στήν Καινή Διαθήκη τά 250 ἐδάφια ἀντιστοιχοῦν στό κείμενο τῶν Ὁ' καί μόνο 50 στό Μασωρικό (Ἑβραϊκό) κείμενο. Πληροφοροῦμαστε ἐπίσης ὅτι οἱ Ἑβραῖοι προεξάρχοντος τοῦ ραββίνου Ἰακίμπα στό συνέδριο τῆς Γαβνέ (100 μ.Χ.) ψαλίδισαν σκοπίμως τό ἐβραϊκό κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὥστε νά μὴν ἔχουν ἐρείσματα οἱ Χριστιανοί ὅταν μιλάνε γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν προφητειῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τελικά πέταξαν ἀπό τί Παλαιά Διαθήκη 10 ὀλόκληρα βιβλία κι ἀφαίρεσαν ἀπό τά ὑπόλοιπα ὅ,τι δέν τούς βόλευε γιά νά ἰσχυρίζονται στους Χριστιανούς ὅτι τέτοιες προφητείες δέν ὑπάρχουν! Ἀναφορικά μέ τά 27 βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης σημειώνεται κάπου: «Ἡ Ἐκκλησία ποτέ δέν ἔκρινε τό περιεχόμενο ἑνός Κανονικοῦ βιβλίου, γιά νά ἀποφασίσει ἂν πρέπει ἢ ἂν δέν πρέπει νά γίνει δεκτό στόν Κανόνα. Ἡ Ἐκκλησία παρέλαβε. Ἡ ἐγγυημένη παραλαβή εἶναι τό κριτήριο τοῦ Κανονικοῦ καί ὄχι ἡ διαπίστωση τῆς ἀξιοπιστίας μέ τί μελέτη. Κριτήριο εἶναι ἡ ἱστορική πληροφορία κι ὄχι ἡ κριτική εἰκασία». Ἐντύπωση προξενεῖ τό γεγονός ὅτι οἱ τελευταῖες ἀρχαιολογικές ἀνακαλύψεις ἔφεραν σέ δυσχερῆ θέση τούς ἀρνητές πού ἤθελαν τήν Πεντάτευχο νά γράφεται μετά τί βαβυλώνια αἰχμαλωσία. Δυό μεταλλικά φυλακτῆρια μέ κείμενο τῶν Ἀριθμῶν τοῦ 7 π.Χ. αἰῶνος ἔκαναν πολλούς νά κλείσουν τό στόμα τους... Πάπυροι μέ κείμενα τῶν Ὁ' χρονολογοῦνται τό 2ο π.Χ. αἰῶνα. Σέ γενικές γραμμές τό βιβλίον φωτίζει πολλά θέματα πού σχετίζονται μέ τά ἱερά κείμενα. Δίνω πέρασ στό λόγο μέ μιά παρατήρηση γιά τήν ἀρχαιότητα τοῦ κατά Ἰωάννην εὐαγγελίου: «Ἄν ἔνα ἀντίγραφο του ... ἐχρησιμοποιεῖτο στήν Αἴγυπτο γύρω στό 125 μ.Χ. τό πρωτότυπό του, ἂν εἶχε γραφεῖ στήν Ἐφεσο πρέπει νά εἶχε γραφεῖ ... τουλάχιστον μιά δεκαετία πρὶν ἀπό τό 100 μ.Χ.». Τό μήνυμα εἶναι σαφές. Ἀξίζει νά τό διαβάσετε.

* * *

Πτωχάρχου (τοῦπικλν Ἰωάννου Κωστώφ), *Βίοι Ἀντιπαράλληλοι Α'*, ἐκδ. Ἄγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Ὁρωπός 2023, σσ. 395.

Παίζοντας μέ τίς λέξεις αὐτή τί φορά ὁ συγγραφέας γυρνάει στόν Πλούταρχο καί μιμεῖται τόν τίτλο τοῦ βιβλίου του «Βίοι παράλληλοι». Ὅμως στό παρόν ἀντιπαραβάλλει τί ζωή σύγχρονων ἀνθρώπων. Ὁρισμένων ἡ ζωή ἦταν πορεία κατά κρημνῶν κι ἄλλων ἐπιστροφή στήν πατρική οἰκία (Λουκ. 1ε'). Κριτήριό του εἶναι καί πάλιν ἡ Βίβλος καί ἡ πίστη στόν ζῶντα Θεό.

Διαπιστώνει ότι η ἀνθρωπικότητα είναι τό αίτιο τῆς ἀπιστίας πολλῶν ἀνθρώπων κι ὄχι ἡ ἐπιστήμη ἢ ἡ φιλοσοφία. Ἐντοπίζει ἐπίσης τήν «ἀπύθμενη ἀνοησία τῶν μύθων τῆς ἐποχῆς μας» πού ὑπερισχύει τῆς ὑγαινοῦσης διδασκαλίας στίς ἀνεργάτιστες ψυχές. Σταχυολογῶ ἀπό τήν παρουσίαση τοῦ τραγικοῦ χαρακτήρα τοῦ Λ. Τολστόι. Γράφει ὁ Ρώσος συγγραφέας: «Βαφτίστηκα καί κατηχήθηκα στήν ὀρθόδοξη χριστιανική πίστη... Μά ὅταν τελείωσα τό 2ο πανεπιστημιακό ἔτος δέν πίστευα πιά σέ ὅσα μοῦ εἶχαν διδάξει». Ἦθελε, λέει, σέ κάποια ἄλλη φάση τῆς ζωῆς του, νά «διορθώσει» τή χριστιανική πίστη ὥστε αὐτή νά εἶναι «ἀπαλλαγμένη ἀπό τήν πίστη καί τό μυστήριο». Ἦθελε νά φτιάξει μιὰ θρησκεία πρακτική πού δέν ὑπόσχεται τή μελλοντική μακαριότητα μά δίνει τή μακαριότητα ἐδῶ ἐπὶ τῆς γῆς! Ὅντως τραγική φυσιογνωμία. Μέχρι τό τέλος, «οὐκ ἠβουλήθη συνιέναι». Ὁ ἀπύθμενος ἐγωισμός του δέν τόν ἄφησε μέχρι τό τέλος. Ἐφιερώνει μεγάλο μέρος τοῦ βιβλίου του Μπλαίς Πασκάλ. Ἀντιγράφω ἐδῶ μερικές σκέψεις τοῦ ὑπέροχου αὐτοῦ ἀνθρώπου: «Ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι ἄξιος τοῦ Θεοῦ, ἀλλά δέν εἶναι ἀνίκανος νά ἔχη κάποτε καταστῆ ἄξιος. Δέν ἀρμόζει στό Θεό νά κοινωνήσῃ μέ τόν ἄθλιο ἄνθρωπο, ἀλλά δέν εἶναι ἀνάρμοστο στό Θεό νά τόν ἀπαλλάξῃ ἀπό τήν ἀθλιότητά του». Κάποτε ἕνας ἀνίθικος ἄνθρωπος εἶπε στόν Πασκάλ: «ἄν εἶχα τίς πεποιθήσεις σου θά ἦμουν καλύτερος ἄνθρωπος». «Ἄρχισε νά γίνεσαι καλύτερος ἄνθρωπος καί θά ἔχεις τίς πεποιθήσεις μου» ἀπάντησε ὁ σοφός. Γεννημένος στήν παπική Γαλλία καί γνώστης τόσο τοῦ παπισμοῦ πρὸς τόν ὁποῖο στάθηκε κριτικά, ὅσο καί τοῦ προτεσταντισμοῦ, μέ τόν ὁποῖο δέν συμφωνοῦσε, παρόλο πού δέν γνώρισε τήν Ὁρθοδοξία «τήν εἶχε πλησιάσει πνευματικά καί ἰδεολογικά». Συμπερασματικά τό παρόν ἔχει «πολύ ψωμί». Ὁ ἀναγνώστης δέν θά ἀπογορευτεῖ ὅταν φτάσει στό τέλος.

* * *

Ἄρχιμ. Ἰωάννου Κωστώφ, *Ἐξωγήνιοι καί Βίβλος, Ἰπτάμενος δίσκος 78 στροφῶν*, ἐκδ. Ἄγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκνός, Ὁρωπός 2023, σσ. 378.

Καί μόνο ὁ τίτλος εἶναι ἀρκετός γιά νά προκαλέσει τήν περιέργεια τοῦ ἀναγνώστη. Συνήθως οἱ πολλοί ἀποφεύγουν νά ἀναφερθοῦν στό παρόν θέμα παρά τό γεγονός ὅτι ἀπό τό 1947 καί ἐντεῦθεν κυριολεκτικά μᾶς ἔφαγαν τά αὐτιά» πάσης φύσεως πληροφορίες γιά τήν ὑπαρξη, ἀλλά καί τήν παρουσία ἐν μέσῳ ἡμῶν ὄντων ἀπό ἄλλους κόσμους. Ταινίες στό σινεμά καί τήν τηλεόραση, βιβλία καί φυλλάδια, φωτογραφίες, διηγήσεις διαφόρων ἀλλά καί μοντέρνες ἐρμηνεῖες ἀρχαίων κειμένων, ἀπό τά ὁποῖα δέν ἐξαιρεῖται καί ἡ Ἁγία Γραφή, μᾶς βομβαρδίζουν κυριολεκτικά. Καί ἡ πλύση ἐγκεφάλου καλά κρατεῖ... Στό παρόν ὁ καλός κληρικός ἀσχολεῖται κριτικά κυρίως μέ τόν Ἑλβετό Ἔρικ Φόν Νταίνικεν καί τά βιβλία του. Στή Παλαιά Διαθήκη τό πρόσωπο πού τούς ἐλκύει εἶναι πρωτίτως ὁ προφήτης Ἡλίας. Λένε ὅτι μπόρεσε νά προβλέψει τή βροχή μετά ἀπό 3,5 χρόνια μέ τή βοήθεια συντρόφων του ἀπό τό Διάστημα! Καί ρωτᾷ εὐλόγως ὁ συγγραφέας: «Μέ τί ἐπιστημονικά μέσα μπόρεῖς νά προβλέψεις τόν καιρό ἐπὶ 3,5 ἔτη; Ἐπίσης πῶς μπόρεῖς νά προβλέψεις καί νά ἀποφύγεις ἀνεπιθύμητη βροχοπτώση;» Ἐπίσης, λένε, ὁ Προφήτης ἔριξε πετρέλαιο στό βωμό ἀντί νερό καί γι' αὐτό ἔγινε τό θαῦμα! Μά καλά οἱ ἱερεῖς τοῦ Βάαλ ἦταν παλαβοί, οὔτε μποροῦσαν νά μυρίσουν; Καί ἐνῶ τό κείμενο λέει ὅτι ἦταν δειλινό, οἱ ὀπαδοί τοῦ Νταίνικεν εἶναι βέβαιοι ὅτι χρησιμοποίησε κυρτό φακό γιά ν' ἀνάψει φωτιά! Ὁ συγγραφέας ἀσχολεῖται μέ τό θέμα μέ ἐπάρκεια καί μᾶς παρουσιάζει μέσα ἀπό τούς βίους τῶν Ἁγίων περιπτώσεις ὅπου δαίμονες κάνουν πράγματα, πού οἱ σημερινοί θιασῶτες τῶν ἐξωγήινων παρουσιάζουν σάν ἀποδείξεις ὑπέρ τῶν ἀποψέων τους. Ἐνα παράδειγμα. Τό Βίο τοῦ Ἁγίου Νεῖλου τῆς Σόρας ἕνας παράξενος ἄνθρωπος ἀπήγαγε ἕνα μικρό παιδί ἀπό τό μοναστήρι τοῦ Ἁγίου καί τό πῆγε σ' ἕνα δωμάτιο σ' ἕνα μακρινό δάσος. Ὁ πατέρας του παρακαλοῦσε τόν Ἅγιο νά τόν βοηθήσει. Ξαφνικά ὁ Ἅγιος παρουσιάστηκε στό μέρος ἐκεῖνο καί εἶπε μέ αὐστηρότητα: «ἀκάθαρτα πνεύματα, πάρτε τό παιδί καί γυρίστε το πίσω στή σκῆπη». Οἱ δαίμονες τότε τρομοκρατημένοι ἐκτέλεσαν ἀκαριαία τήν προσταγή τοῦ Ἁγίου. Κοντολογίς τό βιβλίο φωτίζει ἀπό χριστιανικῆς ἀπόψεως τό θέμα καί εἶναι ἰσχυρό ὄπλο κατά τῶν ἀνθρώπων πού ἐρμηνεύουν τή Βίβλο, ἀλλά καί τόν κόσμο γενικῶς μέ βάση αὐτές τίς ἀστήρικτες θέσεις καί ὑποθέσεις.

* * *

Ἄρχιμ. Ἰωάννου Κωστώφ, *Ἱερωσύνη καί Εὐχέλαιο*. Ὅχι εἰς κτύπον Χριστοῦ, ἀλλά εἰς τύπον Χριστοῦ, ἐκδ. Ἱερός Ἰωάννης ὁ Δαμασκνός, Ὁρωπός 2022, σσ. 252.

Ἀξίζει σήμερα νά μιλά κανεῖς γιά τό μυστήριο τῆς Ἱεροσύνης, ἀλλά καί γι' αὐτό τοῦ Εὐχελαίου; Τίν ἀπάντησι θά τί δώσουμε ἀσκολούμενοι μέ τό μετά κείρας βιβλίον. Ἀντλώντας ἀπό τί σοφία τοῦ π. Ἐπιφανίου Θεοδοροπούλου ὁ π. Ἰωάννης σημειώνει: «Πέντε λεπτά» πρὶν τὴν εὐλογία τοῦ ἱερέως ἔχουμε πάνω στὴν ἅγια Τράπεζα «ψωμάκι καὶ κρασάκι», «πέντε λεπτά» (γράφε ἓνα δευτερόλεπτο) ἀργότερα ἔχουμε αὐτό τό ἴδιον τό τεθεωμένο σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου μας! Συνοπτικά ὁ αἰδιδμος π. Ἐπιφάνιος μᾶς βοηθᾷ νά ἀντιληφθοῦμε τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν. Εἶναι τόσο σπουδαία ἡ ἱερωσύνη τῆς Καινῆς Διαθήκης πού ὁ Ἱσαΐας ἀναφέρει ξεκάθαρα ὅτι οἱ ἐθνικοὶ θά γίνουν λαός τοῦ Θεοῦ κι ἀπ' αὐτούς θά πάρει ὁ Ὑψιστος «ιερεῖς καὶ λευίτας» (ξς' 21). Αὐτό καὶ μόνο του ἀνατρέπει τὰ φληναφήματα τῶν προτεσταντῶν πού ἀρνοῦνται τὴν εἰδικὴ ἱερωσύνη. Σχετικὰ μέ τὴν ἐνέργεια τῆς θ. χάριτος, ὅταν κάποιος ἱερεὺς εἶναι ἀνάξιος διαβάζουμε: «Ὅπως καὶ στὸν προδότῃ Ἰούδα ἐνεργούσε ἡ θεία χάρις στὰ θαύματα πού τελούταν ἀπὸ αὐτὸν, ἔτσι καὶ στὰ μυστήρια πού τελοῦνται ἔστω καὶ ἀπὸ ἀνάξιους ἱερεῖς ἐνεργεῖ ἡ θεία χάρις καὶ εἶναι ἐγκύρα». Ἄς ἔλθουμε τώρα στὸ μυστήριο τοῦ εὐχελαίου τό ὁποῖο οἱ μὲν αἰρετικοὶ περιφροῦν ἢ ἀπορρίπτουν καὶ πλεῖστοι ὅσοι Χριστιανοὶ τό ἀτενίζουν μέ ἀπορία, ἐνίοτε δὲ καὶ μέ ὀλιγοπιστία. Στὸ χωρίο «κᾶν ἁμαρτίας ἢ πεποικῶς ἀφεθήσεται αὐτῶ» (Ἰακ. ε' 15) ὁ Ν. Σωτηρόπουλος λέει ὅτι ἀφῆσι ἁμαρτιῶν ζητεῖται καὶ σέ ἄλλες περιπτώσεις, ὅπως λ.χ. στὴν Κυριακὴ προσευχὴ (καὶ ἀφῆσι ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν), ἀλλὰ παρέχεται μέσῳ τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως. Ἄλλωστε ὁ Ἀπόστολος δέν λέγει «ἀφεθήσονται» γιά νά ἐννοήσωμε ὡς ὑποκείμενο τοῦ ρήματος «οἱ ἁμαρτίας» περὶ τῶν ὁποίων μίλησε προηγουμένως, ἀλλὰ λέει «ἀφεθήσεται»... Ἐπομένως ὑποκείμενο τοῦ ρήματος εἶναι ὁ «κάμνων» δηλ. ὁ ἀσθενής. Τελικὰ μιλάμε ὄχι γιά συγχώρησι ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ ἀπελευθέρωσι τοῦ ἀσθενοῦς ἀπὸ τὴν ἀσθένεια. Σχετικὰ μέ τό «κᾶν ἁμαρτίας ἢ πεποικῶς» σημειώνει ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἐδῶ ἀναφέρεται σέ ἁμαρτίες πού προκαλοῦν ἀσθένειες. Κι αὐτοὺς τοὺς θεραπεύει τό εὐχέλαιο». Κλείνουμε μέ τὴν ἐξῆς παρατήρησι τοῦ Ἁγ. Θεοφάνους τοῦ Ἐγκλείστου: «Τὸ εὐχέλαιον δέν προετοιμάζει γιά τὴν ἄλλη ζωὴ. Τελεῖται γιά τὴν θεραπεία τοῦ ἀρρώστου καὶ τὴν παράτασι τῆς ἐπίγειας ζωῆς του, παράτασι πού θά τοῦ δώσει τὴν εὐκαιρία τῆς μετανοίας καὶ τῆς σωτηρίας». Εἶναι πεποιθῆσθί μου πὼς ἀξίζει ν' ἀσκολούμαστε καὶ πολὺ μάλιστα μέ τὰ δύο αὐτὰ μυστήρια.

* * *

Ἄρχιμ. Ἰωάννου Κωστώφ, *«Πᾶσα σοφία παρά Κυρίου», Θεωρία τῶν Ὑπερχονδρῶν*, ἐκδ. Ἁγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκνός, Ὁρωπός 2022, σσ. 359.

Μέ τό θέμα τῶν σχέσεων τῆς πίστεως μέ τὴν ἐπιστήμην, δηλ. τὴν ἀνθρώπινη γνώση, ἀπασχολεῖται στὸ παρόν ὁ συγγραφέας. Ἀναφορικὰ μέ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος ἀξιωματικὰ εἶναι αὐτὰ που ἀνέφερε Γερμανὸς βιολόγος καὶ θεολόγος σέ Ἑλλῆνα συνέδριον σέ συνέδριον στὴ Σοβιετικὴ Ἑνωσι τὸ 1988: «Ἡ Ὁρθοδοξία διαθέτει τὴν κατάλληλη γλῶσσα (μέ τὴν ἔννοια τῶν κανόνων συμπεριφορᾶς πρὸς τὴ φύσιν) ἢ ὁποῖα μπορεῖ νά βοηθήσει τὸν ἄνθρωπον νά βελτιστοποιήσει τὴν ἀλληλεπίδρασί του μέ τὴ φύσιν». Παρόμοια ἀποψη διετύπωσε καὶ ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς Ἑρνστ Μπέττ: «ἐνῶ στὴ Δύσι εἶναι παραμελημένη ἡ χριστιανικὴ φιλοσοφία τῆς φύσεως, ἀντίθετα στὴν Ἀνατολήν εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ χριστιανικὴ κοσμολογία καὶ φιλοσοφία τῆς φύσεως». Μιλάμε γιά τὰ σύγχρονα προβλήματα, ὅπως εἶναι ἡ προστασία τοῦ περιβάλλοντος. Ἡ πίστι μας δέν εἶδε ποτέ τί κτίσι σάν κἀπὶ πού τό ἐκμεταλλεύεται ὁ ἄνθρωπος χωρὶς ὄρια, ἀλλὰ θυμᾶται ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει πάρει ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐντολή «τοῦ ἐργάζεσθαι καὶ φυλάττειν αὐτήν». Σημειώνουμε ἐπίσης τὴν ἐξῆς παρατήρησι τοῦ Ν. Μπερτινιάνιφ: «Ὅταν ὁ Χριστιανισμὸς ἐλευθέρωσε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ αὐτὸ τὸν πανδαιμονισμὸν, προετοίμασε πνευματικὰ τὴν δυνατότητα τῆς παραπέρα ἀναπτύξεως τῶν ἐπιστημῶν, τὸν ἔλεγχον τῆς φύσεως καὶ τὴν ὑποταγὴ τῆς στὸν ἄνθρωπον». Αὐτὰ σάν ἀπάντησι στοὺς «προοδευτικοὺς» πού ἀπὸ ἄγνοια

ἡ κακόνοια δέν θέλουν νά παραδεχθοῦν τήν προσφορά τῆς πίστεως στήν ἀνθρωπότητα. Καί μιά ἀκόμη ἀπάντηση σ' αὐτούς πού πιπιλίζουν τήν καραμέλα ὅτι ὁ Χριστιανισμός ἐμπόδισε τήν ἐπιστημονική πρόοδο: «Ἰδού λοιπόν, (γράφει ὁ Κ. Γεωργούλης) μιά τεράστια σημασία τεχνική ἐφεύρεση (αὐτή τοῦ αὐτόματου ρολογιοῦ) πραγματοποιήθηκε ἐντός τοῦ θρησκευτικοῦ χριστιανικοῦ περιβάλλοντος πού διακονοῦσε τήν Ἐκκλησία, σ' ἕνα αἰῶνα τόν ὁποῖο οἱ διαφωτιστές χαρακτηρίζουν ὡς γεμάτο ἀπό σκοτεινές προλήψεις». Μελετώντας τό παρόν μαθαίνουμε (μεταξύ ἄλλων) ὅτι ὑπάρχουν κι ἐπιστήμονες πού μιλοῦν γιά θέματα πού δέν κατέχουν, ἐν προκειμένῳ σχετικά μέ τήν πίστη, ἄλλοτε χρησιμοποιώντας μεθόδους πού δέν ταιριάζουν στό θέμα αὐτό κι ἄλλοτε φορᾶνε ἐπιστημονικό μανδύα στίς προσωπικές τους ἀπόψεις. Τό βιβλίό αὐτό δέν κάνει τίποτε ἄλλο παρὰ νά τούς ξεσκεπάσει. Σ' αὐτό ἐγκεῖται ἡ ἀξία του.

* * *

Πρωτοπρεσβύτερου Δημήτριου Κούτσιου, *Χρυσόσκονη... στά μονοπάτια τῆς ζωῆς*, Λευκωσία 2022, σσ. 190.

Ἡ λιτότητα τῆς ἔκφρασης ἀποτελεῖ τό πρῶτο στοιχεῖο πού ἀντιλαμβάνεται ὁ ἀναγνώστης μόλις ἀποπειραθεῖ νά ἔλθει σέ ἐπαφή μέ τό παρόν. Ὁ καλός κληρικός δηλώνει ξεκάθαρα ὅτι «ἔναυσμα γιά τί συγγραφή τοῦ παρόντος βιβλίου εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἡ εὐθύνη γιά διακονία, ἡ πνευματική στήριξη τοῦ συνανθρώπου μου, τοῦ ποιμνίου μου, τῶν πνευματικῶν μου παιδιῶν, καί ὅσων διψοῦν γιά λόγο Χριστοῦ». Τά κείμενά του εἶναι περιορισμένης ἔκτασης μέ τό μεγαλύτερο νά ἐκτείνεται μέχρι τίς 3 σελίδες. Πλεῖστα ὅσα κείμενά του καλύπτουν μισή ἢ μιά σελίδα. Ὅσον ἀφορᾶ τό περιεχόμενο σχολιάζουν πλεῖστα ὅσα θέματα πού σχετίζονται μέ τήν ἐν Χριστῷ ζωήν. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ τοποθέτησή του γιά τίς περιστάσεις, θλίψεις καί ἀνάγκες, ἀλλά καί τίς συμφορές τοῦ βίου πού μᾶς κυκλώνουν: «Μή φοβάσαι, ἔλπισε, ἀγωνίζου, ἐπέμενε, πίστευε, προσεύχου, ἐξομολογήσου, συγχώρα, ἀγάπα καί ὑπόμεινε μέχρι τέλους. Πίσω ἀπ' ὅλα αὐτά κρύβεται ἡ καλά κρυμμένη εὐλογία τοῦ Θεοῦ πού κατακλύζει καί περιλούζει τόν ἄνθρωπο πού ἀγωνίζεται». Ἀκούστε τί σημειώνει σχετικά μέ τό ἀκατάσχετο κακό τῆς κατάκρισης: «Ἡ κατάκριση ἀποτελεῖ ἔνδειξη ἔλλειψης ἀγάπης καί ἄκρατου ἐγωισμοῦ. Ὅποια δικαιολογία ἢ ἐλαφρυντικό εἶναι ἐκ τοῦ περισσοῦ». Λόγος σαφῆς, μεστός νοημάτων βγαλμένων μέσα ἀπό τό ἱερό Εὐαγγέλιο καί τήν πατερική σκέψη, πού δέν εἶναι σαφῶς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Ἀναφορικά μέ τήν Ὁρθοδοξία ὑπογραμμίζει ὅτι εἶναι «πολυτιμῶτατος θησαυρός πού πρέπει νά τόν κρατήσουμε μέχρις ἐσχάτης μας ἀναπνοῆς ἀνόθευτο καί ἀναλλοίωτο». Πολύ παρηγορητικός λόγος διότι τό αὐτονόητο, τήν σήμερον ἡμέραν, σπανίζει κι ὁ οἰκουμενισμός ἐπελαύνει ἀκάθεκτος ἀντιστάσεως μή οὔσης. Πολλοί σφυρίζουν ἀδιάφορα. Χαίρομαστε διότι ὁ αἰδεσιμολογιότατος συγγραφέας δέν εἶναι ἀνάμεσα σ' αὐτούς. Τέτοιους λευίτες ἔχουμε ἀνάγκη σήμερα «ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσίν». Δίνω τέλος στό λόγο μέ μιά ταπεινή εἰσήγηση: δέν θά ἦταν καλύτερα ἂν ἐμπαιναν ἀριθμοί σέ κάθε μικρή ἐνόητα; Ἀναμφιβόλως θά εὐκόλυναν τόν ἀναγνώστη.

* * *

Ἄνδρᾶ Ν. Παπαβασιλείου, *Ὁφθαλμοσκοπίσεις*, ἐκδ. Κέντρου Μελετῶν Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου, Λευκωσία 2023, σσ. 896.

Πολυσέλιδο καί ὀγκῶδες τῷ ὄντι τό τελευταῖο πόνημα τοῦ πολιοῦ συγγραφέως. Ὅμως ὁποῖος ἀναδιψήσει στίς σελίδες του θά διαπιστώσει ἐν τοῖς πράγμασι τό εὖρος τοῦ μόχθου καί τήν ἐπάρκειαν τοῦ ρέκτη συγγραφῆς, ἀλλά καί τήν εὐρύτητα τῆς ἀναλύσεως τοῦ πρὸς ἐξέταση θέματος. Πρὸς ἐπήρρωσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου παραθέτω τούς τίτλους τῶν κεφαλαίων στά ὁποῖα ὑποδιαιρεῖται τό βιβλίον: α) Λεξιλογική ἐπεξεργασία τοῦ ὄργανου τῆς αἰσθήσεως τῆς ὄρασεως, β) Τό αἰσθητήριον τῆς ὄρασεως στόν πεζό καί ἔμμετρο λόγο, γ) Τά μάτια στή δημόδη μοῦσα καί στή σοφία τῶν γνωστικῶν, δ) Ἡ ἔννοια τοῦ ὀφθαλμοῦ στήν Παλαιά Διαθήκη, ε) Ἡ ἔννοια τοῦ ὀφθαλμοῦ στήν Καινή Διαθήκη ζ) Ὁφθαλμός καί ὄμμα στή θεία λατρεία, ζ) Ὁ ὀφθαλμός στούς Πατέρες καί συγγραφεῖς τῆς ἀρχέγονης Ἐκκλησίας, η) Ὁ ὀφθαλμός σέ κεί-

μενα τῶν μεγάλων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, θ') Ὁ ὀφθαλμός σέ ἐκκλησιαστικά καί θεολογικά ἀνάλεκτα κείμενα, ι') Ὁ ὀφθαλμός κατά τόν μοναχό Μελέτιο, ια') Βάσκανος ὀφθαλμός – πονηρός ὀφθαλμός, ιβ') Ἡ βασκανία κατά τόν ἱερό Χρυσόστομο, ιγ') Ἐκκλησία καί βασκανία. Ἐν σχέσει μέ τό τελευταῖο κεφάλαιο παραθέτουμε τί θέση τοῦ Ἁγίου Παΐσιου τοῦ Ἁγιορείτου: «Στὴν ἐρώτηση “ἂν ἡ Ἐκκλησία παραδέχεται τὴ βασκανία” ὁ Ὅσιος Παΐσιος ἀπάντησε καταφατικά, προσθέτοντας μάλιστα ὅτι ὑπάρχει εἰδική εὐχή γι' αὐτὴ τὴν ὁποία, ὅπως τόνισε, μόνο ὁ ἱερέας μπορεῖ νά τὴ διαβάσει». Σχετικά μέ τὰ «ματάκια» γιὰ τὰ μωρά, τὰ ὁποία πολλοὶ χρησιμοποιοῦν γιὰ νά τὰ προστατεύσουν (;) ἀπὸ τὸ μάγιασμα, ἡ κατηγορηματικὴ θέση τοῦ Γέροντα εἶναι: «Ἦχι, δέν κάνει. Νά λέτε στὶς μπιτέρες σταυρὸ νά τὰ φοροῦν». Βλέπετε οἱ Ἅγιοι ἔχουν τὴν ἀρετὴ τῆς διακρίσεως καί ξεχωρίζουν τὸ ἄκυρο ἀπὸ τὸ σιτάρι, μᾶλλον τὸ δηλητήριο ἀπὸ τὸ φάρμακο. Κι ἓνα δεῖγμα τῆς πατερικῆς σοφίας ἀπὸ τὸν Ἀββᾶ Ἀμμωνᾶ, Αἰγύπτου ἀσκητῆ τοῦ τέταρτου αἰῶνος: «Νά προφυλάσσεις τοὺς ὀφθαλμούς σου καί τὴν καρδιά σου νά μὴν διανοηθεῖς πονηρά». Εὐχαριστοῦμε ἐκενῶς τὸν κ. Παπαβασιλείου γιὰ τὸ ἄρτιο αὐτὸ πόνημά του καί τοὺς ἰδρωτές πού ἔχυσε μελετώντας μεθοδικὰ κι ἐξονυχιστικὰ τὸ πολύπτυχο αὐτὸ θέμα. Θὰ ἀποτελέσει ἀναντιλέκτως γιὰ τοὺς ἀσχολούμενους μέ τὸ ἐν λόγῳ θέμα σημεῖον ἀναφορᾶς.

* * *

Ἄρχιμ. Ἰωάννου Κωστώφ, *Περί «Δημοκρατίας», Τὸ φιλέττο τοῦ ὀφειλέτη*, ἐκδ. Ἁγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκνός, Ὁρωπός 2022, σσ. 454.

Μέ τὸ παρόν ὁ ἀκάματος π. Ἰωάννης συνεχίζει τὴν προσφορὰ του στὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀπαντώντας σέ ἐρωτήματα πού ἔχουν σχέση μέ τὴν θέση τῆς Ἐκκλησίας μέσα στὸν κόσμο καί μέ τὸν κόσμο, χτές καί σήμερα. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρουμε τὰ κεφάλαια: Διαπιστώσεις σέ κοινωνικά θέματα, Περί ἀνισότητος, Περί τῆς δουλείας, Τὸ ὄπιο τοῦ λαοῦ, Χωρὶς Θεοῦ, Ἀσυνέπειες καί ὑποκρισιές. Ἀναφορικά μέ τὸν πατριάρχη τῆς ἀριστερᾶς Κάρλ Μάρξ σημειῶνει ὁ μακαριστὸς ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος Γέβιτις: «Δέν συμφωνῶ μ' ἐκείνους πού θεωροῦν ὅτι ὁ Μάρξ ἦταν ἀπλῶς ἀθεϊστὴς. Ἦταν κάτι περισσότερο: ἀντιθεϊστὴς. Ὁ Μάρξ δέν θέλει μόνο τὴν κατάργηση τῆς θρησκείας ἀλλὰ τὴν κατάργηση τοῦ Θεοῦ. Ἡ κατάργηση τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ τελευταῖο του μυστήριον. Αὐτὸ μᾶς ἀποκαλύπτουν ἤδη οἱ στίχοι τοῦ νεαροῦ Μάρξ: «Μίσος ἐναντίον ὄλων τῶν θεῶν... θέλω νά θέσω τὸ θρόνον μου πάνω στό ὕψος, νά ἀντιδικήσω τὸν ὕψιστο... νά ρίξω τὸ γάντι ὄλο τὸν κόσμο... νά αἰσθάνομαι ἴσος μέ τὸν Δημιουργό». Δέν εἶναι ἀναμφιβόλως ἑωσφορικά ὄλ' αὐτὰ; Ἀναφορικά μέ τὸ θέμα τῆς δουλείας ἀντιγράφει ἀπὸ τὸ Ν. Ψαρουδάκη: «Πολύ σοφὰ οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἄρχισαν σιγά – σιγά μέ τὴ διδασκαλία γιὰ τὴν ἀδελφότητα τῶν ἀνθρώπων, γιὰ τὴν ἰσότητα δούλων καί ἐλευθέρων μπροστὰ στό Θεό κιτλ νά πρηνίζον τὶς ἄλυσίδες τῆς δουλείας, ὥσπου κάποτε ἔσπασαν χωρὶς νά τὸ καταλάβει κανεὶς». Κι ὁ Ἅγιος Παΐσιος ἀναφέρει γιὰ τὸ ἴδιο θέμα: «οἱ πῖθηκοι ὅπως καί οἱ ἀγελάδες θεωροῦνται ἱεροὶ στὴν Ἰνδία καί κινοῦνται ἐλεύθερα... ἀκόμα καί μέσα στοὺς ναοὺς! Ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι (π.χ. παρίες καί κατώτερες κλάσεις) περιφρονοῦνται». Ἀκόμη μερικεὶ ἀναρωποῦνται ἂν πρόσφερε κάτι ὁ Χριστιανισμὸς στὴν ἀνθρωπότητα! Μιὰ καυστικὴ παρατήρηση τώρα, τοῦ Ἰνδοῦ Ρ. Ταγκὸρ γιὰ τὴν δυτικῆς τύπου δημοκρατία: «αὐτὸ πού στη Δύση ὀνομάζεται δημοκρατία ...μοιάζει μέ ἐλέφαντα προορισμένο γιὰ τὶς βόλτες καί τὶς διασκεδάσεις τῶν πιὸ ἐπιτήδειων καί τῶν πιὸ πλουσίων». Καλὸ! Ἦνα ἀπόσπασμα ἀπὸ ποίημα τοῦ Χρ. Γερωντῆ εἶναι ὅ,τι πρέπει γιὰ νά δλοκληρώσω: «Ἀγαπᾶμε τὴ δύναμη, ὑποτάσσει τοὺς ἀνθρώπους στό θέλημά μας. Ν' ἀγαπᾶμε τὴν ἀδυναμία, ὑποτάσσει τὸ θέλημά μας στό Θεό».

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ

